

T. C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

SEVİM AK'IN ÖYKÜLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZLEM MAHİNUR ARSLAN

DANIŞMAN
PROF. DR. MUSTAFA ALTUN

ŞUBAT 2024

T. C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

SEVİM AK'IN ÖYKÜLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZLEM MAHİNUR ARSLAN

DANIŞMAN
PROF. DR. MUSTAFA ALTUN

ŞUBAT 2024

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Özlem Mahinur ARSLAN

İTHAF

En değerliğim, oğlum, Can Arslan'a...

ÖN SÖZ

“Sevim Ak’ın Öykülerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı bu çalışmada Sevim Ak’ın 12 öykü kitabı (99 öykü) incelenmiştir. Kitaplardan elde edilen bulgularla Sevim Ak’ın öykülerinde yer alan değerler saptanmış, çıkan sonuçlar tezde ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Araştırma süresince elde edilen verileri desteklemek amacıyla toplanan nitel bulgulara yer verilmiştir.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın konusu, amacı, kapsamı, problem cümlesi, alt problemler, varsayım, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde araştırmanın kurumsal çerçevesi ve ilgili araştırmalar yer almaktadır. Kurumsal çerçeve bölümünde; değer ve değerler eğitimi kavramları, değerlerin sınıflandırılması, Türkçe öğretim programında değerler, Sevim Ak başlıkları bulunmaktadır. Çalışmada Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi temel alınarak oluşturulmuş değerler tablosu kullanılmıştır. Bu yüzden kurumsal çerçeve bölümünde Maslow’a da yer verilmiştir. Araştırmanın üçüncü bölümünde yöntem, dördüncü bölümünde bulgular ve bulguların yorumlarına yer verilmiştir. Çalışmanın son bölümü olan beşinci bölümde sonuç, tartışma ve öneri bölümlerine yer verilmiştir.

Bu çalışma süresince bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren, yapıcı tutumlarıyla beni cesaretlendiren saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Mustafa Altun’a tüm içtenliğimle teşekkür ederim.

Tez savunma jüri üyeleri Doç. Dr. Dilek Fidan ve Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Sakin hocalarıma tezime sağladıkları katkılarından dolayı şükranlarımı sunarım.

Hayatımın bu yoğun döneminde sabrı, sevgisi ve şefkatiyle bana destek olan, çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen, hayat arkadaşım, sevgili eşim Emre Arslan’a ve en kıymetlim, oğlum, Can Arslan’a teşekkür ederim.

Varlıklarına her zaman şükrettiğim kardeşlerim Özge Görürüm’e, Sevinç Korkmaz’a ve Oğuz Korkmaz’a manevi desteklerinden dolayı minnettarım. Tezimin yazım aşamasında kendisi de Türkçe öğretmeni olan ve fikir alışverişinde bulunduğum kardeşim Özge Görürüm’e katkılarından dolayı ayrıca teşekkür ederim. Beni bugünlere getiren aileme, bu süreçte yanımda olan annelerim Nilgün Korkmaz ve Fatma Arslan’a özellikle teşekkür ederim.

Özlem Mahinur ARSLAN

ÖZET

SEVİM AK'IN ÖYKÜLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Özlem Mahinur ARSLAN, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Mustafa ALTUN

Sakarya Üniversitesi, 2024

Bu çalışmanın amacı; çocuk edebiyatı yazarlarından Sevim Ak'ın öykülerini değerler eğitimi açısından incelemektir. Hem yerli hem yabancı değer sınıflamaları hem de Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan on kök değer incelenmiş ve değer sınıflandırmasının evrensel bir çerçevede değerlendirilmesi için Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi ile ilişkilendirilerek özgün bir değer sınıflaması oluşturulmuştur. Oluşturulan tabloda; temiz olma, tedbir, sevgi, dostluk, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik, dini inanış, özdenetim-özgüven, dürüstlük, sabır, saygı, bilim, sanat, estetik, adalet, eşitlik, özgürlük değerleri olmak üzere 18 değer yer almaktadır.

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılarak yürütülmüştür. Sevim Ak'ın 12 öykü kitabı (Çilekli Dondurma, Dalgalar Dedikoduyu Sever, Dörtgöz, Gökte Biri Var, Mahalle Sineması, Karşı Pencere, Pembe Kuşa Ne Oldu?, Penguenler Flüt Çalamaz, Puldan Taştan Lahanadan, Toto ve Şemsiyesi, Toto'nun Sınıfı, Uçurtmam Bulut Şimdi) bu değerler esas alınarak incelenmiştir.

Çalışmanın sonunda, Sevim Ak'ın incelenen eserlerinde çalışmada ele alınan 18 değer 1692 geçiş sıklığında olduğu görülmüştür. Öykülerde en çok bulunan beş değer sırasıyla estetik, sevgi, özdenetim-özgüven, tedbir ve sanat değerlerdir. Öykülerde en az bulunan değer vatanseverliktir. Sevim Ak'ın öykülerinin sınıflandırdığımız değerlerin tamamını içermesi bakımından değerler eğitimi bağlamında çocuklara önerilebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sevim AK, Değer, Değerler Eğitimi, Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

ABSTRACT

ANALYZING THE STORIES OF SEVİM AK IN TERMS OF VALUES EDUCATION

Özlem Mahinur ARSLAN, Master Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Mustafa ALTUN

Sakarya University, 2024

The aim of the present study is to investigate the stories of Sevim Ak, a children literature author, in terms of values training. The ten root values, which are included in both the Turkish education programme and domestic and foreign values classifications, have been analyzed, and a unique values classification has been created by associating it with Maslow's Hierarchy of Needs in order to study the value classification within a universal framework. There are 18 values, including being clean, prudence, affection, friendship, responsibility, patriotism, benevolence, religious faith, self-control/self-confidence, honesty, patience, respect, science, arts, aesthetics, justice, equality and freedom, in the values classification created.

This study has been carried out by using the document analysis technique, a qualitative research technique. Sevim Ak's 12 story books (Çilekli Dondurma, Dalgalar Dedikoduyu Sever, Dörtgöz, Gökte Biri Var, Mahalle Sineması, Karşı Pencere, Pembe Kuşa Ne Oldu?, Penguenler Flüt Çalamaz, Puldan Taştan Lahanadan, Toto ve Şemsiyesi, Toto'nun Sınıfı, Uçurtmam Bulut Şimdi) have been analyzed by basing on these values.

At the end of the study, it was seen that the eighteen values discussed in the study had a frequency of 1692 occurrences in Sevim Ak's examined works. The top five values according to their frequencies in the stories are aesthetics, affection, self-control/self-confidence, prudence and arts respectively. The least-frequently used value in the stories is patriotism. Sevim Ak's stories are considered to be advisable for children in terms of values education since they contain all the values we have classified.

Keywords: Sevim Ak, Value, Values education, Maslow's Hierarchy of Needs

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
İTHAF	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın konusu, kapsamı ve amacı.....	2
1.2.Problem cümlesi.....	3
1.3.Alt problemler	3
1.4.Varsayımlar.....	3
1.5.Sınırlılıklar.....	4
1.6.Tanımlar	4
BÖLÜM II.....	5
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1.Değer kavramı.....	5
2.2.Değerlerin özellikleri.....	5
2.3.Değerler eğitimi	6
2.4.Değerlerin sınıflandırılması	7
2.4.1.Spranger’ın değerler sınıflandırması	7
2.4.2.Rokeach’ın değerler sınıflandırması	8

2.4.3.Schwartz’ın değerler sınıflandırması	9
2.4.4.Naagarazan değer sınıflandırması	10
2.4.5.Birkök değer sınıflandırması	12
2.4.6.Dilmaç ve Arıcak değer sınıflandırması.....	12
2.4.7.Ülken değer sınıflandırması.....	12
2.5.Türkçe Öğretim Programı’nda değerler	13
2.6.Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi	14
2.6.1.Fizyolojik ihtiyaçlar	17
2.6.2. Güvenlik ihtiyacı.....	18
2.6.3. Ait olma ve sevgi	18
2.6.4. Takdir edilme ve saygı	18
2.6.5. Kendini gerçekleştirme.....	19
2.6.6. Bilme ve anlama ihtiyacı	19
2.6.7. Estetik ihtiyacı.....	20
2.6.8. Kendini aşmışlık.....	20
2.7.Maslow ve varlık-değerleri.....	21
2.8. Sevim Ak’ın hayatı, edebi kişiliği ve eserleri.....	22
2.9.İlgili araştırmalar.....	26
BÖLÜM III.....	30
YÖNTEM.....	30
3.1.Araştırma yöntemi.....	30
3.2. Araştırmanın evreni ve örnekleme.....	30
3.3. Veri toplama süreci ve analizi	30
BÖLÜM IV	32
BULGULAR	35
4.1. Dalgalar Dedikoduyu Sever.....	35

4.1.1.Dalgalar Dedikoduyu Sever.....	38
4.1.2.Dokumacı Kuşu ve Martı	40
4.1.3.Denizatları Nereye?.....	42
4.1.4.Albatrosu Gördünüz mü?.....	44
4.1.5.Heey! Güzele Bak!	46
4.1.6.Bir Yalnız Deniz Feneri.....	49
4.1.7.Sombalıkları da Sever	51
4.1.8.Kırlangıç Mio'nun Şaşkınlığı	53
4.1.9.Şaşkın Leylek.....	54
4.2.Puldan Taştan Lahanadan.....	57
4.2.1.Puldan Taştan Lahanadan.....	58
4.3. Uçurtmam Bulut Şimdi	67
4.3.1.Uçurtmam Bulut Şimdi.....	69
4.3.2.Satılık Kitap	70
4.3.3.Yağmur Bulutu.....	72
4.3.4.Pisipisi Otları	72
4.3.5.Elişi Kâğıtları.....	73
4.3.6.Büyüme İstiyorum.....	73
4.3.7.Bir Buluş.....	74
4.3.8.Bir Çılgılık	76
4.3.9.Gözlerimi Geri Verin.....	77
4.3.10.Zamanı Gelmeden	78
4.3.11.Dut Ağacının Korkusu.....	78
4.3.12.Herkesin Bir Yıldızı mı Var?	79
4.3.13.Vitrindeki Mavi Bahçıvan	80
4.3.14. Öyle Bir Gün.....	81

4.4. Gökte Biri Var.....	82
4.4.1.Gökte Biri Var.....	83
4.5.Toto'nun Sınıfı.....	90
4.5.1.Yeni Arkadaş	93
4.5.2. Huzurlu Bir Gün.....	98
4.5.3.Ne Proje Ama.....	101
4.5.4.Oyun İçinde Oyun	104
4.6. Karşı Pencere	107
4.6.1.Bir Duvar Ressamı	110
4.6.2.Trenler	111
4.6.3.Martı Ben Olsam	111
4.6.4. Papatyaya Sorsam	112
4.6.5. Yazısız Mektuplar	112
4.6.6.Yıldızlar Yosun Tutar.....	114
4.6.7.Karşı Pencere	114
4.6.8. Güneşi Gördüğüm Gün.....	115
4.6.9. Pembe Bisiklet	116
4.6.10. Haksızlık Bu!	117
4.6.11.Benim Minik Köpeğim.....	118
4.6.12. Mektup Arkadaşım.....	118
4.6.13. Canım İsterse.....	119
4.6.14.Geceleyin Horoz Oldu Saksı.....	120
4.6.15. Bizim Gazete.....	120
4.7. Toto ve Şemsiyesi	121
4.7.1. Toto ve Şemsiyesi	123
4.7.2.Toto Venezuela'da	125

4.7.3. Toto Dama Çıktı.....	127
4.7.4.Toto ve Dev Mektup.....	128
4.7.5. Toto Ne Yapıyorsun?	129
4.7.6.Toto Bir Koku Duydu.....	130
4.7.7. Toto ve Güneş	131
4.7.8. Selo, Toto'ya Darıldı.....	132
4.7.9.Gökkuşağı	133
4.7.10.Toto ve Müzik.....	134
4.7.11. Mutluluk ve Toto.....	135
4.8. Penguenler Flüt Çalamaz.....	137
4.8.1. Penguenler Flüt Çalamaz.....	139
4.8.2. Napoliten Şarkı	142
4.8.3. Madam Lulu'nun Şapkası.....	145
4.8.4. Karga Fırfır Bir Oyun Oynuyor	146
4.8.5. Açıkgoz ile Süs	147
4.8.6. Açelya'nın Upuzun Bir Günü	149
4.8.7. Taa Samanyolu.....	151
4.8.8. Kayıp Eşya Bürosu.....	153
4.9. Pembe Kuşa Ne Oldu?	154
4.9.1.Pembe Kuşa Ne Oldu?.....	157
4.9.2. Hep Aynı Şarkı.....	158
4.9.3. Benim Adım Titi	159
4.9.4. Eski Bir Çin Kuklası.....	160
4.9.5. Kerpeten Sokağı'nın Derdi	161
4.9.6. Mavi Ada'da Bir Gün.....	163
4.9.7. Kum Kaleler.....	164

4.9.8. Şakacı Güneş.....	166
4.9.9. Melodi Adası.....	167
4.9.10. Güneş Saçlı Kız.....	168
4.10. Çilekli Dondurma.....	169
4.10.1.Çilekli Dondurma.....	172
4.10.2. Yağmurlu Bir Gün.....	176
4.10.3. Alçakgönüllü Lokanta	178
4.11. Dörtgöz	181
4.11.1. Dörtgöz	183
4.11.2. Rol	184
4.11.3. Ne Olmuş?	185
4.11.4. Kömürcü	185
4.11.5. Çöp	186
4.11.6. Bu İşten Bir Şey Anlamadım!	189
4.11.7. Bayramlık.....	190
4.11.8. Unutamadığım Bir Gün	191
4.11.9. Beyaz Elbiseli Kukla	194
4.11.10. Kiralık Mayo	196
4.11.11. Sen Kimsin?	197
4.11.12. Düğme Oyunu	198
4.11.13. Ufuk Kayboldu!.....	199
4.12. Mahalle Sineması	200
4.12.1. Mahalle Sineması	202
4.12.2. Ayakkabı Tamircisi	204
4.12.3.Kuşlar Kralı Nikola	205
4.12.4. Pembe Hala	207

4.12.5. Yeni Moda Kuaför.....	208
4.12.6. Elma Kokulu Kadın.....	209
4.12.7. Çiçekli Kadın	209
4.12.8. Bütün Yollar Roma’ya Çıkar	211
4.12.9. Bisikletli Postacı.....	212
4.12.10. Mavi Eşofmanlı Adam.....	213
BÖLÜM V.....	217
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	217
5.1. Sonuç ve tartışma	217
5.2. Öneriler	222
KAYNAKLAR.....	224

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Spranger Değer Sınıflandırması.....	8
Tablo 2. Rokeach Değer Sınıflandırması	9
Tablo 3. Schwartz’a Göre Bireysel Değerlerin Sınıflandırılması.....	10
Tablo 4. Naagarazan Değerler Sınıflandırması	11
Tablo 5. Dilmaç ve Arıcak Değer Sınıflandırması	12
Tablo 6. Ülken Değer Sınıflandırması	13
Tablo 7. Kök Değerler ve İlişkili Olduğu Alt Değerler	14
Tablo 8. Kendini Gerçekleştirme ve Kendini Aşmışlığın Karşılaştırılması	21
Tablo 9. Sevim Ak’ın Eserleri.....	24
Tablo 10. İhtiyaç-Değer İlişkisini Gösteren Değer Sınıflaması	31
Tablo 11. Eserlerde Tespit Edilen Değerlere Ait İfadeler ve Davranışlar	33
Tablo 12. Dalgalar Dedikoduyu Sever Öykü Kitabında Yer Alan Değerler	35
Tablo 13. Dalgalar Dedikoduyu Sever Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı	37
Tablo 14. Puldan Taştan Lahanadan Öykü Kitabında Yer Alan Değerler.....	57
Tablo 15. Uçurtmam Bulut Şimdi Öykü Kitabında Yer Alan Değerler	67
Tablo 16. Uçurtmam Bulut Şimdi Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı	68
Tablo 17. Gökte Biri Var Öykü Kitabında Yer Alan Değerler	82
Tablo 18. Toto’nun Sınıfı Öykü Kitabında Yer Alan Değerler.....	91
Tablo 19. Toto’nun Sınıfı Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı	92
Tablo 20. Karşı Pencere Öykü Kitabında Yer Alan Değerler	107
Tablo 21. Karşı Pencere Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı	109
Tablo 22 . Toto ve Şemsiyesi Öykü Kitabında Yer Alan Değerler	121
Tablo 23. Toto ve Şemsiyesi Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı	122
Tablo 24. Penguenler Flüt Çalamaz Öykü Kitabında Yer Alan Değerler.....	137
Tablo 25. Penguenler Flüt Çalamaz Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı	138

Tablo 26. Pembe Kuşa Ne Oldu? Öykü Kitabında Yer Alan Değerler	155
Tablo 27. Pembe Kuşa Ne Oldu? Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı	156
Tablo 28. Çilekli Dondurma Öykü Kitabında Yer Alan Değerler	170
Tablo 29. Çilekli Dondurma Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı	171
Tablo 30. Dörtgöz Öykü Kitabında Yer Alan Değerler	181
Tablo 31. Dörtgöz Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı	182
Tablo 32. Mahalle Sineması Öykü Kitabında Yer Alan Değerler	200
Tablo 33. Mahalle Sineması Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı	201
Tablo 34. İncelenen Tüm Kitaplarda Yer Alan Değerler	214

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Maslow'un 5 basamaklı ihtiyaçlar hiyerarşisi	16
Şekil 2. Maslow'un 7 basamaklı ihtiyaçlar hiyerarşisi	16
Şekil 3. Maslow'un 8 basamaklı ihtiyaçlar hiyerarşisi.	17

BÖLÜM I

GİRİŞ

Günümüzde hem dünyada hem ülkemizde yaşanan toplumsal sorunlar değerler eğitiminin üzerine araştırmaları arttırmış ve bu konuda birçok kurum ve kuruluşta özellikle eğitim kurumlarında değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar hız kazanmıştır. Değerler eğitimine dönüşün ve bu konu üzerine dikkat çekilmesinin birçok sebebi vardır. Bunlardan biri; toplumsal yapı içerisinde aile kurumunun bozulması, zedelenmesi, boşanmaların artması ve çocuğun değer yargılarından sorumlu en önemli yapı olan ailenin bu görevi layıkıyla yerine getirememesidir. Bir diğer sebebi ise sosyal medyanın kullanımının küçük yaşlara kadar inmesi ve sosyal medyadaki olumsuz rollerin gençler üzerindeki etkileridir. Sosyal medyada yaratılan kısa yoldan zengin olma, emeksiz ekme, gücün zorbalıkla ve şiddetle kazanıldığı inancı, toplumsal duyarlılığının azalması ve bireyciliğin artması, bireyin kendine zarar vermesi, toplumsal düzeni sağlayan değerlere başkaldırının özgüven zannedilmesi, şiddet ve kabadayılığın özendirilmesi gibi sebeplerden dolayı çocukların ve gençlerin karakteri olumsuz şekillenmekte ve değer yargılarımız bir bir yıkılmaktadır. Son yıllarda yaşanan bu ahlaki çöküşün toplumumuzu ne derece olumsuz etkilediği apaçık ortadadır. Bu sebeple bu sarsıntının giderilmesi ve tekrar düzeltilebilmesi için çocuklara sorumluluk, yardımseverlik, saygı, sevgi, vatanseverlik, dürüstlük gibi değerlerin doğrudan veya dolaylı yollardan öğretilmesi gerekmektedir.

Ailede değerler eğitimi almaya başlayan bir çocuğun değerler eğitimi gelişimi çevrede ve okulda devam eder. Her ailenin bilinçli, değerleri yaşayan ve yaşatan bireyler olamayacakları gerçeği, okullarda değerler eğitiminin daha da önem kazanmasına sebep olmaktadır. Çocuk aileden göremediği değer ve ahlak eğitimini okulda kazanma şansı bulacaktır. Bu sebeple okullara, öğretmenlere, eğitimcilere görev düşmektedir.

Okullar öğretim yuvası olduğu kadar eğitim yuvasıdır da. Eğitimin hedeflerinden biri değer yaratmak, değerlerinin davranış haline getiren bireyler yetiştirmektir (Çağlar, 2003). Okulda çocuğun bilişsel alanını geliştirmek ne kadar önemliyse duyuşsal alanını geliştirmek de bir kadar önemlidir. Hatta günümüzde ülkemizde sosyal çöküşlerin yaşanmaya başlaması, bireylerin bana dokunmayan yılan bin yaşasın felsefesiyle kendini toplumdan soyutlayarak çevreye duyarsızlaşması, ülkemizin birlik ve bütünlüğü adına tehlike yaratmaktadır. Çünkü

toplumları ayakta tutan şey nesilden nesle aktardığı, sıkı sıkıya bağlı olduğu değerleridir. Nitekim bu durum çocuğun duyuşsal alanını geliştirmenin ne kadar önem arz ettiğini gözler önüne sermektedir.

Eğitim, yetiştirmek istediği kişilerin en iyi donanıma sahip olmasını istemenin yanında bireylerin en iyi karaktere ve bilince de sahip olmasını ister (Ulusoy ve Dilmaç, 2020, s.1). Eğitimde değerler eğitimi çocuğa aktarmanın farklı yolları vardır. Aslan'a (2010) göre çocuklara değerler eğitimi verirken yaşanan en büyük zorluk konuları gerçek hayatla ilişkilendirmek ve değerleri teoriden çok gerçek yaşam durumları olarak ortaya koymaktır. Bu bağlamda öykü, roman, tiyatro, şiir, masal, destan gibi edebi türler bu noktada pek çok imkân taşımaktadır. Bu sebeple edebi eserlerin aynı zamanda bir değer aktarıcısı kimliğinin de var olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim edebi eserler, özellikle çocuklara hitap eden çocuk edebiyatı ürünleri içerdiği değerler bakımından dikkat çekmektedir.

Sevim Ak, 35 yıllık yazarlık hayatını doldurmuş, çocuk edebiyatı yazarlarımızdandır. Yazarlık hayatına hep çocuk edebiyatı yazarı olarak devam etmiş, kitapları defalarca kez basılmıştır. Bu açıdan Sevim Ak'ın eserlerinde hangi değerlerin yer aldığı sorusunun cevabı önem arz etmiş, araştırma konusu olarak seçilmiştir. Alanyazın incelendiğinde Sevim Ak ve eserleri ile ilgili çalışmaların yapıldığı görülmüş ancak değerler eğitimiyle ilgili doğrudan bir çalışma yapıldığı görülmemiştir. Bu açıdan çalışmamızın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmamızda Sevim Ak'ın Can Yayınları'ndan çıkan 12 öykü kitabı değerler eğitimi açısından incelenmiştir.

1.1.Araştırmanın konusu, kapsamı ve amacı

Ülkemizde son yıllarda yaşadığımız olumsuzlukların sebeplerinden biri değerlerin eksikliğidir. Değerler eğitimi konusu Millî Eğitim Bakanlığının (2019) yaptığı çalışmalarla yeniden dikkat çekmiştir. Bu konuda ailelerin, eğitimcilerin, kurumların gerekli özeni göstermesi gerekmektedir.

Toplumun birleştiren unsurlarından olan değerlerin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında eğitim-öğretim faaliyetleri rol oynar. Türkçe dersinin öğretim gereçleri arasında edebi türdeki metinler yer almaktadır. Bunlar arasında özellikle öykü, roman, fabl, masal, destan gibi olaya dayalı metinler ön plana çıkmaktadır. Çocukların okuyacağı bu metinler değer aktarımı açısından yeterli; çocuğu doğruya, güzele yönelten, çocukta olumlu

özellikleri ön plana çıkaran bir nitelikte olmalıdır. Çocuklara küçük yaşta, kitaplar aracılığıyla sezdirilecek değerler, çocukların hayatı boyunca hafızalarında yer alacaktır. Böylece bu değerleri içselleştirebilecekleri bir etki ortaya çıkacaktır.

Türk çocuk edebiyatının yazarlarından Sevim Ak, öyküleri ve romanlarıyla öne çıkmakta ve eserleri çocuklar tarafından okunmaktadır. Bu çalışma, Sevim Ak'ın 12 öykü kitabının değerler açısından incelenmesine yönelik hazırlanmıştır. Özellikle günümüzde hem dünyada hem ülkemizde yaşanan toplumsal değişimler göz önünde bulundurulduğunda toplumsal çöküşlerin yaşandığı, bazı değerlerin zayıfladığı açıkça görülmektedir. Bu açıdan değerlerin gün geçtikçe daha da önem kazanması bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Bu çalışmanın gerek eğitimcilere gerek anne babalara gerekse akademik alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2.Problem cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi şudur: “Sevim Ak'ın öykülerinde yer alan değerler nelerdir?”

1.3.Alt problemler

- 1.Sevim Ak'ın öykülerinde en çok hangi değerlere yer verilmiştir?
- 2.Sevim Ak'ın öykülerinde daha az değinilen değerler nelerdir?
- 3.Sevim Ak'ın öykülerinde hangi değerlere yer verilmemiştir?

1.4.Varsayımlar

Sevim Ak'ın öykülerinin sınıflandırdığımız değerlerin bir kısmını ya da tamamını içerdiği varsayılmıştır.

1.5.Sınırlılıklar

1. Araştırmada edebi türlerden öykü türü ele alınmıştır.
2. Araştırma, Sevim Ak'ın 2003-2012 yılları arasında Can Çocuk Yayınları tarafından yayımlanmış 12 öykü kitabı ile sınırlandırılmıştır.

Sevim AK'ın incelenen öykü kitapları şunlardır: Çilekli Dondurma, Dalgalar Dedikoduyu Sever, Dörtgöz, Gökte Biri Var, Mahalle Sineması, Karşı Pencere, Pembe Kuşa Ne Oldu? Penguenler Flüt Çalamaz, Puldan Taştan Lahanadan, Toto ve Şemsiyesi, Toto'nun Sınıfı, Uçurtmam Bulut Şimdi.

1.6.Tanımlar

Değer: “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, yüksek ve yararlı niteliktir. Kişinin, isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şeydir” (Tezcan, 2018).

Eğitim: “Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla istenilen değişmeyi meydana getirme sürecidir” (Çalık, 2016, s.16).

Değerler eğitimi: İnsana özgü olanakları, insanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran olanakları başka bir deyişle insana özgü olan bütün etkinlikleri insansal etkinlikler olarak amaçlarına uygun tarzda gerçekleştirilebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktır (Ulusoy ve Dilmaç, 2020, s.7).

Öykü: “Yaşanmış ya da yaşanabilir olayları anlatan kurguya dayalı yazılardır” (Şimşek, 2002, s. 97).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Değer kavramı

Değerler kavramsal olarak hala üzerinde durulan ama özellikle son yıllarda üzerine birçok araştırma yapılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal psikologlar ve davranış bilimciler değerlerin hem bireysel tutum ve davranışları hem de toplumun kültürel yapılarıyla etkileşimde bulunduğunu ve onları yansıttığını kabul etmektedir (Dilmaç, 2002).

İlk kez sosyal bilimcilere Thomas ve Znaniacki (1918) tarafından kazandırılan değer kavramı Latince de güçlü olmak” veya “kıymetli olmak” anlamına gelen “valare” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995, s.83).

Değer kavramı, TDK Türkçe Sözlük’te (2023) değer kavramı sekiz ayrı tanımda ifade edilmiştir. Bu tanımlardan konumuzla ilişkili en uygun tanım: Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddî ve manevî öğelerin bütünü, tanımıdır.

Ulusoy ve Dilmaç’a (2020) göre değer, insanları diğer canlılardan ayıran temel özellikleri barındıran ve insanların davranışlarına yön veren inançlar bütünü olarak ifade edilmektedir.

Değerler, kökünü insanın ruh dünyasından, bedenini ise kültür dünyasından almaktadır. Onun için, insanın fitratında var olan ve onu mükemmel kılan niteliklerin keşfedilmesi ve içselleştirilip karakter halini alması için bilgiye ve aydınlanmaya, yardım ve rehberliğe ihtiyaç vardır. Hangi çağda ve kültür dünyası içinde yaşarsa yaşasın insan kendini değerler dünyası içinde inşa eder (Hökelekli, 2011, s.266).

2.2.Değerlerin özellikleri

Değer kavramına farklı yaklaşımların oluşu değerlerin özelliklerinin belirlenmesinde de farklı biçimler doğurmuştur. Değerlerin özellikleri şu şekilde ifade edilmiştir:

Rezsohazy (2001) değerlerin genel özelliklerinin şöyle sıralamaktadır (Rezsohazy, 2001’den aktaran Bacanlı, 2017, s.37):

- 1.Değerlerin kimlik yapıcı işlevi vardır.
- 2.Değerler bireysel ve kolektif eyleminin eylem sisteminin oluşturucusudur.
- 3.Değerler gerçekte kişinin onu koruma veya değiştirme arzusu arasında aracı durumundadır.
- 4.Değerler ideolojilerin hammaddeğini sağlar. İdeolojiler değer, beklenti ve ilgileri akılcılaştırır.
- 5.Değerler tutumları üretir ve davranışa yönlendirir.
- 6.Değerler sosyal değişimin harekete geçirici gücüdür.
- 7.Değerler toplumun devamlılığını sağlar ve onu düzenler; meşruiyet, kanun ve sosyal kontrolün temelini oluşturur.”

Schwartz ve Bilsky’ e (1987) göre değerlerin özellikleri şu şekilde sıralanmıştır (Schwartz ve Bilsky, 1987’den aktaran Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000, s.60):

- 1.Değerler inançlardır. Bu yönüyle bireyin duygu boyutuna göre değişiklik kazandığı için kişiseldirler.
- 2.Değerler bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmak için sergileyecek olduğu davranış biçimleriyle ilişkilidir.
- 3.Değerler durum ötesi bir nitelik taşımaktadırlar.
- 4.Değerler olayların, davranışların ve insanların seçilmesini ya da yönlendirilmesini sağlayan standartlar olarak işlev görmektedir.
- 5.Değerler taşıdıkları önem durumuna göre kendi içinde bir sıralama oluştururlar.
- 6.Değerler değişime ve dönüşüme açık yapıları oluşturmaktadırlar. Zaman içerisinde toplumun ihtiyaçlarına göre değişiklik gösterebilirler.

Değerlerin özellikleri incelendiğinde, değerlerin bireylerin davranışlarına yön veren birer ölçüt olarak değerlendirildiği söylenebilir. Değerler zaman içinde değişiklik gösterebilirken kültürden kültüre farklılıklar taşıyabilir niteliktedir. Değerler toplumun ortak bilinciyle oluşturduğundan toplumsal dayanışmanın sağlanmasında rol oynayabilmektedir.

2.3.Değerler eğitimi

Dünyada özellikle son yıllarda genel olarak gözlenebilen duyarsızlaşma, insanların birbirlerine karşı tahammülünün azalması, artan şiddet olayları ve bunlar gibi yaşanan birçok olumsuzluk hem ülkemizde hem dünyada değerlerin zayıfladığının açık bir göstergesidir.

Bu bağlamda ülkemizde daha iyi, daha duyarlı, sevgi dolu, yardımsever, çalışkan, vicdanlı nesiller yetiştirmek ve bu nesilleri devam ettirmek adına değerler eğitiminin önemi gitgide artmıştır. Nitekim ülkenin eğitim politikası da bu yönde şekillenmiş ve değerler eğitimiyle ilgili çalışmalar hem resmi programlarda hem de örtük programlarda yer edinmiştir.

Değer eğitimi, insana özgü olanakları, insana insan yapan ve diğer canlılardan ayıran olanakları başka bir deyişle insana özgü bütün etkinlikleri insansal etkinlikler olarak amaçlarına uygun tarzda gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktır. Başka bir ifadeyle kişilere doğru bilmenin, doğru düşünmenin, doğru değerlendirmenin, doğru eylem içinde olduğunu görebilmesine yardımcı olmaktır (Kuçaradi, 1995, s.8).

Tezcan'ın (2018) da dediği gibi dünyanın her yerinde eğitim, bireylerin yaşadığı toplumun değer yargılarını da benimsemesini ister. Türk milli eğitim yapısında da değerlerinin bilincinde olan ve değerlerine sahip çıkan bireyler yetiştirme isteği yer alır.

2.4. Değerlerin sınıflandırılması

Değerler hakkında birçok araştırma yapılmaktadır ve hala bu konuda farklı görüşler mevcuttur. Dolayısıyla bu farklı görüşler farklı sınıflandırmaları da beraberinde getirmektedir. Değerlerin sınıflandırması konusunda çalışan uzmanlar (Spranger, Naagarazan, Fichter, Rokeach vd.) farklı yöntemler kullanmış ve aynı değeri başka isimlerle de adlandırdıkları görülmüştür. Bu bölümde hem dünyamızda hem ülkemizde kabul görmüş sınıflandırmaların bazılarına yer verilmektedir.

2.4.1. Spranger'in (1928) değerler sınıflandırması

Spranger altı değer gruba ayırmıştır. Bu değerler daha sonraki yıllarda Allport ve arkadaşları tarafından ölçeğe dönüştürülmüştür (Spranger, 1928'den aktaran Akbaş, 2004, s.30-31).

Tablo 1

Spranger Değer Sınıflandırması

Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey, hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	Başkalarını sevmeye, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattır. Bencil değildir.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğurda dünyevi hazları feda eder.

2.4.2.Rokeach'ın (1973) değerler sınıflandırması

Geliştirilmesinden itibaren en popüler değer ölçme aracı olarak görülen Rokeach'ın değer ölçeğinde iki tür değer vardır (Asan, Ekşi, Doğan ve Ekşi, 2008).

Rokeach değerleri amaç değerler ve araç değerler olmak üzere ikiye ayırmıştır. Bilgin'e (1995) göre amaç değerler kişisel değerler (zevk, başarı isteği, özüne saygı vb.) olabileceği gibi toplumsal değerler de (barış, özgürlük, ulusal güvenlik vb.) olabilir. Araç değerler ise, kişiler arası ilişkileri düzenleyen ahlaki değerler (sevecenlik, dürüstlük, yardımseverlik vb.) olabileceği gibi, bireyin kendini gerçekleştirme katkısı sağlayan (yaratıcı, mantıklı entelektüel vb.) değerler de olabilir. Rokeach'un sınıflamasında her iki değer grubunda da 18 değer bulunmaktadır (Rokeach, 1973, s.28).

Tablo 2

Rokeach Değer Sınıflandırması

Amaç değerler	Araç değerler
Aile güvenliği	Bağımsız olma
Rahat bir hayat	Affedici
Heyecan verici yaşam	Cesaretli
Bilgelik	Dürüst
Dini olgunluk	Entelektüel
Eşitlik	Geniş görüşlü
Gerçek dostluk	Hırslı
Güzellikler dünyası	İtaatkar
Barış içinde bir dünya	Kendini kontrol eden
İç huzur	Kibar
Kendine saygı	Başarmaya gücü yeten
Mutluluk	Mantıklı
Olgun sevgi	Neşeli
Özgürlük	Sevecen
Başarılı olma	Sorumluluk sahibi
Sosyal kabul	Temiz
Ulusal güvenlik	Yardımsaver
Zevk	Yaratıcı olma

2.4.3.Schwartz'ın (1994) değerler sınıflandırması

Schwartz (1994), üç evrensel ihtiyaçtan hareket ederek, birbirinden farklılık arz eden veya birbirine benzerlik gösteren güdüsel altyapıdaki değerleri kapsayan ve aynı zamanda hareketli bir yapı içinde birbirleriyle ilgili bir devamlılık halinde olan 10 değer tipi belirlemiştir (Schwartz, 1994'ten aktaran Demirutku ve Sümer, 2010).

Tablo 3

Schwartz'a Göre Bireysel Değerlerin Sınıflandırılması

Açıklama	Değerler
<i>Güç</i> : Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü.	Sosyal güç sahip olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntümü koruyabilmek.
<i>Başarı</i> : Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi.	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak.
<i>Hazcılık</i> : Bireysel zevke, hazza yönelim.	Zevk, hayattan tat almak.
<i>Uyarılım</i> : Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.
<i>Özyönelim</i> : Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız, olmak kendine saygısı olmak.
<i>Evrenselcilik</i> : Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek.	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak.
<i>İyilikseverlik</i> : Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak.
<i>Geleneksellik</i> : Kültürel ya da dini töre ve fıkirlere saygı ve bağlılık.	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak.
<i>Uyma</i> : Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek.
<i>Güvenlik</i> : Toplumun, var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzur ve sürekliliği.	Milli güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, İyiliğe karşılık vermek.

2.4.4.Naagarazan (2006) değer sınıflandırması

Naagarazan değerleri beş başlık altında toplamıştır. Bu değerlere ilişkili alt değerler belirlenmiştir. Naagarazan'ın yaptığı sınıflandırma Maslow'un ortaya koyduğu İhtiyaçlar

Hiyerarşisi ile ilişkilidir. Değerlerin farklı öncelikleri ve ağırlıkları olduğu görüşü vardır. Naagarazan'ın *Değer Tipleri* başlığı altında sınıflandırmıştır (Naagarazan, 2006, s.3-4).

Tablo 4

Naagarazan Değerler Sınıflandırması

Doğru davranış	a. Kişisel Özellikler: Mülkiyet, diyet, hijyen, alçakgönüllülük, duruş, kendine güven ve temiz, düzenli, dış görünüş. b. Sosyal Özellikler: İyi davranış, görgü, iyi ilişkiler, yardımseverlik, israf etmeme ve iyi çevre. c. Ahlaki Özellikler: Davranış kuralları, cesaret, güvenilirlik, sorumluluk, verimlilik, yaratıcılık, inisiyatif, sebat, dakiklik, beceriklilik, herkese karşı saygı ve sorumluluk.
Barış	Dikkat, sakinlik, konsantrasyon, memnuniyet, itibar, disiplin, eşitlik, ağırbaşlılık, sadakat, odaklanma, şükran, mutluluk, uyum, alçakgönüllülük, iç sessizlik, iyimserlik, sabır, yansıma, memnuniyet, kendini kabul, kendine güven, öz kontrol, öz disiplin, öz saygı, özgüven, duygu denetimi, hoşgörü ve anlayış.
Doğruluk	Doğruluk, merak, ayırt etme, tarafsızlık, korkusuzluk, dürüstlük, bütünlük (düşünce, söz ve eylem birliği), sezgi, adalet, iyimserlik, saflık, bilgi arayışı, akıl, öz-analiz, samimiyet, sorgulama ruhu, sentez, güven, doğru sözlülük ve kararlılık.
Sevgi	Kabul, sevgi, özen, şefkat, dikkat, özveri, bağlılık, empati, hoşgörü, affetme, dostluk, cömertlik, nezaket, insanlık, sadakat, sabır, vatanseverlik, saygı, fedakârlık, özveri, hizmet, paylaşım, sempati, düşünceli olma, güven.
Şiddetsizlik	a. Psikolojik: Yardımseverlik, şefkat, başkaları için kaygılanma, dikkate alma, hoşgörü, affetme, görgü, mutluluk, sadakat, ahlak ve evrensel sevgi. b. Sosyal: Diğer kültür ve diğer dinlerin takdir edilmesi, kardeşlik, çevre bakımı, vatandaşlık, eşitlik, zararsızlık, ulusal farkındalık, sebat, mülkiyete saygı ve sosyal adalet.

2.4.5.Birkök (2019) değer sınıflandırması

Birkök (2019) değerlerin en genel sınıflandırmasını yapmak amacıyla bir çalışma meydana getirmiştir. Bu bağlamda olası tüm değerleri kapsayan evrensel değerleri saptamıştır. Bu çalışmaları sonucunda *özgürlük, bilim, eşitlik, adalet ve sanat* olmak üzere beş evrensel temel değer saptamıştır. Birkök, geriye kalan değerlerin bu beş değer altında bir veya birkaçının birleşimiyle ortaya çıktıklarını dile getirmektedir. Bu değerler olgusal olup toplumsal olaylarda gözlenebilmektedir.

2.4.6.Dilmaç ve Arıcak (2012) değer sınıflandırması

Dilmaç ve Arıcak (2012), yaptıkları araştırmalar neticesinde değerleri 9 başlık altında sınıflandırmışlardır. Yapılan sınıflandırmada değerler şu şekildedir (Sapsağlam, 2016, s.18):

Tablo 5

Dilmaç ve Arıcak Değer Sınıflandırması

Toplumsal değerler	Yardımseverlik, alçakgönüllük, nezaket, saygı ve hoşgörü
Kariyer değerleri	Kalite, eğitim ve kariyer
Entelektüel değerler	Beden sağlığı, akıl sağlığı, bilgi, başarı
Maneviyat	İbadet, din, iman ve iç huzur
Materyalistlik değerler	Para, mal/mülk, statü
İnsan Onuru	Namus, şeref/onur, adalet ön plana çıkar
Romantik değerler	Aşk, haz/zevk, eş/sevgili ön plana çıkar
Özgürlük	Bağımsızlık, emek, kültür
Fütüvvet	Cömertlik, cesaret

2.4.7.Ülken (1965) değer sınıflandırması

Toplumbilimci Hilmi Ziya Ülken (1965) değerleri üç ana gruba ayırır. Ülken 'in sınıflamasının temelinde değerler, bilme ve inanma odaklıdır (Poyraz, 2007).

Tablo 6

Ülken Değer Sınıflandırması

İçkin değerler	Bilmenin hâkim olduğu değerlerdir. Sanat ve bilgi değerleri bu grupta yer alır.
Aşkın değerler	Kişilerarası ilişkilerden doğan değerlerdir. Daha çok inanma üzerine kuruludur. Bu değerler ahlak ve din değerleridir.
Normatif değerler	Kişilerarası ilişkilerden ortaya çıkan eylem ve sözlerin birbirleriyle değişiminden orya çıkan değerlerdir. Burada söz, sözle değiştirince ölçü dil olur; eylem, eylem ile karşılaştırdınca ölçü hukuk olur.

Normatif değerler tek başına değer sayılmayıp ya aşkın ya da içkin değerlerle birlikte bulunur. Aşkın değerler dışındaki değerler sözde veya geçici değerlerdir (Bolay, 2007).

2.5. Türkçe Öğretim Programı'nda değerler

Millî Eğitim Bakanlığının (2019) hazırlamış olduğu Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda, değerlerimizin, öğretim programlarının bakış açısının temelini oluşturan prensipler toplamı olduğu ifade edilmektedir. Değerlerimizin temel insani özelliklerimizi oluşturduğu ve hayatta karşılaşılan sorunlarla baş etme gücünün kaynağı olduğu dile getirilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığının değerler ile ilgili bu özel tutumu, eğitim sisteminin yalnızca akademik açıdan başarıdan ibaret olmadığını, temel değerleri benimseyen birey yetiştirme felsefesinin ne kadar önemli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Değerler eğitimi, öğretim programları içerisinde ayrı bir program olarak yer almamaktadır. Bunun sebebi aslında tüm öğretim programlarının en önemli amacının değerlere sahip çıkan bireyler yetiştirmek olması ve bu amaç doğrultusunda değerlerin tüm öğretim programlarının içine sirayet ettirilmesidir.

Kök değerler, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda "Temalara İlişkin Açıklamalar" bölümünde yer almaktadır. "Dostluk", "dürüstlük" ve "sabır" değerleri Erdemler; "öz denetim" değeri Kişisel Gelişim, Erdemler; "adalet" değeri Hak ve Özgürlükler ve Vatandaşlık, Birey ve Toplum; "saygı" değeri Erdemler, Birey ve Toplum, Kişisel Gelişim;

sorumluluk” değeri Kişisel Gelişim, Vatandaşlık; “sevgi” değeri Erdemler, Okuma Kültürü ve Duygular; “vatanseverlik” değeri Millî Mücadele ve Atatürk başlıkları altında sıralanmaktadır (MEB, 2019, s.15-16).

Tablo 7

Kök Değerler ve İlişkili Olduğu Alt Değerler (MEB, 2019, s.4)

Değerler	Alt Değerler
Adalet	Adil olma, eşit davranma, paylaşma
Dostluk	Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma
Özdenetim	Davranışları kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, özgüven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme
Sabır	Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme
Saygı	Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediğin şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme
Sevgi	Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma
Sorumluluk	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme
Vatanseverlik	Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme
Yardımseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma

2.6.Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Abraham Maslow, insanların farklı zamanlarda farklı ihtiyaçlarının olduğunu iddia etmiş ve bunu araştırmak için “İhtiyaç Hiyerarşisi” teorisini öne sürmüştür. Bu teoriye göre kişinin üst basamaklardaki bir ihtiyacına eğilimi ancak alt basamaklardaki ihtiyaçlarının karşılanmasıyla mümkün olmaktadır.

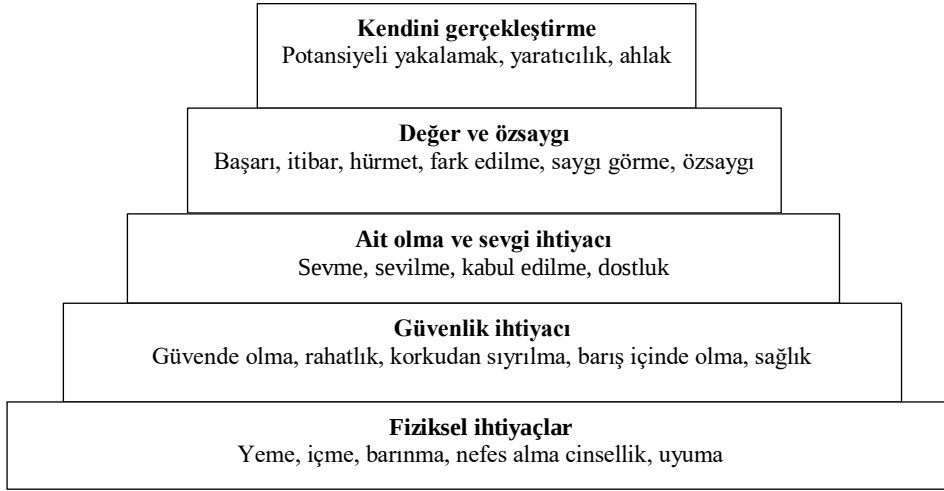
Cüceloğlu'na (2021) göre kişinin ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik istekler güdülenme üzerinde etkilidir ve bireyin davranışlarına yön verir. Bu yüzden bireylerin davranışlarının nedenlerinin açıklanması ile temel gereksinimlerinin karşılanması arasında güçlü bir ilişki vardır. Maslow güdülerini birincil ve ikincil güdüler olmak üzere ikiye ayırır. Birincil güdeler hayati gereksinimlerden kaynaklanır ve fizyolojik ihtiyaçlar olarak adlandırılır. Bunlar: bunlar açlık, susuzluk, barınma gibi ihtiyaçlardır. İkincil güdüler ise bireyin daha çok toplumsal çevrede edindiği güdülerdir.

Bireyler yaşamları boyunca belirli hedefler belirlerler ve bu hedeflere ulaşmak için yaşamlarını şekillendirirler (Kula ve Çakar, 2015: 194).

Maslow öğrencilik yıllarında saygı ve hayranlık duyduğu iki profesörünü gözlemlemeye başlar. Böylece Maslow'un kendini gerçekleştirmiş insanlar üzerindeki araştırmaları başlar. Bu iki profesörün karşılaştırıldığında birçok ortak noktası olduğunu saptar. Bunu fark eden Maslow bu tip insanlar aramaya ve araştırmaya koyulur. Maslow'a göre insan türünün en iyi örneği kendini gerçekleştirmiş bireylerdir (Maslow ,1996).

“Kendini gerçekleştiren bireyler, psikolojik sağlığı yerinde olan, çağdaş insanda bulunması gereken özelliklere sahiptir. Yeterli bir kişiliğe sahip, verimli, gerçekçi bir ben kavramına sahip, kim olacağı konusunda tutarlı, kendi ve başkaları hakkında iyi düşüncelere sahip, insan değerlerine saygılı, onları benimseyici ve geliştirici, zamanı iyi kullanıp, geçmişten çok geleceğe yönelik, yaratıcı, kendine saygılı, kendini kabul eden, duygularını açıklayan, değişmeye ve yeni yaşantılara açık, değişmekte olan bir dünyanın değişmekte olan bir parçasıdır.” (Can, 2009, s.7)

Maslow (1943) yılında yayımladığı eseri “*İnsan Motivasyonu Teorisi*” çalışmasında ihtiyaçlar piramidini ele almıştır. Bu piramitler zamanla güncellenmiş yeni basamaklar eklenmiştir. Akay'da (2019) da belirttiği gibi bu piramit, Maslow tarafından çizilmemiş ancak sıralaması detaylı bir şekilde tarif edildiğinden daha sonra, diğer araştırmacılar (McGreagor, 1957, McDerimid, 1960, Stephens ve Heil 1998, Schermerhorn, 2014) tarafından şemalaştırılmıştır.

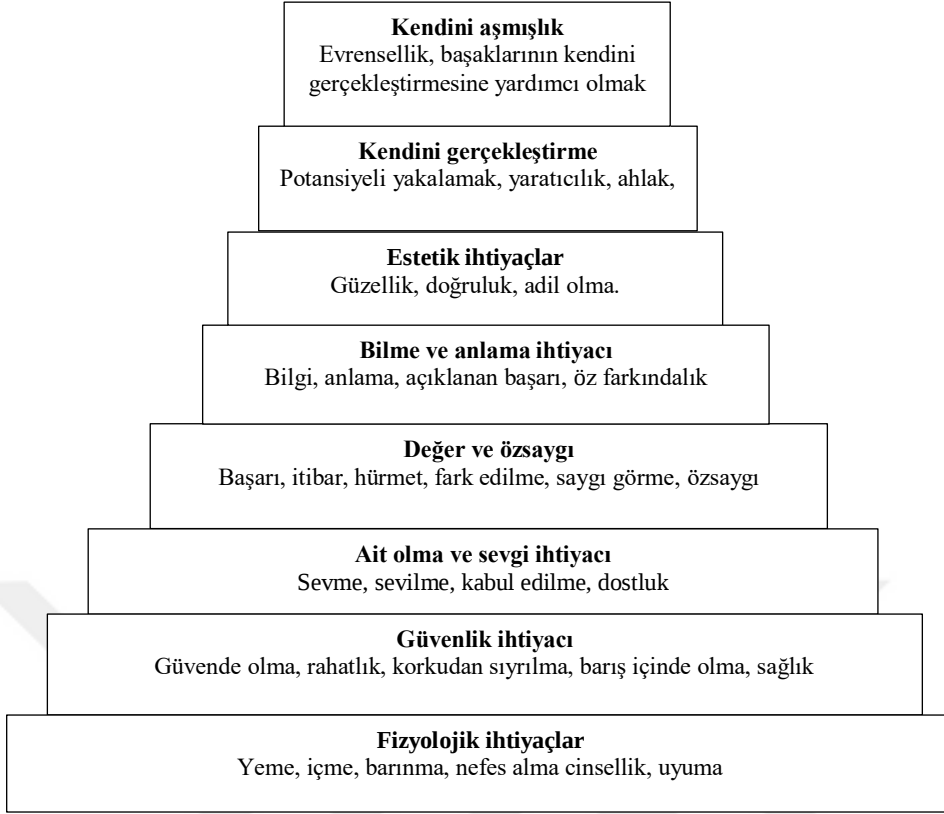

Şekil 1. Maslow'un 5 basamaklı ihtiyaçlar hiyerarşisi

Maslow'u izleyen çağdaş sosyal psikologlar, bunlara ek olarak ileri düzeyde iki gereksinimden daha söz etmektedirler: Bunlardan biri bilme, anlama, enformasyon alma gereksinimidir, diğeri ise estetik (güzellik, moda, sanat vb. zevk tatmini, haz elde etme) gereksinimidir (İnceoğlu, 2004, s.112).

Şekil 2. Maslow'un 7 basamaklı ihtiyaçlar hiyerarşisi

Şekil 3. Maslow'un 8 basamaklı ihtiyaçlar hiyerarşisi. (Kaya, 2014)

2.6.1.Fizyolojik ihtiyaçlar

Maslow'un en alt basamağındaki ihtiyaçlardır. Bu basamağın içine uyku, açlık, susuzluk, barınma, dinlenme, cinsellik gibi hayatı sürdürmeye yarayan ihtiyaçlar dahildir. Bu ihtiyaçlar önceliklidir ve mutlaka karşılanması gereklidir. Eroğlu (1995), bu ihtiyaçlar yeterince tatmin edilmezse organizma büyük bir gerilim içine girer ve ihtiyaç şiddeti kadar fazlaysa gerilimin de o kadar çok olacağını ifade eder.

Bu ihtiyaçlar organizma tarafından yeteri kadar doyurulmamışsa üst basamaktaki diğer ihtiyaçlara çıkılmaz. Örneğin sokakta yaşayan ve geceleri donarak ölme tehlikesi geçiren birine estetik, sanat, bilim gibi kavramları konuşmak bir şey ifade etmeyecektir. Nitekim geri kalmış ülkelerde fizyolojik ihtiyaçlar dahi karşılanmadığından hak, hukuk, adalet gibi ilkeler benimsenememektedir.

2.6.2. Güvenlik ihtiyacı

Fizyolojik ihtiyaçlar karşılandıktan sonra insan güvenlik ihtiyacı hissedecektir. Fizyolojik ihtiyaçlar doğuştan gelirken güvenlik hissiyatı hayat devam ederken sonradan kazanılır. Bu basamakta fiziki tehlikelerden uzak durma, hastalanmadan sağlıklı yaşam sürdürme, yaşlılıkta muhtaç olmama hissi gibi ihtiyaçlar yer almaktadır. Eroğlu (1995) özellikle çocuklarda bu duygunun fizyolojik ihtiyaca bağlı olduğunu söyler. Örneğin bebeklerin en çok anneyi istemesi, bebeklerle anne arasındaki güven duygusunun çok güçlü olmasına bağlıdır. Çünkü anne aynı zamanda bebeğin fizyolojik ihtiyacını (karını doyurma) giderir ve bebek bu fizyolojik ihtiyacın devam etmesini güvence altına almak ister. Yetişkinler içinse bu durum sigorta ve emeklilik işlemleri şeklinde örnek gösterilebilir. Maslow fizyolojik ve güvenlik ihtiyacı olan bu iki ihtiyaca birincil ihtiyaçlar adını vermektedir.

2.6.3. Ait olma ve sevgi

Bireyin fizyolojik ve güvenlik gereksinimleri yeteri kadar karşılandıktan sonra üçüncü gereksinime geçebilir. Bu basamakta arkadaş olma, dostluklar kurma, kabul edilebilir ve bir yere ait olma hissi, sevmeye ve karşılığında sevilme gibi duygular yer alır. Bu aşamada bireyin sosyal bir varlık olduğu olgusu dikkat çeker. Bireylerin ait olma ve ihtiyacı daha çok aile, arkadaş, çalışma arkadaşları gibi yakın çevresinde ortaya çıkar.

Sevgi ve ait olma ihtiyacı uzun süre karşılanmazsa bunun yaşattığı gerilim bireyleri uzun süre etkisi altına alabilir hatta bazı davranış bozukluklarına yol açabilir (Eroğlu,1995). Nitekim bu ihtiyacın giderilmesi çok mühimdir.

2.6.4. Takdir edilme ve sayęı

İhtiyaçlar hiyerarşinin dördüncü basamağında takdir edilme ve sayęı ihtiyacı yer alır. Bu basamakta birey gerek kendine gerek karşısındakilere önemli biri olduğunu hissettirmek ister.

Bu ihtiyaç basamağında birey başkaları tarafından kabul görmeli, aynı zamanda birey kendini takdir edip kendini saymalıdır (Maslow,1970, s.45).

Maslow, takdir ve saygı ihtiyacının iki aşamada giderildiğini söyler: Birinci aşamada kişi başkalarının takdirini kazanmaya çalışır: arkadaş arasında söz sahibi olma, sözü dinlenme, statü sahibi olma, tanınır olma, önemli ve vazgeçilmez olma ihtiyaçları gibi. İkinci aşamada ise bireyin kendi kendini kabul etmesi ve özsaygı ihtiyacı yer alır: özgüven, özsaygı, işinde ustalaşma, başarılı olma gibi ihtiyaçlar (Maslow,1970, s.45). Bu duruma en güzel örnek herhangi bir dalda başarılı olmuş ve birinci olmuş birinin çevresindekilerin takdirini kazandıktan sonra kendi rekorunu kırmaya çalışması, yani kendine olan saygısını artırma çabası gösterilebilir.

2.6.5. Kendini gerçekleştirme

Birey ihtiyaç duyduğu her şeyi gerçekleştirmiş olsa bile içinde bir boşluk hissedecektir (Maslow,1970). Becerilerini tam olarak gösteremediğini, en iyiye ulaşmadığını düşünecektir. Bu yüzden yeni ihtiyaçlar doğacaktır. İşte bu ihtiyaç basamağına kendini gerçekleştirme veya kendini tamamlama basamağı adı verilmektedir (Eroğlu, 1995).

Bu basamağa herkes ulaşamayabilir. Bu basamağa gelmiş kişiler yaşama sıkı sıkıya bağlı, yaratıcı ve hayatı doyusuya yaşarlar. Bu basamakta her bireyin ihtiyacı birbirinden farklıdır. Buna sosyoekonomik farklılıklar da etki etmektedir. Bu basamakta bir birey için ihtiyaç olan diğer birey için ihtiyaç olmayabilir. Bireyler bu basamakta kendi potansiyellerini tam anlamıyla ortaya koyarak yaratıcılıklarını ön plana çıkarmak isterler.

2.6.6. Bilme ve anlama ihtiyacı

Keşfetme bilgiye ulaşma ve merak ihtiyaçları, basamak içinde yer alır. Kişi hem kendisi için hem çevresi için hem de toplum için olup biten her şeyi bilme ihtiyacı hisseder. Bireyin kendini aşmışlık basamağına ulaşması adına bilişsel ihtiyaçlarının karşılanması önemlidir. Çünkü kendini aşmışlık düzeyinde olan bir birey kendini gerçekleştirme yolunda olan bireylere yol gösterici olması gerekir. Bu da bilgili olma, kültürlü olma, meraklı olma ve bunu karşı tarafa aktarabilmekten geçer.

2.6.7. Estetik ihtiyacı

Estetik ifadesi güzel olanla ilgilidir. Estetik aynı zamanda sanatı anlama ve bundan zevk alma ihtiyacını da içine alır. İnsanların güzeli araması, güzelden hoşlanması ve ona yönelmesi estetik ihtiyacını doyurmaya yönelik bir harekettir.

Onaran (1981), Maslow'un hiyerarşisine yüksek basamaklarda yer alan ve insanı güdüleyen iki ihtiyacı dile getirmişse de bu ihtiyaçların çok fazla üzerinde durmadığını ifade eder. Bunlar, bilme, anlama, öğrenme gibi istekleri içine alan bilişsel ihtiyaçlarla duyuşsal estetik ihtiyaçlardır. Onaran (1981)'a göre bunun sebebi kendini gerçekleştirmiş bireylerin zaten bu iki ihtiyacı karşılamış olabileceğini varsaymasından ileri gelmiş olabileceğidir.

2.6.8. Kendini aşmışlık

Maslow'un 1969 yılında kaleme almış olduğu "The farther reaches of human nature" (insan doğasının daha uzak noktalarına) adlı çalışmasında hiyerarşik modele göre kendini gerçekleştirme ile beraber "kendini aşmışlık" en üst düzey olduğu görülmektedir. (Tekke, 2019)

Hiyerarşi zamanla gelişip değişmiş, bu gelişmelerde kendini aşmışlık kavramı en son ortaya çıkan, kişinin tam bağımsızlığını ifade eden, benlik kazanımının da ötesinde oluşan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu basamak içerisinde kişinin hiçbir karşılık beklemeden başkalarına yardım etmesi, elde edinilen bilgilerin insanlara yardım amacıyla kullanılması gibi doruk deneyimler içerir. Kendini gerçekleştirme ve kendini aşmışlığın karşılaştırılması Tablo 8'de verilmiştir:

Tablo 8

Kendini Gerçekleştirme ve Kendini Aşmışlığın Karşılaştırılması (Tekke, 2019)

Kendini gerçekleştirme	Kendini aşmışlık
Kimlik kazanmak	Kimlik kazanmak
Potansiyel, arzu, ihtiyaç ve hangi mesleğin uygun olduğunun bilincinde olmak	Farklı tecrübeler (ör. Doğa, mistik, estetik ve cinsel) edinmek
Gerçek ve ideal benlik düzeyine ulaşmak İlgi ve yeteneklerinin farkında olmak	Benliğin ötesine geçmek
Yapabileceğinin en iyisini yapmak	Başkalarıyla olumlu ilişkiler geliştirmek
	Bağımsız hareket etmek
	Etrafına karşı duyarlı olmak
	Sosyal bağları güçlendirmek

2.7.Maslow ve varlık-değerleri

Maslow’a göre insanın hayatının en büyük amacı potansiyellerini ortaya koymak yani kendini gerçekleştirmektir. Maslow (1970) kendini gerçekleştirme anlarını doruk yaşantılar olarak tanımlamaktadır. Bu doruk yaşantılar da varlık değerlerinden söz etmektedir. Bu değer şunlardır:

“Maslow kendini gerçekleştiren insana ilişkin 15 özellik saymıştır:

1. Gerçeği daha iyi algılayıp gerçekle daha rahat ilişki kurabilme.
2. Hem kendini hem başkalarını olduğu gibi kabul etme. Bu kimseler, suçluluk, endişe gibi duyguları daha az olduğundan kendilerini oldukları gibi kabul ederler.
3. Kendiliğindenlik. Düşünceleriyle davranışları kendiliğinden oluşur.
4. Sorunlara yönelme. Kendi benliklerine değil, bir görev duygusuyla bağlandıkları önemli sorunlara yönelirler.
5. Çevreden uzak durma, yalnız kalma isteği. Yalnız kalmaktan korkmazlar.
6. Özerklik, çevreden bağımsızlık.
7. Yaşamın tadını çıkarmada sürekli tazelik. Çoğu kez görüp, işitip yapmış olsalar bile deneyimlerinden büyük bir coşku, esin alabilirler.
8. Gizemsel deney ya da “doruk” deneyi.
9. Toplumsal ilgi. Bu özelliği de Maslow insanlıkla özdeşlik, insanlığa sempati, yakınlık duymak diye tanımlanıyor (Maslow, 1954, 217).
10. Kişilerarası ilişkiler. Burada anlatılmak istenen kişilerarasındaki gerçek, derin ilişkilerdir.

11. Demokratik bir kişilik yapısı. Kendini gerçekleştiren insanlar ulus, ırk, aile gibi sınırlamalara bağlı kalmadan tüm insanlara saygı duyarlar, onlardan bir şey öğrenmeye çalışırlar.
12. Araçlarla amaçları ayırma yeteneği.
13. Şakadan anlama.
14. Yaratıcılık. En önde gelen özellik olan yaratıcılığı Maslow bilimde-sanatta, yaratıcılıkla kendini gerçekleştiren insanlarda yaratıcılık diye ikiye ayırmaktadır. Bu insanlardaki yaratıcılık özel yetenekler istemez, herkeste gizil olarak vardır.
15. Kendini gerçekleştiren insanlar ortak bir çevrede, ortak bir evin içinde birlikte yaşarlar ama bu ortaklıktan uzak dururlar.” (Onaran, 1981, s.18-19)

Maslow’un değer ve kavramları özellikle öğretilecek değerlerin seçimi için uygun bir tercih listesi oluşturmaktadır (Bacanlı, 2017).

2.8. Sevim Ak’ın hayatı, edebi kişiliği ve eserleri

Sevim Ak 1958 yılında Samsun’da doğmuştur. Öğretmen bir anne babanın çocuğudur. Sevim Ak 1976 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Kimya Mühendisliği Bölümü’nden mezun olmuştur. Biyokimya uzmanlık eğitiminden sonra yirmi beş yıl Heybeliada Sanatoryumunda ve özel kliniklerde çalışmıştır (Ak, 2021). Yazma tutkusu öğrencilik yıllarında başlayan Sevim Ak’ın ilk öyküsü Cumhuriyet gazetesinin Pazar ekinde 1985 yılında yayımlanmıştır. 1987 yılında yayımlanan Uçurtmam Bulut Şimdi adlı ilk çocuk kitabı yine aynı yıl Akademi Kitabevi Çocuk Edebiyatı Öykü Ödülü’nü kazanmıştır.

Horoz Adam ve Korsan kitabı Ankara Devlet Tiyatroları’nda sergilenmiştir. Ayrıca Horoz Adam ve Korsan kitabı Uluslararası Çocuk ve Gençlik Kitapları Kurulunun (IBBY) “Engelli Çocuk ve Gençlere Dair Göze Çarpan Kitaplar” kataloğuna seçilmiştir. Yazar 2000-2007 yılları arasında ODTÜ’nün desteğiyle İLKİYAR Vakfı’nın Gezici Projeleri kapsamında 160 YİBO ve 30 köy okulunda öykü okuma yazma etkinliği gerçekleştirmiştir. Daha sonra bu proje kapsamındaki izlenim ve anılarını Güneşin Çocukları adlı kitapta toplamıştır.

Cino, Vanilya Kokulu Mektuplar ve Puf, Pufpuf, Cuf, Cufcuf kitapları Koreceye; Penguenler Flüt Çalamaz, Uçurtmam Bulut Şimdi, Toto ve Şemsiyesi, Babamın Gözleri Kedi Gözleri adlı eserleri Almancaya çevrilmiştir (Doğan, 2015). Kırık Şemsiye adlı resimli öykü kitabı Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği (ÇGYD) tarafından 2006 yılının en iyi resimli kitabı

seçilmiştir (Ak, 2021). TV programları için senaryolar ve Leylek Kardeş isimli animasyon dizi için öyküler yazmıştır.

2011 yılında 30. İstanbul Kitap Fuarı'nda 'Sevim Ak'ın Çocuk Edebiyatındaki Yeri' konulu bir panel düzenlenmiştir. Bu panelde Sevim Ak çocuk edebiyatının öncü yazarları arasında gösterilmiştir. Bunun üzerinde 2012 yılında yapılan Küçük Dünyamızın Büyük Kalemi adıyla kaleme alınan bir röportajda Sevim Ak bu konuyla ilgili şöyle demiştir: “*Panelde, Selahattin Dilidüzgün, Necdet Neydim gibi önemli isimler değerlendirmelerde bulundu. Panelistlerin kitaplarını, ülkemizdeki 1985 öncesi çocuk edebiyatında yaygın olan öğretici metinler devrini kıran öncü nitelikte eserler olarak nitelendirmeleri beni gururlandırdı.*” Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere Sevim Ak çocuk kitaplarını kaleme alırken nitelikli bir çocuk ürünüde olması gereken bir özellik olan mesajı sezdirerek verme konusunda özenli bir yazardır. Nitekim yazar eserlerinde didaktik bir hava yerine samimi, doğal, nüktedan bir havayla çocukların duygusal gelişimine hitap eden bir üslup benimsemiştir.

Sevim Ak evrensel bir dil oluşturma'nın çok önemli olduğunu ve bunun ancak sağlam bir üst bakışla gerçekleşebileceğini dile getirir. Sevim Ak, çocuk edebiyatı yazarlarının tüm canlılara eşitlikçi bir bakışla yaklaşması; engelliye zavallı gören yargılara karşın onun farklı zenginlikteki yaşam penceresini duyumsatması; ırk, din, cins ayrımlarından uzak durması gibi becerilerle donanmasıyla çocukları evrensel bakışa yöneltebilecekleri, ifadesini kullanmıştır. Kendi ifadesi ile çocuk edebiyatının Nobel'i olarak adlandırdığı Hans Christian Andersen Ödülü'ne 2012 yılında ülkemizden Sevim Ak aday gösterilmiştir.

2022 yılında yapılan yazarla söyleşide bir hikâyenin fikir aşamasından yazıya geçiriliş sürecinde neler yaşadığı sorusuna şöyle yanıt vermiştir: “*Her kitabın arkasında özel bir hikâye var. Vanilya Kokulu Mektuplar'ı annemi yitirdiğim dönemde kaleme aldım. Annemin bana bıraktığı gülümseten, yaratıcı, yapıcı duyguları çocuklara yaymak istedim. Yas sürecinden önce masalsı öyküler içeren bir dosya hazırlıyordum. Bu dosyalar kitabın ruhuyla bütünleşince bunları da yeniden düzenleyip yazıya kattım. Olay örgüsü, mekanlar, karakterler zihnimde olgunlaşana kadar kısa notlar alırım. Daha sonra sahneler gözümün önünden film şeridi gibi geçmeye başlar ve böylece taslak metin aşamasına geçerim. Hazır hissettiğimde bilgisayar başına geçerim. Ama bu süreçte taslağa bağlı kaldığım pek söylenemez. Bazen yeni bir karakter zihnimde canlanabilir ve akış değişebilir. Vanilya Kokulu Mektuplar'ın hazırlığı 5-6 ay sürmüştür.*”

Sevim Ak'ın birinci sınıfta okuduğu Çinli yazar Cubao'nun "Okumak İstiyorum" adlı kitabı yazarın hayatında dönüştürücü etki yapan bir kitaptır. Sevim Ak yetişkinlik hayatında imkânsızlıklardan okuyamayan çocuklara destek çalışmaları sürdürürken bu kitabın etkisinin hala devam ettiğini de dile getirir. Sevim Ak, Micheal Morpungo, David Almond, Andreas Steinhofen, Susanno Tamaro ve Angela Nanetti gibi yazarları özellikle okuduğunu ifade etmiştir.

Yazar 2015 yılında anne ve babasının yaşadığı evi, çocuk ve gençlik kitapları içeren bir okuma mekanına dönüştürmüştür. Resmi bir kurum olmamakla birlikte çocuklar buradan ödünç kitap alabilmektedir. Yazar, Ev Kütüphanesi projesi olarak adlandırılan bu gönüllü projeye 2017 yılında Kütüphane ve Okuma Kültürüne Katkı Ödülü kazanmıştır. Çocuk edebiyatın önemli yazarlarımızdan Behiç Ak ile kardeş olan Sevim Ak birlikte kurdukları bu çocuk kütüphanesinden 5000 kitabı, 2023 Mayıs ayında Kadıköy Belediyesi'nin Alan Kadıköy'de yer alan Idea Çocuk merkezine taşımışlardır (Türkoğlu, 2023).

Sevim Ak, son olarak 2023 yılında 27. Si düzenlenen Troya Kültür Sanat Ödülleri'nde Oğuz Tansel Çocuk Edebiyatı Ödülü'ne layık görülmüştür (Türkoğlu, 2023).

Meslekte 35 yılını doldurmuş, çocuk edebiyatında önemli yazarlar arasında sayılan, üretken, çocuğa görelilik ilkesiyle hareket eden, çocuğun merak duygusunu, yaratıcılığını, estetik duygularını harekete geçirmeye çalışan, yenilikçi bir yazar oluşu Sevim Ak'ın eserlerini incelemeye değer kılmıştır. Hala aktif bir biçimde panellere, kitap fuarlarına katılan, çocuklarla buluşma gayreti içinde olan, üretmeye devam eden Sevim Ak çocuk edebiyatında derin izler bırakmaya devam etmektedir.

Tablo 9

Sevim Ak'ın Eserleri

Kitap Adı	Yayınevi	Tür	Basım Yılı
Babamın Gözleri Kedi Gözleri	Can Çocuk	Roman	2002
Vanilya Kokulu Mektuplar	Can Çocuk	Roman	2002
Puf, Pufpuf, Cuf, Cufcuf ve Cino	Can Çocuk	Roman	2002
Lodos Yolcuları	Can Çocuk	Roman	2003
Uçurtmam Bulut Şimdi	Can Çocuk	Öykü	2003
Karşı Pencere	Can Çocuk	Öykü	2003
Dalgalar Dedikoduyu Sever	Can Çocuk	Öykü	2003

Pembe Kuşa Ne Oldu?	Can Çocuk	Öykü	2003
Toto ve Şemsiyesi	Can Çocuk	Öykü	2003
Penguenler Flüt Çalamaz	Can Çocuk	Öykü	2003
Sakız Kızın Günleri	Can Çocuk	Öykü	2003
Güneşin Çocukları	Can Çocuk	Anı	2004
Mahalle Sineması	Can Çocuk	Öykü	2004
Domates Saçlı Kız	Can Çocuk	Roman	2005
Az Buçuk Teo	Can Çocuk	Roman	2005
Kırık Şemsiye	Can Çocuk	Öykü	2006
Şarkını Denize Söyle	Can Çocuk	Roman	2006
Gemici Dedem	Can Çocuk	Roman	2007
Eskiler Alırım!	Can Çocuk	Öykü	2007
Horoz Adam ve Korsan	Can Çocuk	Roman	2008
Küçük Sırlar	Can Çocuk	Öykü	2009
Dörtgöz	Can Çocuk	Öykü	2009
Gözlerinde Güneş Var	Can Çocuk	Anı-İzlenim	2009
Çilekli Dondurma	Can Çocuk	Öykü	2009
Sıcak Çikolatalı Yolculuklar	Can Çocuk	Roman	2010
Toto'nun Sınıfı	Can Çocuk	Öykü	2011
Puldan Taştan Lahanadan	Can Çocuk	Öykü	2011
Gökte Biri Var	Can Çocuk	Öykü	2012
Saçlarında Soru İşaretleri	Can Çocuk	Roman	2012
Gazete Fısıltıları	Can Çocuk	Roman	2014
Gökkuşağı Yazı	Günüşiği Kitaplığı	Roman	2016
Melo	Can Çocuk	Roman	2017
Anahtar Öyküler	Fom Kitap	Roman	2018
Ada ve Adam	Günüşiği Kitaplığı	Roman	2018
Sirk Kızı	Can Çocuk	Roman	2019
Duvarlar Resim Olsa	Fom Kitap	Öykü	2020
Sen, Ben, Elma Ağacı	Can Çocuk	Roman	2021
Dünyanın En Şişmanı	Fom Kitap	Öykü	2021
Yıldızlar Nereye	Fom Kitap	Öykü	2021
Bir Tanışma Öyküsü	Fom Kitap	Öykü	2022
Kuşlu Köy	Can Çocuk	Roman	2023

2.9.İlgili araştırmalar

Alanyazın incelendiğinde değerler eğitimi ile ilgili çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bu alışmalar daha çok Türkçe ve Sosyal Bilimler, Edebiyat Bölümü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dallarını başta olmak üzere çeşitli alanlarda gerçekleştirilmiştir. Türkçe Eğitim Programınında 2005 yılında değerler eğitimi kavram listesi yer almıştır. Ardından 2019 yılında yürürlüğe giren Türkçe Dersi ğretim Programında on kök değer listelenmiştir. Özellikle bu yıldan sonra değerler eğitimi kavramını daha çok dikkat çektiği ve araştırılmaya daha çok tabi tutulduğu düşünülmektedir. Değerler eğitimi ile ilgili yapılan bazı çalışmalar aşağıda verilmiştir:

Kaşıkçı (2023), *Sunay Akın'ın deneme türündeki eserlerinde değerler eğitimi* başlıklı yüksek lisans tezinde, Sunay Akın'ın on dört deneme kitabındaki değerler incelenmektedir. Değerler, Erol Güngör'n Değerler Psikolojisi zerinde Araştırmalar adlı eserinde yer alan değer sınıflandırılması göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Bu değerler; sosyal değerler, siyasi değerler, estetik değerler ve ilm değerler başlıkları altında incelenmiştir. İncelemeler sonucunda yazarın en çok siyasi değerleri işlediği belirlenmiştir. Yazarın en çok yer verdiği ikinci değer ise sosyal değerler olmuştur ve bunu ilmi değerler izlemiştir. Yazarın eserlerinde dördüncü sırada yer alan değer estetik değeri olmuştur. Araştırma sonucunda Sunay Akın'ın deneme türünde kaleme aldığı eserler değerler eğitimi açısından zengin bulunmuştur.

zbirge (2023), yüksek lisans tezinde *Peyami Safa'nın Server Bedi takma adıyla yazdığı ocuk kitaplarını değerler eğitimi* açısından incelemiştir. Bu alışmada Peyami Safa'nın on eseri MEB tarafından kabul edilen on kök değer lt alınarak incelenmiştir. Araştırmaya konu olan kitaplarda yardımseverlik değeri en çok yer alan değer olurken vatanseverlik değeri ise en az yer alan değer olmuştur. Kitapların değerler eğitim açısından zengin olduğu saptanmiştir.

Kumbasar (2011), *Muzaffer İzgü'nn romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* adlı yüksek lisans tezinde, Muzaffer İzgü'nn 13-18 yaş çocuklar için kaleme aldığı 12 roman incelenmiştir. Değerlerin sınıflandırılması yapılırken Spranger, Rokeach ve Schwartz sınıflandırmaları lt alınmiştir. Romanlarda en çok sevgi değerine rastlanılmıştır. Bunun yanında alışkanlık, temizlik, saygı ve yardımlaşma değerlerine de sıkça yer verilmiştir. Romanlarda en az yer alan değerler; tutumlu olma, bilimsellik, barış ve cesur olmalıdır. 25

değer baz alınarak yapılan incelemede yirmi dört değere yer verilirken sadece alçakgönüllü olma değerine eserlerde rastlanmamıştır.

Yeniay (2019), *Behiç Ak'ın hikâyelerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* adlı yüksek lisans tezinde Behiç Ak'ın 18 hikâye kitabını değerler açısından incelemiştir. Araştırma sonucuna göre Ak'ın öykülerinde cömertlik, dürüstlük, kanaatkarlık, paylaşmak, teşekkür etme, yardımseverlik, vefa, ümit, alçakgönüllülük, arkadaşlık, merhamet, dostluk, çalışkanlık, tasarruf etme değerleri saptanmıştır. Yazarın öykülerinde en çok saptanan değer sevgi değeridir.

Utku (2020), yapmış olduğu tez çalışmasında Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun 6 kitabını Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kök değerler açısından incelemiştir. Yapılan inceleme sonucunda Can Ocağında Pişen Aş, Kutsal Mahpus Ebu Hanife, Dedem Korkut'un Kitabı, Türk-İslam Efsaneleri, Karşılaştırmalı Türk Destanları ve Sonsuza Uyanan Taşlar adlı kitaplarda en çok işlenen değerlerin yardımseverlik, saygı ve sevgi olduğu tespit edilmiştir. Geçiş sıklığı en az olan değerler ise sabır ve adalet değerleri olarak ortaya çıkmıştır.

Akay (2019) *Ahmet Yılmaz Boyunağa'nın çocuk romanlarının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi* adlı yüksek lisans çalışmasında tez danışmanı Altun'un alanyazın taramasından hareketle oluşturduğu yayımlanmamış değerler sınıflandırmasını kullanmıştır. Bu çalışmada Maslow'un 7 Basamaklı İhtiyaçlar Hiyerarşisi kullanılarak ihtiyaç-değer arasındaki ilişki sınıflaması yapılmıştır. Alanyazında olan diğer sınıflamalarla Maslow'un hiyerarşisi arasındaki ilişki saptanmış, bu doğrultuda değerler tablosu oluşturulmuştur. Ahmet Yılmaz Boyunağa'nın romanları bu değerler tablosuna göre incelendiğinde "tedbir" değeri eserlerde en sık yer alan değer olarak saptanmıştır. Araştırmada değerler davranışsal ve olgusal değerler olarak iki ana başlık altında toplanmış ve Boyunağa'nın incelenen çocuk romanlarında davranışsal değerler, olgusal değerlere göre ağır basmaktadır. Araştırmanın sonunda Ahmet Yılmaz Boyunağa'nın eserleri değerler açısından yeterli bulunmuştur.

Altmış (2021) doktora tezi çalışmasında *9-11 yaş grubu çocuklara yönelik Türk yapımı çizgi filmlerde değerler eğitimi* konusunu TRT Çocuk örneği ile incelemiştir. Altmış (2021), Akay'ın (2019) tarafından oluşturulan değerler tablosunu geliştirerek yeni bir değerler tablosu oluşturmuştur. Çalışmanın sonucunda Barbaros, Pırıl, Nasrettin Hoca Zaman Yolcusu, Gizemler Diyarına Yolculuk, Nane ile Limon, Bulmaca Kulesi, Keloğlan, Pak ile Pırpır, 64 Kare Ülkesi ve Dede Korkut Hikayeleri çizgi filmleri değerler bakımından

zengin bulunmuştur. Buna nazaran Serçe Kuş ve Maysa ve Bulut çizgi filmlerinde değerlere yeterince yer verilmediği saptanmıştır. Nitekim çizgi filmlerin çoğunun değerler açısından zengin olduğu söylenebilir, tespitinde bulunulmuştur.

Acemoğlu (2022), *Ömer Seyfettin öykülerinde değerler eğitimi* adlı doktora tezi çalışmasında yazarın 166 öyküsünü değerler eğitimi bağlamında değerlendirmiştir. Bu çalışmayı yaparken Erol Güngör'ün 1993'te belirlediği değerler doğrultusunda ve öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirme yapmıştır. Araştırma modeli karma yöntem araştırması olarak belirtilmiştir. Araştırma sonucuna göre öykülerde en çok işlenen değerler sırasıyla duyarlılık, vatanseverlik ve çalışkanlık değerleridir. En az işlenen değer ise sondan başlayarak barış, temizlik, özdenetim ve misafirlik değerleri olarak saptanmıştır.

YÖK Tez veri tabanı incelendiğinde Sevim Ak ile ilgili toplamda 8 adet yüksek lisans ve 2 doktora tezine ulaşılmıştır. Bu çalışmalardan ilki Arpacı (2006) 'ya aittir.

Arpacı (2006), *“Çocuk kitaplarında iletiler ve iletilerin aktarım biçimi”* adlı yüksek lisans çalışmasında Sevim Ak'ın altı roman, on bir öykü kitabında (toplamda doksan beş öykü) incelemiştir. Yapılan inceleme sonucunda Sevim Ak'ın eserlerinde mutluluk, dış görünüş, arkadaş-dostluk, hayaller, sevgi, aşk, oyun-mizah, farklılık, uğraşlar-beceriler ve yalan konularında iletiler aktardığı saptanmıştır. Aynı zamanda bu iletilerin çocuğun gelişim özellikleri dikkate alınarak verildiği sonucuna varılmıştır. Çocuk kitaplarında iletilerin öğüt verir gibi verilmemesi gerekir. İnceleme sonucunda Sevim Ak'ın eserlerinde bu ilkenin desteklenmiş olduğu saptanmıştır. Araştırmada iletilerin örtük bir şekilde verildiği ifadesi yer almaktadır. Bu durum niteliği arttıran bir ifade olarak yer almıştır. Bu çalışma Sevim Ak ile ilgili yapılan ilk tez çalışması olarak dikkat çekmektedir. Çalışma sonucunda Sevim Ak'ın eserlerindeki iletilerin çocuğun ilgili ve ihtiyaçları göz önüne alınarak kişisel, ahlaki, bilişsel ve toplumsal gelişim özellikleri doğrultusunda başarılı bir örnek olarak nitelendirilmiştir.

Özdemir (2008) *Sevim Ak'ın hikâye ve romanlarında yer alan eğitsel iletiler* başlıklı yüksek lisans tezinde, Sevim Ak'ın hikâye ve romanlarındaki eğitsel iletiler belirlenmiş, bu iletilerin aktarılmasına araçlık eden kişi, olay ve durumlar betimlenmiştir. Daha sonra bu iletiler sınıflandırılmıştır. İncelenen 39 hikâye ve 5 romanda özgüven, aile ve yakın çevre sevgisi, önyargılar sosyal dayanışma başarının getirileri kişisel farklılıklar beklentiler kıskançlık yalnızlık, estetik, yaratıcılık, empati, merak-uğraşlar, öğrenci-öğretmen ilişkileri gibi konuların ele alındığı ve bu konuların aktarımına aracılık eden olaylar ile eğitsel iletiler

okura sunulmuştur. Sevim Ak'ın incelenen kitaplarındaki eğitsel iletilerin çocuğun kişilik gelişimine, toplumsal, ahlaki ve bilişsel gelişimine katkı sağlar nitelikte olduğu görülmüştür. Yazarın eserlerinde aile, arkadaş, doğa, yaşam sevgisini sıklıkla işlediği aynı zamanda yaratıcılığı ve hayal gücünü geliştirici çocuk tiplerine sıkça yer verdiği görülmüştür. Ayrıca bu çalışmada Sevim Ak'la birlikte bir görüşme yapılmış görüşme formu tezin sonunda ekte verilmiştir.

Yurt (2103), doktora tezi çalışmasında *Sevim Ak'ın öykülerinin eğitsel değerini* incelemiştir. Çalışmada hem nicel hem nitel araştırma teknikleri bulunduğu karma model kullanılmıştır. Sevim Ak'ın 11 çocuk öykü kitabı belirlenen üç farklı sosyo-ekonomik düzeydeki (üst-orta-alt) okullarda bulunan toplam 110 öğrenci tarafından okunmuştur. Ölçme aracı olarak okuduğunu anlama başarı testi ve okuma tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonunda kitaplarda 72 ileti ile en fazla duygu ve duyguların ifadesine yönelik iletilere yer verildiği belirlenmiştir. Bunun dışında ahlaki değerlere, bilişsel gelişime, sosyal gelişime, öz bakım becerilerine ve fiziksel görünüme yönelik toplamda 218 ileti saptanmıştır. Ayrıca okuduğunu anlama başarı testleri açısından sosyoekonomik seviyeye göre genel bir fark görüldüğü belirlenmiş ve öğrencilerin okuma tutumlarına olumlu bir etkinin olduğu gözlenmiştir.

Sevim Ak ile ilgili yapılan en son çalışma Vural (2023)'ın "*Sevim Ak'ın çocuk kitaplarında değerler eğitimi*" adlı çalışmasıdır. Bu çalışmanın tezimizin savunmasına çok kısa bir süre kala YÖK'ün sistemine yüklendiği tespit edilmiş ve ilgili araştırmalar bölümü güncellenmiştir. Vural (2023)'ın yapmış olduğu bu çalışmada, Sevim Ak'ın farklı türlerde kaleme aldığı 21 eseri MEB'in yayınlamış olduğu on kök değer ölçüt alınarak "değerler eğitimi" bağlamında incelenmiştir. Araştırma sonucunda eserlerde en çok yer verilen ilk üç kök değer sevgi, saygı ve dostluk olarak belirlenmiş; en az yer verilen kök değer ise vatanseverlik olarak tespit edilmiştir.

Bunların dışında Sevim Ak ile ilgili Doğan (2015) "Sevim Ak'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri yönünden incelenmesi ve Türkçe eğitimine katkısı", Mete (2016) "Sevim Ak'ın çocuk romanlarının söz varlığı açısından çözümlenmesi", Kapkınar (2019) "Sevim Ak'ın çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme", Güneş (2020) "Sevim Ak'ın öykülerinde yer alan çocuk karakterlerinin incelenmesi" , Özbaşı "Türk çocuk edebiyatında Sevim Ak romanları ve toplumsal cinsiyet algısı" ve son olarak Dursun (2022) "Çocuk edebiyatı eserlerinde aile kurumu (Sevim Ak ve Üzeyir Gündüz örneği)" tez çalışmaları yapılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1.Araştırma yöntemi

“Sevim Ak’ın Öykülerinde Değerler Eğitimi” başlıklı bu çalışmada, Sevim Ak’ın 12 öykü kitabındaki değerler tespit edilmiştir. Tespit edilen değerler, çalışmamızda oluşturduğumuz değer sınıflandırma tablosunda gösterilmiştir.

Bu çalışmamızda kullanılan nitel araştırma yöntemi doküman analizidir. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular ile ilgili bilgi barındıran yazılı kaynakların incelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.189).

3.2. Araştırmanın evreni ve örneklemi

Araştırmanın evrenini, Sevim Ak’ın yayınlanmış 41 eseri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise Sevim Ak’ın 2003-2012 yılları arasında Can Çocuk Yayınları tarafından yayımlanan 12 öykü kitabı -toplamda 99 öyküsü- oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini oluşturan kitaplar şunlardır: *Dalgalar Dedikoduyu Sever*, *Dörtgöz*, *Çilekli Dondurma*, *Gökte Biri Var*, *Mahalle Sineması*, *Pembe Kuşa Ne Oldu?*, *Penguenler Flüt Çalamaz*, *Karşı Pencere*, *Puldan Taştan Lahanadan*, *Toto ve Şemsiyesi*, *Toto’nun Sınıfı*.

3.3. Veri toplama süreci ve analizi

Alanyazın incelenmiş, konu hakkında çalışılmış tez, makale ve kitaplar okunarak bilgi sahibi olunmuştur. Daha sonra Sevim Ak’ın kitapları temin edilmiştir. Kitaplar en az iki kez okunmuştur. Veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Kitaplarda tespit edilen değerler kitabın üstüne not alınmış daha sonra açıklamalarıyla birlikte bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Alanyazın incelenirken birbirinden farklı değer sınıflandırmalarının ölçüt olarak alındığını saptanmıştır. Bu sebeple değerleri daha evrensel bir temel üzerine oturtturabilmek adına bir değer tablosu oluşturulmuştur. Tez danışmanı Altun'un daha önce çalıştırmış olduğu Akay (2019) ve Altmış 'ın (2021) tez çalışmalarında oluşturulan ihtiyaç-değer ölçeği geliştirilerek tezimizde kullanılmıştır.

Altun'un öncülüğünde Maslow'un 7 Basamaklı İhtiyaçlar Hiyerarşisi ile birlikte Spranger, Naagarazan, Schwartz, Rokeach, Birkök ve kök değerler sınıflandırması ilişkilendirilmiştir. Birkök'ün değerleri Altun tarafından "olgusal değerler" olarak sınıflandırılırken bunun dışında kalan değerler ise "davranışsal değerler" olarak sınıflandırılmıştır.

Tablo 10

İhtiyaç-Değer İlişkisini Gösteren Değer Sınıflaması

Değerler
<i>DAVRANIŞSAL DEĞERLER</i>
1.Fizyolojik İhtiyaçlar
1.1. Temiz Olma (Naagazaran, 2006, Schwartz, 1994, Rokeach, 1973)
2.GÜVENLİK İHTİYACI
2.1.Tedbir (Schwartz, 1994, Rokeach, 1973)
3.SEVGİ VE AİT OLMA İHTİYACI
3.1.Sevgi (MEB, 2019, Naagazaran, 2006, Rokeach, 1973, Spranger, 1928, Dilmaç ve Arıcak, 2012)
3.2.Dostluk (MEB, 2019, Rokeach, 1973, Naagazaran, 2006)
3.3.Sorumluluk (MEB, 2019, Rokeach, 1973, Schwartz, 1994, Naagazaran, 2006)
3.4. Vatanseverlik (MEB, 2019, Naagazaran, 2006)
3.5.Yardımseverlik (MEB, 2019, Rokeach, 1973, Schwartz, 1994, Naagazaran, 2006, Dilmaç ve Arıcak, 2012)
3.6. Dini inanış (MEB, 2019, Rokeach, 1973, Schwartz, 1994, Spranger, 1928, Dilmaç ve Arıcak, 2012, Ülken, 2016)

4.ÖZDEĞER VE ÖZSAYGI İHTİYACI

4.1.Özdenetim-Özgüven (MEB, 2019, Rokeach, 1973, Naagazaran, 2006, Schwartz, 1994)

4.2.Dürüstlük (MEB, 2019; Rokeach, 1973, Schwartz, 1994, Naagazaran, 2006)

4.3.Sabır (MEB, 2019, Naagazaran, 2006)

4.4.Saygı (MEB, 2019; Rokeach, 1973, Naagazaran, 2006, Dilmaç ve Arıcak, 2012)

OLGUSAL DEĞERLER

5.BİLME VE ANLAMA İHTİYACI

5.1.Bilim (Birkök, 2019, Spranger, 1928)

6.ESTETİK İHTİYACI

6.1.Sanat (Birkök, 2019, Spranger, 1928, Ülken, 2016)

6.2.Estetik (Birkök, 2019, Rokeach, 1973, Spranger, 1928, Naagazaran, 2006)

7.KENDİNİ GERÇEKLEŞTİRME İHTİYACI

7.1.Adalet (Birkök, 2019, MEB 2019, Schwartz, 1994, Naagazaran, 2006, Dilmaç ve Arıcak, 2012)

7.2.Eşitlik (Birkök, 2019, Rokeach, 1973, Schwartz, 1994, Naagazaran, 2006)

7.3.Özgürlük (Birkök, 2019; Rokeach, 1973, Schwartz, 1994, Dilmaç ve Arıcak, 2012, Schwartz, 1994)

Sevim Ak'ın 12 öykü kitabı, Tablo 10'da oluşturulan ihtiyaç-değer ilişkisini gösteren değer sınıflamasına göre incelenmiş, muallak kalınan değerler danışman ile istişare edilerek netleştirilmiş, gerekli düzenlemeler yapılmış ve böylece tespit edilen değerler bulgular bölümünde kitap ismi verilerek tek tek tablolar halinde sunulmuştur. Tablo 11'de eserlerde tespit edilen değerlere ait genel ifade ve davranışların neler olduğu gösterilmiştir.

Tablo 11

Eserlerde Tespit Edilen Değerlere Ait İfadeler ve Davranışlar

Değerler	Sözel İfadeler ve Davranışlar
Temiz olma	Vücut temizliği, çevre temizliği.
Tedbir	Önlem almak, dikkatli davranmak.
Sevgi	“Canım, hayatım, seni seviyorum” ifadeleri; okşamak, öpmek, sarılmak davranışları.
Dostluk	“Canım arkadaşım, dostum” ifadeleri. Birbirine destek olma, güven duyma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma.
Sorumluluk	Kendisine verilen görevleri yerine getirmek. Derse zamanında girme, ödev yapma, aile bireylerinin üzerine düşen görevler...Kendine, çevresine, ailesine karşı sorumlu olma.
Vatanseverlik	Vatan için fedakârlıkta bulunmak, vatan sevgisini dile getirmek. Kurallara ve kanunlara uyma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma.
Yardımseverlik	İnsanlara yardım etmek. Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma.
Dini İnanış	“Tövbe, Estağfurullah, Allah, Tanrı” ifadeleri; dua, ibadet ve şükürler, batıl inançlar.
Özdenetim-özgüven	Kendi davranışlarını kontrol etme, sergilediği davranışların sorumluluğunu üstlenme, özür dileme, kendine güvenebilme. Bir işi yapabileceğine inanmak, “yapabilirim, başarabilirim” ifadeleri.
Dürüstlük	Doğruyu söylemek. Açık ve anlaşılır olma. Söz verme ve sözünde durma.

Sabır	“Off, sabırlı ol” ifadeleri. Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme.
Saygı	Karşısındaki kişiye saygılı davranmak, el öpmek. “Beyefendi, hanımefendi” ifadeleri. Diğer insanların kişiliklerine değer vermek.
Bilim	Bilimsel aletleri kullanmak, icat yapmak, bilimsel konulardan bahsetmek.
Sanat	Şiir, resim, müzik vb. sanatsal faaliyetler.
Estetik	Beğenmek, “güzel, hoş” ifadeleri.
Adalet	İnsanları birbiriyle kıyaslamadan ihtiyaç ve şartlarına göre hakkı olanı vermek. Adil davranmak.
Eşitlik	Şartlar ne olursa olsun her bireyin eşit olarak görülmesidir. Kayırmamak, eşit davranmak.
Özgürlük	Bağımsız davranmak, kimsenin buyruğunda kalmamak, seçimlerinde özgür olmak.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde yazarın 12 öykü kitabı değer sınıflandırmamıza göre ayrı ayrı incelenmiş, tespit edilen değerler tablolar halinde ifade edilmiştir. Elde edilen bulgular tabloların altında yorumlanmıştır. Bulunan değerlerin hangi cümleler olduğu ayrıntılı bir biçimde gösterilmiş, bu cümlelerin yanına hangi değeri ifade ettiği belirtilmiştir. Ayrıca çözümlemeler yapılırken cümleler kronolojik sırayla akış halinde verilmiştir.

4.1. Dalgalar Dedikoduyu Sever

Dalgalar Dedikoduyu Sever öykü kitabı toplam 9 öyküden oluşmaktadır. Öykülerde yer alan değerler Tablo 12’de gösterilmektedir.

Tablo 12

Dalgalar Dedikoduyu Sever Öykü Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Değerlerin Bulunduğu Sayfa Numaraları	Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	56	1
Tedbir	14, 24, 38, 52, 54, 63, 66, 67, 69,72, 77, 80, 81, 84, 85, 92, 93, 96	22
Sevgi	12, 15, 18, 20, 27, 29, 35, 36, 37, 40, 41, 53,54, 58, 59, 61, 64, 67, 72, 79, 81, 92	33
Dostluk	13, 16, 24, 26, 34, 39, 43, 54, 56, 57, 58, 60, 89, 93, 94	17
Sorumluluk	11, 12, 15, 20, 23, 36, 39, 42, 43, 46, 53, 59, 61, 62, 69, 73, 79, 82, 83, 86	20
Vatanseverlik	-	-
Yardımseverlik	18, 21, 27, 44, 45, 56, 63, 72, 78, 82, 83, 90, 93, 95	19

Dini İnanış	12, 13, 14, 46, 51	7
Özdenetim-Özgüven	27, 29, 44, 48, 50, 51, 55, 56, 57, 58, 62, 64, 79, 90, 93	19
Dürüstlük	38, 57, 76, 77, 89	9
Sabır	11, 15, 26, 30, 46, 55, 89, 94	8
Saygı	24, 33, 47, 56, 58, 61, 62, 63, 65, 77	10
Bilim	-	-
Sanat	18, 42, 44, 46, 47, 54, 71, 88, 89, 96	14
Estetik	11, 20, 21, 22, 24, 26, 33, 34, 35, 36, 40, 42,44, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 58, 69, 70, 71, 72,77, 80, 82, 89, 90, 92	45
Adalet	62	1
Eşitlik	51, 61, 96	3
Özgürlük	30, 33, 38, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 53, 68, 78, 79, 86, 88, 97	17

Tablo 12 incelendiğinde eserde “estetik” değerinin 45 kez geçiş sıklığıyla en çok işlenen değer olduğu saptanmıştır. 9 öykünün 8’inde estetik değerine yer verilmiştir. İkinci olarak en çok yer verilen değer 33 geçiş sıklığıyla “sevgi” değeridir. Ardından 22 geçiş sıklığıyla “tedbir” değeri, 20 geçiş sıklığı ile “sorumluluk” değeri, 19 geçiş sıklığıyla “özdenetim-özgüven” ve “yardımseverlik” değerleri, 17 geçiş sıklığı ile “özgürlük” ve “dostluk” değerleri, 14 geçiş sıklığı ile “sanat” değeri öykülerde en çok yer verilen değerlerdir.

“Saygı” değeri 10 geçiş sıklığıyla, “dürüstlük” değeri 9 geçiş sıklığıyla, “sabır” değeri 8 geçiş sıklığıyla, “dini inanış” değeri 7 geçiş sıklığıyla, “eşitlik” değeri 3 geçiş sıklığıyla ve “adalet”, “temiz olma” değerleri 1 geçiş sıklığıyla en az yer alan değerlerdir.

İncelenen bu eserde bulunun 9 öyküde “vatanseverlik” ve “bilim” değerleri yer almamaktadır.

Tablo 13

Dalgalar Dedikoduyu Sever Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı

Değerler/Öyküler	Dalgalar Dedikoduyu Sever	Dokumacı Kuşu ve Martı	Denizatları Nereye?	Albatrosu Gördünüz mü?	Heey! Güzele Bak!	Bir Yalnız Deniz Feneri	Sombalıkları da Sever	Kırlangıç Mio'nun Şaşkınlığı	Şaşkın Leylek	Değerlerin Toplam Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Tedbir	1	2	1	-	2	1	7	5	3	22
Sevgi	5	3	9	-	4	5	2	4	1	33
Dostluk	2	2	2	1	6	1	-	-	3	17
Sorumluluk	3	2	2	3	1	3	2	4	-	20
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardımseverlik	2	2	-	5	1	1	1	3	4	19
Dini İnanış	5	-	-	1	1	-	-	-	-	7
Özdenetim-	-	2	-	3	8	3	-	1	2	19
Özgüven	-	-	2	-	1	-	5	-	1	9
Dürüstlük	-	-	-	1	1	-	-	-	2	8
Sabır	-	1	1	1	2	4	1	-	-	10
Saygı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bilim	1	-	-	4	1	-	2	-	6	14
Sanat	1	9	6	3	10	-	6	4	6	45
Estetik	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Adalet	-	-	-	-	1	1	-	-	1	3
Eşitlik	-	1	2	6	1	-	1	3	3	17
Özgürlük	22	26	25	28	41	20	27	24	32	245
Toplam										

Dalgalar Dedikoduyu Sever kitabındaki öykülerde değerlerin geçtiği cümleler ise şunlardır:

4.1.1.Dalgalar Dedikoduyu Sever

Baba balıkçı olduğu için sabahın erken saatlerinde işinin başına gider:

“Köyün öbür erkekleri gibi o da gün doğmadan kalkar balık peşine düşmüş.” (sorumluluk-s.11)

Çocuk her sabah babasıyla birlikte balık tutmaya gitmek ister. Çocuğun yaşı küçük olduğu için biraz daha büyümesi gerektiği ve beklemesi gerektiği söylenir:

“Daha yaşın küçük. Deniz tutar seni. Hele bir büyü...” (sabır-s.11)

Babası çocuğunun konuşmasını beğenir:

“Ne de güzel konuşuyor!” (estetik-s.11)

“Hem sonra, böyle akıtma gözyaşlarını. Onlar dünyanın en değerli damlaları.” (sevgi-s.12)

“Balıkçı sevgiyle sarılmış oğluna.” (sevgi-s.12)

“Canım yavrum. Deniz kurusa da olur... Ama senin gözlerindeki deniz kurursa asıl felaket o zaman olur, demiş.” (sevgi-s.12)

“Günlerdir bir kilo balık getiremedim evime.” (sorumluluk-s.12)

O yörede Gelin Kayası denilen bir kaya vardır, inanışa göre burası lanetlidir ve buradan avlanan balıkçıların işleri rast gitmez. Denizdeki akıntı tuhaf bir şekilde denizcileri sürekli gelin kayasına doğru sürükler. Balık tutulamamasının nedeni buna bağlanır:

“Uğursuzluk o yüzden peşimizi bırakmıyor, desene...” (dini inanış-s.12)

“Deniz döndürüp dolaştırıp bizi uğursuz kayaya doğru sürüklüyor.” (dini inanış-s.13)

“O yörede Gelin Kayası denilen bir kaya varmış. Bir söylentiye göre kaya sıradan bir kaya değil, balıkçı kocasının dönüşünü beklerken taş olan bir kadınmış. Kocasını denizden sağ dönmeyince o da hıncını denizcilerden almaya kalkmış. Lanetlemiş tüm denizcileri. Bu kayaya yaklaşan geminin başına kaza gelir, yakınında balık avlamaya kalkan evine eli boş dönermiş.” (dini inanış-s.13)

“Yunuslar da yok oldu, demiş. Dostlarımızdı onlar. Bize balık bulmakta yardım ederlerdi.” (dostluk-s.13)

“Köyün en yaşlı ninesi,

Gelin Kayası kötü ruhları sardı başımıza, demiş. Onları kovmazsak başımıza dert üstüne dert gelir.” (dini inanış-s.14)

“Köyün en güçlü erkeklerini toplamış yanına. O önde, ellerinde çalı süpürgeleriyle erkekler arkada, bütün evlerin kapılarını, girişlerini, pencerelerini, tavanlarını, yerlerini, balıkçıların teknelerini, ağlarını süpürgeyle dövmüşler. Ama ne dövmek! Onlar vurdukça sağır edici bir gürültü sarıyormuş bütün köyü. Akşama doğru kötü ruhu kovalama işi bitmiş.” (dini inanış-s.14)

“Sessizliği bozmamak için kimse konuşmamış kimseyle.” (tedbir-s.14)

“Balıkçılar uyku denen şeyi unutmuşlar. Gece, gündüz, tan vakti dememiş her zaman çıkmışlar denize.” (sorumluluk-s.15)

“Kadınlar uykusuz ve aç, kocalarının balıktan dönüşünü dört gözle beklemişler.” (sevgi-s.15)

“Kadınlar, şafaktan gün batımına kadar sahilde üşüye titreşe ilk balıkçı teknesinin sevinçli haberini beklemişler.” (sabır-s.15)

Babasının denizden dönmesini bekleyen çocuk gözyaşlarından bir damla parmağına alır ve kimseye göstermeden dalgalara bırakır. Çocuğun bu gözyaşını iyi yürekli bir dalga alır denize karıştırmadan götürüp balıkçı dostu yunusun gözüne kaçıtır. Yunus bu damlanın deniz damlası olmadığını anlar ve balıkçılara yardım eder:

“Tamam, dostum; mesajını aldım, demiş. O gece sevimli yunus, ıslığıyla çevrede dolanıp duran arkadaşlarını toplamış. Damlanın çağrısını anlatmış dostlarına.” (dostluk-s.16)

“Dalgalar ve rüzgâr yardım etmişler yunuslara. Elbirliğiyle balıkları kovalamaya başlamışlar.” (yardımseverlik-s.18)

“Şereflerine köyün kadınları kumsalda ateş yakmışlar. Balıkları elbirliğiyle pişirmişler.” (yardımseverlik-s.18)

“Dalgalar minicik ayaklarını sevgiyle okşamışlar.” (sevgi-s.18)

“Yunuslar denizkızlarıyla şarkı söylüyor.” (sanat-s.18)

4.1.2.Dokumacı Kuşu ve Martı

Dokumacı kuşlar arasında Fiyonk adlı kuşun diğerlerine göre daha özenli yuva yaptığı söylenir:

“Öteki kuşlar gibi haldır haldır değil, özene bezene örermiş yuvasını.” (estetik-s.20)

“Belki duymuşsunuzdur, dokumacı kuşların dişisi değil erkeğidir yuvayı kuran.” (sorumluluk-s.20)

“Ördüğü yuvanın kimseninkine benzemesini istemez, deniz kabukları, renkli taşlar, ağaç kabuklarıyla özenle süslermiş. Bir de köşesine de mutlaka bir fiyonk oturturmuş.” (estetik-s.20)

Bir gün ormanda dolaşırken yerde mavi ve kırmızı rafya parçaları bulur, bunlardan şapka yapar:

“Yuva değil, güzel bir şapka yapmış.” (estetik-s.20)

“Fiyonk, ördüğü şapkaya hayran olmuş.” (estetik-s.20)

“Onu öyle sevmiş öyle sevmiş ki nereye koyacağını bilememiş.” (sevgi-s.20)

Fiyonk şapkayı koyacak yer ararken hüthüt kuşu onu görür ve neden telaşlı olduğunu sorar. Fiyonk da elindeki şapkayı nereye koyacağını bilmediğini ve bir yer aradığını söyler:

“Hüthüt kuşu:

‘Gel benim ağacımda sakla. Kimse görmez. İstedğin zaman alırsın.’ demiş.” (yardımseverlik- s.21)

“(…) yeni bir şapka daha örmüş. Şapkanın tepesini kumaştan, kenarlarını ise samandan yapmış. Yanına pisipisiotlarından bir film kondurmuş. Bu şapkayı ilkinden çok beğenmiş.” (estetik-s.21)

“Düşündükçe birbirinden alımlı, ilgi çekici şapkalar girmeye başlamış düşlerine.” (estetik-s.21)

“Dokumacı kuşlar Fiyonk’un yaratıcılığını yutkuna yutkuna seyretmişler. Kendi ördükleri yuvalar kaba ve sevimsiz gelmiş gözlerine.” (estetik-s.22)

“Bir süre sonra üreme mevsimi gelmiş. Erkek kuşlar gene haldır huldur yuva örmeye başlamışlar.” (sorumluluk-s.23)

Hüthüt, Fiyonk 'un çok yaratıcı bir kuş olduğunu daha önce çanta ören bir kuşun varlığını bilmediğini ve bu yüzden herkes tarafından tanınacak, saygı duyulacak bir kuş olacağını ifade eder:

“Sen kolay kolay ölmezsin artık. Ölümsüzlüğü yakaladın galiba...” (saygı-s.24)

“Sen de dünyanın en kıyak hüthüt kuşusun! Seni herkes unutsa bile ben asla unutmayacağım, demiş.” (dostluk-s.24)

“Günlerden bir gün bir martı daldan dala uçuşurken şapkaları, çantaları ve süs eşyalarıyla muhteşem gözüken defne ağacını, dallardan birinde de inanılmaz hızla şapka üreten dokumacı kuşunu görmüş.” (estetik-s.24)

“Fiyonk, ürettiği eşyaları gözü gibi koruyormuş. Bir tehlike hissettiğinde ciyak ciyak bağırarak defne ağacının çevresinde dört dönüyormuş.” (tedbir-s.24)

“Fiyonk, her çöplük dönüşünde yaptığı gibi ilk önce şapkaları saymış.” (tedbir-s.24)

Martı, Fiyonk'un ördüğü çantalardan birini izinsiz alır:

“Deniz kuşu benden bir şapka isteseydi seve seve verirdim.” (dostluk-s.26)

“Hatta başına ve renklerine en uygun olanı örerdim.” (estetik-s.26)

“Bir gözü dokumasında öteki gözü denizde beklemeye başlamış.” (sabır-s.26)

Saatlerce rüzgârda uçan şapkanın peşinden koşan martının gücü tükenir, perişan haldedir. Bir karga ile karşılaşır ve karga martının bu haline acır:

“Hemen dalmış denize. Bir yoğurt kâsesi su ve balıkla geri dönmüş. Uçmaya devam eden martıyı gagasından beslemiş. Kanadıyla kanadına destek vermiş. Soluk alıp dinlenmesini sağlamış. İleride en dik, mantar biçimindeki kayanın kovuğuna tohumlar, çiçek özleri bırakırım. Orada dinlen, istediğin kadar ye, demiş.” (yardımseverlik-s.27)

“Martının yüreği sevgiyle titremiş.” (sevgi-s.27)

Martı kargayı tanımadan önce ondan nefret eder. Ancak karga ona zor zamanında yardımcı olunca daha önceki düşüncelerinden utanır:

“Ölüyordum, gözümü onun sayesinde açtım. Bet sesli diye gözünü oymayı nasıl becerecektim, diye mırıldanmış utançla.” (özdenetim-s.27)

Martı büyük meydandaki sokak lambasının üstünden kente bir söylev verebilmeyi ister:

“Büyük meydandaki sokak lambasının üstünden kente bir söylev verebilsem. İşte şimdi yapabilirim bunu, demiş ve hemen yüksek sesle ilk sözünü söylemiş.” (özgüven-s.29)

“Mor tıpış tıpış yanına gelmiş gagasını sevgi ile onun gagasına sürtmüş.” (sevgi-s.29)

“Şapka durup düşmesine izin vermiyormuş ki alıp başını başka bir yere gidiyormuş!” (özgürlük-s.30)

“Fiyonk, umudu kırılarak beklemiş şapkacığının geri dönmesini.” (sabır-s.30)

4.1.3.Denizatları Nereye?

“Yosunum ben... Köklerim bile var. Biliyorum, tutsak sanıyorsunuz beni. Ama bize yaşam veren deniz, özgürlüğünüzü de verir. Denizde özgür olmayana ne var? Deniz, yapraklarımı istediği yere götürebilir yapraklarım özgürken tutsak denir mi bana?” (özgürlük-s.33)

“Ne güzel! Pırıltılar içindeyim. Pırıl pırılım. Teşekkürler sana, mavi balık; ışıklarla oynamama izin verdiğin için. Yoksa bu kadar güzel dans edemezdim ki!” (estetik-s.33)

“Deniz, deniz, deniz... Sen ne değerli bir hazinesin! İçi büyümlü öykülerle dolu bir hazine.” (saygı-s.33)

“Uzanır uzanmaz da güzeller güzeli denizatı Si ile burun buruna gelmiş... Pembe boynuzu zarif bir kum saatine benzeyen boynu ilk bakışta Cihan’ın aklını başından almış. Ona bakmak gözlerini kamaştırmışsa da gene de bakmaktan kendini alamamış.” (estetik-s.34)

“Neden şimdiye kadar görmedim bu güzel yaratığı? demiş. Gözlerim beynime resmini çizdi bile.” (estetik-s.34)

“Bu koskoca denizde seni hep düşünecek biri var artık, demiş Si’ ye.” (dostluk-s.34)

“Her şeyini seviyorum. Sesini, gözlerini, kokunu diye başlayan şarkıyı söylemeye koyulmuşlar.” (estetik, sevgi-s.35)

“Şimdiye kadar bana senin gibi sevgiyle bakan biri çıkmadı.” (sevgi-s.36)

“Büyümlendim, demiş Cia. Gözlerimi senden ayıramıyorum.” (estetik-s.36)

“Benim yanımdan hiç ayrılmazsan ben de seni ölen kadar terk etmem, demiş bir gün.” (sevgi-s.36)

Diş denizatı Si, erkek denizatı Cia’nın karnına yumurtaları bıraktığı gün şunu söyler:

“Sen artık karnındaki ağırlıkla rahat hareket edemezsin. Ben sana yiyecek getiririm. Hem de en sevdiklerini, demiş.” (sorumluluk-s.36)

“Çia çok duygulanmış. Bu sımsıcak duyguların sahibini pembe boynuzundan öpmüş.” (sevgi-s.36)

“Bu konuşmadan sonra tam yirmi beş gün Si, Çia’ya sevdiği en güzel yiyecekleri taşımış. Başını, gözlerini, boynunu öperek ona, ‘Yalnız değilsin,’ demiş.” (sevgi-s.37)

26. gün Si, “Yiyecek aramaya gidiyorum,” der ve bir daha dönmez:

“Herkes Si’nin nerede olduğunu biliyor... Ama kimse bana söylemiyor. Akılları sıra acı çekmemi istemiyorlar. Şimdi acı çekmiyor muyum sanki? Oysa yaşadığını bilmek umut verir bana.” (dürüstlük-s.38)

“Bana yalan söyledi. Sözde ölene kadar terk etmeyecekti beni.” (dürüstlük-s.38)

“Bir daha renkli boynuzlara kanmayacağım, verilen sözlere inanmayacağım.” (tedbir-s.38)

“Tek başına ama özgürce yaşayacağım.” (özgürlük-s.38)

“El, onu suyun dışına çıkarana kadar gövdesini eğmiş, büyümüş, gevşetmiş. Yumurtadan çıkan yavrularını denize ulaştırmayı başarmış.” (sorumluluk-s.39)

“Yaşamı, dostları, Si; Çia’nın gözünün önünden bir film şeridi gibi akıp geçmiş.” (dostluk-s.39)

“O güzelim yaratığın da yaşamı bitiyor oysa ona denizde salına salına yaşamak ne yarışardı!” (estetik-s.40)

“Acısını içine gömmüş. Şimdi tek düşüncesi varmış: ona yakın olmak.” (sevgi-s.40)

“Gerçekten seven, hesap sorabilir mi? Onu yeniden görmek mutlu olmasına yetmiş. Sadece ‘Seni özledim,’ demiş.” (sevgi-s.40)

Si, Çia ‘ya yavrularını sorar. Yaşadıklarını öğrenince çok mutlu olur:

“Si’nin yüzüne mutlu bir gülümseyiş yerleşmiş. İkisi de kuyruklarını şefkatle birbirine dolamışlar.” (sevgi-s.41)

Si ve Çia kuyruklarını birbirlerine dolamış vaziyette güneşin altında kavrulurlar. Bu sarmaş dolaş halde hediyelik bir dükkânda vitrinde onları gören bir kız yanındaki oğlana:

“Beni böyle sevmeni isterdim, demiş.” (sevgi-s.41)

4.1.4.Albatrosu Gördünüz mü?

“Ting, Güney Yarımküre’de ıssız bir adada yaşayan bembeyaz kanatlı bir albatrosmuş. Adada bir arada yaşadığı albatroslardan farklıymış. Alımı, gösterişiyle ben buradayım diyormuş, hani.” (estetik-s.42)

“En çok sevdiği iş dans etmekmiş. Bütün gün gökyüzünde dans edip durmaktan hiç sıkılmazmış.” (sanat-s.42)

“Avlanmayı, su içmeyi bile unuturmuş. Gençlik çağına gelmiş, hala balık ve kalamar yataklarını, denizdeki tehlikeleri öğrenememiş.” (sorumluluk-s.42)

“Başka albatroslarla bir alıp veremediği yokmuş, ama o yalnızlığı seviyormuş.” (özgürlük-s.42)

“Dansını adadaki albatroslara değil, gündüzleri güneşe, geceleri yıldızlara ve aya beğendirmekmiş bütün derdi.” (estetik-s.42)

Ting’e göre güneşte ve ayda onu seyreden iki albatros vardır:

“Kendisini anladığına inandığı iki dostla yetinmeye alışmış çoktan.” (dostluk-s.43)

“Yaşlı albatroslardan biri, bir gün Ting’i karşısına almış:

“Bak, demiş. Daha çok toysun... Küçük mü sanıyorsun kendini? Senin yaşındaki albatroslar çoktan yavru sahibi oldular bile. Açık denizlerde gemilerin ardına takılıp yiyecek peşinde koşuyorlar. Kendilerini, yavrularını daha iyi yaşatmak için çalışıyorlar. Senin ise aklın havalarda.” (sorumluluk-s.43)

Yaşlı albatros genç albatrosu dostça uyarır, ona yol gösterir ve yardımcı olmaya çalışır:

“Dünyaya bir kıyıdan adımını atmışsan bu düzene uyacaksın (...) Sen başka bir yanıt aramaya kalkarsan boşa kürek çekmiş olursun. Beni iyi dinle genç albatros. Şaka değil söylediklerim (...) Seçe seçe en tehlikeli yolu seçmişsin. Bizim buralardaki albatrosların hiçbiri bu yolu denemez. Çünkü bir zamanlar bu yolu deneyen birçok albatros bugün yaşamıyor.” (yardımseverlik-s.44)

“Bütün kuralları hiçe sayıp kendince özgür bir yaşam mı sürmek istiyorsun?” (özgürlük-s.44)

“Yaşam benim için dans etmek demek.” (sanat-s.44)

“İçimde yiğit bir albatros var. Dans ettiğimde tüm güzelliğiyle çıkıyor ortaya.” (özgüven, estetik-s.44)

“Dans etmeyi bırakır da sizin gibi olmaya çalışırsam içimdeki yiğit albatros küsmez mi bana?” (özgürlük-s.45)

“Ben bir büyüğün olarak seni uyardım.” (yardımseverlik-s.45)

Bir gün balıkçılar denize attıkları ağıları toplarken Ting ağdaki balıklara saldırmaya başlar. Bacağı ağın içinde kalır ve acı acı bağırmaya başlar:

“Ting’in sesini duyan albatroslar işlerini güçlerini bırakıp koşmuşlar.” (yardımseverlik-s.45)

“Ona öğüt veren yaşlı albatros, ensesinden bir çekişte Ting’i ağlardan kurtarmış.” (yardımseverlik-s.45)

Ting’in ayakta duracak hali yoktur:

“Bakımını yaşlı albatros üstlenmiş.” (yardımseverlik-s.45)

“Her işte bir hayır vardır, diyormuş.” (dini inanış-s.46)

“Çevrede öbür kuşlar ot, yaprak ve toprakla yuva yapıyor, içine yumurta bırakıyor, yumurtanın üstüne oturup olgunlaşmasını bekliyorlarmış.” (sabır, sorumluluk-s.46)

Ting çevredeki diğer albatrosları izler:

“Hepsi birbirine benziyor. Sürü halinde yaşıyorlar. Aynı biçimde hareket ediyorlar, yüz ifadeleri uçuşları, yere konuşları, balık avlayışları bile aynı. Hiçbirinin içinde benimki gibi yiğit bir albatros yok.” (özgürlük-s.46)

“Güneşteki ve aydaki albatroslara kendini unutturmamak için yeni bir yol bulmuş. Şarkı söylemeye başlamış.” (sanat-s.46)

“Gece gündüz dememiş şarkılarını bazen tiz, bazen pes tonlarda söylemeye çalışmış.” (sanat-s.47)

“Başkalarını rahatsız etmeden, topluluğumuzun kurallarına uyarak yaşamalısın, diye öğüt vermiş Ting’e.” (saygı-s.47)

“Anladım artık... Ben onlardan biri gibi değilim. Kime benziyorum peki? Kimseye. Kendim gibiyim. Kendi sesim, kendi danslarım, kendi isteklerim yok mu? Ne olacak şimdi? Yaşamaya hakkım yok mu benim? Vaar... Onların dünyaları bir çemberse... Ben hep o

Çemberin dışında uçacağım. Oradan oraya savrulup duracağım. Yalnız bir albatros olarak ayda ve güneşte yaşadığına inandığım albatroslara daha sıkı bağlanacağım.” (zgrlk-s.47)

“Gözü kara bir kuşum ben.” (zgven-s.48)

“Dünyayı görmeliyim. Ama başkalarının gözüyle değil, kendi gözümle, diyormuş kendi kendine.” (zgrlk-s.48)

“Düşecek gibi olmuş önce. Geri dönmeyi bile düşünmüş bir ara... ‘Yorgunluğa, ağrılara yenik düşecek göz var mı bende? Ben yiğit bir albatrosum,’ diyerek yreklendirmiş kendini.” (zdenetim-zgven-s.48)

4.1.5.Heey! Güzele Bak!

“Tl, denizde nazlı nazlı salınan, saydam, uçuk pembe gövdeli, kendini beğenmiş bir denizanasıymış. Giysisinin göz kamaştırdığını, güzelliğinin herkesi glmsettirdiğini taa küçücükken fark etmiş.” (zdenetim-zgven-s.50)

“Yanımdan geçen başını çevirip bir daha, hem de ıslık alarak bakıyormuş güzel denizanasına.” (estetik-s.50)

“Hiç söylemediler mi sana, ‘Güzele bakmak uğur getirir,’ diye. Sen güzeller gzelisin. O yüzden seni gören dönüp dönüp bakmaktan kendini alamıyor.” (dini inanış, estetik-s.51)

“Pembe denizanası büyümüş, serpilmiş büyüdükçe daha da güzelleşmiş ve alışmış bu bakışlara.” (estetik-s.51)

“Alışmakla kalmamış, güzelliğini kullanmayı öğrenmiş. ‘Güzellik bir nimettir,’ diye düşünüyormuş artık. Güzelin şansı da güzel olur. Güzelliğin amadığı kapı var mı?” (zdenetim-zgven-s.51)

irkin bir denizatı vardır. Tl ile mercan kayalıklarında gezinmek ister:

“Beni küçümseme, nazlı denizanası. Dışım başka için başkadır benim. İçimde yakışıklı bir prens var.” (eşitlik-s.51)

“Pembe giysisi bozulmasın diye, zorlanacağı yerlerden geçmez, kimseye yardım etmeye kalkışmazmış” (tedbir-s.52)

Günün birinde denizde yüzerken birdenbire bir kepçenin içinde bulur kendini:

“Her işini başkalarına gördürmeye alışkın olduğu için böylesi bir durumda nasıl hareket edileceğini de bilmiyormuş.” (sorumluluk-s.53)

“Pembe giysisi, kepçe ile avlanan balıkçının pek hoşuna gitmiş.” (estetik-s.53)

“Ne gösterişli ne işveli bir yaratık! demiş. Onu eve götüreyim. Çocukların hoşuna gider!” (estetik-s.53)

“Balıkçı her denize çıktığında çocuklarına denizden ilginç armağanlar getirirmiş.” (sevgi-s.53)

“Tül, denizden hiç ayrılmak istemiyormuş oysa. Kurtulmak için bir-iki çırpınmış. Yakıcı dokunaçlarıyla balıkçının ellerini yakmayı denemiş.” (özgürlük-s.53)

“Pembe bir dost geldi! diye bağırması çağırması, çın çın inletmişler ortalığı.” (dostluk-s.54)

“Gövdesini yumuşacık dokunuşlarla sevmişler.” (sevgi-s.54)

“Günlerdir kendilerine denizden bir şey getirmeyen babalarını affetmiş, öpücöklere boğmuşlar.” (sevgi-s.54)

“Tül, güzelliğini çocukların fark etmesine sevinmiş.” (estetik-s.54)

“Bale yapıyor, pembe dost. Bale yapıyor! diye çınlatmışlar ortalığı.” (sanat-s.54)

“Tül, çocukların günün birinde sıkılıp onu terk edeceklerinden korkuyormuş. Bu yüzden her gelişlerinde başka başka figürlerle ilgilerini çekmeye uğraşmış.” (tedbir-s.54)

“Işıklarına küçücük de olsa bir yanıt gelmesini beklemiş.” (sabır-s.55)

“Çevremde pervane olanlar ne çabuk unuttu beni! Tek bir dostum bile yok muydu koca denizde? Ah, ihtiyar, çirkin denizatı. Keşke yüz verseydim sana.” (özdenetim-s.55)

“Görmüyor musun? Ben güzel bir hayvanım.” (özgüven, estetik-s.55)

“Yaşamımın geri kalanını bu pis havuzda yalnız başıma sürdürmek istemiyorum. Şu halime bak! Çamur içindeyim.” (temiz olma-s.56)

“Oysa denizdeyken pembe giysime hayrandı bütün canlılar...” (estetik-s.56)

Kaplumbağa, denizanasına etrafındaki diğer canlılara saygı duyması gerektiğini ve onların varlığını tanınması gerektiğini ifade eder:

“Görmesini bilen gözlerin, bir de aklın olsaydı bu havuz o kadar da boş gözükür müydü sana? Yalnızım diyorsun. Hiç çevrene dikkatli baktın mı? Bulanık, çamurlu suyla dolu sandığın havuzda, yüzlerce bitki, hayvan yaşıyor. Sen kimseyi tanımak istemediğin için,

yalnızca ‘ne güzelsin’ diyen sesleri duyabildiğin için öbür canlıları fark etmedin. Düşün bir kere: Bizlerin sesine kulak kabartsaydın, dünyamıza yaklaşmak isteseydin, yalnız kalırmıydın?” (saygı-s.56)

“Güzellik yalnızca pembe tül den bir giysi midir? Baksana çevrene. Doğa renk renk, cıvıl cıvıl güzelliklerle dolu değil mi?” (estetik-s.56)

“İlk kez utanmış Tül. Gövdesini şemsiye gibi kapatmış bir süre sessiz sedasız düşünmüş. (özdenetim-s.56)

“İstersen sırtıma bin, demiş su kaplumbağası. Seni denize götüreyim.” (yardımseverlik-s.56)

“Gitmesem... Benimle arkadaş olur musunuz? Şimdiye kadar hiç arkadaşım olmadı.” (dostluk- s.56)

“Kimseyi sevmedin mi? diye sormuş, içi cız ederek. Arkadaş olmak için sevmek gerekir de.” (dostluk-s.57)

Kaplumbağa deniz anasına şimdiye kadar kimseyi gerçekten sevip sevmediğini sorar:

“Kimseyi sevmedim ben. Sevilme istedim hep.” (dürüstlük-s.57)

“Yüreğin boşsa kalabalık deniz bile kurtaramaz seni. Yine yalnız kalırsın.” (dostluk-s.57)

“Ah! Yer yarılrsa da yerin dibine girsem. Güzelim, evet, ama bilgisizim. Güzelim, ama ilgisizim! Bana verilen bu yaşamı hiç anlamadan çekip gideceğim şu koca dünyadan.” (özdenetim-s.57)

Tül bu zamana kadar yaptıklarının ne kadar yanlış olduğunu anlar:

“Bomboş bir yaşam sürdüm. Bomboş! Utanıyormuş kendinden içi içini yiyormuş.” (özdenetim-s.57)

Gerçekleri anladıktan sonra içine bir huzur yayılır. Giysisinden yayılan pembe ışık söner ama içinde binlerce ışık yanar. Bu binlerce ışık sanki göz olur. Eskiden yosunların arasında koyu bir karartı görür ancak şimdi içindeki bin gözle havuzun dibini yeniden tarar:

“Karartı, diyordum eskiden dost kalabalığıymış meğerse. Böcekler, solucanlar, larvalar, balıklar, sinekler, kaplumbağa, kurbağa yavruları... Aynı suda yaşıyoruz, aynı suda soluk alıp veriyoruz. Neden onu şimdiye kadar göremiyordum? Ah, tabii! Kördüm ben, kör. Pembe tül giysimden başka ne görüyordum ki?” (özdenetim, dostluk-s.58)

“Vay! Yosunlar kırmızı, sarı, balıklar eflatun, mavi, kurbağalar fosforlu yeşil ışıklarıyla ne güzeller!” (estetik-s.58)

Denizanası artık başka canlıların güzelliklerini görür, onların varlığına da saygı duyar hale gelir:

“Kendi renginden başka renkleri de görebildiği i inmi  mutluluğu.” (saygı-s.58)

“Pembe eteğini kaplumbağanın başına sevgiyle sürmüş.” (sevgi-s.58)

“Ah, sana ne çok şey borçluyum! Bu havuzun, denizden daha büyük olduğunu sen gösterdin bana, demiş.” (dostluk-s.58)

4.1.6.Bir Yalnız Deniz Feneri

Küçük bir koyda ya lı bir deniz feneri vardır:

“Bu emektar fener yaz kış dememi  yol göstermiş denizcilere.” (sorumluluk-s.59)

“Hele ilk kez fener gören çocukların bakışlarındaki o merak, o sevgi yok mu, her seferinde mutluluk sarho u etmiş onu.” (sevgi-s.59)

“Ben kayıkların, teknelerin, gemilerin dostuyum. Tehlikeyi dokundurtmam en küçük kayığa bile.” (dostluk-s.60)

“I ığıyla kayalıkları, irili ufaklı tekneleri, tankerleri aydınlatmı . Gelen geçen gemilere yol göstermiş.” (sorumluluk-s.61)

“Yıllar önce bir kasırgada batan tankerde ölenlerin anısına, tam karşı kıyıya Denizciler Anıtı dikmi ler. Bu sulardan geçen her gemi anıtın önünde    kez   t r rm   düdüğünü.” (saygı-s.61)

Deniz feneri, Denizciler Anıtı’na duyulan saygının kendisine de duyulmasını ister çünkü aynı zamanlarda yapıldıklarını ifade eder:

“Denizciler Anıtı’yla ya ıt sayılırım.” (eşitlik-s.61)

Deniz feneri dikildikten sonra orada hiçbir kaza olmaz. Bunda deniz fenerinin önemli bir rolü vardır. Ancak kimse bu konuda deniz fenerine adil davranmaz:

“Gene de kimse teşekkür etmeyi aklından geçirmedi. Benim için düdük   t ren tek gemi görmedim. Anıtı   t rense bir sürü...” (adalet-s.62)

“Kim ne derse desin... Ya lı ama başarılı bir fenerim.” ( zdenetim- zg ven-s.62)

“Yaptığım iş önemsenseydi, şimdiye kadar gövdem madalyalarla dolardı. Gazetelerde boy boy fotoğrafımı yayınlarlar, altına ‘Kahraman Deniz Feneri’ yazarlardı. Görkemli bir törenle emekliye ayırmak da mı çok zor? Gazetelerde ufak da olsa bir fotoğrafım basılamaz mı?” (saygı-s.62)

“Deniz fenerinde görev aşkı her şeyden üstün ya buna hiç aldırmamış.” (sorumluluk-s.62)

“Ne olur ne olmaz deyip bomboş denize karşı ışıklarını var gücüyle yakıp söndürmüş gene.” (tedbir-s.63)

“Tanker zor durumdaymış. Yakıtı bitmiş, sürükleniyormuş.

Fener çok heyecanlanmış.

‘Bana ihtiyacı var,’ diye düşünmüş.

Kayalıklara çarpmasın diye ışığını uzun uzun yakmış. Gece boyu yardım etmiş tankere.” (yardımseverlik-s.63)

Tanker deniz fenerine minnettarlığını bildirmek ve teşekkür etmek için düdük çalar:

“Tanker, sabah yakıtını tamamlayıp yoluna devam ederken tam üç kez düdük çalmış fenere.” (saygı-s.63)

“Yaşama yeniden başlıyorum sayende. Seni seviyorum, demek istemiş.” (sevgi-s.64)

“Yaşasın! Beni seviyor şu yorgun, şişman tanker!” (sevgi-s.64)

“‘Işığım bir gün sönse bile sevgisiz değilim ya!’ diyerek çığlık çığlığa haykırmış.” (sevgi-s.64)

“Tanker fenere sevgi gösterince fener de kendisini sevmeye başlamış.” (sevgi-s.64)

“Kendini işe yaramaz, yaşlı, köhne değil, iyi yürekli, dost, yardımsever görüyormuş şimdi.” (özgüven-s.64)

“Ufak, eski ve önemsiz görmeyin beni! diye bas bas bağıriyormuş. Hiçbir şey önceden anlaşılmaz. Bir gün bir de bakarsınız ki, yaşamanızın nedeni ben olmuşum.” (özdenetim-özgüven-s.64)

Deniz feneri kendisine duyulan saygının bir belirtisi olarak onunla ilgili haberler yapılması gerektiğini de söyler:

“Yaşlı fenere, dünyanın en ünlü terzisi, narçiçeği dev bir giysi giydirmiş. Dünyanın en tanınmış moda dergilerinde poz poz fotoğrafları yayınlanmış.” (saygı-s.65)

4.1.7.Sombalıkları da Sever

Çin adında bir sombalığı vardır. Bu balık çok ürkektir. Denizde hiç rahat değildir. Sürekli bir tedirginlik hali vardır üzerinde:

“Fıldır fıldır dönen gözleri denizde tehlike arayıp duruyormuş.” (tedbir-s.66)

“Doğalı haftalar geçtiği halde, ürkekliği bir türlü üzerinden atamamış. Akarsu yatağında birlikte dünyaya geldiği balıklardan bir an bile ayrılmıyormuş.” (tedbir-s.66)

“Büyük bir balık görse zangır zangır titremeye başlıyor, hemen kayaların arkasına kaçıyor.” (tedbir-s.67)

“Çin, korkak olmasına korkakmış ama oldukça da yufka yürekliymiş. Kendinden küçük balıkları sevgiyle seyrediyormuş. Beslenmek için onları avlamak değil, dokunmak bile sızlatıyormuş yüreğini.” (sevgi-s.67)

Deniz çok büyük olduğu için orada daha özgür olacağını düşünür:

“Koca denizde kimsenin dikkatini çekmeden, ırmaktakinden daha rahat bir yaşam sürebileceğini düşünüyormuş.” (özgürlük-s.68)

“Balığın dipdiri bedeni edalı saldırısı öyle hoşuna gitmiş ki, ‘Denizde yaşam daha renkli,’ diye düşünmüş.” (estetik-s.69)

“Herkes başının çaresine bakacak artık. Beni yapayalnız bıraktılar bile, demiş Çin.” (sorumluluk-s.69)

“Gri renkli iri bir balık ağır ağır yüzerek yem arıyormuş. Çin hemen derede yaptığı gibi bir kaya parçasının ardına gizlenmiş.” (tedbir-s.69)

“Alıştıkça deniz çekici görünmeye başlamış gözüne. Göz alıcı renklere, çeşitliliğe hayran kalmış.” (estetik-s.70)

“Hele geceleri olağanüstü güzellikler çıkıyormuş ortaya.” (estetik-s.71)

“Denizin dibinden büyüğü bir müzik yayılıyormuş. Rengarenk deniz canlıları hep birlikte neşeli bir melodiye eşlik ediyorlarmış.” (sanat-s.71)

“Bir gece, müziği dinlerken, Çin de ağzını açmış, şarkı söylemeye başlamış.” (sanat-s.71)

Sombalığı şarkı söylerken bir başka sombalığının onu dinlediğini fark eder ve göz göze gelirler:

“Herkesin dünyanın bir yerinde bir eşi varmış. O eşi buldum. Kalbimin sahibi şimdi o, diye düşünmüş Çin.” (sevgi-s.72)

“Yiyeceklerin en güzelini, nerede neyin bulunduğunu biliyormuş. Bildiklerini Çin’e de anlatmış.” (yardımseverlik-s.72)

“Denizde her an tetikte olmak gerekir.” (tedbir-s.72)

“Mercan resifleri göz kamaştırır. Denizdeki pek çok canlı gibi.” (estetik-s.72)

“Aman, aç gözünü! Aldanmamaya bak! Bak bu muhteşem resifleri gezerken müren balıklarına çok dikkat etmelisin. Dişleri çakı gibi keskindir ve çok hızlı hareket ederler. Zehirli dikenleri olan balıklar da buralarda barınırlar. Dikenlerine dokundun mu zehir saçarlar.” (tedbir-s.72)

“Sombalıkları yumurtalarını bırakmak için doğdukları ırmağa geri dönerlermiş.” (sorumluluk-s.73)

“Ben sana verdiğim ‘buluşalım’ sözünü tutabilmek için köpekbalıklarını görür görmez geri döndüm.” (dürüstlük-s.76)

“Ben de en zor koşullarda hep sana verdiğim sözü düşündüm, demiş.” (dürüstlük-s.76)

“Demek ikimiz de hayatta kalabilmemizi verdiğimiz söze borçluyuz.” (dürüstlük-s.76)

“Gelecek sefere yumurtaları benim doğduğum yere bırakırız, demiş.

Söz mü? demiş Çin.

Söz, demiş Çinçin.

Söz incecik bir ışık olmuş aralarında. Yerine getirene güzellik dağıtan sihirli bir ışık.” (dürüstlük-s.76)

“O günlerde bir oyun oynar gibi söz tutma yarışına girmişler. Kim verdiği sözü önce tutarsa öteki onu alev alev yanan ışıklarıyla nefes kesici görüyormuş. Yakut gözlü, alev kuyruklu, muhteşem!” (estetik-s.77)

“Güzel görünmeye en meraklı olan Çinçin’miş.” (estetik-s.77)

“Ya Çinçin beni değil de başkasını beğenir, peşine düşerse diye elinden geleni ardına koymamış.” (tedbir-s.77)

“Hey, deniz canlıları! Var mısınız ‘Söz Tutma Yarışması’ düzenlemeye?”

“En çok söz tutana da Sualtı Dünyası’nın Krallığını verelim.” (dürüstlük, saygı-s.77)

4.1.8.Kırlangıç Mio’nun Şaşkınlığı

Mio bir deniz kırlangıcıdır:

“Anne ve babasının ve öbür büyüklerinin yardımıyla kendi kendine uçmayı hemencecik öğrenmiş.” (yardımseverlik-s.78)

“Kırlangıçlar uçmayı öğrendikten sonra ailelerinden ayrılırlar. Yaşamlarını tek başlarına sürdürürler.” (özgürlük-s.78)

“Yuvamdan ayrılırsam rüzgârın oraya buraya fırlattığı bir tüy yumağından ne farkım olur.” (sevgi-s.79)

“Anne ve babası yanındayken sürekli gülümsüyor, sevimli sesler çıkarıyormuş.” (sevgi-s.79)

“Özgür ve gözü kara bir kırlangıçmış.” (özgürlük-s.79)

“Serüven peşinde koşman için değil, yaşamla tek başına başa çıkmayı öğrenmen için salıyoruz seni, demiş.” (sorumluluk-s.79)

“Biz her zaman yanında olacak mıyız? Kendi kendine yetmeyi öğrenmelisin!” (özdenetim-özgüven-s.79)

“Öğrendiklerini unutmamak için, her gün, gagasını ve ayaklarını kullanıp kumsala not almaya başlamış. Günlük tutuyormuş yani.” (tedbir-s. 80)

“Vaay! Gagası muhteşemmiş.” (estetik-s.80)

“Heyyy! Harika kuş! diye seslenmiş.” (estetik-s.80)

“Mio için dünyada en önemli üç şey anne, yuva, balıkmış.” (sevgi-s.81)

“Gene de yuvaya yalnız başına yanaşmaktan korkmuş. ‘Anne kuş gitti ama güvenemem. Bir gözü yuvasındadır annelerin. Yuvaya yanaştığımı görürse, iri gagasıyla kafamı koparır, diye düşünmüş.’” (tedbir-s.81)

“Yüreği sevgi dolu bir kestane, diye düşünmüş.” (sevgi-s.81)

“Bu yörelerin en alımlı kuşudur o.” (estetik-s.82)

“Bu günlerde kayaların arasında yuva yaptı. Yavruları oldu. Onlara yiyecek taşıyor.” (sorumluluk-s.82)

“Gagasının renklerine büyüledim.”(estetik-s.82)

“Baba, yaralanmış bir ağacın gözyaşlarını silmeye çalışıyormuş.” (yardımseverlik-s.82)

“Papağan onun gibi aylak bir kuş değilmiş. Bir görev yapar gibi uzak bir noktaya doğru uçuyor, gagasına sıkıştırdığı bir sürü balıkla dönüyormuş.” (sorumluluk-s.83)

“Sana yardım etmek istiyorum, demiş.” (yardımseverlik-s.83)

“Mio gene geride kalmış. Yavruları tedirgin etmek istemiyormuş.” (tedbir-s.84)

“Kötü olaylara tanık olmamak için yabancı kuşlara yanaşmıyormuş.” (tedbir-s.85)

“Nasıl giderim? Gene en güvenli yer burası. Uzaklaşmam ki adadan!” (tedbir-s.85)

“Papağan yuvasını taşıdığı günden beri bir gün bile aksatmadan sürdürmüş bu görevi.” (sorumluluk-s.86)

“Yolculuğa çık. Çakılıp kalma bu küçücük adada. Her yeni yer, yeni bir okuldur, demiş.” (özgürlük-s.86)

4.1.9.Şaşkın Leylek

Tamtum neşeli bir leylektir:

“Gagasının ucunda, kuyruğundan da olsa tuttuğu bir şarkı taşırmış.” (sanat-s.88)

“Şarkılar hapsedilmek için değil, özgür bırakılmak içindir.” (sanat, özgürlük-s.88)

“Özgür kıldığı şarkının yerine yeni şarkı almış gagasına. Şarkılar dünyayı dolaşsın diyeymiş telaşı.” (özgürlük-s.88)

“Şarkısız, kupkuru yaşayanlara şaşırmış. Doğrusu ya küçümsermiş yaşamını şarkısız geçireni. Ona göre, şarkısı olmayanın, dünyaya söyleyecek sözü de olmazmış.” (sanat-s.88)

“Tamtum dünyaya gözlerini Halk Müziği Kursu’nun çatısında açmış. İlk duyduğu ses bir Karadeniz türküsüymüş. Duyar duymaz ezberlemiş türküyü.” (sanat-s.88-89)

“Türkü Tamtum’un bu dostluğunu unutmamış.” (dostluk-s.89)

“Kendisini daldan bacaya taşıdığı sürece leyleğe şans getirmeye söz vermiş.” (dürüstlük-s.89)

“İlk göçünde de gagasında pek çok şarkıyla birlikte o güzelim türkü de varmış.” (estetik, sanat-s.89)

“O küçük, sevimli kıyı kasabasını taa uzaktan görmüş. ‘Kalacağım yeri buldum,’ diye ciyak ciyak bağırmış” (estetik-s.89)

“Cart renklerde, garip görünümlü, salkım saçak giysiler giymişler, ellerini gözlerinin üstüne siper etmişler, leylekleri bekliyorlarmış.” (sabır, estetik-s.89)

“Kasabalıların çoğu leylekler kolay yuva yapsınlar diye bacalarına tekerlek koymuşlar.” (yardımseverlik-s.90)

“Ne şirin insanlar! demiş ve görür görmez sevmiş kasabayı da kasabaları da.” (estetik-s.90)

Burası leylek seven kasabasıdır üstüne leyleğin gölgesi düşen kişinin bir yıl boyunca işlerinin iyi gideceğine inanılır. Leylek de bu yüzden bu insanlara bir iyilik yapmak ister:

“Ama bu güzel insanlar için güzel bir iş yapmak isterim doğrusu. Hiçbir şey yapamazsam neşeli şarkılar söylerim.” (yardımseverlik-s.90)

Normalde leyleklerin sesini insanlar pek beğenmez ama leylek kendisinin bir başka olduğunu ifade eder:

“Doğduğumdan beri şarkı söylüyorum. Ne de olsa terbiye görmüş bir sesim var.” (özgüven-s.90)

“Kasabanın harika manzaralı çatılarından birine yerleşmiş. Deniz, gökyüzü, balıkçı tekneleri çatıdan ne de güzel görünüyormuş.” (estetik-s.90)

“Hele yabankazları içinde bir tanesi varmış ki başının üstündeki yeşil leke ile çok sevimli gözüküyormuş.” (estetik-s.92)

“Ona bir şey olursa üzülürüm, deyip acımış yavruya. Göz kulak olmalı bari garibe.” (sevgi-s.92)

Avcılar gölün üstünde her gün yaban kazlarını avlıyorlarmış. Leylek de yaban kazını uyarmış:

“Aman dikkat. Sakın sen de ötekiler gibi gölün üstünde uçup durma. Sazların arkasındaki teknelere avcılar yatmış, bekliyorlar.” (tedbir-s.92)

“O günden sonra Tamtum güzelliğini seyretmeye düşkün bu genç kaza sahip çıkmış.” (yardımseverlik-s.93)

“Kimseden korkusu yokmuş leyleğin. Gözü pek, keskin bakışlıymış.” (özgüven-s.93)”

“Avcıları gördüğünde gölün çevresinde tur atmaya başlıyormuş. Yavru kazı lafa tutup onu kuytu bir köşeye çekiyormuş.” (tedbir-s.93)

Yaban kazı gölün aynasında güzelliğini görmeden duramaz. Bu yüzden avcıların tuzağına düşme tehlikesi yaşar. Leylek de yaban kazını korumak için ona kuytu köşede küçük bir gölet hazırlar. Oraya gagasıyla su taşır. Bu yaptıklarını görünce yaban kazı leyleğin dostluğuna hayran kalır:

“Yabankazı, dostluğuna hayran kalmış Tamtum’un.” (dostluk-s.93)

“Gölün suyu azalsa Tamtum koşuyormuş imdada. Su taşıyormuş büyük gölden soluk soluğa. Yabankazının bir kazaya kurban gitmemesi için elinden geleni yapıyormuş.” (dostluk-s.93-94)

Tamtum, yaban kazı ile ilgilenirken göç mevsiminin geldiğini fark etmez ve bütün leylekler göç eder, kendi yalnız kalır:

“Günlerce umutla gökyüzüne dikmiş gagasını, bir leylek sürüsü geçmesini beklemiş durmuş.” (sabır-s.94)

Tamtum göç edemediğinden yağmurlara yakalanır ve tüyleri ıslanır, hastalanır. Onu uzaktan gören bir martı onu uyarır:

“Hareketsiz durma. Üşürsün. Gel benimle.” (yardımseverlik-s. 95)

Tamtum o günden sonra martı kolonisiyle yaşamaya başlar. Tıpkı bir martı gibi yaşamaya başlar:

“Yiyecek elde etmek için martılar ne yapıyorsa o da onu yapmış.” (eşitlik- s.96)

“Kış için pet şişelerden üstü kapalı yeni bir ev yapmış kendine. Soğuğu, yağmuru hissetmemiş böylece.” (tedbir-s.96)

“Rüzgârsız gecelerde martılar beyaz kanatlarıyla gökyüzünde dans edip geceyi aydınlatırken, o da şarkısını söylüyormuş.” (sanat-s. 96)

Mevsimler geçer ancak Tamtum leylek sürüleri gelmesine rağmen onlarla sıcak ülkelere göç etmez. Bir kuş bunun sebebini sorar. O da göçmen kuşların hazırda konduğunu, yaşadıkları yeri güzelleştirmek için çaba harcamadıklarını anlatır. Ama kendisinin bunlardan farklı olduğunu ifade eder. Bu durumun kendine özgürlük kattığını şu sözlerle ifade eder:

“Başkalarının şarkılarını değil, kendi şarkılarını söylerler.” (özgürlük-s.97)

4.2.Puldan Taştan Lahanadan

“Geri dönüşüm” ün öneminin vurgulandığı bu eserde bulunan tespit edilen değerler Tablo 14’te gösterilmektedir.

Tablo 14

Puldan Taştan Lahanadan Öykü Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Değerlerin Bulunduğu Sayfa Numaraları	Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	11, 12, 21, 26, 31, 36	8
Tedbir	7, 13, 18, 20, 29, 34, 75, 78	8
Sevgi	10, 13, 30, 67, 71	5
Dostluk	-	-
Sorumluluk	13, 23, 31, 33	4
Vatanseverlik	26, 59, 65	3
Yardımseverlik	13, 23, 24, 32, 47, 52, 53	8
Dini İnanış	11, 15, 20, 22, 30, 44, 46, 50, 73	12
Özdenetim-Özgüven	21, 26, 54, 56	5
Dürüstlük	28, 29, 40, 56	4
Sabır	29, 47, 49, 55, 77	6
Saygı	27, 33, 43, 45	5
Bilim	49, 75	2
Sanat	33, 34, 35, 39, 43, 55, 69, 72	10
Estetik	8, 10, 21, 24, 26, 27, 29, 32, 32, 33, 35,43, 44, 45, 46, 48, 56, 58	23
Adalet	28	1
Eşitlik	-	-
Özgürlük	34, 39, 45, 46, 55, 77	7

Tablo 14’te yer alan Puldan Taştan Lahanadan öykü kitabı bir uzun öyküden oluşmaktadır. Eserde “estetik” değerinin 23 kez geçiş sıklığıyla en çok işlenen değer olduğu saptanmıştır. İkinci olarak en çok yer verilen değer 12 geçiş sıklığıyla “dini inanış” değeridir. Bu öyküdeki dini inanış değeri daha çok batıl inanç şeklinde yer almaktadır. Ardından 10 geçiş sıklığıyla “sanat” değeri, 8 geçiş sıklığı ile “temiz olma” ve” yardımseverlik” ve “tedbir” değerleri, 7

geçiş sıklığıyla “özgürlük” değeri, 6 geçiş sıklığı ile “sabır” değeri öyküde en çok yer verilen değerlerdir.

“Saygı”, “sevgi” ve “özdenetim-özgüven” değerleri 5 geçiş sıklığıyla, “dürüstlük” ve “sorumluluk” değerleri 4 geçiş sıklığıyla, “vatanseverlik” değeri 3 geçiş sıklığıyla, “bilim” değeri 2 geçiş sıklığıyla, “adalet” değeri 1 geçiş sıklığıyla öyküde en az yer alan değerlerdir. İncelenen bu eserde; “dostluk”, “eşitlik” değerleri yer almamaktadır. Öykülerdeki değerlerin geçtiği cümleler ise şunlardır:

4.2.1.Puldan Taştan Lahanadan

İnsanlar sabah uyandığında karlı bir manzaraya uyanırlar:

“Günlük yaşam, ani değişime pattadanak ayak uyduramadı. Lastiklerine zincir takan araçların trafiğe çıkması zaman aldı. Balıkçılar denize açılamadı, börekçi yol başına tezgâhını kuramadı. Kuruyemişçi, cam kavanozlarını taşıdığı arabasının karlarını temizledi.” (tedbir-s.7)

“İşte o zaman karın ilk göz alıcılığını hala taşıyan, desen gibi işlenmiş, düzgün mü düzgün ayak izleri gelen geçenin ilgisini çekmiştir.” (estetik-s.8)

Mahalleye yeni gelen adamın karda yürürken bıraktığı ayak izlerinin oluşturduğu görüntü herkesin ilgisini çeker:

“Aynı kalıptan çıkmış gibi düzgün, simetrik izlere bakanlar hayranlığını gizleyemiyor, gelen geçene göstermeden edemiyordu.” (estetik-s.10)

“Büyükannesi bilmeden ensesinden öpmüştü doğduğunda torununu.” (sevgi-s.10)

“En başta o, bembeyaz kar örtüsüne ustalıkla işlenmiş ayak izlerine adım adım bakmaya doyamadı.” (estetik-s.10)

Köstebek lakaplı dokuz yaşındaki çocuk baktığı her şeyde gizemli bir yan bulan bir çocuktur. Topladıklarını bir çuvala doldurup yatağın altına sokar:

“Yatak altına tıklılan şeylerin başına neler geldiğini bilmeyen yoktur. Köstebek de biliyor ve içi titreyerek o günlerin gelmemesi için dua ediyor.” (dini inanış-s.11)

“Anne, kötü koku yayan ne bulsa çöp kutusuna tıkmaya bayılır. Kötü koku, kötülük habercisidir ona göre. Pis kokulu şeylerden kurtuluşunu mimoza çiçeğiyle kutlamasa içi

rahat etmez. Ohhh! Mis kokulu mimoza suyu serpelim şimdi havaya... Püf, püf... Snıf! Taptaze!” (temiz olma-s.11)

“Açık makasları kapatır, ters dönen ayakkabıları düzeltir, ateş basan yanaklarını buzla soğutur, canavarlı düşlerini iyiye yorar, ayağına takılan taşı öpüp niyet tutar.” (dini inanış-s.11)

“Bir kaba koyduğu sabunlu suya pembe duş süngerini daldırır, çuvala tıktığı ne varsa bir bir siler.” (temiz olma-s.12)

“Odasını toplaması beş dakika sürmeyen Köstebek’in ıvır zıvırının temizliği saatler alır.” (temiz olma-s.12)

“Dedesı toprağı kazmayı seven torununa beş yaşından beri sebze fidelerini diktiriyor. Bu yüzden oğlan havucu, domatesi, kabağı, fasulyeyi, lahanayı, ıspanağı yaşıtlarından erken öğrendi.” (sorumluluk-s.13)

“Hatta bahçeden alınan ilk ürünü, komşusunun gözü kalmasın diye, bitişik evdeki teyzeye götüren de o.” (yardımseverlik-s.13)

“Köstebek ‘kazı krizine’ girdiğı günler cebinde küçük bir kürek ve çekiç taşımadan çıkmaz dışarı.” (tedbir-s.13)

“Hala yeğenini kucaklamış, öpücöklere boğmuş...” (sevgi-s.13)

“Boş boş ağlamanın felaket çağıracağına inananların sayısı öyle çoktur ki!” (dini inanış-s.15)

“Köstebek, her objeyi çıkardığı ve koyduğu yeri adı kadar iyi bilir ama saymaz. Sayılan şeylerin çoğalmayacağını söyler dedesi.” (dini inanış-s.15)

Köstebek mahalleye gelen adamın ayak izlerini merak edip takip eder. Bu ayak izleri, yıllardır kimsesiz kalmış, Köstebek ’in de bildiğı o gizemli ve ürkütücü eve doğru çıkar:

“Köstebek eski evin önünden koşar adım geçerdi.” (tedbir-s.18)

“(…) mini büyütece, nazar boncuğına bir sürü obje çıkardı.” (dini inanış-s.20)

Eski evin önüne yığılan hurdalıklardan işine yarayanları cebine doldurur. Arkadaşlarının onu öyle görmesini istemez:

“Bizim çocuklar görmesin... Erik Hırsız, bilemedin Şişman Tavuk’a çıkar adım.” (tedbir-s.20)

Eski evin etrafı temizlenir, evdeki eski eşyalar atılır ve ev temizlenir:

“Yosunları, kuş pislikleri, tozu pası, kazanda kaynayan sıvıların duvarlara sinmiş ebruli buğuları temizlenmişti.” (temiz olma-s.21)

“Tonlarca ağırlıktaki devin ter ve büyü ilaçlarının iğrenç kokusunu silen kış çiçeklerinin kokusu Köstebek’i gözü pek bir çocuğa çevirdi. Artık evin karşısında göğsünü gere gere, ‘burun titreme tiki’ tutmadan durabiliyor.” (özenetim-özgüven-s.21)

“Yalın, basit, az sayıda eşya aşırı düzgün, simetrik yerleşmişti. Eşyaların düzeni ve pastel renkleri incelikli bir zevki yansıtıyordu.” (estetik-s.21)

“Fısıltıyı duyan keskin kulaklılar, sınava giren, askere giden çocuklarına, hastalarına, evlenecek kızlarına dua okuduğunu sanıp kırk tur atıyorlardı önünde.” (dini inanış-s.22)

“Sessiz ve özenli çalışan bir mimar içten içe eve can aşlamıştı.” (sorumluluk-s.23)

“Kapısına gelen Tanrı misafirine çeyrek soğan, bir tas çorba verecek kadar cömert bir adam. Derviş sessizliği var onda, dedi.” (yardımseverlik-s.23)

“Kaybolan kedimi evinde iki gün misafir eden altın yürekli adam da pek silik bir tipti, gri pantolonundan tanınırdı, dedi.” (yardımseverlik-s.23)

“Durakta yan yana otobüs beklerken bu tohumları cebime sıkıştıran adamı da bir daha görsem hatırlamam.” (yardımseverlik-s.24)

“Hiç tanımadığı bu adam, ürkek çocuğu bir anda çadır yağmurluğunun içine çekmiş, kaslı kollarıyla sımsıkı sarmış. Yağmur dindiğinde oğlanın saçının tek teli ıslanmamış.” (yardımseverlik-s.24)

“Yeni taşındığı evi ve bahçesini seçtiği uyumlu renkler, basit malzemelerle cennete çeviren bu sihirbaz, şaşırtıcı şekilde çekingendi.” (estetik-s.24)

“Genç görünümün sırrı sadelik, temizlik, renk uyumu.” (temiz olma, estetik-s.26)

“Mavi renk beyazla, bilemedin siyahla uyumludur terzi kardeşim. Hin adam tonları öyle seçmiş ki kahveyle maviyi dünyanın birbirine en yakışan iki rengi haline getirmiş.” (estetik-s.26)

“Mahalleli, bu utangaç ama titiz adamı keşfedince adamın kendine güveni dalga dalga yükseldi, yere tüysü adımlarla basmıyor, gözlerini gözlerden kaçırmıyordu. Eskisine kıyasla şaşılacak kadar atak ve cesur tavırları gözlere diken gibi batıyordu üstelik. (özgüven-s.26)

“Ya şu anda turistin biri fotoğraf çekecek olsa... Bunlar ne dağınık millet, derse... Utanmayacak mısınız arkadaşlar?” (vatanseverlik-s.26)

“Bitkiler uzunlu kısısalı gelişip gözünü yormasın diye cebinde taşıdığı bahçe makasıyla kırıyor, aynı boya getiriyordu. Bakkal dükkânının önündeki birkaç milim kaymış sandıkları düzeltiyor; elmaları, armutları boylarına göre, simetriye uygun dizmek için bile izin istemiyor.” (estetik-s.26-27)

“Ondaki bu düzen merakı ilk başta alay konusu edilse de gel zaman git zaman mahallelinin beğenisini kazandı.” (saygı-s.27)

“Düzgün, sıralı, tertipli duran her şey gözlere çekici, estetik gözükmeye başlamıştı.” (estetik-s.27)

Berber çırağı, adama sorar:

“Terk edilmiş eski evi almak nerden aklınıza geldi, beyim?” (saygı-s.27)

Ev adamın dedesinin babasının evidir. Ailenin beş kuşağı bu evden geçer. Evde hiçbir akraba yaşamayı kabul etmez. Birkaç değerli eşyayı alırlar. Ama aralarında tam olarak anlaşılamazlar. En küçük torun bu adamdır. Eniştesi bir süre bu evde yaşamasını teklif eder. Bu evde yaşamak için evdeki gereksiz eşyaları aile kararıyla evden çıkarırlar:

“Haklıydılar! Anılarını, belleklerine kazılmış renkleriyle beraber evlerine götürmek istiyorlardı.” (adalet-s.28)

“Eniştemin, ‘Bu evde bir süre yaşayabilir misin evlat?’ sözüyle gözümü dört açtım. İşin aslı, maceraya açık ruhum, bu teklife çok zor ‘Hayır,’ derdi.” (dürüstlük-s.28)

Ayakkabı tamircisi, adama “Bu zamana kadar hiçbirinizi fark etmedik,” der. Adam da biraz yabani olduğunu itiraf eder:

“Annem, doğduğunda bilemedik, yediveren yerine yabangülüne astık çamaşırlarını, yabani oldun, derdi. Eh yalan söylememiş, az buçuk yabanilik vardır kanımda.” (dürüstlük-s.29)

“Lokantacı Apo söze karışmamak için zor tutuyormuş kendini.” (sabır-s.29)

“Koltukları iskeleti kalana kadar soydurup ruhumu okşayan kumaşlarla kapladım... Duvarların üzerinde 8 kat boya vardı... Sekizini de yok ettim... Duvarlarla eşyaların rengini uyumlu seçmeye çalıştım.” (estetik-s.29)

Adam eski eşyaların olumsuz bir enerjisi olduğunu ifade eder. Bu yüzden çoğu şeyi değiştirdiğini söyler:

“Ben hassas bir insanım... En ufak fısıltıdan uykum kaçır.” (tedbir-s.29)

“Seni sevdim ağabey. Bu çay benden... Afiyetle için, dedi.” (sevgi-s.30)

“Kısmet! Denemeye değerdı.” (dını inanınş-s.30)

Adamın simetri hassasiyeti yüzünden adı Simri Adam olarak anılmaya başlanır. Balıkçı Tufan’ın aklına, Simri Adam’ın Park ve Bahçeler Müdürlüğünde çalışması fikri gelir. Böylece ilçeye bir düzen geleceğini düşünür:

“Toz bürümüş, çerçöpü toplamayan parklar yüzünden aylardır gelen şikâyet dilekçeleri Belediye’nin posta kutusunu taşıyordu.” (sorumluluk-s.31)

Simri Adam belediyede çalışmaya başlar ve ilk gün çok özenli olur:

“Yüzünü limon ve tuz karışımıyla ovmuş, pırıl pırıl bir cilde kavuşmuştu... Kasabada üst başına bu denli özen gösteren yoktu çünkü.” (temiz olma-s.31)

“O günden sonra kasabada üfûl üfûl_değişim rüzgârları esmeye başladı. Parklar ve bahçeler kekik suyuna daldırılmış süpürgelerle süpürüldü, pisinden, kirinden, nazardan arındı. Ağaçlar, yapraklar kurutulmuş yonca suyla yıkandı, pırıl pırıl oldu. Yol kenarlarına çimler, gülfıdanları, ortancalar ekildi. Parkların göbeğine sevimli hayvan figürlü havuzlar açıldı. Havuz başları hercai menekşelerle, papatyalarla süslendi.” (temiz olma, estetik-s.31)

“Kedilere pembe-mavi, köpeklere turuncu-yeşil barınaklar, kuşlara turkuaz renkli kuş evleri hazırlandı. Evlere tertemiz su kapları, yemler, soğuk havalar için battaniyeler konuldu.” (yardımseverlik-s.32)

“Her düzenleme Simri’nin şanına yaraşır ‘simetrik uyum’ ilkesince yerine getiriliyordu.” (saygı, estetik-s.33)

“Güzellik ve estetik her saat konuşulan konular arasına girdi.” (estetik-s.32)

“Saçlarını damdazlak kazıtmış bir oğlanın yöneticilere kafası bozuluyor, küfrü basacağına duvara karikatürlerle döküyordu.” (sanat-s.33)

“Çizimler üç-beş gün öylece duruyor, sonra alını lale dövmele genç bir kız, askerdeki sevdiğine özlemine bir şiirle karikatürün üstüne karalıyordu.” (sanat-s.33)

Simri kasabanın düzeninden sorumlu olduğu için teftişe çıkar:

“Simri, kasabanın mahallelerini adım adım gezdi. Burnunu duvar resimlerine dayadı., büyütecini yazılarda gezdirdi.” (sorumluluk-s.33)

“Kitap gibi, çizgi roman gibiydi duvarlar. Grafittileri konusundan, rengine, boyasının cinsine, püskürtülüşüne kadar incelemek günlerini aldı.” (sanat-s.33)

“İçten geldiği gibi özgürce boyanmış duvarlara ‘simetri ve uyum’ ilkesini uygulamanın zorluğunu kavramıştı.” (özgürlük-s.34))

“Kırkambar gibi yüzlerce öyküyü sırtlanmış duvarlar sessiz durabilir miydi? Her akşam gençleri yeni resimler çizmeye, yazılar yazmaya çeken bu seslerdi işte.” (sanat-s.34)

Simri işin içinden çıkamayacağını anlayınca emir verir ve duvarlardaki resimler silinir. Sonra gençlerin başından bir dakika bile ayrılmaz. Duvarları kendi istediği gibi boyatır. (tedbir-s.34)

“Bahçelerin, sokakların dinlendirici renklerle, yalın eşyalarla hemen hemen aynı tarzda döşenmesi tekdüzelik sıkıntısı yaratmıştı.” (estetik-s.35)

“Akşamları genç müzik grupları açık alanlarda konserler verdi. Meydanda kurulan dans pistinde romantik danstan break dansa, salsadan göbek dansına her türden dansa davet çıkarıldı.” (sanat-s.35)

“Kurumuş dalları, çiçek yapraklarını kesiyor, çöp kutularının dışına taşan pet şişeleri topluyor, sokak lambalarının, bankların tozunu alıyordu.” (temiz olma-s.36)

Köstebek’in Sude adında sevdiği bir arkadaşı vardır:

“Akşam saatlerinde bale ayakkabısı almaya giden Sude’yi yoldan çevirdi.” (sanat-s.39)

Köstebek, topladığı eşyalara “yeni bir hayat hakkı” vereceğini söyler. Ancak Sude bu görüşe katılmaz:

“Çuvallara tıklınca yeni bir yaşama mı karışıyorlar? Bunun kuşları kafese hapsedmekten ne farkı var? Kafesteki kuşun bile uçuşma şansı var. Söylesene müzeye konmuş bir anahtar hangi kapıyı açabilir?” (özgürlük-s.39)

“Hayal kurma şanslarını ellerinden asıl sen aldın.” (özgürlük-s.39)

“Dilimin ucunda tutmuştum, söyleyeyim bari. Evveeeeet! At gözlüğü takmış gaddar bir gardiyansın sen!”(dürüstlük-s.40)

Kasabada yapılan değişiklik bazılarını rahatsız etmeye başlar. Bazı insanlar yapılanların yapay olduğunu ve anıları yok ettiğini düşünür:

“Niye istemeyeyim? Şimdi olana bitene baksanıza. Kafanızı nereye çevirseniz her taraf oyuncakçı ya da pastacı vitrini gibi... Sözde çocuksu, güler yüzlü. Aman ne yapay ne vasat! Hepimiz çocuk, hepimiz vitrin süsü meraklısı mıyız, arkadaşlar? İçimizi, kendimizi yansıtan bir şey kalmadı ortada. Parklar, sokaklar, evler gerçekten uzak, dekor sanki. Aynı tornadan

çıkmiş mübarekler... Biz aynı tornadan mı çıktık? Benim burnum küçük seninki Çengelköy salatalığı gibi iri ve eğri... Hangimiz güzeliz şimdi?" (estetik-s.43)

"İkinizin de hem güzel hem çirkin yanları var. Güzel ve çirkin bir arada olur. Bakın şu elmaya; eti sulu, lezzetli, çekirdeği acıdır." (saygı-s.43)

"Ressamın biri çıkar, bu görüntünün nefes kesen bir resmini çizer. Sen karşısına geçer, ne güzel çizmiş dersin. Yalan mı?" (sanat-s.43)

"Cuma ev temizlenmez, salı temizlenen ev çabuk kirlenir, pazartesi temizlik yaparsan eve cinler yerleşir der dururlardı." (dini inanış-s.44)

"Çirkin olmasa güzelin kim farkına varır? Çirkini kaldırdınız mı, güzeli de bulamazsın. (estetik-s.44)

"Hım... Lezzetli ama şekeri az kaçmış. Senin çirkin bulduğun, bana dünya güzeli gözükebilir... Yanlış mı? (estetik-s.44)

"Anneniz size gebeyken incir ağacına mı işemiş, ağzınız cin çarpmışa dönmüş." (dini inanış-s.44)

"Uyum ve oran yasasına karşı mısınız, beyim?" (saygı, estetik-s.45)

"Evet... İsteyen güzelliği o yasayla arasın. Benim gözüm şaşırmak, heyecanlanmak istiyor. Yasayla masayla iş yok." (estetik, özgürlük-s.45)

"Bizimle konuşmayan çocuklarımızın düşüncelerini duvar yazılarından çözmeye çalışıyorduk... O bile yasaklar listesinde şimdi." (özgürlük-s.46)

"Ah! Aman yarabbi..." (dini inanış-s.46)

"Şey... Bir de gizli güzellik yok mu? Onu nereye sokacağımızı kim biliyor? Ah, bir de o çıktı! Aklına gelen her şeyde vardır ondan... Kimi bir dolabın tahtası güzel der kimi oymasını beğenir, stilini sevmez. Bu tarz şeyler işte..." (estetik-s.46)

"Kasaba meydanındaki havuzun ortasındaki tablaya konan heykel, bardağı taşıran son damla olmuştu." (sabır-s.47)

"Simitçi akşamları elinde kalan simitleri didikler, havuzun güvercinlerine dağıtırdı." (yardımseverlik-s.47)

"Kasaba meydanına heykel diye konulana bakın da gülün. Çocuk bahçesi yuvasına daha çok yakıştırdı." (estetik-s.48)

Simri bir gün öğlen şekerlemesi yaparken gözünün üstüne yatar. Sanki gözüne sivri bir şey batır. Görme kalitesi düşer. Düzelmesi için çeşitli yollar dener:

“Göze A vitamininin iyi geldiğini çocukluğundan beri biliyordu.” (bilim-s.49)

“İki balıkyacağı tabletini birden yuttu. Etki etmesi için iki saat bekledi.” (sabır-s.49)

“Çay ocağından aldığı kaynamış çay ılıyana kadar bekledi. İki tutam pamuk parçasını içine daldırdı. Gözkapaklarının üstüne koyup on dakika da öylece bekledi. (sabır-s.49)

“Nazara mı geldi acaba? İç çamaşırlarını ters giydi o gün. Bir şey değişmedi.” (dini inanış-s.50)

Kötebek, Simri’yi uzaktan seyreder. Simri Adam bahçesini temizlerken gözleri iyi görmediğinden zorlanır. Kötebek ona yardım eder:

“Bahçe kapısını iteledi, sarsıla sarsıla yürüyen adamın koluna girdi. Oturun Simri Amca, dedi. Yorulmayın... Ortalık arapsaçına dönmüş. Ben düzeltirim şimdi.” (yardımseverlik-s.52-53)

Simri, Kötebek’i oyalamak ve kandırmak için ona saat hediye etmeye kalkışır. Ancak Kötebek bunu kabul etmez:

“Yok! Sizde kalsın. Ben istersem babam alır.” (özdenetim-s.54)

Simri çocuğun onun durumunu anladığını fark edince ona yardımcılık teklif eder, onu kandırmaya çalışır. Ancak Kötebek bir şeylerin ters gittiğini anlar, reddeder:

“Şeyyy... Ben mi? Yooo... Ben okula gitmeliyim. Dersler, ödevler, sürü ile görevim var benim. Size hangi ara yardım edeyim?” (özdenetim-s.54)

Simri eski günlere dönmeyi iple çeker:

“Beklediği bir türlü gerçekleşmiyordu.” (sabır-s.55)

“Heykeltıraşlar, park-bahçe mimarları kendi estetik anlayışlarını özgürce dışa vurmak için fırsat bulmuşlardı.” (özgürlük, sanat-s.55)

“Bir gün Başkan dayanamadı... ‘Neden her şey değişiyor?’ sorusunu yüzüne pat diye yaptırdı.” (dürüstlük-s.56)

“Ortaya çıkan yeni mimari tasarımlar öncekilere zıt ama ilgi çekiciydi. Önceki, anlık huzur veren ama tekdüze düzenlemeler yerlerini yaratıcı, cıvıl cıvıl birçok açıdan düşündürten esere terk ediyordu.” (estetik-s.56)

“Ah! Özür dilerim...” (özdenetim-s.56)

“Kuralsızlıktan ne güzellikler doğabilirmiş! Taşa, tahtaya, mermere, bitkilere baktıkça gözlerimin birden çok şey görmesiyle keşfettim bunu. Bu taş parçasından binlerce, güzel diyebileceğimiz eser çıkabileceğine göre... Bırakalım çıksın!” (estetik-s.58)

“Bu konuyu acilen düşünmeliyim. Bugüne kadar savunduklarımızın alaşağı edilmesi demek bu... Hesap sorarsa sonra halkımız?” (vatanseverlik-s.59)

“Çöp diye evimizden attığımız bir sürü şey var ya... Çöpleri yeni bir hayata doğru yolculuğa çıkarıyorum.” (vatanseverlik-s.65)

Köstebek birden havalanır, annesi onu tutamaz. Hayal mi gerçek mi anlamadığı bir şey yaşar. Meydandaki çembere takılıp çok uzaklara sürüklenir ve gözlerini açar. Simri Adam da Köstebek’le sürüklenir. Simri başını bir kayaya vurur. Simri’yi deli eden beş görüntü kaybolur. Daha sonra Köstebek aşağı sürüklenir. Hiç bilmediği bir yere gelir. Orada bir kız çıkar karşısına. Burada çöplerden yeni şeyler üretilir:

“Köstebek duvara asılı bordo saten yorganı gülümseyen gözleri, yumuşak beyaz elleriyle okşadı.” (sevgi-s.67)

“Hımm! Buldum... Tiyatro kostümü bu... Bu kış seyrettiği sukabağından şapkalar giymiş cücelerin oynadığı tiyatro oyunu gelmişti aklına. (sanat-s.69)

“Yeşil gözlerinde dereler çağlayan bu kadın sevecenlikle okşamak istemişti oğlanı. (sevgi-s.71)

“Çok yetenekli bir müzisyen. Dinlediği bir parçanın notalarını yorulmadan ezbere söyleyebiliyor.” (sanat-s.72)

“İncire takılanı şeytan götürürmüş. Büyükanнем bahçemizdeki incire çıktığımda söyler bunu.” (dini inanış-s.73)

Köstebek her yerde Simri’yi arar. Orada ayak izleri görür. Bu düzgün ayak izlerinin Simri’ye ait olduğunu hemen anlar:

“Simrieeee, diye haykırdı içinden. Sesi dışarı sızmasın diye panikle iki elini ağzına bastırdı.” (tedbir-s.75)

“Matematik! Boşa öğretmiyorlar demek...” (bilim-s.75)

Köstebek, Simri’nin ayak izlerini takip eder ve onu bulmak için sabırsızlanır:

“Bekliyorum... Şimdi görünecek... Çok yakınımda, diye düşündü.” (sabır-s.77)

“Kapağı pürneşe açtı. Kutuda hapsolmuş ipekböceği kozasını bıraktı, ısıklık çala çala uçtu gitti. (özgürlük-s.77)

“Yere avuç avuç deniz tuzu serptim gelirken... İzleri takip et bulursun!” (tedbir-s.78)

4.3. Uçurtmam Bulut Şimdi

Uçurtmam Bulut Şimdi öykü kitabı toplam 14 öyküden oluşmaktadır. Öykülerde yer alan değerler Tablo 15’te gösterilmektedir.

Tablo 15

Uçurtmam Bulut Şimdi Öykü Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Değerlerin Bulunduğu Sayfa Numaraları	Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	12, 39, 42, 45, 69, 77, 82	7
Tedbir	10, 14, 25, 30, 31, 35, 39, 40, 42, 57, 60, 66	14
Sevgi	23, 36, 52, 55, 57, 76, 78	9
Dostluk	13	1
Sorumluluk	15, 16, 22, 33, 60, 63, 69, 72, 81	10
Vatanseverlik	39	1
Yardımseverlik	9, 13, 27, 40, 42, 59, 60, 77, 80, 83, 84, 85	13
Dini İnanış	35, 42, 43, 52, 57, 64, 66, 71, 83	11
Özdenetim-Özgüven	15, 19, 37, 38, 39, 40, 46, 48, 73, 79, 81, 83	14
Dürüstlük	20, 27, 28, 79, 85	5
Sabır	9, 11, 12, 14, 18, 19, 27, 46, 49, 67, 73	11
Saygı	74, 80	2
Bilim	10, 11, 22, 33, 34, 37, 38, 41	8
Sanat	21, 29	2
Estetik	10, 14, 15, 30, 49, 51, 59, 60, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79	21
Adalet	23	1
Eşitlik	47, 48	2
Özgürlük	-	-

Tablo 15 incelendiğinde eserde “estetik” değerinin 21 kez geçiş sıklığıyla en çok işlenen değer olduğu saptanmıştır. İkinci olarak en çok yer verilen değerler 14 geçiş sıklığı ile “tedbir” ve “özdenetim-özgüven” değerleridir. Daha sonra 13 geçiş sıklığıyla “yardımseverlik” ardından 11 geçiş sıklığıyla “sabır” ve “dini inanış” değerleri, 10 geçiş sıklığı ile “sorumluluk” değeri, 9 geçiş sıklığıyla “sevgi” değeri, 8 geçiş sıklığı ile “bilim” değeri, 7 geçiş sıklığı ile “temiz olma” değeri öykülerde en çok yer alan değerlerdir.

“Dürüstlük” değeri 5 geçiş sıklığıyla, “eşitlik”, “sanat”, “saygı” değerleri 2 geçiş sıklığıyla, “adalet” ve “dostluk” ve “vatanseverlik” değerleri 1 geçiş sıklığıyla en az yer verilen değerlerdir.

İncelenen bu eserde bulunun 14 öyküde “özgürlük” değeri yer almamaktadır.

Tablo 16

Uçurtmam Bulut Şimdi Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı

Değerler/Öyküler	Uçurtmam Bulut Şimdi	Satılık Kitap	Yağmur Bulutu	Pisipisi Otları	Elişi Kağıtları	Büyümek İstiyorum	Bir Buluş	Bir Çılgılık	Gözlerimi Geri Verin	Zamanı Gelmeden	Dut Ağacının Kokusu	Herkesin Bir Yıldızı mı Var?	Vitrindeki Mavi Bahçıvan	Öyle Bir Gün	Değerlerin Toplam Sıklığı	Geçiş
Temiz Olma	-	1	-	-	-	-	2	1	-	-	-	1	1	1	7	
Tedbir	2	1	-	1	2	1	4	-	1	1	1	-	-	-	14	
Sevgi	-	-	2	-	-	1	-	-	4	-	-	-	2	-	9	
Dostluk	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
Sorumluluk	-	3	1	-	-	1	-	-	-	1	1	2	-	1	10	
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	
Yardımseverlik	1	1	-	1	-	-	2	-	-	2	-	-	1	5	13	
Dini İnanış	-	-	-	-	-	2	3	-	2	-	2	1	-	1	11	
Özdenetim-Özgüven	-	3	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-	2	3	14	

Dürüstlük	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	5
Sabır	2	4	-	1	-	-	-	2	-	-	1	-	1	-	11
Saygı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Bilim	2	-	1	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	8
Sanat	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Estetik	1	4	-	-	1	-	-	1	3	2	-	-	9	-	21
Adalet	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Eşitlik	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Özgürlük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplam	8	19	6	5	4	7	18	8	10	6	5	4	18	12	132

Uçurtmam Bulut Şimdi kitabındaki öykülerde değerlerin geçtiği cümleler ise şunlardır:

4.3.1.Uçurtmam Bulut Şimdi

Uçurtmanın ipi karışır ve bunu en kolay annesinin çözebileceğini söyler, bu tarz işler sabır işidir ve annesi sabırlı bir insandır:

“Mahallemizde yün çilelerini hiç koparmadan açmayı bir tek annem becerir. Bu yüzden adı Sabır Melahat’a bile çıktı.” (sabır-s.9)

Çocuk, babasından yardım ister:

“Sesimi iyice yumuşatarak, ‘Babacığım’ diyorum, ‘Uçurtmamın ipini düzeltir misin?’

Babam düğümü çözüp, uçurtmayı elime tutuşturdu.” (yardımseverlik-s.9)

“Al bakalım. İpini sıkı tut. Uçup gitmesin.” (tedbir-s.10)

Uçurtmanın gökyüzünde havalanması çocuğun hoşuna gider:

“Uçurtmam yükseldikçe, kuyruğunu tatlı tatlı sallıyor.” (estetik-s.10)

Elinden uçurtmayı kaçıran çocuk, daha tedbirli olsaydı bu durumu yaşamayacağını dile getirir:

“Ne yapacağım şimdi? Uçurtmayı dün babamla tamamlamıştık. İlk kez uçuracaktım. Keşke ipi daha sıkı tutsaydım!” (tedbir-s.10)

Kerem, çocuğun elinden kaçan uçurtmanın artık bir bulut olduğunu söyler. Bunun üzerine bulutların nasıl oluştuğu ile ilgili aralarında bir konuşma geçer:

“İstersen inanma. Bulutlar nasıl olur sanıyorsun?

Bilmem okulda öğrenmedim ki.” (bilim-s.10)

“Film bitene kadar bekleseydin, tepeye birlikte giderdik.” (sabır-s.11)

Çocukla babası arasında bulutların ne olduğu hakkında bir konuşma geçer:

“Baba, bulutlar nelerdir?

Ne olacak? Su buharı kümeleri...

Su buharı kümeleri mi? Yani çaydanlıktan çıkan dumanlar mı bulutlar?” (bilim-s.11)

4.3.2.Satılık Kitap

Yeni kitaplar almak isteyen ancak babalarına daha fazla yük olmak istemeyen Murat ve arkadaşı eski kitaplarını satıp yeni kitaplar almaya karar verirler:

“Tezgâhı kurduktan sonra müşteri beklemeye başladık.” (sabır-s.12)

“Murat kitapların tozunu yırtık bir bezle silmeye koyuldu.” (temiz olma-s.12)

Sınıf arkadaşları Burak yanlarına gelir ve tezgâhtan bir kitap alıp gider. Murat ve arkadaşı kitapların satılık olduğunu söyleyemez. Aralarında gülerek:

“Amaaan, boş ver. Burak sınıf arkadaşımız. Para isteseydik ayıp olurdu.” (dostluk-s.13)

“O sırada tezgâhın önünde birinin durduğunu fark ettim, hemen yanına sokuldum. Sesimin en yumuşak tonuyla, ‘Size yardım edebilir miyim?’ diye sordum. (yardımseverlik-s.13)

Karşı balkonda Murat ve arkadaşını izleyen Ekrem Amca şöyle söyler:

“Çocuklar öyle suratınızı asıp durmayın. İyi bir satıcı güler yüzlü, sabırlı olmalı.” (sabır-s.14)

Ekrem Amca çocuklara daha iyi bir satıcı olmak için dikkat etmeleri gereken bazı tavsiyeler verir:

"Malınızı pazarlamak için reklam yapmalı, göz boyamalısınız. Önce şu tezgâhınızı çekici hale getirin. Herkes yanınızdan geçerken, aliveriş etmese bile söyle bir-iki dakika durup baksın, içi açılsın." (estetik-s.14)

"Hem sonra, ticarete arkadaşlık olmaz. Az önce bir çocuk, okumak için kitap aldı, gitti. Bu duruma dur demezseniz, biraz sonra onu duyan başkaları da gelir, kitapları alıp giderler. O halde ne yapalım? Hemen bir tabela hazırlayalım, 'Okuma ücreti 25 kuruş,' yazalım. Tabelayı gören artık ne yapamaz? Kitabı alıp elini kolunu sallaya sallaya gidemez. Anlaşıldı mı?" (tedbir-s.14-15)

"Söyledikleri doğrudu. Gerçekten tezgâhımızın zavallı bir görünüşü vardı." (estetik-s.15)

"Hemen eve koştuk. Ben menekşe, sardunya saksılarını yüklenip geldim; Murat da petunya, karanfil saksılarını." (sorumluluk-s.15)

"Ekrem Amca balkondan uzun bir ısıklık gönderdi. Tezgâhımızın yeni şeklini beğenmişti." (estetik-s.15)

"Biriniz yukarıya gelin de tabelaları birlikte yazalım. (sorumluluk-s.15)

"Benim yazım güzeldi, karnem de pekiyi idi." (özgüven, estetik- s.15)

"Murat tezgâhtarlık rolüne iyi uyum sağlamıştı. Elini kolunu oynatıyor, avazı çıktığı kadar bağıırıyordu." (sorumluluk-s16)

Tezgâhın başına bir sürü müşteri gelir ama hepsi kadındır ancak müşteriler kitapları değil çocukların evlerinden dekor için getirdikleri çiçekleri satın alırlar:

"Şimdi annelerimize ne diyeceğiz?" (dürüstlük-s.18)

Murat ve arkadaşı daha sonra yer değiştirirler ve tanınmayacakları bir yerde kitapları satmaya başlarlar:

"Tabelaları en dikkat çekici yerlere koyduk, beklemeye başladık." (sabır-s.18)

"Beklemekten usanmıştık." (sabır-s.19)

"O sırada aklıma parlak bir fikir geldi." (özgüven-s.19)

"Kitap satışından elimize geçen parayı saydık. Tam 10 liraydı. Oysa ikramiye olarak verdiğimiz top 12 liraydı. Bir yerde ufak bir yanlışlık yapmış olmalıydık." (özdenetim-s.19)

Annesi çiçeklerin yokluğunu fark eder:

"Artık olanları saklayamazdım. Her şeyi olduğu gibi anlattım." (dürüstlük-s.20)

4.3.3.Yağmur Bulutu

Pazar günleri evin babası dinlenmek istediği için evde sessizlik ister. Bu yüzden pazar günleri evde temizlik yapılmadığı ve çocuğun müzik aletlerini çalmadığı söylenir. Buradan hareketle diğer zamanlarda çocuğun mandolin ve mızıka gibi müzik aletleri çaldığını anlıyoruz:

“Ben ne mandolinimi ne de mızıka mı çalabilirim.” (sanat-s.21)

Yağmurun oluşum şekli ile ilgili babası ile çocuk arasında konuşma geçer. Babası bu bilgilerin kitaplarda bulunabileceğini söyler:

“Yağmur nasıl oluşur baba?

Aç kitabını bak. Her şey vardır kitaplarda.” (bilim-s.22)

Anne, babaya çocuğuyla ilgilenmesi gerektiğini söyler:

“Ne biçim babasın? Bunca laf edene kadar çocuğun sorusunu yanıtlasana!” (sorumluluk-s.22)

Çocuk babasına sorular sorar babasıyla vakit geçirmek ister. Baba ilgisiz bir babadır. Haftada bir gün evde durur, muhtemelen diğer günler çocukla iletişimi yok denecek kadar azdır. Çocuğun babasıyla sohbet etmek istemesine annesi hak verir ve çocuğu haklı görür:

“Ne var bunda? Çocuk da haklı. Haftada bir kez görüyor babasını. Bir soru sormasını çok mu gördün?” (adalet-s.23)

Babasının çocuğa karşı ilgisizliğini gören ve torununun kalbinin kırıldığını anlayan babaanne torununu yanına çağırır ve onu sevgiyle kucaklar:

“Gel yavrum biz içeride oturalım.” (sevgi-s.23)

Çocuk, babaannesinin sevgisine karşılık verir:

“Sımsıkı sarıldım gövdesine. Saçlarımdan öptü o da.” (sevgi-s.23)

4.3.4.Pisipisi Otları

Bisiklete birlikte binen arkadaşlardan biri diğerinin gömleğini çeker, çocuk da arkadaşını uyarır:

“Heey! G mleğimi  ekmesene, d  eriz yoksa!” (tedbir-s.25)

Bisikletten d    n çocuğa çevredekiler yardım eder:

“ evremize toplanan çocuklardan biri gözlüğümü bulup getirdi.” (yardımseverlik-s.27)

Gökhan, arkadaşının kırılan gözlük camının yerine sağlamının gelmesini istiyorsa sabretmesi gerektiğini söyler:

“Ak ama kadar sabret, gözlüğü kimseye gösterme.” (sabır-s.27)

Gökhan arkadaşının kırılan gözlüğünün tamiri için ona bir yol gösterir ama bu yol tamamen batıl inanı tan ibarettir. Pisipisi otlarını yastığın altına koyup uyuyunca sabah kalktığında gözlük camının düzeldiğini göreceğini söyler:

“Ben hiç denemedim ama o yalan konuşmaz.” (dürüstlük-s.27)

“Babaannenin yalan söylemediğine emin misin?

Hem de nasıl! Babam, ‘Kafasını kessen, ağzından yalan çıkmaz.’ derdi.” (dürüstlük-s.28)

4.3.5.Eli i Kâğıtları

“Parlak eli i k ğıtlarıyla resim yapıyorum.” (sanat-s.29)

“Annem pirinçle kıyma katılmış karışımı, içi temizlenmiş biberlere, patlıcanlara dolduruyor. Tepelerine domatesten kırmızı bir kapak oturtuyor. Ye ilin, morun üstünde kırmızı ne hoş duruyor!” (estetik-s.30)

“Eli i k ğıtlarım az kalsın balkondan aşağı uçacaktır. Neyse ki annem zamanında yakaladı. Bir daha ka masınlar diye, k ğıtları üst üste dizdim. En üste de kalın bir patlıcan oturttum.” (tedbir-s.30)

“Bak yağmur kokusu geldi bile. İçeri girelim mi? Annem alelacele dolmaları mutfağa ta ıdı.” (tedbir-s.31)

4.3.6.Büyümek İstiyorum

 ocuk ve abisi arasında gece-gündüz oluşumuyla ilgili konuşma geçer:

“Güneş nereye saklanır gece olunca?

Başka kente gider.

Orada gece olmaz mı?

O zaman bizim kente gelir.

Nasıl gider, gelir? Yorulmaz mı?

Yorulursa dinlenir.

Bulutların arasına gizlenerek uyur değil mi?

Evet. Güneş dinlenirken bize görünmez. Hava bulutlanır.” (bilim-s.33)

Baba işten gelince aç geleceği için anne sofrayı hazırlar:

“Annem sofrayı hazırlıyor.” (sorumluluk-s.33)

Çocuk abisine hava olayları ile ilgili sorular sorar. Abi, doğal bir olayla ilgili gözlemden hareketle bir sonuç ortaya koyması bakımından bilimsel bir yaklaşımla cevap verir:

“Tufan olacak.

O ne?

Çok şiddetli bir fırtına.” (bilim-s.34)

“Babam için ancak dua edebiliriz.” (dini inanış-s.35)

Dışarıda çatıları uçuran fırtınalı, çetin bir hava vardır. Babası henüz eve gelmediği için çocuk dışarı çıkıp babasını aramak ister. Kardeşi de bu havada dışarı çıkmasının tehlikeli olduğunu söyler:

“Dışarı çıkarsak biz de ölürüz.” (tedbir-s.35)

“Sen istersen git. Ben dua edeceğim.” (dini inanış-s.35)

Babası eve sağ salım gelince çocuk babasına sarılır:

“Boynuna sarılıyorum, sevinçle.” (sevgi-s.36)

4.3.7.Bir Buluş

Çocuk babasına mucit olmak ve icat etmek ile ilgili sorular sorar:

“Baba herkes mucit olabilir mi?” (bilim-s.37)

Çocuk bir icat yapmayı düşünür ve bunun gerçekleşeceğine inancı tamdır. Buna dayanarak şu sözleri dile getirir:

“Yakında bütün yaşamım değişecek öyleyse. Gazetelerde boy boy kitaplarım çıkacak. Adım okul kitaplarına geçecek. Babam, öğretmenim, annem çok şaşıracaklar. Herkes için büyük bir sürpriz olacak. (özgüven-s.37)

“Bilemezsin tabii. Çünkü bu yeni bir buluş. Benim buluşum! Yalnız sen değil, dünyada hiç kimse bilmiyor.” (bilim, özgüven-s.38)

Çocuk hava kirliliğine dikkat çeker ve hava kirliliğinin önlenmesi için buluş gerçekleştirir:

“Bu aleti evimizin bacasına yerleştireceğiz. Havayı kirleten tozları tutacak.” (temiz olma-s.39)

Çocuk, hiçbir şey anlamadığını söyleyen arkadaşına söylediği sözlerden kendine ne kadar güvendiği anlaşılır:

“Anlayamazsın tabii. Ben günlerce bunun için kafa patlattım. Herkes anlayabilseydi, bilginlere gerek olur muydu?” (özgüven-s.39)

“Geçenlerde öğretmenimiz hava kirliliğinden söz etti. Çevreyi ve havayı kirletmeye devam edersek, bizden sonra gelecek kuşaklar bazı bitkileri de hayvanları da tanıyamayacaklarmış. Çünkü kirlilik bitki ve hayvan türlerini yok ediyormuş insanları da hasta ediyormuş.” (vatanseverlik-s.39)

“Her bacayı bu alet takılırsa, hava kirliliği diye bir şey kalmayacak.” (tedbir-s.39)

“Aleti bacaya birlikte yerleştireceğiz.” (yardımseverlik-s.40)

“Biraz güç oldu ama sonunda aleti bacaya sımsıkı yerleştirdik. Düşmesin diye lastikle iyice bağladık.” (tedbir-s.40)

“Evimizin bacasından önce ipince bir duman çıktı, sonra kayboldu. Artık hiç duman çıkmıyordu. Sevinçe el çırpmaya başladık. Başarmıştık.” (özdenetim-s.40)

“Sinan bütün gün evine kapanır, radyo, telgraf, zil yapar, kendini mucit sanırdı. Oysa onların hepsi yüzlerce yıl önce keşfedilmişti.” (bilim-s.41)

“Aman Allah’ım!” (dini inanış-s.42)

Çocuğun evinde yangın çıkar. Komşular itfaiye gelene kadar yardım ederler:

“Ahmet Amca bahçe hortumuyla uzaktan bacaya su sıkıyordu.” (yardımseverlik-s.42)

Aslında önlem adına her yıl bacaların temizletildiğine vurgu yapılır:

“Bacaları her yıl temizletiriz, hiç böyle şey başımıza gelmemiştir.” (tedbir-s.42)

“Çocuklar dumandan boğulsaydı ne yapardım? Allah korudu yine.” (dini inanış-s.42)

“Önce ateşi söndürdüler, sonra bacayı temizlemeye koyuldular.” (temiz olma-s.42)

İtfaiyeciler bacadan çıkarılan parçayı görmek isteyen insanlara polise göstermek için ellerinde tuttuklarını ve isteyenlere veremeyeceklerini söylerler:

“Yoo veremeyiz. Arkadaşlar öbür parçaları da çıkarsınlar. Polis çağrıldığında eksiksiz gösterilmeli.” (tedbir-s.42)

“Sabotaj mı? Aman Allah’ım! Kim yapmış olabilir?” (dini inanış-s.43)

4.3.8.Bir Çılgılık

“Öğretmen beyaz şort, beyaz atlet ve beyaz keten ayakkabıdan oluşan giysilerimize tek tek göz gezdirdi. Tertemiz olmamızı istiyordu. Bir sporcu, düzenliliği ile dikkat çekmeliydi.” (temiz olma-s.45)

Çocuk sabırsızlıkla uzun atlama grubuna girmek ister bu konuda kendine çok güvenir:

“Evimizin arkasındaki inşaatın kum havuzuna az mı atlamıştım? Bu takımın kaptanı bile olabilirdim.” (özgüven-s.46)

Öğretmen sözünü bitirir bitirmez çocuk hemen uzun atlama takımına yazılmak ister:

“Öğretmenim beni uzun atlama takımına yazın!

Yavaş ol bakayım. O kadar kolay mı? Önce bir eleme yapacağım. Başarılı olursan seçilirsin.” (sabır-s.46)

Çocuk yarış sonunda dokuzuncu olur. İlk ona girenler seçilecektir. Uzunca olmasına rağmen takıma seçilmemiştir. Çünkü koşu sırasında ayakkabılarını çıkarmıştır ve çıplak ayakla koşmuştur. Öğretmen bu sebeple yarışmacılar arasında eşitliği bozan bir durum olduğu için çocuğu yarış dışı bırakmıştır:

“Ben ayakkabılarımı çıkardığım için eşitliği bozmuş ve yarışma kurallarına uymamıştım. Yarış dışı tutulmam bu nedendendi.” (eşitlik-s.47)

Uzun atlama sırasında başarısız olan çocuk tekrar atlamak ister. Öğretmen de herkesin tek bir hakkı olduğunu eğer onu tekrar atlatırsa eşitliğin bozulacağını ifade eder:

“Öğretmenim, bir kez daha atlayabilir miyim? Terslik oldu.

Herkesin bir atlama şansı var. Seni tekrar atlatırsam, öteki atlayamayan arkadaşların da ister.” (eşitlik-s.48)

“Takla her gün oynadığım basit bir oyundu. Takıma seçileceğimden emindim.” (özgüven-s.48)

“Taklam son derece düzenli ve kurallara uygundu. Öğretmen bile beğenmişti, Taklamdan sonra aferini yapıştırmıştı.” (estetik-s.49)

Taklası güzel olmasına rağmen sınıfta birçok kişi takla attığı için ve kolları bacakları daha güçlü olduğu için diğer öğrenciler seçilir. Öğretmen zayıf ve yaşına göre küçük olan öğrencileri güç kazanması için jimnastik grubuna seçtiğini söyler. Çocuğun diğer takımlara girebilmesi için güç toplaması ve kendini geliştirmesi gerekir. Bunun için çalışması ve sabretmesi gerekir. Ancak çocuk jimnastik grubuna girmek istemez, direkt öteki takımlardan birine girmek ister:

“Her şeye itiraz ediyorsun. Var mı senin gibisi? Önce bedenini geliştir sonra takıma girmeyi düşünürsün.” (sabır-s.49)

4.3.9.Gözlerimi Geri Verin

“Harika bir seçim. Fildişinden yapılmış dört tane tarakla aynalı bir fırça. Annene alabileceğin en şık, en ucuz hediye.” (estetik-s.51)

“Tarak takımı annemin tuvalet masasında ne güzel durur!” (estetik-s.51)

“Beğenmedin mi?

Yoo, çok güzel.” (estetik-s.51)

“Sevgiyle boynumuza sarılacaklar.” (sevgi-s.52)

“Duvar nazarlıkları nasıl? İyi ama ne işe yarar? Annemi kötülüklerden felaketlerden hastalıklardan korur.” (dini inanış-s.52)

“Öğretmen ‘Annenize hiç hediye alamasanız bile bir demet çiçekle gönlünü alın,’ demişti. Ben de öyle yapmaya karar verdim.” (sevgi-s.55)

“Biraz dinlen yavrum. Birden kalkma. Yine düşersin.” (tedbir-s.57)

“Anneme olan sevgim cebimdeki parayla ölçülemezdi zaten.” (sevgi-s.57)

“Geçen Anneler Günü’nde hediyesini verirken annem, ‘Bir tatlı öpücük yeterdi, neden zahmet ettin?’ dememiş miydi?” (sevgi-s.57)

“Aman Allah’ım, olamaz!..” (dini inanış-s.57)

4.3.10.Zamanı Gelmeden

Balıkçı Amca bir motor dolusu balıkla iskeleye gelir. Çocuğu görünce iki balık salları karşıdan:

“Heey! Al bakalım! Kedilere ver de sevinirler.” (yardımseverlik-s.59)

“Ooooh! Bugün hava ne güzel! Tıpkı yaz gibi.” (estetik-s.59)

O gün hava mevsime rağmen güneşlidir ve doğanın güzelliğinden bahsederler:

“Sanki bahar yeniden geliyor. Çimenler yeşillendi, papatyalar açtı.

Haa... o da bir şey mi? Sen git de mezarlığın başındaki erik ağacına bak.

Yaa... ne olmuş ona?

Havaların ısınmasına aldanmış, bir güzel çiçek açmış.” (estetik-s.60)

Çocuk etrafında dolaşan kedilere biraz daha balık vermek ister ve Mahmut Amca’ya biraz daha balık alıp alamayacağını sorar. Mahmut Amca da cevap olarak:

“Al, al... Ama fazla yüz verme onlara, doyuramazsın yoksa.” (tedbir-s.60)

“Sen şimdi atla motora, biraz yardım et bana. Şu ağları karıştırmadan toplayalım.” (yardımseverlik-s.60)

“Matematik ödevimi verdim.” (sorumluluk-s.60)

4.3.11.Dut Ağacının Korkusu

“Babam kapının önünde ayakkabılarını boyuyordu. Yanına gidince yardım etmek istediğimi sandı, bir fırça uzattı.

-Al bakalım şunu, boyadıklarımı sıkı sıkı fırçala.

-Ama ben bir şeyi merak etmişim... Dut ağacını...

-İyi ya, otur şöyle. Hem çalışalım hem konuşalım.” (sorumluluk-s.63)

Çocuk bahçelerindeki dut ağacının hiç meyve vermediğini fark eder ve babasına bunun nedenini sorar. Babası da çok eskilerden beri uygulanan bir batıl inanıştan söz eder:

“-Sana garip gelecek ama benim çocukluğumda meyve vermeyen ağaçları korkutmak çok denenilen bir yoldu. Yararlı olduğu bile söylenirdi.

- Yaa! Kim yapardı bu işi?

-Kim olursa. Baltalı kişiler ağacın başına dikilir, ‘Önümüzdeki yıl meyve vermezsen seni keseceğiz,’ derlerdi. Dallarına, gövdesine baltayla hafifçe vurup yaralarlardı. Ağaç bu konuşmaları işitir, gelecek yıl meyve vermezse kesileceğini anlardı. Bazısı korkusundan ertesi yıl çiçek açar meyve verirdi.

- Aaa! Olmaz öyle şey! Ağaçlar bizim dilimizden anlamaz ki!

- Mitolojik bir inanış bu. Mitolojiye göre her ağacın bir perisi vardır.

-Peri mi nereden çıktı bu? Hani cinler, periler hep uydurmaydı?” (dini inanış-s.64)

“Beni görürlerse mahalleyi ayağa kaldırabilirlerdi. Aletleri ve çarşafı bahçede bırakıp usulca içeri kaçtım.” (tedbir- s.66)

“Allah korudu yine.” (dini inanış-s.66)

“Hiç kıpırdamadan olacakları bekledim.” (sabır-s.67)

4.3.12.Herkesin Bir Yıldızı mı Var?

“Babam çoktan işe gitmişti.” (sorumluluk-s.69)

“Annem masaya oturduğumu görünce kalktı, boynuma bir peçete sokuşturdu. Önlüğümün kolları, yağlanmasın diye dirseklerime kadar sıvadı.” (temiz olma-s.69)

“Anneannem anneme döndü, ‘Bu çocuk kolay nazara geliyor.’ dedi.” (dini inanış-s.71)

“Okula geç kalacaktım. Çantamı topladım, ayakkabılarımı giydim. Hala konuşmaya devam eden annemle anneanneme el salladım.” (sorumluluk-s.72)

4.3.13.Vitrindeki Mavi Bahçıvan

“Yeni giysilerimi ilk o gün giyeceğim. Kapıdan girince bütün gözler üzerime çevrilecek, giysilerime imrenerek bakacaklar.” (özgüven- s.73)

“Dükkâna girmeden önce anneme vitrinde beğendiğim pantolonu gösterdim. Onun da hoşuna gitmişti.” (estetik-s.73)

“Pantolonu giymek için sabırsızlanıyordum.” (sabır-s.73)

“Tezgâhtar pantolonu bana çok yakıştırmıştı.

Dememiş miydim? Tam sana göre! Ismarlasan bu kadar güzel oturmazdı.” (estetik-s.74)

“Aman yapmayın, hanımefendi!” (saygı-s.74)

“Beğenmedim... Aynı babamın mavi pantolonuna benziyor.” (estetik-s.75)

“Vitrindeki mavi hoşuma gitmişti. Artık başkasını beğenmezdim.” (estetik-s.75)

“Asma suratını yavrum.” (sevgi-s.76)

“Çok mu beğendin o pantolonu?” (estetik-s.76)

“Annem güzel dikiş diker.” (estetik-s.77)

“Kendi elbiselerini, babamın ve benim pijamalarımızı diker, komşulara provalarda yardım eder.” (yardımseverlik-s.77)

“Lacivert senin için daha iyi. Kirini göstermez. Açık mavi çabuk kirlenir. Sık sık yıkanması gerekir. Olsun. Ben temiz tutardım.” (temiz olma- s.77)

“Sen pantolonu bittikten sonra gör. Bayılacaksın.” (estetik- s.77)

“Bir kere bu çok cırtlak bir renk... Hiç beğenmedim.” (estetik-s.78)

“Annem arkamdan geldi. Onun da gözleri yaşlıydı. Ağlama yavrum...” (sevgi-s.78)

“Beğenmediğini biliyorum. Ama ne yalan söyleyeyim, elimden gelirken on sekiz lira vermek çok ağırıma gitti. Şimdi sana söz veriyorum. Ucuzlukta almazsam gözüm çıksın.” (dürüstlük- s.79)

Mavi bahçıvan kıyafetinin durduğu vitrinin önünde oturur, kıyafete bakar:

“Kaldırımda oturdum, doyasıya seyrettim. Ne güzeldi!” (estetik-s.79)

“Mavi bahçıvan pantolonum ve mavi beyaz çizgili tişörtümle kim bilir ne gösterişli olacağım!” (özgüven-s.79)

4.3.14. Öyle Bir Gün

“Evimizin önündeki taşlıkta oynarken, karşı kaldırımdaki yaşlı kadını gördüm. Alışverişten dönüyordu. Fileleri dolup taşmış, ayrıca koltukların altına da birer paket yerleştirmişti. Başörtüsü saçlarından kayıyor, boynunu çeşitli şekillere sokarak düzeltmeye çalışıyordu. Oyunu bırakıp soluğu yanında aldım. ‘Paketlerinizi taşıyabilir miyim?’” (yardımseverlik-s.80)

“Ben hamal falan değilim. Sadece bir öğrenciyim. Bu hafta Yaşlılar Haftası da. Size yardım edeyim dedim.” (yardımseverlik-s.80)

“Ooo... Bayağı nazıkmışsin. Ben de yeni nesil yaşlılara hürmeti bilmiyorum, der dururdum.” (saygı-s.80)

“Siz boyumun kısalığına bakmayın. Güçlü, kuvvetliyimdir. Verin lütfen.” (özgüven-s.81)

“Ne de olsa söz konusu bir ödevdi. Öğretmenimiz Yaşlılar Haftası nedeniyle bir ödev hazırlamamızı istemişti. Hepimiz tanımadığımız bir yaşlıya yardım edecek, sonra da yazacaktık. Benimki hepsinden iyi olsun istiyordum.” (sorumluluk-s.81)

“Bu sabah giydiğim pantolonumun paçaları bile sapsarı oldu. Annem nasıl kızacak, kim bilir!” (temiz olma-s.82)

“Sen de baba mesleğini mi devam ettireceksin? Baban şimdiden seni çalıştırıyordur.

-Hayır. Ben hostes olacağım” (özdenetim-s.83)

“Otobüse binseydim, biraz teyzeye yer verseydim.” (yardımseverlik-s.83)

“Ne yapayım, katlanacaktım. ‘Akılsız başın cezasını ayaklar çeker,’ derler. Ne kadar doğruymuş.” (özdenetim-s.83)

“Bildiğim tüm duaları bir-iki dakika içinde aklımdan geçirdim.” (dini inanış-s.83)

Poşetleri taşıdığı için çocuğa para verir ama çocuk yardımı para için yapmadığını söyler:

“Avucunu aç, bakayım.

Açtım. İçine üç-dört bozuk metal para bıraktı.

Alın lütfen bunları, istemem. Yardım için yaptım.” (yardımseverlik-s.84)

“Eve gidince içimde korkunç bir huzursuzluk duydum. Yardım yerine pek çok zarar vermiş, üstelik karşılığında para almıştım. Hemen eski gazeteleri sırtıma yükleyip bakkala gittim. Dört kilo gelmişti. Parasının üstüne kadının verdiklerini de ekleyince üç yumurta, dört limon alabiliyordum. Ekmek alacak param çıkmıyordu ama... Limon ve yumurtaları bir kese kâğıdına koydum, hava iyice kararınca teyzenin kapısına bıraktım.” (dürüstlük-s.85)

“Yarın başka bir yaşlıya ufak bir yardımda bulunmalıyım.” (yardımseverlik-s.85)

4.4. Gökte Biri Var

Olaylara farklı bakış açılarıyla dikkat çeken, mahalledeki tellerin üzerinde duran bir adamın ve o mahalledeki diğer insanların başından geçen olayların anlatıldığı öyküdür. Eserde tespit edilen değerler Tablo 17’de gösterilmektedir.

Tablo 17

Gökte Biri Var Öykü Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Değerlerin Bulunduğu Sayfa Numaraları	Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	23, 40, 77	3
Tedbir	12, 25, 33, 34, 38, 54	8
Sevgi	9, 26, 38, 39, 64, 69, 76, 92	8
Dostluk	32, 55, 79	5
Sorumluluk	18, 25, 26, 39, 44, 46, 61, 67	8
Vatanseverlik	15, 41, 65	3
Yardımseverlik	10, 29, 32, 33, 38, 46, 52, 71, 82	9
Dini İnanış	18, 43, 66, 69	4
Özdenetim-Özgüven	12, 20, 21, 26, 33, 51, 53, 62, 86	9
Dürüstlük	32, 33, 34, 91	4
Sabır	61, 73, 89	3
Saygı	17, 32, 62, 88	4
Bilim	-	-
Sanat	57, 59, 66, 67, 77, 80	6
Estetik	28, 31, 55, 56, 77	5

Adalet	-	-
Eşitlik	54	1
Özgürlük	10, 18, 21, 47, 48, 62, 86	10

Tablo 17’de yer alan Gökte Biri Var öykü kitabı uzun bir öyküden oluşmaktadır. Eserde “özgürlük” değerinin 10 kez geçiş sıklığıyla en çok işlenen değer olduğu saptanmıştır. Daha sonra en çok yer verilen değerler 9 geçiş sıklığıyla “yardımseverlik” ve “özdenetim-özgüven” değerleridir. Ardından 8 geçiş sıklığıyla “sorumluluk”, “tedbir” ve “sevgi” değerleri, 6 geçiş sıklığı ile “sanat” değeri hikâyede en çok yer alan değerlerdir.

“Dostluk” ve “estetik” değerleri 5 geçiş sıklığıyla, “dini inanış”, “dürüstlük” ve “saygı” değerleri 4 geçiş sıklığıyla, “vatanseverlik”, “temiz olma” ve “sabır” değerleri 3 geçiş sıklığıyla, “eşitlik” değeri 1 geçiş sıklığıyla hikâyede en az yer alan değerler olarak saptanmıştır.

İncelenen hikâyede “bilim” ve “adalet” değerleri yer almamaktadır. Hikâyelerdeki değerlerin geçtiği cümleler ise şunlardır:

4.4.1.Gökte Biri Var

Çocuk, ananesinin onlara yatıya geldiği günlerde evlerinin şenlendiğinden bahseder:

“Çantası tığ işiyle doludur anneannemin. Her geldiğinde içinden bize de bir armağan çıkar.” (sevgi-s.9)

“Anneannem gelince oklavaya gün doğar. Anneanne onu mutfak tezgâhının altındaki hapishanesinden çıkarır, örümceklerini temizler. Oklava, özgürlüğün sevincinden midir nedir, tadına doyulmaz kurabiyelere can verir.” (özgürlük-s.10)

“Süslü kurabiyeleri bir tepsiye yığdı, elime tutuşturdu. (...) Hadi, arkadaşlarına dağıt. Acıkmışlardır şimdi.” (yardımseverlik-s.10)

“Tepsinin kenarları kollarımı acıtıyordu. Ağırdı üstelik. Yere bırakırsam kedi köpek üşüşürdü.” (tedbir-s.12)

“Bana ne dercesine silktim omuzlarımı, sahanın ortasına doğru kararlı adımlarla yürüdüm.” (özdenetim-özgüven-s.12)

“Bir polis koşa koşa gelmişti. ‘Burada duramazsınız! Trafiği sıkıştırdığınızın farkında mısınız?’” (vatanseverlik-s.15)

Çocuk eve dönerken tellerde oturan bir adam görür:

“Heeey, beyefendi!” (saygı-s.17)

“Bu sabaha kadar gazoz fabrikasında müdürdüm. Şimdi ise özgür bir adamım ben.” (özgürlük-s.18)

“Allah kimseyi akıldan etmesin...” (dini inanış-s.18)

Kamyon şoförü adama sırtarak şöyle der:

“Gerçek özgür adam benim. Bir kamyon malı yüklerim, yollarda özgürce direksiyon sallarım.” (özgürlük-s.18)

“Nasıl özgürlükmüş o? Hele bir geç teslim etsene malı. Bir daha iş alabilir misin acaba?” (sorumluluk-s.18)

“Asıl özgür olan benim. Dün senelik iznimi aldım, dünya benim şimdi.” (özgürlük-s.18)

“Yanıyorsunuz, beyim. Ben tatil köyümü de gömleğimi de sandaletlerimi de kendim seçtim.” (özdenetim-s.20)

“Benim beynimi yıkayacak uyanık daha anasının karnından doğmadı.” (özdenetim-özgüven-s.21)

“Bu adam telde olduğu için midir nedir, başka yerden bakıyor dünyaya. Bize özgür değilsiniz mi demek istiyor?” (özgürlük-s.21)

“Ne yani, Liliputlar ülkesinde iplerle sarılmış Gulliver kadar mı özgürüm ben de?” (özgürlük-s.21)

Anneanesi bir gün yine kurabiye yapar, çok fazla yapmıştır. Konu komşuyu çağırırlar, hep birlikte yerler içerler. Sonra komşular evine geri döner:

“Kapının önündeki ayakkabılar gittiğinde, salonda ağır bir koku kalmıştı. Pişmiş kurabiye, çay, ter, kolonya karışımı bir koku. Anneannem pencereleri açtı, koltuk süpürgesini havada savurdu.” (temiz olma-s.23)

“Yağsız, unsuz, şekersiz kurabiye olur mu? Olmaz. Üç beyaz, üçü de yasak bana.” (tedbir-s.25)

“Hık... hık... Bugün Murat’ın doğum günü. Çocuğa boşuna mı söz verdim, güleç yüzlü kurabiyeler yapacağım diye?” (sorumluluk-s.25)

“Anneannem yastığı yüzümden çekti, başımı alıp göğsüne bastırdı.” (sevgi-s.26)

“Hadi yavrum, kes ağlamayı. Söz verdiysen yaparız tabii.” (sorumluluk-s.26)

Ananesi kurabiye hamurunu hazırlar, torunu şekil verirken ona karışmaz:

“İstediğim tam da buydu. Bir iş yaparken kimsenin ellerime bakmasından hoşlanmam. Şaşırrım, elim ayağıma karışır, yaptığım bir şeye benzemez.” (özdenetim-özgüven-s.26)

Kız, doğum gününe gitmek için hazırlanmaya başlar. Bir türlü ne giyeceğini karar veremez. Hiçbir kıyafetini beğenmez:

“Bunları beğenmiyor musun?” (estetik-s.28)

“Danslara katılmadı önce, mutfağa gitti, Murat’ın annesine yardıma adadı kendini.” (yardımseverlik-s.29)

“Oldukça güzel bir hanımefendisiniz!” (estetik-s.31)

Kızın annesi arkadaş buluşması yaptıkları için çok mutludur:

“Ne zaman arkadaşlarıyla buluşsa, sesinin tonu, yüzünün rengi değişir, neşeli, şen şakrak bir kadın olur çıkar annem.” (dostluk-s.32)

“Yeni bir arkadaş kazandım. Emekli öğretmen bir hanım.” (dostluk, saygı-s.32)

Annesi, kızına onun da yakında bir dostunun olacağını söyler:

“Öf, anne! Bu kocaman kentte kendine doğru dürüst arkadaş edinememiş, utangaç bir kız buldun yine, değil mi? Yufka yüreğin kabardı, ‘Kızım her gün size gelir birlikte oynarsınız,’ dedin. Saklama.” (yardımseverlik, dürüstlük-s.32)

Annesi kızının tahmininin doğru olduğunu gizlemez:

“Ne var? Hata mı yaptım?” (dürüstlük-s.33)

“Annem, laleli elbisesi buruşmasın diye eteklerini tuttu, koltuğa çöktü.” (tedbir-s.33)

“Anne, artık öğrensen iyi olur. Kızın çocuk bakıcısı değil.” (özdenetim-özgüven-s.33)

“Ne olmuş yani? Yardım etsen ne kaybedersin?” (yardımseverlik-s.33)

Anneannesi, kızın teldeki adamla konuştuğunu öğrenir ve ona aykırı kişilerin kızı mıknatıs gibi çektiğini söyler:

“Sesimi alçalttım, ‘Doğru,’ dedim.” (dürüstlük-s.34)

Kız, sabah mutfakta gizlice süslü kurabiyeler yapmaya kalkar. Anneannesi kurabiye yapmayı öğrettiği için pişman olur:

“Tanrım! Nerede hata yaptım ben?” (dini inanış-s.34)

“Ellerime yapışan hamurları üstüne sürmemek için ellerimi kaçırıyordum.” (tedbir s.34)

“Anneannem ensemini bıraktığında hemen hamur topağının üstüne kapandım. Ona bir şey olacak diye korkuyordum.” (tedbir-s.34)

Daha sonra anneannesinin arkadaş olması için tavsiye ettiği Susam adlı kız eve gelir:

“Yelkenleri suya indirmiş, kıza yardım etmeye karar vermişim.” (yardımseverlik-s.38)

“İşin gülünç yanı ilk görüşte sevmiştim keratayı.” (sevgi-s.38)

Anneanne içmeleri için süt getirir:

“Sıcak içersen dilim yara oluyor, dedi.” (tedbir-s.38)

“Anneannem, Susam’ın tabağında tek bir çörek kalmadığını görünce şaşırıp, sevinçle, Aferin kızıma! diye mırıldandı. Ellerimi havada kenetleyip sallayarak kutladım kendimi. Yaşasın! Annem mutlu olacak! İlk günden başarı puanım 100!” (sorumluluk-s.39)

Annesi kızının gün boyu neler yaptığını öğrenince onu öper:

“Beş on dakika sonra, yüzüne yapıştırdığı şirinlik gülüşüyle çıktı, yanağıma ıslak bir öpücük bıraktı.” (sevgi-s.39)

“Annemde titizlik hastalığı var. Elmalı çörek yediğimizi duydu ya, üstünü başını değiştirmeden önce eline ufak süpürgeyi aldı, koltukları temizlemeye girişti.” (temiz olma-s.40)

Belediye memuru teldeki adama ceza keser. Teldeki adamın “Vergi mergi, para pul beni hiç ilgilendirmiyor, memur bey!” diyerek çalışma hayatının onu bunalttığını, birkaç günlüğüne çocukluğunun mutlu ortamına dönmek istediğini belirtir. Belediye memuru elinden bir şey gelmeyeceğini ve görevini yaptığını dile getirir:

“Geçmişiniz, gelecekte neleri yapmayı planladığınız beni ilgilendirmez, beyim. Ben görevimi yapıyorum.” (vatanseverlik-s.41)

Kızın annesi, kızın Susam’la birlikte okula gitmesini ister. Susam yürürken kıza zorluk çıkarır:

“Yürüsene kızım. Dersin başlamasına beş dakika var, diyerek tepinmeye başladım.”
(sorumluluk-s.44)

“Dersin başlamasına tam iki dakika vardı. Çantamı kaptım, okula doğru ayaklarımı yere
çarpa çarpa koştum.” (sorumluluk-s.46)

Teldeki adam arada sırada küçük gösteriler yapar. Gelen geçen de sepetine bozuk paralar
bırakır:

“Adamın parayla pulla işi yoktu. Gösteri bittikten sonra sepetinde biriken paraları çocuklara
dağıtırken bile eğleniyordu.” (yardımseverlik-s.46)

Teldeki adama hep telde mi yaşayıp yaşamayacağı sorulur:

“Bugüne kadar evde, işte hep plan yaptım. Bundan sonra içimden geldiği gibi yaşayacağım.
Bugün buradayım, yarın nerede olacağımı bilmiyorum.” (özgürlük-s.47)

“Hatta kafesten çıkmış bir kuş kadar mutlu olduğundan emindim şimdi.” (özgürlük-s.48)

Susamla arasında tartışma geçer:

“Cadını! diye bağırarakken tuttum kendimi ağzımı iki elimle kapadım...” (özdenetim-s.51)

Mahalleli, teldeki adama günden güne ısınır:

“Önünden geçen hâl hatır sormadan edemiyor, eksikliğini gediğini gidermek, işlerini görmek
için çırpınıyordu.” (yardımseverlik-s.52)

Teldeki adam çocuğu çok zeki bulur. Çocuk sınıfta üçüncü olduğunu söyler. Teldeki adam
kıza çok çalışırsa birinci olabileceğini söyler:

“Bana bu kadarı yetiyor.” (özdenetim-s.53)

Çocuk ve teldeki adam sohbet ederler:

“Her insan anasının karnından iyi, saf doğar.” (eşitlik-s.54)

“Dünya binbir tuzakla dolu. Günün birinde kapanlara sıkışmak istemezsen, taktik öğrenme
derdine düşersin, öğrendikçe bozulursun. Dünya gibi.” (tedbir-s.54)

Emre okuldan flüt çalarak döner:

“Yeni öğrendiği parçayı unutmasın diye eve kadar çalar.” (tedbir-s.54)

Teldeki adam sepetinin ipini sarsarak Emre’ye seslenir:

“Yakışıklı!” (estetik-.55)

Teldeki adam Emre'den flütünü sepete koymasını ister:

“Emre, flütünü sepetine bırakmadan bir dosta veda edermiş gibi hüznle baktı. (dostluk-s.55)

Teldeki adam, flütün sesinin iyi çıkmadığını düşünürse Emre'ye yeni flüt alacağını söyler:

“İstemem. O benim arkadaşım. Dört yıldır benimle yaşıyor. Yüzündeki her çizgi benim sırlarımı saklıyor.” (dostluk-s.55)

Teldeki adam eline flütü alır ve üflemeye başlar. Adamın yaptığı müzik çok beğenilir:

“Beğendiniz mi?

Ben çok beğenmişim.” (estetik-s.56)

“Biz müzik dersinde flüt çalışıyoruz.” (sanat-s.57)

Teldeki adamdan esinlenip cesaret alan diğer insanlar da kendileri için bir şeyler yapmaya başlarlar:

“Halk Eğitim’de resim kursuna yazıldım. Siparişi verdim malzemeler geliyor yarın.” (sanat-s.59)

“Günün her saatinde aşırı sabırlı ve güler yüzlüydü.” (sabır-s.61)

Teldeki adam yoğurtçunun telaşla koştuğunu görür, nereye koştuğunu sorar:

“Ortanca kız okuldaki ala’cam, oğlana öğle yemeğine götüre’cem, küçük kız kursa bırakı’cam. Sonra da mandıraya gide’cem...” (sorumluluk-s.61)

Yanlarında bir adam belirir:

“Hızı en iyi ben bilirim beyler...” (özgüven-s.62)

“Doğayı içinize sokmazsanız ölür gidersiniz. Ben neden buralara çıktım? Siz neden bisiklet aldınız? Yaşarken ölmek istemediniz de ondan.” (özgürlük-s.62)

Makinistin söyledikleri teldeki adamın çok hoşuna gider ve onu takdir etmek ister:

“Beyim, elini sıkmak isterdim, ancak uzanamıyorum.” (saygı-s.62)

“Annemin gözünün nurunu arayıp da bulayım şimdi. Göçtü gitti zavallı. Bir eldiven örmüştü bana. İş yerinde çekmecemde durur. Her ilmeğinde anneciğimin dokunuşunu, kokusunu duyarım.” (sevgi-s.64)

“Adam, süper marketlerden torbalarca alışveriş yapanlara amma söylenirdi! ‘Eve torbalarca yiyecek alırsan torbalarca çöp çıkarırsın. Çöp temizleyenlere niye çöpçü demişler? Çöp üretenlere çöpçü demeli...” (vatanseverlik-s.65)

Teldeki adam mahalledeki birçok kişinin derdine deva olmaya başlar, onlara fikir verir:

“Artık uykudan nefes nefese uyanmıyor, sabah akşam teldeki adama dua ediyordu.” (dini inanış-s.66)

“Sonra dördümüz kafa kafaya verdik, oracıkta ‘korkuluk tiyatrosu’nu kurduk. Tiyatro kurmakla iş bitmiyor, bir de oyun gerek...” (sanat-s.66)

“Ezberlenecek şiirler vermişti öğretmen.” (sorumluluk, sanat-s.67)

Mahalleden Demet adında bir kız akşamüstü eve dönmez ve annesi onu çok merak eder. Teldeki adamın yardımıyla kızının sahilde olduğunu öğrenir ve kızına kavuşur:

“Anne kızının boynuna sardı kollarını, üstüne abandı, kuma bulanmış kara saçlarını öptü kokladı, öptü kokladı.” (sevgi-s.69)

“Sesimi bir Allah’ın kulu duymadı.” (dini inanış-s.69)

Susam sahilde Demet’i kumlara gömer ve öylece bırakır. Kız, Susam’ın Demet’e böyle bir şey yaptığını öğrenince Susam’dan iyice uzaklaşır. Ama anneannesi tam tersini düşünür:

“Şimdi kızcağıza daha çok yardım etmemiz gerekecek, dedi. Çocuğun psikolojik sorunları çok.” (yardımseverlik-s.71)

“Canıma tak etmişti artık. Enayi miydim ben?” (sabır-s.73)

Mahalledeki çocuklarla arkadaşlık kursun diye kızın anneannesi, Susam’a yaptığı kurabiyeleri verir ve çocuklara dağıtmasını söyler. Susam yalnız kaldığında arka mahalleye gider ve bu kurabiyeleri parayla satar. Çocuk bunu öğrenince Susam’a kızar:

“En nefislerini anneannem yapar ve yalnızca sevdiklerimize dağıtılır. Sen hiç aile albümündeki fotoğrafları satan birini gördün mü?” (sevgi-s.76)

Teldeki adam mahallenin yaşamına küçük sevinçler getirir:

“Emekli banka müdürü Sadi Amca akşamüstleri balkonuna çıkıyor, yarım saat akordeon çalıyordu. Teldeki adamın flüt çalışı eski müzik aletini anımsatmıştı ona.” (sanat-s.77)

“Körüğünün aralarını, ucunu incelttiği bir bezle, özenle silmiş.” (temiz olma-s.77)

“Yirmi yıldır eline almadığı akordeondan nasıl bu kadar güzel sesler çıkardığına şaşmışım.”
(estetik-s.77)

“Gecede üç beş şarkı çıkarıyor, akordeon da çalışıyordum. En yakın dostum olmuştu müzik aletim. Sırlarımı, özlemimi, öfkelerimi bilen yakın dostum. Yastığımın kenarında benimle yatardı.” (dostluk-s.79)

Teldeki adam dik durduğunda yazlık sinemanın perdesini görebilir. Bu sayede birçok film izlemiş olur. Mahalledekilere de izlediklerini anlatınca mahallede bir sinema merakı başlar:

“Sinema her gece başka bir film gösteriyordu.” (sanat-s.80)

“Mahalleliye pratik bilgiler vermekte üstüne yoktu. Alışveriş çantalarını sürüye sürüye pazara gidenlere yoldaki çukurları gösteriyor, en kısa yoldan pazara nasıl ulaşabileceklerini anlatıyordu.” (yardımseverlik-s.82)

“Ben annemin her dediğini yapmak zorunda mıyım? Kendi isteklerim yok mu?” (özgürlük-s.86)

“Ne aptalım! Bugüne kadar Susam’ın kafamda çizdiğim rolü oynamasını istemiştim. Kızın gerçekten ne yapabileceğine kafa yormamıştım ki!” (özdenetim-s.86)

“Şeeey... Beyim...” (saygı-s.88)

Teldeki adam telin üzerindeyken mahallenin bir planını çizer. Telin üstünden inen adam gitmeden önce kıza çizdiği planı teslim eder:

“Bu planı uzun süredir merakla bekliyordum.” (sabır-s.89)

“Ne yalan söyleyeyim, benim kafama uydu. İyi ki geldi!” (dürüstlük-s.91)

“Elimi tüm gücüyle sıktı. Sımsıcaktı eli. Torbasından iki kök papatya çıkardı sonra. Eşelediği toprağa ekecekti.” (sevgi-s.92)

4.5.Toto’nun Sınıfı

Toto’nun Sınıfı öykü kitabı toplam 4 öyküden oluşmaktadır. Eserde tespit edilen değerler Tablo 18’de gösterilmektedir.

Tablo 18

Toto'nun Sınıfı Öykü Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Değerlerin Bulunduğu Sayfa Numaraları	Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	32	1
Tedbir	9, 12, 14, 16, 26, 28, 33, 43, 60, 64, 66, 67, 75, 77, 79, 81, 82, 90	20
Sevgi	19, 35, 36 40, 45, 71, 72, 82	9
Dostluk	14, 16, 21, 22, 25, 30, 35, 46, 61, 63, 97, 101	13
Sorumluluk	11, 15, 22, 23, 27, 31, 35, 37, 50, 55, 56, 64, 75, 82, 89, 91	20
Vatanseverlik	-	-
Yardımseverlik	14, 22, 23,25, 35, 46, 92, 97	8
Dini İnanış	52	1
Özdenetim-Özgüven	21, 22, 25, 28, 34, 57, 58, 59, 66, 76, 81, 87, 89	20
Dürüstlük	27, 38, 84, 97	6
Sabır	13, 16, 19, 34, 56, 77, 79, 85	8
Saygı	11, 22, 37, 39, 40, 44, 80	7
Bilim	58, 59, 60, 63, 64, 69	6
Sanat	12, 16, 17, 19, 21, 34, 40, 41, 57, 59, 60, 63, 70	16
Estetik	12, 13, 17, 25, 29, 30, 85, 88, 96	9
Adalet	44	1
Eşitlik	20, 22	2
Özgürlük	35, 42, 90	3

Tablo 18 incelendiğinde eserde 20 geçiş sıklığıyla en çok değinilen değerler “tedbir”, “özdenetim-özgüven” ve “sorumluluk” değerleridir. Daha sonra en çok yer verilen değer 16 geçiş sıklığıyla “sanat” değeridir. Ardından 13 geçiş sıklığıyla “dostluk” değeri, 9 geçiş sıklığı ile “sevgi” değeri, 8 geçiş sıklığı ile “sabır”, “yardımseverlik” değerleri, 7 geçiş sıklığıyla “saygı” değeri hikâyelerde en çok yer alan değerlerdir.

“Özgürlük” değeri 3 geçiş sıklığıyla, “eşitlik” değeri 2 geçiş sıklığıyla, “adalet” ve “temiz olma” ve “dini inanış” değerleri 1 geçiş sıklığıyla daha az yer alan değerlerdir. İncelenen bu eserde bulunun 4 öyküde “vatanseverlik” değeri yer almamaktadır.

Tablo 19

Toto'nun Sınıfı Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı

Değerler/Öyküler	Yeni Arkadaş	Huzurlu Bir Gün	Ne Proje Ama	Oyun İçinde Oyun	Değerlerin Toplam Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	-	1	-	-	1
Tedbir	6	2	5	7	20
Sevgi	1	5	2	1	9
Dostluk	7	2	2	2	13
Sorumluluk	7	4	4	5	20
Vatanseverlik	-	-	-	-	-
Yardımseverlik	4	2	-	2	8
Dini İnanış	1	1	-	-	2
Özdenetim-Özgüven	8	1	4	7	20
Dürüstlük	1	1	-	4	6
Sabır	3	1	1	3	8
Saygı	2	4	-	1	7
Bilim	-	-	6	-	6
Sanat	6	4	6	-	16
Estetik	6	-	-	3	9
Adalet	-	1	-	-	1
Eşitlik	2	-	-	-	2
Özgürlük	-	2	-	1	3
Toplam	54	31	30	36	151

Toto'nun Sınıfı kitabındaki öykülerde değerlerin geçtiği cümleler ise şunlardır:

4.5.1.Yeni Arkadaş

Çocuklar bir sabah uyandıklarında her yerin karlarla kaplı olduğunu görür. Kar beyaz bir örtü gibi yere serilir:

“Serçelerle kargalar buzsuz örtüsü bozulmasın diye çalınmış çöp bidonlarına yanaşmadılar o gün.” (tedbir-s.9)

Bay Togo bu karlı günde sınıfa yeni bir kız öğrenciyle gelir. Lumba, arkadaşlarını selamlar:

“Küçük bir reveransla selamladı sınıfı.” (saygı-s.11)

“Bay Togo yollar kapanmadan dersler bitsin, eve gidilsin istediğinden eğlenceyi başlamıştı. Sayılar, okuma parçalarındaki dil kuralları, ev ödevleri boğmuştu çocukları.” (sorumluluk-s.11)

Sınıfın öğrencileri yeni gelen kızla ilgili yorumlarda bulunurlar. Selo, Lumba’yu tarihi esere benzetir:

“Hafta sonu gezdiği Arkeoloji Müzesi’nde, cam dolapların bir bölümü şişman kız heykelticikleriyle doluydu.” (sanat-s.12)

Bay Togo, Lumba’nun kendi öğretmeninin kızı olduğunu söyler. Kızın birçok becerileri olduğunu dile getirir:

“Sınıfın oğlanları kıpır kıpır kıpırdaşırken Mimi sıranın altından kızın eteğini yan gözle süzdü. Leylak rengi eteğinin ucundan küçük, çiçekli, fırırlı başka bir etek sarkıyordu. ‘Rüküş,’ sözü istemeden döküldü dilinden.” (estetik-s.12)

Mimi ağzından daha fazla sözcük çıkmasını istemez:

“Eliyle sımsıkı kapadı ağzını.” (tedbir-s.12)

Lumba, zil çalar çalmaz ağzına üç ciklet atar. Mimi bu durumu fark eder:

“Kırk dakika nasıl sabretti zavallım?” (sabır-s.13)

Toto, Lumba’yı dikkatlice inceler:

“Saatine bayılmıştı.” (estetik-s.13)

Kız jelibonlarının düştüğünü fark etmez:

“Kızın kucağındaki kese kâğıdının dibinden pembe jelibonların düştüğünü ilk sezen ise Selo’ydu. Deparda bekleyen oğlanlara çaktırmadan bir küçük hamle ile şekerleri kaptı. En

sırıttık halini takındı, jelibonu çiçek tutar gibi kıza uzattı. ‘Düşürdünüz,’ derken sesi istediğinden zayıf çıkmıştı.” (yardımseverlik-s.14)

Çocuklar aralarında Lumba’nın kendilerine yüz vermediğini konuşurlar ve bunun nedenini düşünürler:

“Bir günlüğüne geldiyse neden arkadaşlık kursun ki...” (dostluk-s.14)

Teo elinde kızın düşürdüğü pembe çorap ponponları tutar ve onları kıza verirken kızla konuşacağını söyler:

“Ne söyleyeceksen yaz bir yana, heyecandan dilin tutulmasın.” (tedbir-s.14)

Selo ponponları Teo’dan alır ve ortadan kaybolur:

“Ders zili çaldığında çocuklar sınıflara koştular.” (sorumluluk-s.15)

Kız, tüm eşyalarını fark etmeden etrafa döker. Erkekler onunla konuşabilmek için bu eşyaları alır. Onlardan biri de Selo’dur. Ancak Selo fark edilmeme ihtimalini düşünür ve buna göre hareket eder:

“Selo ponponu o kargaşada verse bile ilgi çekemeyeceğini anladı, bu yüzden geride durdu.” (tedbir-s.16)

Lumba’nın ilk konuşacağı delikanlının kim olduğu merak edilir:

“Mimi Selo’ya göz kırpmış, bu şansı senin için kullanırım demeye getirmişti. Yakın dostunun günün birinde kimseye yüz vermeyen bir kıza âşık olmayı hayal ettiğini biliyordu.” (dostluk-s.16)

Selo bir okul dönüşü kimseye yüz vermeyen bir kıza âşık olmak istediğini Mimi’ye söyler:

“Bir ümit Mimi’den gelecek sinyali bekledi.” (sabır-s.16)

Çocuklar, Lumba’yla ilgili hayaller kurar. Teo da onlardan biridir:

“Köpük iki başı içine almış ve *Şen Denizciler* şarkısıyla dansa çekmişti. (sanat-s.16)

Fırto, çınar ağacında oturduklarını hayal eder:

“Şiir defterinin beşinci sayfasındaki *Gülüştün Ömre Bedel* şiirini okurken sağ kolunu kızın sağ omzuna mı koysun yoksa sol eliyle sağ omuzunu mu tutsun, onu düşündü.” (sanat-s.17)

Lumba bir sonraki gün okula geldiğinde saçlarından sular süzülür:

“Lolo’nun ağzından:

‘Suluboya resmi gibi,’ sözü döküldü.” (estetik-s.17)

Mimi şemsiyesini Selo’ya gösterir:

“Geçen ayki çocuk balosunda *yağmur dansını* bu şemsiyeyle etmişlerdi.” (sanat-s.17)

Selo güne moralsiz başlar ama şansı döner:

“Ders zili çaldığında koridorda Selo-Mimi ikilisi yağmur dansı ederken çocuklar şarkının sözlerini bir ağızdan söyleyerek el çırpıtlar.

Çok sevmek istiyorum artık

Senden çok şey bekliyorum

Yağ yağ yağ yağmur

Ona da yağ, bana da yağ” (sanat, sevgi-s.19)

“Lumba ilk başta parlak şemsiyeyi ışıltılı bir gülüşle süzdü, sonra kantine koştu, tost sırasına girdi.” (sabır-s.19)

Çocuklar, Lumba’nın evde babasından eğitim aldığını öğrenir. Lumba sadece eğitim almaz, öğrendiği ülkeleri gezer de:

“Sözlükleri, ansiklopedileri sular seller gibi ezberlemiş. Ülkeleri, kentleri, tarihleri yalnızca yazılanlardan değil, babasıyla gezip görerek öğrenmiş. (...) Biz Avusturya’yı liseye gelene kadar tanıyamayacağız. O ansiklopedinin ilk harfinde olduğu için gezip arşınladı bile.” (eşitlik-s.20)

Lolo kızla ilgili bildiği son gerçeği söyler:

“Müzik starlarını tüm şarkılarıyla ezberlemiş. Şarkı sözleri ve melodisiyle ezberinde çoğu.” (sanat-s. 21)

Oğlanlar kızla ilgili duydukları bilgilerden sonra kendilerini kızdan aşağı görürler:

“Oğlanlar erişilmeyecek bir dağın tepesiyle ilgilendiklerinin bilincine şıppadak vardılar o an.” (özdenetim-s.21)

Teo kendi sınırlarının farkındadır:

“Ben de Athena’nın tüm şarkılarını söylemek isterdim ama iki şarkıdan fazlasını mırıldanamam.” (özdenetim-s.21)

Lolo, kız dışardayken herkesi sınıfa toplar:

“Sosyalleşmek için aramızda o. Evde eğitilsin derken arkadaşsız kalmış. Aramıza dost edinmek için katılmış.” (dostluk-s.21)

Çocuklar, kızın aldığı eğitimden dolayı kızı kendilerinden üstün görür:

“Kız fazla eğitilmiş. Ona ulaşmak için aynı yollardan geçmeliydik.” (eşitlik-s.22)

Çocuklardan biri, kızın bilmediği bir şeyi kendinin bilebileceğini söyler:

“Evde her şey öğrenilmez ki! Onun da bizden öğreneceği şeyler yok mu?” (özdenetim-özgüven-s.22)

Çocuklar, kendilerinde üstün gördükleri özellikleri saymaya başlarlar:

“Aaa... Evet... Eminim nar ağaçları nasıl taşlanır bilmiyordur.”

“Kaç sokak köpeğinin yol arkadaşlığı davetini kabul etti acaba? Topa ayak vurmanın, gol atmanın zevkini tattı mı ki?” (özgüven, özdenetim-s.22)

“Ömrü evde geçtiyse hiç arkadaşı yoksa kendinden başka güzellerin varlığından habersizdir, öyle değil mi?” (saygı-s.22)

“Viiyoov... Desenize o kadar da güçsüz değiliz.” (özgüven-özdenetim-s.22)

“Kız her şeyi öğrenmiş, arkadaşlığı öğrenememiş arkadaşlar. Bizse az biliyoruz belki ama arkadaştan yana sıkıntımız yok.” (dostluk, özdenetim-s.22)

Lolo son sözü kapar ve Lumba’yla ilgili bir sır daha verir:

“Lumba’yı babası sokaklarının kedi gönüllüsü yapmış. Her gün saat ikide kedi yemlerini duvarlara dökme görevi onunmuş. (sorumluluk, yardımseverlik -s.22)

Toto, toplantıya katılmaz. Mimi Toto’nun hareketlerini gizlice izler. Mimi, Toto’yu ekmek ağacına götürmek için arkasından koşar:

“Çocuklar aç kuşlar için elbirliğiyle yapmışlardı bu çılgın ağaçları. Ekmekleri dilim dilim kesmişler, çıplak ağaç dallarına saplamışlardı. Mimi de parka giderken bir somun ekmek alacak, boşalan dallara yeni dilimler asacaktı.” (yardımseverlik, sorumluluk-s.23)

Mimi tam Toto’ya ağaca gitmeyi teklif edecekken Toto onu susturur:

“Geç kalıyorum.” (sorumluluk-s.23)

Mimi, Toto ve Lumba’nın buluşma ihtimalini düşününce dahi çok üzülür. Onu Selo anlar:

“Mimi’nin yüzündeki derin acıyı bir Selo fark etti. Eliyle omuzunu kavradı kızın.” (dostluk-s.25)

Selo da Mimi’ye aynı şeyi düşündüklerini söyler:

“İstersen ben hemen çözerim bu bilmeceyi. Serinkanlı olacağına söz ver.” (yardımseverlik, özgüven-s.25)

Selo, Mimi’ye bu zor anında destek olur:

“Mimi kendini ne kadar sıkırsa da gözünden süzülen tek damlaya engel olamadı. Selo parmaklarıyla daha da güçlü sıkıttı Mimi’nin omzunu.” (dostluk-s.25)

Selo, Toto’yu bulmak için herkese Toto’yu görüp görmediğini sorar. Bayan Pufi onu yanıtsız bırakır. Çünkü eğer Selo’yu dinlerse Melo Teyze’nin evine gidene kadar çay demini kaybedecektir:

“Çay demini kaybetmeden partiye yetişmek istiyordu şimdi. Selo’yu dinlemedi bile.” (tedbir-s.26)

Selo her yerde Toto’yu arar ama bulamaz:

“Üff!! Pestilim çıktı! Keşke Mimi’ye söz vermeseydim. Şimdi eve gider mis gibi uyurdum.” (sorumluluk, dürüstlük-s.27)

Berberin kapısının önüne çömelir. O sırada içeriden konuşma sesleri gelir:

“Kemikli yüzler yanları kabarık saçlarla dolgun gözükür. Yüz dolgunsa yanların kabarık kalması bir çuval inciri berbat eder. Uzun burun, yüzü olduğundan ince gösterir. Sivri çene...” (estetik-s.25)

Selo, berberden çıkanın Selo olduğunu görür ve saç şeklini görünce şok olur:

“Heey! Çıldırдың mı? diye bağırdı Selo. Okula böyle gelirsen dalga geçer herkes. Hemen ustura vurdur kafana.” (tedbir-s.28)

Toto, saçını niçin böyle kestirdiğini bildiği için yaptığı şeye güvenir:

“Toto’nun yüzüne alçak dağları ben yarattım gülüşü yapışmıştı. ‘Yarın görüşürüz,’ diye seslendi. Sağ elini kaldırdı, parmaklarını eğlenceli eğlenceli oynattı.” (özgüven-s.28)

Lumba, Toto’nun saç şeklini çok beğenir. Bu saç şekli kızın hayranı olduğu starın saç şeklidir:

“Vaay, aslanım! Ne yakışıklısın sen öyle, deyişinden erkek mi kız mı anlaşılmıyordu.” (estetik – s.29)

Lumba ve Toto aynı sırada oturur ve sohbet eder. Toto’ya güvenip sırlarını verir Lumba:

“Lumba ilk konuşmada bir sürü küçük sır vermiş Toto’ya. Adının anlamının lumbagodan geldiğini söylemiş.” (dostluk-s.30)

İsminin Afrikalı şarkıcı Lumba’dan esinlenilmiş olmasını ister:

“Hayranıymış kara derili şarkıcının yumuşacık sesinin.” (estetik-s.30)

Annesi doğum sırasında sürekli lumbago sözcüğünü tekrarladığı için bu adı alır. Babası geldiğinde boynundaki kolyede bu ad yazılıdır. Babası da bu adı beğenir:

“Baba o sırada bir tatil köyünde özel bir öğrenci grubuna ders vermekle görevliymiş. Ha deyince koşup gelememiş.” (sorumluluk-s.31)

4.5.2. Huzurlu Bir Gün

Bay Togo sınıfa girer:

“Yeni boyanmış kar beyazı ayakkabısına mı, toz pembe kravatına mı, ıslak taranmış saçlarına mı baksın bilemedi çocuklar.” (temiz olma-s.32)

Lolo, çantasından konfeti paketi çıkarır:

“Lolo, kardeşinin görmesini istemediği her şeyi okul çantasına tıktırıyor.” (tedbir-s.33)

Bay Togo dersin o gün dışarıda geçeceğini söyler. Çocuklar bu duruma çok sevinir:

“Dans edecek miyiz?”

Dans, vals... ne dilerseniz!” (sanat-s.34)

Maviş, kendi çevresinde döner:

“Şimdiden söyleyeyim de hazırlıklı olun. Ben dans birincisi seçilebilirim. (özgüven -s.34)

Çocuklar Bay Togo’yu dinlemeden nereye gidecekleri hakkında tahmin yürütüp dururlar:

“Off... Dinlerseniz anlatacağım!” (sabır-s.34)

“Bugün hiç uğramadığımız bir evin kapısını çalacağız. Birilerine karşı sorumluluğumuzu yerine getirmek için.” (sorumluluk -s.35)

Tuğba ellerini göğsüne vurur:

“Öğretmenim için bir günüm feda olsun!” (sevgi-s.35)

Teo her konuyla ilgili fikrini belirtir:

“Bir söz de o etmese kendini tutsak hisseder şimdi.” (özgürlük-s.35)

Teo’nun söylediği özlü söze Selo karşılık verir:

“Ancak kavga ederlerse öğrenebilirsiniz, dostum.” (dostluk -s.35)

Bay Togo, çocuklara en son kimin kapısını çaldıklarını sorar:

“Bakkala giderken komşumuz yaşlı amcanın kapısını çalarım. Belki canı bir şey çekmiştir de alamıyordur. Benim kapısını çalmamı bekliyordur.” (yardımseverlik -s.35)

“Bugün sınıfça bir huzurevinin kapısını çalacağız.” (sevgi-s.36)

“İşte biz gençler, yaşlanıp bir kenara çekilmiş, unutulmuş bu insanlara bir küçük demet çiçek sunacak ve ellerinden öpeceğiz.” (saygı -s.37)

Bay Togo, büyük bir poşeti sınıfa doğru iteler:

“Şimdi birer demet çiçek alacağız... Neşeli olacağız... Suratlarımızı hiç asmayacağız... Mızıldanmayacağız... Acımış, tiksiniş halleri takınmayacağız...” (sorumluluk-s.37)

“Söz mü?

Sööööz!” (dürüstlük-s.38)

Çocuklar huzurevinin önüne gelir. Kapıda hemşireyi görürler:

“Çocuklar onu görür görmez sus pus oldular, sıraya geçtiler.” (saygı-s.39)

Çocuklar huzurevine geldiğinde çay vaktidir. Yaşlılar çay salonunda toplanmıştır:

Çocuklar küçük reveranslarla çiçek demetlerini verirken sevgi sözlerine boğmuşlardı:

“Ellerinizin sıcaklığı yüreğimi ısıttı!

Sizin torununuz olmak istiyorum.

Sizi seviyorum.” (sevgi-s.40)

Lolo, Teo, Mimi ve Selo normalde sürekli dalaşırlar ancak büyüklerin yanlarında oldukları için uslu davranırlar:

“Sınıfta yan yana bile itişip kakışmadan oturamazken şimdi aralarından su sız mıyordu.”
(saygı-s.40)

Çocuklar, yaşlılarla ilgilenmeye başlar:

“Dansa uzak duran Selo bile makarna saçlı bir kadınla hayatının en yavaş dansını ediyordu.”
(sanat-s.40)

“Mimi beresi ve elbisesi aynı sarı kumaştan bir kadının kucağına oturmuş, kedi yavrusu gibi sırtını okşatıyordu. (sevgi-s.40)

“Az sonra dans gösterimizi izleyeceksiniz, fısıltıları ise reklam kokuyordu.” (sanat-s.40)

“Mavi saçlı kadın piyanonun başına süzüldü, ikizlerin dansına müzik uydurmaya çabaladı.”
(sanat-s.41)

Toto, elindeki çiçeğin sihirli olduğuna inanır. Bu sebeple bunu en çok ihtiyacı olan yaşlıya vermek ister:

“Sunacağı kişiyi kendisi seçmek istiyordu.” (özgürlük-s.42)

Çiçeği yanına koyduğu yaşlı kadın uyanmak istemez. Bu sebeple uyanmış olsa bile gözlerini açmaz:

“Uyku geri gelirse uyanıklığını görmesin diye gözlerini sıkı sıkı yummuştu.” (tedbir-s.43)

Toto, uyanıp kendisine hırsız diyen yaşlıya şaka yapar:

“Komiser Kolo’nun komşusu Toto’yum ben. Hırsız olsam önce o tutuklar beni, dedi.”
(adalet-s.44)

Düşen buketi yaşlı amcaya tekrar vermek ister:

“Yumuşacık bir reveransla adam doğrulduğunda yere düşen buketi yeniden sundu.” (saygı-s.44)

Bir önceki uyanmasına neden olduğu yaşlı kadınla koridorda çarpışır. Kadın uykusunu çalan hırsızı arar:

“Kadın çarpılmışçasına irkildi bir umut sarıldı çocuğa.” (sevgi-s.45)

Nefesi çalınan adam da koridora çıkar. Bu sırada Toto’nun aklına Bay Togo’nun sözü gelir:

“Dostluk zor günlerde kafa kafaya vermektir.” (dostluk-s. 46)

“Uykuyu da nefesi de almalarına yardım edeceksin, dediğini bölük pörçük duyar gibi oldu.”
(yardımseverlik-s.46)

Toto’nun aklı; nefesi, uykusu ve duyma yetisi çalınan yaşlılardan dolayı bulanıklaşır:

“Sorumluluk projesi için burada bulunduğunu anımsadı yeniden.” (sorumluluk-s.50)

“Acil yardım bekleyen, dengesi bozulan yaşlıların sorumluluğu Toto’ya dert olmuştu, bir tek.” (sorumluluk-s.50)

Bay Togo, Toto’nun belalı çiçeğini elinden alır ve huzurevi müdürüne verir:

“Toto birdenbire ‘Aman Tanrım’ı yapıştırdı ve gözlerini sımsıkı kapattı.” (dini inanış-s.52)

4.5.3.Ne Proje Ama

“Bay Togo bir ay süren Uyum Programını başarıyla bitirmiş, dün gece dönmüştü evine.”
(sorumluluk-s.55)

Yeni eğitim anlayışıyla ilk kez ders işleyeceği için gece uyuyamaz. Derse girmesi gereken zamanda derse giremez:

“Gece yatağında dört dönmüş, sabah zil çaldıktan on dakika sonra sınıfa girebilmişti.”
(sorumluluk-s.56)

Çocuklara dersi artık onların anlatacağını söyler:

“Müjdeyi ilk dakikalarda söylemese rahat edemeyecekti.” (sabır-s.56)

“Kim hangi konuda çalışmak isterse kütüphaneye gidecek, araştırarak, sınıfımızda bilgi verecek.” (sorumluluk-s.56)

“Eğlence girdi yeni sisteme artık matematiği zor denklemleri müzikle çözeceğiz.” (sanat-s.57)

Aliş ve Mamiş hemen alfabeyle ilgili şarkı söyler:

“A sevimli bir Arı

B en tatlısından Balı

C çekik gözlü bir Ceylan...” (sanat-s.57)

Bay Togo, Aliş ile Maviş’i masanın önünden almaya çalışırken Aliş öğretmenine şunu söyler:

“Biz yuvada harfleri müzikle öğrendik. Matematiği de sökeriz öğretmenim.” (özgüven-s.57)

Bay Togo bir soru soracaktır ve öğrenciler sorunun cevabını oyun içinde anlatacaktır:

“Cemo ‘Süper oyunculuk yeteneği var bende,’ diye sıırıttı.” (özgüven-s.58)

Bay Togo soruyu sorar:

“Bir buluş yapmak istediniz... Bu buluş sizin gözünüzden bakınca insanlığa en yararlı bir buluş. Düşünün iyice. Neyi keşfetmeyi istersiniz?” (bilim-s.58)

Çocuklar soruyu ya zor ya anlamsız bulur. Bay Togo soruyu tekrar açıklar:

“Bilim insanların hangi konuda bir buluş yapmasını istersiniz?” (bilim-s.59)

Selo, sorunun cevabını bir oyun içinde vereceği için sorunun çok basit olduğunu düşünür:

“Akşama kadar sayısız buluş çıkar benden.” (özgüven-s.59)

Bay Togo dersin bittiğini söyler:

“Şimdi coşmaya hazırlanın. Müzik aletleri çıksın bakalım.” (sanat-s.59)

Aliş, buluşunu bulduğunu söyler:

“Benim buluşum belli oldu, dedi. Müzikle ilgili olduğunu söyleyebilirim bir tek.” (bilim-s.60)

Fırto, kimsenin buluşunun çalınmaması için önlem alır:

“Heey, çocuklar! Buluşlarımızı sır gibi saklayalım. Hatta Bay Togo’ya söyleyene kadar yutalım. Ağzımızdan tek söz kaçmasın.” (tedbir-s.60)

Çocuklar zil çalınca bahçeye çıkar:

“Toto kıpır kıpırdı. Ceviz ağacının gövdesine merdivenle çıkar gibi pandomim yapmış, en kalın dala tırmanmış, ayaklarından asılıp aşağı sarkmıştı. (sanat-s.60)

Selo, arkadaşının kolonyayla daha iyi düşünemediğini bilir:

“Al arkadaşım, sür kafana. İyi düşünmene yarar.” (dostluk-s.61)

Toto, sabahtan beri bir tuhaf davranır:

“Mavi bir şişenin ağzını üfleye üfleye son bestesini çaldı.” (sanat-s.63)

Selo, Toto’nun gözüne ayna tuttuğunu öğrenir:

“Hem de bana, ha! En yakın arkadaşına!” (dostluk-s.63)

Çocuklar okuldan çıkıp evlerine gider:

“Lolo üstünde bir uzay aracı resmi olan kitabı açtı. ‘Buluşlar’dı adı. Samanyolu’nda bir gezegen kestirdi gözüne...” (bilim-s.63)

“Hah bu gezegende suda yüzen evler olsun benim buluşum.” (bilim-s.64)

Annesi Toto’nun farklı davranışlarını fark eder:

“Annesi Toto’nun okulda bir sorunu var mı, yok mu, onun peşindeydi. Yarına kadar oğlunun deli dolu halleri geçmezse Bay Togo’ya telefon edecekti.” (tedbir-s.64)

Öğrencilerin derse öğretmenden önce girmeleri gerekir:

“Toto, sabah sınıfa Bay Togo’dan sonra girmişti.” (sorumluluk-s.64)

Toto tüm arkadaşlarının sırasına fiyonklar yapıştırır. Mimi de bu durumu dedesinin davranışına benzetir:

“Dedem önemli bir şey hatırlamak için parmağını kurdele bağlardı.” (tedbir-s.66)

Teo, buluş ödevi için henüz hayal kurmaz:

“Son dakikada aklına gelecek harika bir fikre güveniyordu.” (özgüven-s.66)

Mimi Selo’nun hayalini çok beğenir:

“Hemen peşinden kendi hayalini anlatırsa sönük kalacağını düşünerek tuvalet izni aldı.” (tedbir-s.66)

Toto, hayalini sergilemeye başlar. Karnına duman çeker ama dışarı bırakmaz. Bay Togo endişelenir:

“Yeter, sal şunu yavrum... Çatlayacaksın, dedi.” (tedbir-s.67)

Sınıf arkadaşları Toto’nun buluşunu anlamaz. Toto buluşunu özetler:

“Felçli ve konuşamaz hastalar için nefesle yazı yazan bilgisayar.” (bilim-s.69)

Toto, sınıfa girer:

“Tüm sınıf flütleriyle doğum günü parçasını çalmaya başlamıştı.” (sanat-s.70)

“Sınıf arkadaşları paldır küldür sıraya dizilmişti bile. Toto’yu öpüp armağanlarını verecek tam on yedi çocuk vardı sırada. (sevgi-s.71)

Mimi Lolo’ya göz kırpar:

“Toto hepimize doğum günümüzde hediye aldı.” (sevgi-s.72)

4.5.4.Oyun İçinde Oyun

Teo'nun yeni doğan kardeşi olduğu için geceleri uyuyamaz:

“Geceleri deliksiz uyuyamadığı için okula iki sabahtır geç geldi.” (sorumluluk-s.75)

Mimi'nin evinde onu rahatsız edecek bir şey yoktur. Buna rağmen görevlerini halledemez:

“Kız, ödevlerini günü gününe asla yetiştiremiyor.” (sorumluluk-s.75)

Selo, Toto'ya Mimi'nin durumunu sormak ister. Ancak Toto'nun yanlış bir şey söyleyeceğinden korkar:

“Sus pus dururken bir potun mimarı olabilir.” (tedbir-s.75)

Mimi'nin değişmesine sebep olan kişiyi bulacağına söz verir Selo:

“Kendi kendisine sözler verdiğinde odasının duvarlarına, camlara, sıra üstlerine, verdiği sözü yazar Selo. Baktıkça anımsar, vazgeçme şansı olmaz.” (özdenetim-s.76)

Selo, okul çıkışında Mimi'yi takip eder. Fark edilmek istemez:

“Okul çıkışında Mimi'nin arkasından, nerdeyse yirmi metre gerisinden ayak sesi çıkarmadan yürüdü.” (tedbir-s.77)

Mimi normalde yokuş çıkmaktan nefret eder:

“Okulun arkasındaki dik yokuşu sızlanmadan tırmanışı akıl sır erdirilecek iş mi? Arada ne dinlendi ne de ‘Of, puf’ dedi üstelik”. (sabır-s.77)

Kabarık saçlı kadın balkondan kâğıt ruloları sallandırır. Tam bu sırada on üç-on dört kişi rulolara koşmaya başlar:

“Mimi hazırlıklı gelmişti.” (tedbir-s.79)

Bu çocukların hepsi rengârenk rulolara sarılır, istediklerini almak için birbiriyle yarışır. Selo ne olduğunu anlamaz:

“Selo meraktan çıldırıyordu.” (sabır-s.79)

Ruloları sarkıtan kadın içeri girer:

“Alkışlarla sahnesinden çekilirken (...)” (saygı-s.80)

Çocuklar sarkan rulolara büyülenmiş gibi bakarlar:

“Selo bu çıldırmış çocuk grubunun arasına ha deyince karışamazdı. Mimi kendisini takip ettiğini anlardı sonra.” (tedbir-s.81)

Selo, Mimi’nin kendisini görmemesi için dikkatli davranır:

“Ayaklarının ucuna basarak sıvıştı oradan...Sahi, kılık değiştirmeyi neden akıl etmemiştii?” (tedbir-s.81)

Selo, Mimi’nin kaçta geldiğini görmek için evinin önüne gider. Mimi’nin sırrını öğrenebileceğinden emindir:

“Sıkı dur güzelim... Seni büyüleyen yazıların sırrını yakında keşfedilecek!” (özgüven-s.81)

“Mimi sabah okula yine geç gelmiş, üstelik Türkçe dersinde kafasını kolunun üstünden hiç kaldırmadan uyumuştı. (sorumluluk-s.2)

“Hastasın galiba Mimi. Eve git istersen, deyince sarsılarak uyanmıştı. ‘Kötü bir rüya gördüm, uykum kaçtı,’ gibi sözler gevelemesi işe yaramamıştı. Bay Togo annesini okula davet etmişti.” (tedbir-s.82)

Selo, Mimi’ye nereye gittiğini sorar:

“Mimi, Selo’nun şefkatli bakışından sıyrılarak ‘hoşça kal,’ dedi.” (sevgi-s.82)

Rulo kâğıtlar renklerine göre konularla ilgili haberlerle doludur. Pembe rulo itiraf rulosudur. Herkes bu ruloya istediğini yazabilir:

“İngilizce sınavındaki soruların tümünü önündeki arkadaşından kopya çektiğini anlatan bir yazı ilgisini çekmişti. Arkadaşından yüksek not olmayı nasıl başardığına hala şaşığını söylüyordu hırsız itirafçı!” (dürüstlük-s.84)

Selo sınavda kopya çektiğini itiraf eden kişinin Mimi olduğunu düşünür:

“Selo, Mimi’nin üçkâğıtçılığını kendisine açıklamasını beklerdi.” (dürüstlük-s.84)

Bir kız Selo’nun dikkatini çeker:

“Gel güzel kız, kırlarda koşalım, saçlarına gerçek, nazlı kelebekler konsun, demek istedi.” (estetik-s.85)

Hapşırmamak için kendini zor tutar. Yüksek ses çıkmasını engeller ama bu sefer de düdüksü bir ses çıkar:

“Başını yere eğdi, içindeki düdüğün susmasını bekledi.” (sabır-s.85)

Selo da maç tahminleri rulosuna yorum yazar ve yorumu beğenilir:

“Selo bir anda güven duymuştu kendine. İçine efil efil neşe yayılmıştı. Söyleyecek çok şeyim var benim. Buradakilerden bilinçliyim üstelik. Basit bir izleyici sayılmam ki! İyi gözlemciyim.” (özgüven-s.87)

Selo yazdığı yorumun çok okunduğunu ve puanlandığını görür:

“On ikiden vuruyorum, aferin bana!” (özgüven-s.87)

Selo’nun dönüşte, parmağında tuttuğu takımın yüzüğü vardır:

“Çok hoşuma gitti doğrusu.” (estetik-s.88)

Selo, okul çıkışı maç yorumu yapmak için yine ruloların olduğu yere gider:

“Bugün iddialıydı. Okur sayısını on dörde çıkartmayı bekliyordu.” (özdenetim-s.89)

Bugünkü yazısını on üç kişi okur:

“Sonraki hedefini on sekiz olarak koymuştu Selo.” (özdenetim-s.89)

“İzlendikçe kendine güveni artıyor bir yıldız gibi koltukları kabarıyordu.” (özgüven-s.89)

Selo da Mimi gibi davranışlar sergilemeye başlar:

“Son günlerde o da ödevlerini eskisi gibi düzenli yapamıyor, derslerde esnememek için ağzını hep eliyle kapatıyordu.” (sorumluluk-s.89)

Toto, Selo’yu yokuşu tırmanırken görür ve durdurur. Konuşurlarken Selo, Toto’nun yaptırdığı şeyi görmemesi için kolunu gizler:

“Derken de iki parmağıyla kolundaki kaleci Fuko’nun kaşlarını simgeleyen dövmeyle kapadı.” (tedbir-s.90)

Selo, Toto’ya onun da mı Mimi için zenginler mahallesine gittiğini sorar:

“Şeey... Mimi’yi kurtarmaya mı gidiyorsun?

Mimi’yi mi?

Mimi yukarı zenginler mahallesindeki deli kadının esiri olmuş.” (özgürlük-s.90)

Selo, Toto’nun orada soytarı rolünde olduğunu öğrenir:

“Beni tutma. Gösteri saatim geldi, geçiyor...” (sorumluluk-s.91)

Toto, gösterisi için megafonla kalabalığa seslenir:

“Selo, Toto’nun sesini zayıf ve etkisiz bulmuştu. Kendi sesiyle sesine ses katmak istedi. Toto konuşurken oda arkasına geçip vokal yaptı.” (yardımseverlik-s.92)

Selo ve Toto, sınıf arkadaşları Lolo'yla karşılaşır. Lolo rulolara şiirlerini yazar. Toto onu küçümser bir bakışla dinler:

“Saçlarının salyangoz modelini hiç beğenmemişti.” (estetik-s.96)

Toto, Selo'yu yanına çağırır.

“Hemen yanında bitti, aletlerini toplamasına yardım etti.” (yardımseverlik-s.97)

Selo, Toto'ya gösterisiyle ilgili düşüncelerini saklamadan söyler:

“Selo, Toto'ya iki yüzlülük etmez.” (dürüstlük-s.97)

Toto'yu kimsenin izlememiş olmasına Selo üzülür:

“Arkadaşımsın diye haline çok üzüldüm.” (dostluk-s.97)

Selo, Toto'nun gösterisinin insanları rahatsız ettiğini söyler:

“Açık söyleyeyim dostum. Kırılma ama sen gelene kadar herkes mutluydu.” (dürüstlük-s.97)

Selo, Toto'nun anlattıklarından sonra tezgâhtan bir şey almaz. Eğer alırsa Toto'yu kaybedeceğinden korkar:

“Her şeyden vazgeçerdi, Toto'suz bir mahalleden asla...” (dostluk-s.101)

4.6. Karşı Pencere

Karşı Pencere öykü kitabı toplam 15 öyküden oluşmaktadır. Eserde yer alan değerler Tablo 20' de gösterilmektedir.

Tablo 20

Karşı Pencere Öykü Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Değerlerin Bulunduğu Sayfa Numaraları	Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	9, 28, 37, 54, 58, 91, 94	8
Tedbir	16, 26, 28, 29, 31, 34, 35, 45, 59, 64, 65, 75, 84, 91	14
Sevgi	14, 17, 26, 27, 30, 34, 36, 58, 65, 85, 106	13
Dostluk	16, 30, 35, 63, 65, 82, 108	9
Sorumluluk	16, 24, 28, 31, 43, 53, 65, 73, 74, 90, 100	12
Vatanseverlik	-	-

Yardımscverlik	14, 49, 59, 103	4
Dini İnanış	14, 45, 49	3
Özdenetim-Özgüven	10, 12, 17, 40, 43, 59, 63, 76, 91, 92	11
Dürüstlük	32, 34, 43, 55, 56, 63, 82, 86, 108	10
Sabır	19, 24, 31, 44, 45, 59, 61, 62, 102	10
Saygı	12, 14	3
Bilim	-	-
Sanat	9, 24, 27, 70, 71, 72, 91, 92, 95	12
Estetik	12, 23, 24, 27, 28, 56, 58, 68, 71, 81	12
Adalet	34, 71	2
Eşitlik	10, 71, 104, 107	4
Özgürlük	14, 23, 79, 91	4

Tablo 20 incelendiğinde eserde “tedbir” değerinin 14 kez geçiş sıklığıyla en çok işlenen değeri olduğu görülmektedir. Ardından en çok yer verilen değeri 13 geçiş sıklığıyla “sevgi” değeriştir. Bu değeriilerden sonra 12 geçiş sıklığıyla “sorumluluk”, “sanat” ve “estetik” değeriiler gelmektedir. Daha sonra 11 geçiş sıklığıyla “özdenetim-özgüven” değeri, 10 geçiş sıklığı ile “dürüstlük” ve “sabır” değeriiler, 9 geçiş sıklığıyla “dostluk” değeri, 8 geçiş sıklığı ile “temiz olma” değeriiler, hikâyelerde en çok yer verilen değeriilerdir.

“Eşitlik”, “özgürlük” ve “yardımscverlik” değeriiler 4 kez geçiş sıklığıyla, “dini inanış” ve “saygı” değeriiler 3 geçiş sıklığıyla, “adalet” değeri 2 geçiş sıklığıyla hikâyelerde en az yer alan değeriilerdir.

Karşı Pencere öykü kitabında bulunun 15 öykünün hiçbirinde “vatanseverlik” ve “bilim” değeriiler yer almamaktadır. Ayrıca *Geceleyin Horoz Oldu Saksı* hikâyesinde on sekiz değeri arasından hiçbir değeri saptanmamıştır.

Tablo 21

Karşı Pencere Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı

Değerler/Öyküler	Bir Duvar Ressamı	Trenler	Martı Ben Olsam	Papatyaya Sorsam	Yazısız Mektuplar	Yıldızlar Yosun tutar	Karşı Pencere	Güneşi Gördüğüm Gün	Pembe Bisiklet	Haksızlık Bu!	Benim Minik Köpeğim	Mektup Arkadaşım	Canım İsterse	Geceleyin Horoz Oldu Saksı	Bizim Gazete	Değerlerin Toplam Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	2	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	2	-	-	8
Tedbir	-	1	-	1	5	-	1	-	3	-	1	1	1	-	-	14
Sevgi	2	1	-	2	4	-	-	-	2	-	-	1	-	-	1	13
Dostluk	-	1	-	-	4	-	-	-	2	-	-	1	-	-	1	9
Sorumluluk	-	1	-	1	2	-	1	2	1	-	2	-	1	-	1	12
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardımseverlik	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	4
Dini İnanış	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Özdenetim-Özgüven	3	1	-	-	-	1	1	-	2	-	1	-	2	-	-	11
Dürüstlük	-	-	-	-	2	-	1	2	1	-	-	3	-	-	1	10
Sabır	-	1	-	1	1	-	2	-	4	-	-	-	-	-	1	10
Saygı	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Bilim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanat	1	-	-	2	-	-	-	-	-	5	-	-	4	-	-	12
Estetik	1	-	1	2	1	-	-	1	2	2	-	2	-	-	-	12
Adalet	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
Eşitlik	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	4
Özgürlük	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	4
Toplam	16	6	2	9	21	2	9	6	19	9	5	8	11	-	8	131

Karşı Pencere kitabındaki öykülerde değerlerin geçtiği cümleler ise şunlardır:

4.6.1.Bir Duvar Ressamı

Çocuğun biri duvar ressamlığı yapar. Boyalar pahalı olduğu için babasının verdiği harçlık yetmez. Bu yüzden simit satar:

“Bir simit versene.

Aaa! Ellerin kirliymiş! Yok, yok... Vazgeçtim, kalsın.” (temiz olma-s.9)

Çocuğun elleri aslında kirli değildir, boyalıdır. Boya lekeleri ellerini yıkamasına rağmen çıkmamıştır.

“Bir simitçinin elleri, üstü başı tertemiz olmalı.” (temiz olma-s.9)

“Çünkü bir işim de duvar ressamlığı.” (sanat-s.9)

“Yoksa ben de senin gibi öğrenciyim.” (eşitlik-s.10)

“Ben de kazandığım paraların bir kısmını biriktiriyorum.” (özdenetim-s.10)

Meltem simitçinin tablasında çok fazla simit olduğunu görür ve hepsinin satılamayacağını düşünür. Simitçi kendinden emin bir şekilde:

“Merak etme, satarım!” (özgüven-s.10)

Simitçi çocuk bir gün okul bahçesinin duvarına resim çizer daha sonra uyuyakalır. Rüyasında duvara çizdiği resimlerin canlandığını görür ve birtakım olaylar yaşar:

“Şu bahçenin güzelliğine bakın!” (estetik-s.12)

“Yapıtım olağanüstüydü çünkü.” (özgüven-s.12)

“Beni omuzlarını aldılar. Kalabalık, ‘Bravo!’ ‘Harika!’ ‘Büyük sanatçı’ sesleriyle uğulduyordu. Omuzlarda geziyordum.” (saygı-s.12)

“Aman Tanrım!” (dini inanış-s.14)

“Bu beyi televizyondan tanıyordum. Devlet Başkanımızdı.” (saygı-s.14)

“Beni öptü.” (sevgi-s.14)

“Yakama altından bir madalya taktı. Sen bizim en küçük sanatçımızsın. Seninle gurur duyuyoruz.” (saygı-s.14)

Daha sonra rüyasında kentin bütün sokaklarını resmetmesi için çocuğu büyük bir depoya götürürler. Buradaki boyaları istediği gibi kullanabileceğini söylerler:

“Dilediğin gibi kullan.” (özgürlük-s.14)

“Birden annemle babamın yanımda olmalarını, bu büyük sevinci benimle paylaşmalarını istedim.” (sevgi-s.14)

Daha sonra rüyasından uyanır ve okulun müdürü bahçeyi temizlemesini ister:

“Sonra kuruyemişi İlhan Amca yardım etti de resimleri sildik.” (yardımseverlik-s.14)

4.6.2.Trenler

Dışarıda yağmur yağdığı bir gün Meltem evin içinde oyunlar oynar:

“Bugünkü arkadaşım duvar. Lastik topunu duvara fırlatıyorum, o da geri yolluyor bana.” (dostluk-s.16)

“Yavaş olsana biraz! Alt kattakiler neredeyse yukarı çıkacak!” (tedbir-s.16)

“Dersimi yeni bitirdim.” (sorumluluk-s.16)

Meltem evde top oynarken annesinin eski vazosunu kırar. Bu vazo annesi için çok değerlidir çünkü ona da annesinden hatıra kalmıştır. Bu yüzden kızın annesi çok üzülür:

“Boynuna sarılıp küçük bir öpücük bırakıyorum yanağına.” (sevgi-s.17)

“Çok özür dilerim. Böyle olacağını bilemezdim.” (özdenetim-s.17)

“Sana hiç usanmadan masallar anlatırdı.” (sabır-s.19)

4.6.3.Martı Ben Olsam

Meltem ve teyzesinin penceresine bir martı yavrusu gelir. Teyzesi martı yavrusuyla ilgilenmeyi çok sever ve bütün vaktini bu martı yavrusuna ayırır. Meltem de teyzesinin ilgisinin tamamen martı yavrusuna kaymasından rahatsızdır. Hatta zaman zaman martı yavrusunu kıskanır:

“Şu seslenişe bak! Ne güzel!” (estetik-s.23)

“Alır başını kim bilir nerelere gider.” (özgürlük-s.23)

4.6.4. Papatyaya Sorsam

Meltem’in annesi o gün sabahtan akşama kadar piyano çalar. Meltem’le çok ilgilenmez. Meltem de annesinin artık onu sevmediğini düşünür. Ertesi gün annesi Meltem’e bir flüt alır. Meltem flüt çalmayı çok sever:

“Annem o gün sabahtan akşama dek piyano çaldı.” (sanat-s.24)

“Annem piyano çalarken öyle güzelleşti ki!” (estetik-s.24)

“Piyanonun başından bir dakika olsun kalkmadı. Meyve suyumu bile vermeyi unuttu. Ev ödevimi yaparken hiç ilgilenmedi o gün.” (sorumluluk-s.24)

“Ayağının dibinde dolanıp beni fark etmesini bekledim.” (sabır-s.24)

“Beni seviyor musun?” (sevgi-s.26)

“Kalk oradan! dedi tuşları bozacaksın.” (tedbir-s.26)

“İki de bir bana bakıyor, tatlı tatlı gülümsüyordu.” (sevgi-s.27)

“Ertesi gün annem bana bir flüt aldı.” (sanat-s.27)

“Flütümün banyoda çıkardığı sese bayılıyorum.” (estetik-s.27)

4.6.5. Yazısız Mektuplar

Çocuklar öğretmenleri ile hayvanat bahçesine giderler:

“Temizlikçiler yerleri süpürüyor, bakıcılar yiyecek dağıtıyorlardı.” (temiz olma, sorumluluk-s.28)

Emre ve Meltem hayvanat bahçesindeki Akvaryum’a giderler:

“Kapıdaki satıcıdan aldığımız yemleri usulca suyun yüzeyine bıraktık.” (tedbir-s.28)

“Minik pembe ağızlarını açarak yemleri yakalayışları öyle hoştu ki!” (estetik-s.28)

Emre balık yemi yerine silgi kırıntısı atmak ister ancak onları deminden beri gözetleyen bekçiler buna engel olur:

“Bahçenin bekçileri deminden beri bizi seyrediyorlarmış meğerse.” (tedbir-s.29)

Fil hortumuyla Meltem’in eline fıstık bırakır:

“Yiyeceğini paylaşmıştı benimle, dost olmak istemişti.” (dostluk-s.30)

“Göründüğü kadar kaba değilmiş, sevgi dolu yumuşacık bir yüreği varmış.” (sevgi-s.30)

Fil, Meltem’e dostluk çağrısında bulunur ama Meltem korktuğu için karşılık veremez. Ertesi gün okul çıkışı çikolatalı gofret ve damla sakızı alıp soluğu hayvanat bahçesinde alır:

“Dostu olmak istediğimi başka nasıl anlatırdım?” (dostluk-s.30)

“Getirdiklerimi bir çekişte yutuvermişti. Kağıtlarını bile çıkarmama fırsat bırakmamıştı.” (sabır-s.31)

Fil, sakızı bir anda yuttuğu için Meltem endişeye kapılır. Sakızın hortumuna takılıp filin nefes alamayacağını düşünür. Tedbir olarak:

“Hemen kapıdaki sucuya koştum. Sakızı suyla midesine sürükleyebilsem tehlike kalmayacaktı.” (tedbir-s.31)

Meltem ertesi sabah okula giderken Ali ile karşılaşır:

“Matematik yazılısına çalıştım.” (sorumluluk-s.31)

Meltem matematik sınavına çalışmadığı için okuldan kaçır. Filin yanına gider ve file her şeyi olduğu gibi anlatır:

“Neden geldiğimi sordu, anlattım. Sınavı, okuldan kaçtığımı, her şeyi.” (dürüstlük-s.32)

Sinan, Meltem’in cebine oyuncak yılan koyar ve Meltem’i çok korkutur. Meltem de Sinan’ın saatini saklar:

“Bahçeye çıkarken saatini yanına almaz. Bir yere çarpıp kırılmasın diye çantasına koyardı.” (tedbir-s.34)

Meltem tekrar filin yanına gider ve sabahki sınavı anlatır:

“Yanağıma hortumun ucunu değdirerek öpüverdi.” (sevgi-s.34)

Fil, Meltem’in Sinan’ın saatini saklaması olayına kızır yaptığıının yanlış olduğunu söyler:

“Şakaya şakayla karşılık verilir, dedi. Seninkisi düpedüz hırsızlık.” (adalet-s.34)

“Geceyi acı çekerek geçirmesin, git hemen ver, dedi.” (dürüstlük-s.34)

“Bir ay sonra döndüğümüzde fil gözümde tütüyordu.” (sevgi-s.34)

“Size benden hiç söz etmedi mi? en iyi arkadaşıydım.” (dostluk-s.35)

“Başka fili ne yapayım? Dostumdu o benim.” (dostluk-s.35)

Fil bu hayvanat bahçesinde tek olduğu için onu Ankara’daki hayvanat bahçesine gönderirler. Meltem, filin yuvasında gezerken toprakta bir tümsek fark eder ve toprağı eşelemeye başlar:

“Sarsmadan çıkardım.” (tedbir-s.35)

“Sevgili filim, ben de seni hiç ama hiç unutamayacağım.” (sevgi-s.36)

4.6.6.Yıldızlar Yosun Tutar

Meltem okuldan çıktıktan sonra boncuklarla süslü bir başlık bulur. Başta bunu komşusu Kamuran Teyze’nin sanır ama onun değildir. Aşağı mahallede iki gün önce sirk çadırı kurulduğunu öğrenir. Başlığın sahibini bulmak için çadırların olduğu yere gider:

“Kamuran Teyze’ye uğradığımda merdivenleri siliyordu.” (temiz olma-s.37)

Bir sirk yıldızı Meltem’e büyünce ne olmak istediğini sorar:

“Annem doktor olmamı istiyor, babam elektronikçi. Bense bilgisayarla uğraşmak isterim.” (özdenetim-s.40)

4.6.7.Karşı Pencere

Meltem annesine matematik ödevinden orta not aldığını söyler ve ne kadar çalışırsa çalışsın notunun hiç değişmediğinden yakındır. Annesi de Meltem’in yeterince iyi çalışmadığını söyler ve komşunun oğlu Savaş’ın ne kadar iyi ders çalıştığından bahseder:

“Kimse ona ders çalış demiyor. Eve gelir gelmez odasına kapanıyor.” (özdenetim-s.43)

“Hiç çalışmıyor muyum sanki? Elimden geleni yapmıyor muyum?” (sorumluluk-s.43)

“Doğru. Hiç çalışmıyor değilsin.” (dürüstlük-s.43)

Meltem, Savaş ile birlikte matematik çalışacağı için daha sık görüşmeye başlar. Meltem Savaş'ı tanıdıkça savaşın farklı birçok yönünü fark eder ve hiç de görüldüğü gibi biri olmadığını anlar. Herkes tarafından örnek gösterilen Savaş'ın kimseye göstermediği bir sürü kötü yönü de vardır:

“Hemen karşı bahçenin duvarına oturdum, beklemeye başladım.” (sabır-s.44)

“Yerimde duramıyordum. Gözden kaybolana dek bekledikten sonra ben de kömürlüğe girdim.” (sabır-s.45)

“Aman Allahım!” (dini inanış-s.45)

Kömürlükte üç tane civciv vardır. Civcivler çok halsizdirler. Orada bir kedi miyavlayıp durur. Civcivleri korumak için kendince tedbir alır:

“Onu kenara ittim. Kömürlüğün kapısını sımsıkı kapadım.” (tedbir-s.45)

“Aman Tanrım!” (dini inanış-s.49)

“Bekleyemezdim. Civcivleri kurtaracaktım.” (yardımseverlik-s.49)

4.6.8. Güneşi Gördüğüm Gün

Meltem bir gün salonda oturup resim ödevini yaparken annesi pencereden komşusunun geldiğini görür ve Meltem'i apar topar yerinden kaldırır. Ortalıkta dağınık ne varsa hemen bir yerlere gelişigüzel kaldırılır:

“Resim ödevimi yaparken bir de baktım, güneş tırmanıyor pencereye.” (sorumluluk-s.53)

“Ama resmimi bitirmem gerek.” (sorumluluk-s.53)

“Ortalık tertemizdi artık.” (temiz olma-s.54)

“Ne yapayım? Resim ödevimi alacağım. Necla Teyze geliyor diye ortalıkta ne varsa yok et, dememiş miydin? Ben de elime geçeni koltukların altına sokuşturdum.” (dürüstlük-s.55)

Meltem'in annesinin çizdiği portreye bakarlar ve Necla Teyze portreyi çok beğenir:

“Oooo... İnan bayıldım, Melahat” (estetik-s.56)

Meltem'in annesi bu portreyi beş dakikada çizdiğini söyler ancak doğru söylemez. Daha önce defalarca deneme yanılma yapmıştır. Meltem de dolapta yarım bırakılmış resimleri ortaya çıkarır:

“Bunlar annemin portremi yapana kadar harcadığı kağıtlar.” (dürüstlük-s.56)

4.6.9. Pembe Bisiklet

Meltem'in babası doğum gününde ona pembe bisiklet hediye eder. Arkadaşı Canan da pencereden Meltem'i görür. Meltem bisiklete biner binmez kullanabileceğini düşünür ama bunun o kadar kolay olmadığını Meltem daha önceki tecrübelerinden bilir:

“Taranmamış saçları, yıkanmamış yüzü ile annesi masaya oturmasına izin vermezdi ki!” (temiz olma-s.58)

“Ne güzel bir bisiklet bu!” (estetik-s.58)

“Babam doğum günümde hediye etti.” (sevgi-s.58)

“En güzelini almış... Rengi pembe çünkü. Bence her şeyin en iyisi pembedir.” (estetik-s.58)

“Bunu ben seçtim.” (özenetim-s.59)

“El işaretiyle beklememi söyledi.” (sabır-s.59)

“Onun desteğiyle bisiklete bindim.” (yardımseverlik-s.59)

“Gidonu sıkı sıkı tutuyordu.” (tedbir-s.59)

Meltem bisiklete biner binmez yere düşer Daha iyi sürebilmek için ilk önce ayakkabısını değiştirir daha sonra patronunu değiştirir. Ama ne yaparsa yapsın bisikleti bir türlü kullanamaz:

“Bu kez Canan'ın tutmasını beklemeden bir çırpıda seleye oturdum. İki saniye sonra yerdeki su birikintisinde yüzüyordum.” (sabır-s.61)

“Ha deyince bisiklete binilmez. Sabır gerek.” (sabır-s.61)

Canan kendisinin de bisikleti çok çalışarak kullanabildiğini anlatır:

“Ancak on beş gün sonra öğrenebildim. Üstelik her yanımda mosmor olmuştu.” (sabır-s.62)

Canan Meltem'e yardım eder:

“Hadi bu kez seni ben taşıyacağım. Yalnızca pedalları çevir.” (dostluk-s.63)

“Canan doğru söylemişti.”(dürüstlük-s.63)

“Benden bu kadar. Yürüyecek halim kalmadı.” (özdenetim-s.63)

“Bırakıyorum, dikkat et!” (tedbir-s.64)

Esnaflar da Meltem’e yardımcı olmaya çalışır:

“Canan’ın yardımıyla seleye oturdum.” (dostluk-s.65)

“Öyle önüne bakarsan, hemencecik düşersin. Karşıya bakacaksın karşıya!” (tedbir-s.65)

“Birisi saçlarımı okşamaya başlamıştı. Döndüm. Öğretmen Hüseyin Amca’yımış.” (sevgi-s.65)

“Bilgilerin beyinciğe yerleşmesi için elimden geleni yapacaktım elbette.” (sorumluluk-s.65)

4.6.10. Haksızlık Bu!

Meltem’in okulu yaz tatiline girer bunun için içinde buruk bir sevinç vardır. Tolga, babasının ona aldığı karne hediyesini Meltem’e gösterir:

“Babamın karne armağanı beğendin mi?

Güzelmiş.” (estetik-s.68)

“Döndüğümde mandolin derslerine devam edeceğim.” (sanat-s.70)

Meltem Umut’tan hoşlanır. Umut’un Çiçek’e karşı bir ilgisi vardır. Umut Çiçek’le ilgili Meltem’e sorular sorar. Meltem ise bunun bir haksızlık olduğunu düşünür çünkü Umut’la arkadaş olabilmek için birçok emek vermiştir:

“Keman çalıyormuş, doğru mu?” (sanat-s.70)

“Oysa beni beğendiğini sanmıştım.” (estetik-s.71)

“Ama haksızlık bu! Ben onun en iyi arkadaşı olmak için bunca çaba gösterdim. Hastalanıp okula gidemediğinde arkadaşlarından ödevlerini alıp evine götürdüm.” (adalet-s.71)

“Çiçek’in benden ne üstünlüğü var. Boyu kısa, yüzü sivilceli. Evet, keman çalıyor ama bizim evde keman olsa ben de çalardım.” (eşitlik-s.71)

“Eve gider gitmez babamdan bir piyano isteyecektim.” (sanat-s.71)

Meltem bir antikacı dükkânının önünden geçerken vitrinde piyano görür ve hayallere dalar:

“Piyanonun tuşlarına coşkuyla basıyorum. Ellerim piyanonun iki ucu arasında koşturup duruyor.” (sanat-s.71)

“Çaldığım Beethoven’ın La Minör Opus bilmem kaçınıcı senfonisi.” (sanat-s.72)

4.6.11. Benim Minik Köpeğim

Karlı bir günde Meltem’le annesi dışarıyı seyrederek sohbet ederler:

“Ben kalkıp yemeği hazırlasam... baban neredeyse gelir.” (sorumluluk-s.73)

Meltem kömürlükte bir köpek yavrusu bakar ve ailesinin haberi yoktur:

“Yemek artıklarını evdekilere sezdirmeden kömürlüğe nasıl taşıyım? Zor olacak ama denemeliyim. Kolay mı bir köpeğe sahip olmak, bir köpeğe benim demek?” (sorumluluk-s.74)

“Kömürlüğün kapısının altını rüzgâr geçmesin diye süngerle kapamıştım.” (tedbir-s.75)

Meltem arkadaşı Serkan’a yavru köpeği gösterir. Serkan bu köpeğin çok küçük olduğunu ve anne sütüyle beslenmesi gerektiğini söyler. Meltem köpeği çok sahiplenir ve onu istediği gibi yetiştireceğini söyler. Ve bu konuda çok iddialıdır:

“Yakında görürsün. Koş deyince koşacak, ayakkabılarımı getir deyince getirecek, bakkaldan çikolata al deyince alacak!” (özgüven-s.76)

“Çekingen çekingen oturan köpeğim sözlerimi bitirmeden şimşek gibi dışarı fırlayıp gözden kayboldu.” (özgürlük-s.79)

4.6.12. Mektup Arkadaşım

Meltem bir dergiye verdiği mektuplaşma ilanından cevap alır. Engin adında bir çocukla mektuplaşmaya başlarlar. Meltem ve Engin’in karakterleri, hoşlandığı şeyler birbirinden çok farklıdır ama Meltem olduğundan farklı gözükmeye çalışır. Kendi ile ilgili dürüst olmayan Meltem, Engin’le yüz yüze geldiğinde durumlar hiç de hayal ettiği gibi olmaz:

“Yazısını bir görseniz, inci gibi.” (estetik-s.81)

“Ne güzel yazı böyle, dedi.” (estetik-s.81)

Serap Abla Meltem’e dürüst olması konusunda akıl verir ama Meltem bildiğini okur:

“Keşke öyle yazmasaydın, dedi. Yalanlarla dostluk kurulmaz ki!” (dostluk, dürüstlük-s.82)

“Eyvah! Yolculuk etmeyi çok seviyormuş.

Ne var bunda korkacak?

Otobüse bindiğimde hep midem bulanır, tutar beni.

Yolculuğu sevmediğini yaz sen de.” (dürüstlük-s.82)

“Onun bildiği her şeyden senin de haberin olmalı. Seni aptal sanmasını istemezsin, değil mi?” (tedbir-s.84)

“Birikmiş paralarımın ona minik hediyeler aldım.” (sevgi-s.85)

Engin defalarca mektuplaşmalarına rağmen gözlük taktığından Meltem’e söz etmemiştir yani o da Meltem’e karşı yeterince açık değildir:

“Ama bundan, gözlüklerinden, söz etmemiştin.” (dürüstlük-s.86)

4.6.13. Canım İsterse

Meltem, mandolin çalmayı öğrenmek için ders alır. Öğretmeni ders için geldiğinde o gün canı mandolin çalmak istemediği için bahaneler uydurur ve ders iptal olur. Annesi daha önce de Meltem böyle bahanelerde bulunduğu için mandolin dersine son verme kararı alır:

“Hayır, küçük hanım. Senin keyfine göre davranmayacağız. Giyin çabuk!” (sorumluluk-s.90)

“Mandolin diye başımın etini yemiştin.” (sanat-s.91)

“Kimse karışamaz bana. Mandolin çalışmak zorunda değilim artık.” (özgürlük-s.91)

“Düşündüklerimin çoğunu yapabildim.” (özdenetim-s.91)

Aradan birkaç gün geçtikten sonra canı mandolin çalmak ister. Sandık odasına gider, mandolin biraz tozlanmıştır:

“Tozlanmıştı yumuşak bir bezle sildim.” (tedbir, temiz olma-s.91)

Meltem mandolini eline alıp çalmaya başlayınca etraftaki cansız varlıklar da birer birer Meltem'e eşlik etmeye başlar:

“En son öğrendiğim ‘Bahçemiz’ şarkısını söylemeye başladım.” (sanat-s.92)

“Kapının arkasına yaslanan süpürge hemencecik bir flüt oldu, bana eşlik etmeye koyuldu. Bakır tencere kapağını hoplatarak ritim tutuyordu. Annemin pazen sabahlığı viyolonsele, eski konsol piyanoya dönüşüverdi. Tavana asılı duran su kabağı çılgın bir gitar olmuştu.” (sanat-s.92)

“Ben içimden geldiği zaman almak istiyorum.” (özdenetim-s.92)

“Bir gün annem sandık odasını temizledi. Eski kullanılmayan eşyaları kapının önüne yığdı.” (temiz olma-s.94)

“Dolabın en altında atılmış notaları çıkardım, şarkıları söylemeye çalıştım. Ellerim hep mandolini arıyordu. Notaları hiç unutmamıştım.” (sanat-s.95)

4.6.14.Geceleyin Horoz Oldu Saksı

Bu ülkede meltem gece uyurken odasındaki saksıyı bir horoza benzetir. Bu hikâyede herhangi değere rastlanmamıştır.

4.6.15. Bizim Gazete

Meltem ve Emre'nin bir gün canları sıkılır. O sırada Gazeteci Dursun Amca önlerinden geçer ve onların da akıllarına gazete çıkarma fikri gelir:

“(…) Yani hazırlanan gazeteyi bize ulaştırmaktır görevi.” (sorumluluk-s.100)

“Sokak sokak dolaşıp Dursun Amca'yı aradık, sonunda bulduk.” (sabır-s.102)

Dursun Amca çocukların hazırladığı gazeteleri çocukları kırmamak için dağıtmayı kabul eder. Ancak gazetelerin hiçbiri satılmaz. Dursun Amca bunu gazetenin reklamını hiç yapılmamasına bağlar gazetenin reklamını yapmaları gerektiğini söyler:

“Siz de kendi reklamınızı kendiniz yapın. Ben elimden geldiğince size yardım ederim.” (yardımseverlik-s.103)

“Öbür gazeteleri alırken para ödemiyor musunuz?” (eşitlik-s.104)

“İkimizi de çok sever, ne zaman dükkânın önünden geçsek yanağımızı sıkmadan bırakmazdı.” (sevgi-s.106)

“Her birimiz ortaya beşer kitap koymalıydık.” (eşitlik-s.107)

“Dursun Amca doğru söylüyordu. Gazetenin tüm işlerinin üstesinden gelemiyorduk. Haberleri anında yetiştirmek için acele ediyor, eciş bücüş yazı veriyorduk.” (dürüstlük-s.108)

“Hep birlikte çalışmak çok zevkliydi.” (dostluk-s.108)

4.7. Toto ve Şemsiyesi

Toto ve Şemsiyesi öykü kitabı toplam 11 öyküden oluşmaktadır. Eserde tespit edilen değerler tablo 22’de gösterilmektedir.

Tablo 22

Toto ve Şemsiyesi Öykü Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Değerlerin Bulunduğu Sayfa Numaraları	Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	27, 30, 38, 58, 62	5
Tedbir	16, 23, 38, 54, 55, 57,62, 64, 73, 82	11
Sevgi	9, 24, 26, 32, 35, 36, 42, 43, 45, 51, 54,65, 77, 82	16
Dostluk	9, 11, 18, 27, 60, 61, 62, 66, 72	10
Sorumluluk	29, 33, 36, 40	4
Vatanseverlik	-	-
Yardımseverlik	10, 26, 32, 37, 53, 78	6
Dini İnanış	38	1
Özdenetim-Özgüven	12, 22, 35, 44, 54, 60, 71, 76, 77, 78, 79	15
Dürüstlük	45, 49	3
Sabır	22, 29, 43, 83	4
Saygı	20, 48	2
Bilim	10, 12, 19, 20, 21, 22, 23, 32, 34, 70, 78,83, 84	13

Sanat	19, 23, 33, 45, 59, 74, 75, 79	14
Estetik	19, 27, 30, 45, 49, 52, 53, 70, 82	9
Adalet	-	-
Eşitlik	-	-
Özgürlük	43	1

Tablo 22 incelendiğinde eserde “sevgi” değerinin 16 kez geçiş sıklığıyla en çok işlenen değer olduğu saptanmıştır. İkinci olarak en çok yer verilen değer 15 geçiş sıklığıyla “özdenetim-özgüven” değeridir. Ardından 14 geçiş sıklığıyla “sanat” değeri, 13 geçiş sıklığı ile “bilim” değeri, 11 geçiş sıklığıyla “tedbir” değeri, 10 geçiş sıklığı ile “dostluk” değeri, 9 geçiş sıklığı ile “estetik” değeri, 6 geçiş sıklığı ile “yardımseverlik” hikâyelerde en çok yer verilen değerlerdir.

“Temiz olma” değeri 5 geçiş sıklığıyla, “sorumluluk” ve “sabır” değerleri 4 geçiş sıklığıyla, “dürüstlük” değeri 3 geçiş sıklığıyla, “saygı” değeri 2 geçiş sıklığıyla, “özgürlük” ve “dini inanış” değerleri 1 geçiş sıklığıyla hikâyelerde daha az yer alan değerlerdir.

Toto ve Şemsiyesi adlı öykü kitabında bulunun 11 öyküde “vatanseverlik”, “eşitlik” ve “adalet” değerleri yer almamaktadır.

Tablo 23

Toto ve Şemsiyesi Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı

Değerler/Öyküler	Toto ve Şemsiyesi	Toto Venezuela’da	Toto Dama Çıktı	Toto ve Dev Mektup	Toto Ne Yapıyorsun?	Toto Bir Koku Duydu	Toto ve Güneş	Selo Toto’ya Sarıldı	Gökkuşağı	Toto ve Müzik	Mutluluk ve Toto	Toplam Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	-	1	1	1	-	-	1	1	-	-	-	5
Tedbir	1	1	-	1	-	3	-	3	-	1	1	11
Sevgi	1	2	1	3	5	1	-	1	-	-	2	16
Dostluk	4	1	-	-	-	-	-	4	-	1	-	10
Sorumluluk	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	4

Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardımseverlik	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	1	6
Dini İnanış	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Özdenetim-Özgüven	1	1	-	1	1	2	-	1	1	-	7	15
Dürüstlük	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	3
Sabır	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1	4
Saygı	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2
Bilim	2	5	2	-	-	-	-	-	1	-	3	13
Sanat	-	2	1	-	1	-	1	-	-	7	2	14
Estetik	-	2	1	-	2	2	-	-	1	-	1	9
Adalet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eşitlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özgürlük	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	10	18	10	10	15	9	2	10	3	9	18	114

Toto ve Şemsiyesi kitabındaki öykülerde değerlerin geçtiği cümleler ise şunlardır:

4.7.1. Toto ve Şemsiyesi

Toto bir gün okula giderken yağmurun altında kaldığı için sıırıslıkam olur ve bunun nedenini şemsiyesi olmamasına bağlar. Babası bu duruma çok üzölür:

“Toto’ya bir gün babası, eskiciler çarşısından pembe, kelebeklerle süslü bir Çin şemsiyesi alır.” (sevgi-s.9)

“Yeni bir kafa dengi arkadaş bulmuş kadar sevindi üstelik.” (dostluk-s.9)

Toto, Küt adı verdiği şemsiyesini yanından ayırmaz. Her yere onunla gider. Güneşli günlerde dahi şemsiyesi yanındadır. Görenler bu duruma şu tepkileri verir:

“Bay Zoti, Güneşten sakınma yavrum, dedi. Senin bu yaşta çok D vitaminine ihtiyacın var. Bol bol güneşlenmelisin.” (bilim-s.10)

Melo Teyze, Toto'ya şemsiyeyi taşıyacağına elindeki paketleri taşımasına yardım etmesini söyler:

“Toto yardım etmeyi çok severdi. Yardım sözünü duyar duymaz şemsiyesini kapatıp koluna taktı. Paketlerden en büyüğünü kucakladı.” (yardımseverlik-s.10)

Toto, şemsiyesine çok düşkündür. İyice içine kapanır ve en yakını şemsiyesi olur:

“Kimseye anlatmadığı bir sürü şeyi şemsiyesine anlatıyordu.” (dostluk-s.11)

Bir gün Toto'nun öğretmeni Toto'nun annesini görür ve ona Toto'daki değişikliğin sebebinin evdeki bir problem olup olmadığını sorar. Bu soruya çok sinirlenen anne şu kararı alır:

“Bu onu öyle sinirlendirmişti ki şemsiye sorununu en kısa zamanda çözümlemeye kendi kendine söz verdi.” (özdenetim-s.12)

Toto bir gün uyandığında şemsiyesini göremez ve annesine sorar. Annesi, babasının şemsiyeyi alıp bir iş seyahatine gittiğini söyler. Bunu duyan Toto, yatağına girer ve hareketsiz şekilde saatlerce yatar. Annesi korkuyla doktoru çağırır:

“Oysa uzun uzun sırtını dinlemiş, ateşini ölçmüş, gözbebeklerine bakmış, reflekslerini kontrol etmiş, bademciklerini incelemişti.” (bilim-s.12)

Herkes Toto'yu ziyarete gelir ve onun durumunu düzeltmeye çalışır ancak kimse başarılı olamaz. Bir gün Mimi gelir ve Toto'ya şemsiyesini sorar. Annesi şemsiyeyi hatırlayıp sakladığı yerden çıkarır. Toto, şemsiyeyi görünce yataktan hiçbir şey olmamış gibi kalkar ve günlük yaşamına devam eder. Bu durum insanları endişelendirir:

“Toto günlerce şemsiyeden hiç söz etmeden okula gitti, geldi, mahallede dolaştı, maçlara katıldı. Kimse ona bir şey soramıyordu. Gene aniden rahatsızlanır diye korkuyorlardı.” (tedbir-s.16)

Selo bir gün Toto'ya şemsiyesini neden yanında taşımadığını sorar. Toto da şemsiyesiyle her an beraber olup ondan sıkılmak istemediğini bu sebeple artık yanında taşımadığını söyler. Şemsiyesini avize yapar ve her akşam ona gün içinde neler yaşadığını anlatır:

“Küt eskisi gibi en iyi dostum gene.” (dostluk-s.18)

Selo, çim sahaya giderlerken Toto'nun Küt'ü taşıdığı elinin kıvrık olduğunu fark eder. Burada dostlarımız yanımızda olmasa bile onları her zaman kalbimizde ve aklımızda taşıdığımız iletisi verilir:

“Toto’nun Küt’ü taşırken kıvırdığı kolu Küt yokken de kıvrık duruyordu. Selo, Küt’ün de onlarla birlikte olduğunu anlamıştı.” (dostluk-s.18)

4.7.2.Toto Venezuela’da

Toto erik ağacının altında oturur ve bir konu hakkında düşünür:

“Toto koltuğunun altında bir tomar kâğıt, kaldırım kenarına oturmuş, erik ağacının tepesinde şarkı söyleyen Düdüt’e bakıyordu. (sanat-s.19)

Selo balkondan Toto’yu görür:

“Heey, yakışıklı! Gene ne düşünüyorsun?” (estetik-s.19)

Selo, Toto’ya ne yaptığını sorar. Toto anket yaptığını söyleyince Selo anketin ne olduğunu merak eder:

“Anket bilgi toplamak için yapılan bir iştir, dedi, bir ileri bir geri sallanarak devam etti: Biliyor musun, sadece anket yaparak bile dünyayı anlamak mümkündür.” (bilim-s.19-20)

Toto anketleri yaptığı kutuyu açar ve içinden bir mektup çıkar. Selo mektupta ne yazdığını merak eder ancak Toto onun görmesini istemez:

“Bakma, dedi. Mektup bana gelmiş.” (saygı-s.20)

Toto, mektuptaki pulda Venezuela yazdığını görür. Selo onun ne olduğunu sorar:

“Toto, Venezuela bir ülkedir, dedi. Hem de uzak bir ülke! Güneş, akşamları battığında Venezuela’ya gider, sabah geri döner.” (bilim-s.21)

“Venezuela dünyanın taa öbür ucuna düşer, dedi. Dünyanın öbür ucunu bilirsiniz. Orada her şey buradakinin tersidir. Bizde geceyken orada gündüz, bizde kışken orada yaz olur. Tam güneybatıya düşer.” (bilim-s.22)

Bay Zeze konuşmaya başladığında susmaz. Bu nedenle Toto, konuşmayı bitirir:

“Lafın gerisini dinlemeden, ‘Teşekkür ederim,’ dedi, çabuk çabuk yürüdü, gitti.” (sabır-s.22)

Selo, Toto’yu sessizce takip eder. Selo bazı durumlarda kendini Toto’dan geride görür. Özgüvensizlik yaşar.

“Nedense bazen Toto’nun yanında kendini beceriksiz ve aptal hissediyordu.” (özgüven-s.22)

Toto ve Selo Venezuela'ya gitmeye karar verir:

“Yanımıza bir de pusula almalıyız.” (bilim-s.23)

Gece Toto Selo'nun evine gider ve yola çıkmak için onu alır. Selo da yolculuk için hazırlık yapar:

“Selo da çeşitli uzunlukta ipler, güneş gözlüğü, uçurtma, matara, mayo, krakerler ve otobüs biletleri koyduğu çantasını kaptığı gibi fırladı.” (tedbir-s.23)

Yola çıkarlar:

“Toto pusulaya bakıp güneybatıyı gösterdi.” (bilim-s.23)

“Yolculuğu eğlenceli kılmak için sırayla ya şarkı ya bir şiir ya da bir fıkra söylediler.” (sanat-s.23)

Toto ve Selo sabaha kadar yürürler. Güneşin doğuşunu görürler ve Venezuela'ya geldiklerini düşünürler.

“Selo'yu tozlu yanaklarından öperek, ‘İşte Venezuela,’ dedi.” (sevgi-s.24)

Selo ve Toto gördükleri postaneye girer ve mektubu gösterirler. Memur çocuklara kandırıldıklarını mektubun Venezuela'dan gelmediğini söyler:

“Postacıardan biri, ‘Sizi evinize götüreyim. Ben de kente gidecektim zaten,’ deyince sessizce boyun eğdi.” (yardımseverlik-s.26)

Toto evine döner:

“Annesi, Toto'ya yeniden kavuşmanın coşkusuyla en sevdiği kurabiyelerden yapmıştı.” (sevgi-s.26)

Toto, mektubu yazan kızın evlerinin karşısına yeni taşınan kız olduğunu düşünür. Çünkü mektuptaki yazılanlarla karşı komşunun kızının özellikleri uyuşur:

“Bütün gün bez bebeğimle oynuyorum. Hiç arkadaşım yok.” (dostluk-s.27)

Selo, mektubu kızın yazdığını düşünmez:

“Kız çok güzeldi, Toto ise hiç yakışıklı değildi, kötü giyinirdi, saçları yağ ve kolonya kokardı, ayakkabılarının arkasına basardı, tırnaklarını yedi, dişleri sapsarıydı. Üstelik Selo'yu iğrendiren çok kötü bir huyu vardı: Dizindeki yaraların kabuklarını yedi. (estetik, temiz olma-s.27)

4.7.3. Toto Dama Çıktı

Tüm mahallenin keyfinin kaçık olduğu bir gündür. Berbere gelen tek müşteri Bay Zeze'dir:

“Elli yıl önceki olayları aynen hatırlar ama borçlarını hep unuturdu.” (sorumluluk-s.29)

Gece kötü rüya gören banka müdürünün karısı bu rüyayı tersine çevirmek için verilen tavsiyeye uyar:

“Biri, ‘Saçıma bigudileri ters tak, kötü düşlerden korkma,’ demişti. O da çaresiz söyleneni yapmıştı. Sabırla bekliyordu.” (sabır-s.29)

Kötü geçen bugün Toto'nun dama çıkmasıyla daha da kötüleşir:

“Onu muhteşem pelerini, fötr şapkasıyla damda ilk gören Melo Hanım olmuştu. (estetik-s.30)

“Melo Hanım pencereden masa örtüsünü silkeliyordu.” (temiz olma-s.30)

Melo'nun damda olduğunu öğrenen herkes toplanır ve Melo'yu damdan indirmek için çeşitli önerilerde bulunurlar. Önerilerde bulunanlardan biri de emniyet müdürünün karısıdır, bu öneriden anladığımız Toto'nun hayvansever olduğudur:

“Dikiş sepetimde kedi yavrularını beslemene de ses çıkarmayacağım!”(yardımseverlik-s.32)

Toto, bir anda damdan iner. Yolda Mimi'yi görür:

“Toto'nun yüzü kıpkırmızı olmuştu. Mimi ile karşı karşıya gelince hep böyle olurdu. Yanakları birden kızarır, onu zor durumda bırakırdı.” (sevgi-s.32)

“Mahallenin doktoru Bay Zoti de ordaydı. Çantasından ufak bir çekiç çıkardı. Toto gösterisini sürdürürken o da Toto'nun dizlerine ve dirseklerine çekiçle vurmaya başladı. (bilim-s.32)

Kalabalık borazan sesi duyar. Bu sırada Selo, sirkin geldiğini söyleyerek meydana girer. Bunu duyan Toto bu duruma çok kızar. Çünkü görevini tamamlayamamıştır:

“Ben reklam yapıyordum. Sirktekilerle anlaştım. Sırtımda yazılı pelerinim, mahallede dolaşıp pandomim yapacaktım. Siz hep benimle ilgilendiniz, pelerinimdeki yazıya doğru dürüst bakmadınız bile!” (sorumluluk, sanat-s.33)

Toto sinirden tırnaklarını yiye yiye meydandan uzaklaşır, doktor bir reçete yazar ve Toto'nun annesine verir:

“Bu karışımı günde üç kez tırnaklarına sürün. Göreceksiniz kısa sürede tırnak yeme alışkanlığından vazgeçecek.” (bilim-s.34)

4.7.4.Toto ve Dev Mektup

Toto mektup yazmayı çok sever ama yazacak kimse bulamaz. Anne ve babasına da yazamaz. Toto anne ve babasına sadece onlara kızdığında mektup yazar:

“Toto çok gururluydu. Anne ve babasına darıldığında ağzını bıçak açmaz, söylemek istediklerini yastık altlarına, diş macunu kutusuna, buzdolabına, annesinin makyaj çantasına, ayakkabı içlerine bıraktığı mektuplarla anlatırdı.” (özdenetim-s.35)

Arkadaşlarıyla sürekli sohbet ettiği için onlara da yazmak istemez:

“Bir tek Mimi dışında. Mimi’ye her zaman yazacak yeni bir şey bulabilirdi. Yatağının altı Mimi’ye yazılmış, ama postalanmamış mektuplarla doluydu.” (sevgi-s.35)

Toto kafasını meşgul eden bir sorunla ilgili belediye başkanına mektup yazmaya karar verir. Gördüğü bir problemi çözüme ulaştırmak için sorumluluk üstlenir:

“O günlerde Toto’nun kafasını meşgul eden bir sorun vardı. Bu sorunu olsa olsa Belediye Başkanı çözerdi.” (sorumluluk-s.36)

Toto kendi boyu kadar mektup yazar ve bunu çok büyük bir zarfa koyar. Belediyeye giderken yolda Selo ile karşılaşır. Selo, Toto’ya soru sorar:

“Bütün dişlerini göstere göstere sırtarak, ‘Vay,’ dedi. ‘Gene Mimi’ye mi yazdın?’

Toto, yanaklarına tatlı bir sıcaklığın yayıldığını duydu.” (sevgi-s.36)

Toto, Selo’ya mektubu Belediye Başkanı’na yazdığını söyler:

“Selo mektubun bir köşesinden tuttu. Toto öbür köşesinden. Artık iki kişi daha kolay taşıyabiliyorlardı zarfı.” (yardımseverlik-s.37)

Selo herkese Belediye Başkanı’na gittiklerini ilan eder. Bireysel problemleri olanlar da onların arkasına takılır:

“Şu çamaşırlara baksanıza Allah aşkına!” (dini inanış-s.38)

“Toto, Selo ve Melo Teyze çürük domatese bulanmış çamaşırlara yüzlerini ekşiterek baktılar. Üst katta oturan Lili Hanım’a laf anlatamıyorum. Eline geçeni çamaşırlarımın üstüne fırlatıyor.” (temiz olma-s.38)

Berberin de başkana şikâyeti vardır:

“Başkan’a benim de söyleyecek bir çift sözüm var. Önlem almayı geciktirerseniz kenti fareler istila edecek.” (tedbir-s.38)

Başkan Toto’nun mektubunu okur ve mektuptaki sorunla ilgili çözümünü dile getirir:

“En küçük bir kuşkunuz olmasın. Sarmaşık Sokak’taki akasya ağacının kesilmeyeceğinden emin olabilirsiniz.” (sorumluluk-s. 40)

Akasya ağacının kesilmesi problemi sadece Toto’nun dert ettiği bir problemdir. Diğer insanlar hep kişisel problemlerini dile getirir. Bu sebeple sadece Toto ağacın kesilmeyeceğine çok sevinir. Diğer insanlar kendi problemlerinin çözülmesini istemektedir. Toto bunu kutlamak için hemen akasya ağacının yanına gider. Bu hikâyede Toto’nun doğasever olduğu görülür:

“Toto, ağacın gövdesine sarılıp dans ederken, yanında, başının üstünde şarkı söyleyen saka kuşu Düdüt’ten başka kimse yoktu.” (sevgi-s.42)

4.7.5. Toto Ne Yapıyorsun?

Selo, Toto’yu iskeleye görür. Bir yere gitmek için hazırlık yaptığını anlar:

“Toto çekip gitmeyi pek severdi. Annesi, babası, kardeşi ya da arkadaşlarından biri canını sıkmasın, hemen en yeni giysisini giyer, alır başını kimselerin olmadığı bir yere giderdi.” (özgürlük-s.43)

“En geç bir saat sonra geri döner, sanki hiçbir şey olmamış gibi kızdığı kişiyi öpücüklere boğardı.” (sevgi-s.43)

“Toto, öğlene kadar dönmeyince Selo sabırsızlanmaya başladı. Durmadan saatine bakıyordu. (sabır-s.43)

Toto, dönmeyince Selo çok meraklanır ve balkonunda yüksek sesle tepkiler verir. Onu karşı balkonda oturan Melo Teyze duyar:

“Tek başına çok gürültü yapıyorsun Selo, dedi.

Selo o zaman yüksek sesle düşündüğünü anladı, ‘Özür dilerim... Çok özür dilerim...’ diyerek içeri girdi.” (özdenetim-s.44)

Selo, Toto’nun kaybolmasının Mimi’yle bir ilgisi olabileceğini düşünür ve Mimi’ye Toto’yu üzecek bir şey deyip demediğini sorar:

“Sadece dün öğleden sonra benim resmimi yapmış, getirdi. Çok güzeldi, ama ne yalan söyleyeyim, çok güzel demedim. ‘Eh, fena değil,’ dedim. Ne çıkar bundan?” (sanat, estetik, dürüstlük-s.45)

Mimi’nin anlattıklarından sonra Selo sinirlenir. Mimi ise hatasını fark eder:

“Mimi’nin gözleri dolu dolu olmuştu. Titrek bir sesle, ‘Ne istersen yaparım, geri dönmesi için,’ dedi.” (sevgi-s.45)

Selo, Mimi’ye Toto’yu sevdiğini söylemesini ister:

“Elbette, dedi Mimi. Yalan değil ki! Onu gerçekten çok seviyorum.” (sevgi, dürüstlük-s.45)

Mimi, Toto’nun görmesi umuduyla not yazar:

“Bir kâğıda ‘Seni seviyorum-Mimi’ yazdı, şişeye koyup denize attı.” (sevgi-s.45)

Bir balıkçı Selo ve Mimi’ye Toto’yu markette gördüğünü söyler. Markete gittiklerinde Toto oradadır ama Toto onları tanımazlıktan gelir. Selo bu duruma sinirlenir:

“Aaa! Bak, işte buna dayanamam. Bu ne saygısızlık!” (saygı-s.48)

Toto, Selo’ya artık Mimi’yi göremeyeceğini çünkü dişlerinde tel olduğunu söyler:

“Başkalarını aklıma bile getirmedim, ama Mimi’nin beni bu çirkin halimle görmesini istemiyorum. Bu yüzden gizlendim. (estetik, dürüstlük-s.49)

Selo, Toto’ya bir türlü onu avutacak cümleler kuramaz. Evde aklına şu cümle gelir:

“Toto, çarpık dişlerin Mimi’nin umurunda bile değil. O seni seviyor, dedi.” (sevgi-s.51)

4.7.6.Toto Bir Koku Duydu

Toto çok güzel bir koku duyar ve onun peşinden gider. Belediye binasının önünde durur. Kokunun sahibi bir kızdır:

“Binanın merdivenlerinde upuzun, sarı, dalgalı saçlı güzel bir kız vardı.” (estetik-s.52)

Kızla yüz yüze gelir:

“Pembe, mor püsküllü ve hiç çamur sıçramamış bembeyaz çoraplar ne de yakışmıştı ona.” (estetik-s.53)

Toto, kızın kederli yüzünü görünce ona yardım etmesi gerektiğini düşünür:

“Toto, bir derdi var, diye düşündü. Ona yardım edebilir miyim acaba?” (yardımseverlik-s.53)

Toto kıza yardıma ihtiyacı olup olmadığını sorar. Kız da bir saatlik süreye ihtiyacı olduğunu bu sebeple meydandaki saati bir saat geri alması gerektiğini söyler:

“Hımmmm, dedi. Bu çok zor olmasa gerek. Ben başarabilirim belki.” (özdenetim-özgüven-s.54)

“Kız, Toto’ya sevgiyle sarıldı. Sulu birer öpücük bıraktı yanaklarına.” (sevgi-s.54)

Kız, Toto’ya saati 14.00’ten 13.00’e alıp alamayacağını sorar:

“Elbette. Bu benim için çocuk oyuncağı.” (özdenetim-özgüven-s.54)

Toto meydandaki saati bir saat geri almadan önce kendini gören kimsenin olup olmadığını kontrol eder:

“Kuleye tırmanmadan önce sağa sola dikkatlice baktı.” (tedbir-s. 54)

Karşıdaki tek kollu kadın heykelinin sabit gözlerle kendisine baktığını fark eder:

“Toto hemen mendilini çıkardı, bir koşu tepesine çıkıp heykelin gözlerini mendille bağladı. İşte şimdi kimse ona bakmıyordu.” (tedbir-s.55)

Toto saati bir saat geriye alır. Yorulduğu için çimlere uzanır. Uyandığında kendini bir sihirbazlık gösterisinin içinde bulur, Toto zarar göreceğinden korkar:

“Yeni bir gösteri daha başlamadan kaçarcasına uzaklaştı oradan.” (tedbir-s.57)

4.7.7. Toto ve Güneş

Toto, herkesin odasını çok aydınlık bulduğu o sabah erkenden kalkar:

“Kalkar kalkmaz da odasını toplamıştı.” (temiz olma-s.58)

Toto, odanın ne kadar aydınlık olduğunu fark eden Selo'ya odanın neden bu kadar aydınlık olduğunu söyler:

“Güneş! Güneş’in resmini yaptım, astım duvara. Bundan böyle odam hep aydınlık olacak.”
(sanat-s.59)

4.7.8.Selo, Toto’ya Darıldı

Selo, Toto ile satranç oynamak ister ancak Toto satrançta iyi olmadığı ve sürekli yenildiği için satranç oynamak istemez. Selo bu duruma çok kızar ve Toto ile küser. Toto haksız olmadığını düşünse de Selo’nun üzüntüsünden kendi davranışını sorumlu tutar:

“Çünkü sabah sabah Selo ile tartışmış, istemeden de olsa onun kalbini kırmıştım. Suçlu sayılmazdım ama yine de üzülüyordum.” (özdenetim-s.60)

Toto ve Selo tartıştıktan sonra Selo oradan uzaklaşır:

“Giderken de, ‘Seninle bir daha hiç konuşmayacağım,’ dedi. En iyi arkadaşını kaybettin.”
(dostluk-s.60)

Toto, hatasını telafi etmek için çareler düşünmeye başlar:

“Önce nerede olduğunu hatırladı, sonra da Selo ile barışmanın yollarını düşünmeye başladı.”
(dostluk-s.61)

Toto ilk fikrini uygulamak için harekete geçer:

“Bozuk paralarla bir avuç kadar Selo’nun en sevdiği, kırıldığında içinden fındık çıkan şekerlemelerden, bir kovboy şapkası, takma sakal ve bıyık aldı.” (dostluk-s.62)

Selo’nun şekerlemelerden alması ancak Toto’yu fark etmemesi gerekir. Bu sebeple Toto kendisini gizler:

“Kovboy şapkası, babasının eski güneş gözlüğü, bıyıkları ve sakallarıyla tanınmayacak haldeydi.” (tedbir-s.62)

Toto, Selo’nun evden saat kaçta çıkacağını bilir. Evinin önüne gider ve Selo’nun çıkmasını bekler:

“Selo yepyeni giysileri, az önce tarandığı tarak izlerinden belli olan pırıl pırıl saçlarıyla kapıda görüldü.” (temiz olma-s.62)

Toto'nun ilk yaptığı plan işe yaramaz, ikinci planı ise istediği gibi gitmez:

“Toto, Pufi Teyze'nin bahçesine, saklana saklana, uzaktan baktı.” (tedbir-s.64)

Toto'nun annesi satranç oyuncularının birbirleriyle hep tartıştığını söyler. Bu yüzden Toto, Selo'yu arayıp satranç oynayalım diyemez. Selo'yla sürekli tartışmaktan korkar:

“Selo'ya telefon edip satranç oynayabileceklerini söylemeyi düşündü. Ama hemen vazgeçti. Annesi satranççıların birbirleriyle dost olamayacaklarını söylemişti ya...” (tedbir-s.64)

Evde duramayan Toto, sokağa çıkar. Meydanda havalanmak üzere olan bir helikopter vardır. Selo da pilottan rica edip helikoptere binmek ister, pilot binmesine izin verir:

“Adamın bacaklarına sevecenlikle sarıldı yalnızca.” (sevgi-s.65)

Toto, helikopterden inerken Selo'yu görür. Selo yeni aldığı fotoğraf makinesiyle havadayken Toto'nun fotoğrafını çeker ve bunu Toto'ya gösterir. Selo, Toto'ya olan küslüğünü unuttur. Çünkü gerçek dostlar uzun süre küs kalamazlar:

“Selo fotoğraf makinesinden çıkardığı resmi helikopterin camına yapıştırarak Toto'ya gösterdi, sanki hiç darılmamışlar gibi, ‘Bak,’ diye bağırdı. Tam istediğim gibi bir fotoğraf makinem oldu.” (dostluk-s.66)

4.7.9.Gökkuşağı

Toto arkadaşlarıyla bahçede top oynarken yağmur yağdığı için eve girmek zorunda kalır. Yağmur dindikten sonra gökkuşağı çıkar. Toto ilk kez gökkuşağı görür:

“Yaz yağmurlarının ardından çoğu kez gökkuşağı çıkar, dedi annesi.” (bilim-s.70)

Toto büyülenmiş gibi gökkuşağına bakakalır:

“Ne güzel, dedi. Sevdığım bütün renkler var.” (estetik-s.70)

Annesi, Toto'ya gökkuşağının altından geçen her şeyin tersine dönüştüğünü söyler, Toto da tersine dönmesi istediği şeyleri yanına alarak pes etmeyip hedefine ulaşmak için saatlerce koşar:

“Toto o gün saatlerce koştu, koştu, koştu... Soluk soluğa kaldı... Dili bir karış dışarı fırladı... Terden sıırıslıklam oldu... Dizlerinin bağı çözüldü... Gene de yılmadan koştu, koştu, koştu...” (özdenetim-s.71)

4.7.10.Toto ve Müzik

Toto hasta olduğu için dışarı çıkamaz. Bu sebeple güneşle dertleşmek için pencereleri ardına kadar açar:

“En iyi dostuydu güneş. Toto sıkıldığında güneşle dertleşirdi. Kimse onu anlamasa bile güneş anlardı. Bugün de ona çok ihtiyacı vardı.” (dostluk-s.72)

Güneş, bir bulutun arkasında kalır, Toto onu oradan çıkarmak için türlü yollar dener. Babasının yaptığı uçurtmayla güneşi bulutların arkasından çıkarmak ister:

“Babası, ‘Uçurtmanın ipini uzun tutalım,’ demişti. Bakarsın bir gün başımız kızar, bulutlara gitmek isteriz.” (tedbir-s.73)

Güneşi ortaya çıkarmak için bir de şarkı söylemeyi ve gitar çalmayı dener:

“Hemen oyuncaklarının arasından gitarını aldı ve la, fa, sol ile başlayan, hala unutmadığına kendisini de şaşıttığı şarkıyı çalmaya başladı.” (sanat-s.74)

Toto’nun planı işe yarar. Müzik sayesinde kara bulutlar dağılır ve güneş yüzünü gösterir. Aşağıdaki ifadelerde müzik sanatının insana iyi gelen yanlarına değinilir. Müziğin, müzik aletlerinin ve dansın varlıklara etkisi belirtilir:

“Toto’nun morali düzelmmişti. Tellere daha güçlü vurarak, aynı şarkıyı daha hızlı çalmaya başladı.” (sanat-s.74)

“Toto çalarken oyuncaklar da hareketlendiler. Eee, böylesine canlı bir müziğin yerinden kaldıramayacağı ne olabilirdi ki!” (sanat-s.74)

“Oyuncaklar önce oldukları yerde kıpırdandılar, sonra kendilerini dolaptan aşağı atıp dans etmeye başladılar.” (sanat-s.75)

“İçerden annesi ve annesinin arkadaşları da Toto’nun müziğini duymuş, dans ede ede odaya dalmışlardı.” (sanat-s.75)

“(…) müziğin ritmini daha da arttırdı. Saçlarını dağıtarak, gitarını çılgınca çalmaya başladı. Yer gök müziğiyle inliyordu şimdi.” (sanat-s.75)

“Müzik ister içimizde olsun, ister gökyüzünde, keyfi kaçık güneşleri kikir kikir güldürmeye yarar!” (sanat-s.75)

4.7.11. Mutluluk ve Toto

Toto her çocuk gibi ilk önce “anne” demez, “kurabiye” der. Bu sebeple herkesten farklı olduğunu düşünür:

“O günden beri içinde bir duygu vardı: O farklıydı, dünyaya büyük işler başarmaya gelmişti.” (özgüven-s.76)

Toto, Gandhi filmini izledikten sonra onun gibi bir kahraman olmaya karar verir ve kendini insanları mutlu etmeye adar. Ancak Gandhi gibi çok büyük işler yapamayacağını çünkü daha sekiz yaşında olduğunu düşünür:

“Büyük bir iş yapmaya kalkışmadan, küçük ölçekte aynı işi başarmaya çalış, derdi Bay Togo.” (özdenetim-s.77)

Bay Togo geçenlerde Toto’ya diğer çocuklardan farklı olduğunu söyler:

“Toto, Bay Togo’yu severdi, ama bu sözleri duyduktan sonra sevgisi bir kat daha arttı.” (sevgi-s.77)

“Bir kahraman olacağına olan güveni de.” (özgüven-s.77)

Toto, tüm insanları mutlu edebilme gücüne sahip olmadığı için amacını daha küçük bir grupta gerçekleştirmeyi hedefler. Bunun daha gerçekçi olduğunu düşünür:

“Toto, tüm öteki insanlar yerine şimdilik sadece mahalledekileri düşünmeye karar verdi. Mahalledeki dostlarını biraz olsun günlük dertlerinden uzaklaştırabilirse amacına erişmiş olacaktı.” (özdenetim-s.77)

Toto, mahalle sakinlerini nelerin mutlu edeceğini düşünür. Düşündüğü kişilerden biri de Komiser Kolo’dur:

“Anlaşılan her gün verdiği ilana rağmen, yeni icadı, suçları işlenmeden beş dakika önce tespit eden makineyi satamamıştı.” (bilim-s.78)

“Ah, sevgili Kolo, keşke param olsaydı, ben alırdım, sevindirirdim seni.” (yardımseverlik-s.78)

Toto, mahalledeki herkesin hayallerini düşündükten sonra bunları gerçekleştiremeyeceğine karar verir:

“Ovvv! Bu hayaller ne güç gerçekleşir. Benim boyum daha 1.20. Boyumu aşar bunlar, diye düşündü Toto.” (özdenetim-s.78)

Toto, insanları kolay yoldan mutlu edebilmemin yolunun müzikten geçtiğini düşünür. Bunu gerçekleştirebilmek için tüm gece çalışır:

“Bu basit gerçeği keşfetmenin heyecanıyla, Toto aylardır elini sürmediği orgunu çıkardı ve en iyi bildiği şarkıları sabaha kadar kusursuz bir şekilde çalmaya çalıştı.” (sanat, özdenetim-s.79)

“Toto kusursuzluğu severdi. Yaptığı işin en iyisi olmasına özen gösterirdi.” (özdenetim-s.79)

Mahalleli uyanıp günlük işlerine başlar:

“Toto da tam o sırada orgunun tuşlarına bastı.” (sanat-s.79)

Toto, sürekli yalnız gördüğü, geleninin gideninin olmadığı bir yaşlı kadını mutlu etmek ister:

“Hiç zaman kaybetmek istemiyordu. Bahçeden bir demet nergis topladı. Evdeki eski hasır sepete koydu. Üzerine de ‘Sevgilerimle’ yazılı bir kart ilişti.” (sevgi-s.82)

Yaşlı kadın, evinin önüne konan çiçekleri görür:

“Aaaa! Ne güzel çiçekler bunlar!” (estetik-s.82)

Yaşlı kadın, bu çiçekleri kimin getirdiğini düşünür, komşularının olamayacağını söyler, daha sonra durumdan şüphelenerek polisi arar ve önlem alır:

“Bayan Tül, zangır zangır titremeye başlamıştı. Hemen telefona koştu. Polisi aradı. Beş dakika sonra polis arabası kapıya dayanmıştı bile.” (tedbir-s.82)

Toto bir türlü amacına ulaşamaz, insanları mutlu edemez ama asla vazgeçmez:

“Yılmadı gene de. Kafasını insanları mutlu etme konusuna takmıştı bir kere. (sabır-s.83)

Toto herkesi mutlu etmek, dileklerini gerçekleştirmek için büyük bir düzenek hazırlar. Bu hazırlanan düzeneği herkes meteor yağmuru sanır ve dilek tutup bunun gerçekleşeceğini umut ederek mutlu olurlar:

“(…) Toto’nun icadı kayan ışıkları birbirlerine göstermeye başlamışlardı bile.” (bilim-s.83)

“20 Ağustos gecesi meteor yağmuru yağacak. Yağmur ülkemizden görülemeyecek.” (bilim-s.84)

4.8. Penguenler Flüt Çalamaz

Penguenler Flüt Çalamaz öykü kitabı toplam 8 öyküden oluşmaktadır. Eserde tespit edilen değerler Tablo 24’te gösterilmektedir.

Tablo 24

Penguenler Flüt Çalamaz Öykü Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Değerlerin Bulunduğu Sayfa Numaraları	Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	20, 29, 75, 76, 82	5
Tedbir	12, 19, 20, 21, 23, 24, 29, 36, 41, 42, 48, 58	12
Sevgi	13, 16, 17, 26, 32, 50, 51, 52, 54, 58, 59, 70, 77,79, 84	18
Dostluk	13, 17, 20, 35, 37, 47, 48, 49, 50, 54, 66, 83, 85	15
Sorumluluk	14, 32, 42, 46, 66	5
Vatanseverlik	-	-
Yardımseverlik	15, 32, 52, 57, 70, 71, 73	8
Dini İnanış	-	-
Özdenetim-Özgüven	10, 11, 12, 22, 24, 25, 27, 33, 35, 50, 51,53, 66	18
Dürüstlük	14, 49, 58, 81	4
Sabır	12, 16, 17, 25, 28, 50, 53, 57, 84	11
Saygı	17, 24, 59, 72, 82, 84	8
Bilim	61, 70, 72, 80	4
Sanat	10, 11, 12, 21, 35, 42, 50, 57, 67, 80	11
Estetik	10, 14, 15, 20, 22, 27, 29, 30, 33, 36, 37, 38, 39, 48, 51, 57, 59, 64, 73, 80	27
Adalet	14, 47	2
Eşitlik	16, 22	2
Özgürlük	9, 10, 16, 17, 20, 21, 24, 27, 31, 32, 49, 50, 53, 58, 66, 83	18

Tablo 24 incelendiğinde eserde “estetik” değerinin 27 kez geçiş sıklığıyla en çok işlenen değer olduğu saptanmıştır. Ardından hikâyelerde en çok yer verilen değerler 18 geçiş sıklığıyla “sevgi”, “özgürlük” ve “özdenetim-özgüven” değerleridir. Daha sonra 15 geçiş

sıklığı ile “dostluk” değeri, 12 geçiş sıklığıyla “tedbir” değeri, 11 geçiş sıklığı ile “sabır” ve “sanat” değerleri, 8 geçiş sıklığı ile “saygı” ve “yardımseverlik” değerleri hikâyelerde en çok yer verilen değerlerdir.

“Sorumluluk” ve “temiz olma” değerleri 5 geçiş sıklığıyla, “dürüstlük” ve “bilim” değerleri 4 geçiş sıklığıyla, “adalet” ve “eşitlik” değerleri 2 geçiş sıklığıyla hikâyelerde en az yer alan değerlerdir.

İncelenen bu eserde hiçbir öyküde “vatanseverlik” ve “dini inanış” değerlerine rastlanmamıştır.

Tablo 25

Penguenler Flüt Çalamaz Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı

Değerler/Öyküler	Penguenler Flüt Çalamaz	Napoliten Şarkı	Madame Lulu'nun Şapkası	Karga Fırfır Bir Oyun Oynuyor	Açık göz ile Süt	Açelya'nın Upuzun Bir Günü	Taa Samanyolu	Kayıp Eşya Bürosu	Değerlerin Toplam Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	-	1	1	-	-	-	-	3	5
Tedbir	1	5	1	3	1	1	-	-	12
Sevgi	4	1	1	-	6	2	1	3	18
Dostluk	2	1	1	1	7	-	1	2	15
Sorumluluk	1	-	1	1	1	-	1	-	5
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardımseverlik	1	-	1	-	1	1	4	-	8
Dini İnanış	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özdenetim-Özgüven	6	4	2	-	5	-	1	-	18
Dürüstlük	1	-	-	-	1	1	-	1	4
Sabır	4	1	2	-	2	1	-	1	11

Saygı	1	1	-	-	-	1	1	4	8
Bilim	-	-	-	-	-	1	2	1	4
Sanat	4	1	1	1	1	1	1	1	11
Estetik	4	3	4	4	2	7	2	1	27
Adalet	1	-	-	-	1	-	-	-	2
Eşitlik	1	1	-	-	-	-	-	-	2
Özgürlük	5	4	2	-	3	1	2	1	18
Toplam	36	23	17	10	31	17	16	18	168

Penguenler Flüt Çalamaz kitabındaki öykülerde değerlerin geçtiği cümleler ise şunlardır:

4.8.1. Penguenler Flüt Çalamaz

Cancan Sirki'ndeki üç penguenden en küçüğü Peng sirkten kaçmaya karar verir. Bu huyun ailesinden ona geçtiğini düşünür ve dedesinin daha önce kaçtığı gibi o da kaçır:

“Dedesinin dedesi bir gece ansızın, ‘Ava gidiyorum,’ diyerek yola çıkmış, tam on beş yıl sonra geri dönmüş.

‘Neler yaptın?’ diye soranlara, ‘Yürüdüm,’ demiş dede. ‘Dağ, taş demedim, yürüdüm.’

İşe bakın! Bu kadar da olur mu?

Peng de yürümek istiyordu şimdi. İçinden bir ses, ‘Durma,’ diyordu, yürü!” (özgürlük-s.9)

Peng duyduğu sesi dinleyip kaçtığında bir meydana gelir ve gördüklerine hayran kalır:

“(…) Meydanda ilginç, göz alıcı giysiler giymiş neşeli bir grup insan müzik çalıyor, fal açıyor, hokkabazlık yapıyordu.” (sanat, estetik-s.10)

Peng’in içi meydanda gördüklerinden sonra yaşam sevinciyle dolar ve aşağıdaki ifadeyi dile getirir:

“İyi ki sirki terk etmişim, diye düşündü. ‘Yoksa ömür boyu bir sirk soytarısı olarak kalacaktım. Oysa dışarıda ne renkli bir yaşam varmış! Bu dünyadan haberli olmadan yaşamak kim bilir ne üzücü olurdu!” (özgürlük-s.10)

Peng'in sirkte sergilediği bir sürü yeteneği vardır. Peng flüt çalabileceğine de inanır:

“Peng yetenekli bir penguen olduğuna inanıyordu.” (özdenetim-özgüven-s.10)

“Peng birden kararını verdi: Flüt çalmayı kısa sürede öğrenecek, bu meydanda unutulmaz bir konser verecekti.” (özdenetim-özgüven-s.11)

Peng meydana küçük bir deneme yapmaya karar verir. Daha bir nota bile çalmadan kalabalık onun başına toplanır. Peng, kalabalığın onu penguen taklidi yapan bir cüce olduğunu sandıkları için alkışladıklarını fark eder ve oradan uzaklaşır:

“Utanmıştı. Başını öne eğip baktı. İşte o anda alkışların nedenini anladı.” (özdenetim-s.11)

Peng yanlış anlaşıldığını fark edip oradan uzaklaşırken kendisine söz verir ve şu ifadeleri dile getirir:

“(…) Ama bir gece kesinlikle buraya gelip konser vereceğim. Gösteri ve taklit yeteneğimden başka, müzikte de yetenekli olduğumu kanıtlayacağım.” (özdenetim-özgüven, sanat-s.11)

“Peng müzik aleti çalmanın sabır işi olduğunu biliyordu.” (sabır-s.12)

“Palyaço Apo her gün en az iki saat odasına kapanıp çalışırdı. ‘Böyle yapmam şart,’ derdi. Yoksa ellerim kazık kesilir, çalamam.” (özdenetim-s.12)

Peng kimsenin onu çalışırken görmesini istemez ve ıssız bir yere gider. Bu gittiği yerde bıkmadan saatlerce çalışır.

“O geceyi kimsenin olmadığı sakin bir parkta geçirdi. Gün ağarırken kimsenin onu görmeyeceği bir yere, kırlara gitti. Hiç ara vermeden saatlerce flüt çaldı.” (tedbir, sabır-s.12)

Peng, flüt çalarken onu dinleyen kuşlar, kelebekler, böcekler, ağaçlar, otlarla ilgili fıkri müzikten anlamadıklarıdır:

“İyi çalamıyordu çünkü. Sık sık yanlış notaya basıyor, notalar arasında gereksiz yere duruyordu. Ancak ritim duygusu olmayan biri onun çaldığını müzik sana bilirdi.” (sanat-s.12)

“Tam ‘Belki de flüt penguenlere göre değil,’ diye düşünürken, dedesinin kaval çaldığını anımsadı birden. Flütünü coşkuyla üfledi yine.” (özdenetim, sanat-s.12)

Peng, meydana gider ve flüt çalmaya başlar. Kalabalık, Peng'in başına toplanır ancak pek tepki veren yoktur. Sadece aralarından birinin gözlerinin içi parlar. O esnada Peng'in aklına eskiden duyduğu şu söz gelir:

“Biri sana bakarken gözlerinde ışıklar yanıyorsa, bil ki, o dosttur.” (dostluk-s.13)

“Bu ıslıl ıslıl gözlerin sahibi adama hemen büyük bir yakınlık duydu. Ayaklarının dibine kadar gelip yalnızca ona, en sona sakladığı, en iyi bildiği şarkıyı çaldı.” (sevgi-s.13)

Adam Peng’i iyi davranışlarıyla kandırır. Onu koruyacağını söyler. Peng de adama inanır, onun peşinden gider. Barınağa geldiklerinde adam flütü alır ve bir köşeye fırlatır. Peng adamın niyetini anlar ama artık çok geçtir. Adam gerçek niyetini Peng’e söyler:

“Seni aldatmak istemem, dedi. Flüt çalışın felaket. Sirkten kaçtığına göre başka becerilerin vardır, değil mi?” (dürüstlük-s.14)

Adam, Peng’ten sirkte öğrendiklerini sergilemesini ister:

“Çaresiz, boyun eğdi adama. Sirkte öğrendiği numaraları tek tek yapmaya başladı. Adam çok beğenmişti. ‘İşte bunlar harika!’ dedi.” (estetik-s.14)

“Peng o akşam da ertesi gün de durmadan çalıştı.” (sorumluluk-s.14)

“Akşam meydandaki gösteri müthişti.” (estetik-s.14)

Peng, adamı paraları toplarken görünce adamın gözünde daha önce gördüğü o ısıltılı bakışları yanlış anladığını bir kez daha fark eder:

“Gösteriyi ben yaptım, o cebini doldurdu, diye düşündü.” (adalet-s.14)

“O sevdiği çekici meydan birden sevimsiz göründü gözüne.” (estetik-s.15)

“O sırada, hayal kırıklığını tam yaşayamamışken, kalabalıktan bir kadının ciyak ciyak bağırıışlarıyla irkildi. (...) Nitekim kadın az sonra Peng’i kucakladığı gibi bir taksiye atmış, Hayvanları Koruma Cemiyeti’ne götürmüştü.” (yardımseverlik-s.15)

“Sonunda oybirliğiyle onu hayvanat bahçesine göndermeye karar verirler.” (eşitlik-s.16)

Peng hayvanat bahçesine geldiği için sevinçlidir. Kalacağı yerde yalnız olmayacağını anlar:

“Bir başka penguen daha vardı. Üstelik kanı hemen kaynamıştı ona.” (sevgi-s.16)

“Hem de öyle kaynamıştı ki, sırrını beş dakika bile saklayamamıştı.” (sabır-s.16)

Peng’in aynı yerde kalacağı penguen Sung’tur:

“Sung, Peng’i çok sevdi.” (sevgi-s.16)

Sung ve Peng arasında Peng’in anlattıklarından sonra şu konuşma geçer:

“Ben de bir gün kaçacağım, dedi Sung.

‘Neden?’ diye sordu Peng. ‘Sıkıldın mı?’

Evet. Canım yürümek istiyor.” (özgürlük-s. 16)

Hikâyede yürümek kavramı özgürlük kavramını ifade eder:

“Peng, Sung’un derdinin anlamıştı. Dedesinin dedesi gibi ona da bir ses yürü diyordu anlaşılan. Bu hastalığın bir tek tedavisi vardı: o da yürümekti.” (özgürlük-s.17)

Peng, Sung’u anlar ve ona şöyle bir teklifte bulunur:

“Yaşam uzun bir yürüyüşür, dedi Peng. Birlikte yürüyebiliriz. Üstelik iki kişiyle çok da zevkli olur.” (dostluk-s.17)

“Sung’un gözleri parladı. Saygıyla baktı Peng’e.” (saygı-s.17)

“O gece Sung ile Peng hayvanat bahçesinden kaçtılar. Sabaha kadar da hiç durmadan yürüdüler.” (özgürlük-s.17)

Yürüyerek bir çiftliğe gelirler:

“Çiftliktekiler penguenleri hem şaşkınlık hem de sevgiyle karşıladılar. Peng ile Sung’u çiftliğin bir üyesi olarak kabul ettiler.” (sevgi-s.17)

Peng ve Sung çiftlik hayatına alışır ve Dung adında bir çocukları olur. Peng çiftlikte hiçbir şey yapmaz ve aylak aylak gezer:

Dung bir gün çiftlikte flüt bulur ve çalmak ister. Peng yıllardır sakladığı eldiveni yavrusuna verir:

“Şimdi küçük Dung her sabah flütü ile nehir kıyısına iniyor, akşama kadar flüt çalıp duruyor.” (sabır-s.17)

4.8.2. Napoliten Şarkı

Meto, evde kimse olmadığında yatak altlarına girer ve annesinin yatakların altına sakladığı eşyaları karıştırır. Annesi bu eşyaları bir gün lazım olur diye saklar:

“Şimdi olmasa bile günün birinde mutlaka işe yarar, diye düşünürdü.” (tedbir-s.19)

Meto, babasına bulduğu müzik kutusunu gösterir. Meto'nun babasının müzik kutusunu gördüğündeki sevincinin nedeni kutuyu çocukluluğundan hatırlamasıdır. Bu onda eski bir dostu görme duygusu uyandırır.:

“Eski bir dostuna rastlamış kadar sevindi üstelik.” (dostluk-s.20)

“Kutuyu, sirkeli bir bezle temizledi, pırıl pırıl yaptı.” (temiz olma-s.20)

Meto'nun babası, dayısının müzik kutusunda çalan Napoliten şarkıyı dayısının sevdiğini dile getirir:

“(…) Bu Napoliten şarkıyı çok severdi.” (estetik-s.20)

Meto, şarkıyı ve adını çok sevdiğini dile getirir:

“Unutmamak için alelacele bir kâğıda *Napoliten* yazdı, cebine koydu.” (tedbir-s.20)

Napoliten şarkı bulunduğu için çok sevinçlidir:

“Aynı anda, biri sevinçten çıldırmak üzereydi. Yıllardır tahta kutuda hapis hayatı yaşayan Napoliten Şarkı'ydı bu. Şimdi bir düş sarhoşuydu. Kolay mı, yıllardır hep bugünün gelmesini beklemişti.” (özgürlük-s.20)

“Şarkı daldan dala konmalı, dilden dile söylenmeli ki, yaşasın” (sanat-s.21)

Napoliten Şarkı Meto'nun maymun iştahlı olmasından ve kendisinden iki gün sonra sıkılmasından korkar. Şarkı hem özgür olmak hem de unutulmamak telde duran kuşlardan birine gitmesi gerektiğini düşünür:

“Aklından geçeni yaptı hemen. Kutuyu terk etti. En küçük serçenin gagasından içeri girdi.” (özgürlük, tedbir-s.21)

Gagasından içeri Napoliten Şarkı giren kuş ötünce ağzından “cik cik” sesi yerine Napoliten şarkı çıkmaya başlar:

“Minik serçe, çekine çekine, bir kez daha denedi ötmeyi.” (tedbir-s.23)

“Bu da nesi? Gagamı aralayınca şarkı çalıyor. Oysa ben cik cik demek istiyorum, yalnızca.” (özdenetim-s.22)

“Öteki serçeler gibi değilim artık.” (eşitlik-s.22)

Şarkı, minik serçenin derdini anlar ve minik serçeyi terk eder. Kuşçu dükkanının önünde bir kalabalık görür:

“Şarkı, kuşlardan en alımlısını gözüne kestirdi; yemyeşil kafalı, kırmızı, mavi kanatlı, insan gibi konuşanını. Papağanı yani.” (estetik-s.22)

Papağan, şarkıyı söylemeye başlar:

“Papağan ise kasım kasım kasıldı. Şarkıyı kendi uydurdu sanıyordu. Oldu bitti, yeteneğine güvenirdi zaten.” (özgüven-s.24)

Papağanın kibrinden rahatsız olan şarkı onu hemen terk eder:

“Papağandan soğumuştı. Artık bir dakika bile yanında durmak istemiyordu. Hemen terk etti onu.” (özgürlük-s.24)

Karga, Şarkı’yı fark eder ve onu taşımak ister. Sesi kötü olduğu için görmediği saygıyı görebileceğine inanır:

“(…) Oysa, güzel bir şarkısı olsaydı, bütün yaşamı değişebilirdi. Sevilir, saygı görürdü.” (saygı-s.24)

“Kara karga bu geç yakaladığı mutluluğu kaybetmemek için şarkının bir dediğini iki etmez, isterse dünyayı gezdirirdi.” (tedbir-s.24)

“Yaşam, seçeneklerden birini seçmektir, dedi, hemen mor dağların ardına gitmeye karar verdi.” (özdenetim-s.25)

Şarkı bir pencereden eve girer ve orada bir çocuk görür. Çocuğun bilgisayarına girmek ister ancak çocuk bir düğmeyle onu bilgisayardan çıkarır. Bu duruma üzülen Şarkı, Meto’yu özlediğini fark eder.

“Hünerini sarı kafalı çocuğa göstermek için acele ediyordu.” (sabır-s.25)

“Gene en iyisi Meto, diye düşündü. Meto’yu çok özlemişti.” (sevgi-s.26)

Kutuya geri dönen Şarkı’yı, Meto sokaktaki çocuklara dinletmeye başlar:

“Çocuklar büyülenmişti.” (estetik-s. 27)

“Şarkı’nın içi içine sığmıyordu. ‘Başardım!’ diyordu gururla. Bir ıslık olmayı başardım sonunda.” (özdenetim-s.27)

“Artık kimse tıkamaz beni tahta kutuya.” (özgürlük-s.27)

4.8.3. Madam Lulu’nun Şapkası

Madam Lulu’nun giysi dükkânı çok kalabalıktır ve kime yetişeceğini şaşırır, dükkânın kapanma saatinin bir an evvel gelmesini arzu eder:

“Sık dişini Lulu, dedi kendi kendine. Şunun şurasında yirmi dakika kaldı.” (sabır-s.28)

“Askılıktaki yeşil şapka da oflaya puflaya dakikaları sayıyordu.” (sabır-s.28)

Sabahat Hanım, büyük bir alışveriş yapar ve eli kolu dolu eve gelir:

“Gelecek yıl alamazsam, deyip bir yığın ıvrır zıvıra para vermişti.” (tedbir-s.29)

“Sokakta şapkayla dolaşmayı sevmezdi” (estetik-s.29)

Sabahat Hanım şapka kullanmayı sevmez, kendisine yakışmayacağını düşündüğü için arkadaşına hediye etmeye karar verir:

“Bugün Neriman’ın doğum günüydü. (...) Şapka ona tıpatıp uyardı. Kıvrıkcık, kabarık saçlarının üstünde ne de güzel dururdu.” (estetik-s.29)

“Şapkanın kenarında siyah bir tüy vardı. İlk bakışta hoş görünmemiştii gözüne, bir çırpıda çekip attı, bembeyaz bir martı tüyü taktı yerine.” (estetik-s.30)

“Leş gibi sigara kokuyordu.” (temiz olma-s.29)

Şapka, yeni sahibini sevmez:

“Pencereden dışarı şöyle bir göz atayım derken, yoldan geçen bir seyyar satıcının tam üstümde olduğunu fark etti. Usulca atlayıverdi tezgâha. (özgürlük-s.31)

Şapka yeni gittiği evde bir süre tavan arasında kalmak zorunda kalır:

“Şapkacık, tavan arasında hemen ilk günden yeni dostlar edinmişti. Güveler, fareler, hamamböcekleri çok iyi davranmışlardı ona.”

“Dostları aç kaldığında öyle üzülüyordu ki, bazı günler gövdesinden ufak bir parça yemelerine bile göz yumuyordu. (yardımseverlik-s.32)

Çocuklar, şapkayı bahçeye diktikleri korkuluğun başına koymak için karanlıktan çıkarır:

“Nasıl, bir sabah aniden kurtuldu karanlıktan.” (özgürlük-s.32)

Şapka, bulunduğu yerden, açık havada olmaktan çok memnundur, kuşlarla iyi anlaşır:

“Kuşlar bahçedeki bitkilere, tohumlara dokunmuyor, o da gövdesinde yaşamalarına izin veriyordu.” (sorumluluk-s.32)

“Güneşi, kuşları seviyorum ben” (sevgi-s.32)

Çocuklar kış gelince kardan adam yapar ve şapkayı kardan adamın başına yerleştirir. Şapka kusurları görünmediği için sevinçlidir:

“Kendini seyredenlere sıkılmadan, üstelik gururla bakabiliyordu. Delikleri, lekeleri, yıpranıklığı fark edilmiyordu artık. (özgüven-s.33)

Karlar eridikten sonra şapkanın keyfi kaçır. Çünkü kusurları daha da artar ve gözükür:

“İyiden iyiye bozulmuştu, su çekmiş, şekilsizleşmişti.” (estetik-s.33)

Şapka bu sefer bir film aksesuarları deposuna getirilir. Doğal yollardan eskidiği için birçok filmde kullanılabileceği konuşulur. Şapka şimdi de eski olduğu için gururludur:

“Birçok filmde kullanabiliriz.” (sanat-.35)

“Lekesiz, kalıplı olmadığı için gururlanıyordu şimdi.” (özgüven-s.35)

Şapka, çocukları anımsar:

“Gözleri dolmuştu. Çocuklar kim bilir ne düşünmüştü? Veda bile etmeden ayrılmasına içlerlemişler miydi?” (dostluk-s.35)

4.8.4. Karga Fırfır Bir Oyun Oynuyor

Fırfır garip huyları olan bir kargadır, kendisi siyah olduğu için siyah rengi sevmez:

“Kara renge düşmandı. Canlı, parlak renklere ise tam tersi, delicesine tutkundu.” (estetik-s.36)

“Fırfır, koleksiyonunu bütün öteki koleksiyoncular gibi gözlerden uzak tutuyordu. Bu amaçla yüksek duvarlı, her yanı sarmaşıklarla kaplı, kimsenin girip çıkmadığı bir bahçeyi seçmişti.” (tedbir-s.36)

Fırfır’ın seçtiği bahçede küçük bir kulübede yaşlı bir kadın olan Pamuk Hanım yaşar:

“Pamuk Hanım’ın hiç yanından ayırmadığı yakın bir dostu vardı. Küçük, pilli bir cep radyosuydu bu.” (dostluk-s.37)

“Tam o sırada Fırfır geldi. Gagasında kırmızılı mavili çok şık bir eşarp vardı.” (estetik-s.37)

Pamuk Hanım, karganın sakladığı kumaşları görür:

“Ne güzel şeyler bunlar! diye bağırırdı.” (estetik-s.38)

“Amma yakışıklı olmuştu.” (estetik-s.39)

Fırfır, Pamuk Hanım’ın diktiği ilginç kuklaları resmi dairelerin çatılarına bırakmaya başlar.

Vali bu durum karşısında gerilir:

“Masasına oturur oturmaz, hemen gazeteleri aradı Vali.” (tedbir-s.41)

Pamuk Hanım sürekli kukla diktiği için malzemeler çok çabuk biter:

“Karga Fırfır’ın işi çok artmıştı. Durmadan malzeme topluyordu.”(sorumluluk-s.42)

“Şimdi de radyodan gelen piyano ezgisine kaptırmıştı kendini. Müziğin verdiği güçle, çılgın bir kukla dikiyordu.” (sanat-s.42)

“Emniyet Müdürlüğü’nde bütün izinler kaldırıldı.” (tedbir-s.42)

4.8.5. Açık göz ile Süs

Balıkçı her sabah güneşin doğuşunu izler, o sabah güneş bulutların arkasından belli belirsiz gözükür:

“Neyse, ben işime bakayım.” (sorumluluk-s.46)

Balıkçı, balığa her zaman Açık göz adında martı ile çıkar:

“Açık göz martı, balıkçının can dostuydu.” (dostluk-s.47)

Balıkçı, Açık göz sayesinde her gün bol bol balık yakalar. Açık göz’ün iyiliğine karşılık vermeyi ihmal etmez:

“Balıkçı yapılan iyiliğin altında kalır mı? Kalmıyordu tabii. Yakaladığı balığın bir kısmını Açık göz’e bırakıyordu.” (adalet-s.47)

“Kasabalılar yaşlı balıkçı ile martının sarsılmaz dostluğuna hayrandılar.” (dostluk-s.48)

Kasabalı, çok balık yakaladığı için balıkçıya ‘Şanslı’ adını takar:

“Aslına bakarsanız balıkçı, Şanslı adının açıktan açığa kullanmayı pek sevmiyor, ‘Uğuru kaçır,’ diyordu.” (tedbir-s.48)

Açıkgöz bir gün hayatını değiştirecek olan Süs adındaki dişi martıyla denizde karşılaşır:

“Rastlamakla kalsa iyi, büyülendi de.” (estetik-s.48)

Açıkgöz, Süs’e kasabada kalmasını teklif eder. Süs bu teklif karşısında deliye döner ve reddeder:

“Benim bambaşka hayallerim var. Dünyayı gezmek istiyorum ben.” (özgürlük-s.49)

“Doğrusunu söylemek gerekirse, dedi, ben de bu tekdüze yaşamdan sıkıldım.” (dürüstlük-s.49)

Açıkgöz, Süs’ten uzak kalmak istemez ve onunla gitmeye karar verir:

“İyi bir dostum olsa, diye devam etti, ‘Şöyle tatlı, neşeli, güvenilir biri.’ Dünyayı gezerim onunla.”(dostluk-s.49)

“Annesini, sabırla ona yiyecek taşıyışını, uçmayı öğretişini anımsadı. (sabır, sevgi-s.50)

Açıkgöz kasabayı terk ederken gözleri dolar. Buna rağmen yine de kasabayı terk eder:

“Hayır, geri dönmeyecekti. Süs haklıydı çünkü. Dünya bu kasaba kadar ufak değildi. Görülecek çok yer vardı.” (özgürlük-özdenetim-s.50)

“Süs iyi bir yol arkadaşıydı. Konuşmayı seviyor, her gördüğü güzel şeyi Açıkgöz’e gösterip anlatmaktan zevk alıyordu.” (dostluk-s.50)

“Süs heykellerin arasında dolaşmaktan hoşlanıyordu.” (sanat-s.50)

Açıkgöz’ün aklına balıkçı gelir ama Açıkgöz artık geçmişi düşünmek istemez:

“Birden aklından uzaklaştırdı bu düşünceyi. Ardına bakmak istemiyordu artık.” (özdenetim-s.50)

Açıkgöz yine eski günleri anımsar ancak bunu istemez. O neşeli, canlı Süs’le mutludur:

“Açıkgöz artık o günleri anımsamak bile istemiyordu.” (özdenetim-s.51)

“Yaşamak sevmektir, gezmektir.” (sevgi-s.51)

“Açıkgöz, ‘Ne güzel bir gün,’ diye düşünüyor, Süs’e hayran hayran bakıyordu.” (estetik-s.51)

“Süs ondan çok farklıydı. Kendinden emindi, gururluydu.” (özgüven-s.51)

Süs bir gün Açıkgöz’e kötü bir şaka yapar, hareketsiz bir şekilde yerde yatar:

“Açıkgöz’ün bağırtısını duyan bir sürü kuş, akın akın yanlarına geldi.” (yardımseverlik-s.52)

“Dirilmesi için kendi yüreğimi hiç düşünmeden verirdim.” (sevgi-s.52)

Açıkgöz, Süs’ün şakasından dolayı ona kırılır ama belli etmez:

“Açıkgöz de kırgınlığını belli etmedi. Hatta bu olayı tümüyle unutmuş gibi davrandı. Çünkü onu seviyor, kaybetmek istemiyordu.” (sevgi-s.52)

Açıkgöz, Süs’e sürpriz yapmak ister:

“Çeşmenin yalağından gagasına su doldurarak yere ‘Süs’ yazdı.” (sevgi-s.52)

Açıkgöz, Süs’ü arar ama bulamaz. Süs onu bırakıp gider ama Açıkgöz onun geri döneceğine inanır ve onu çeşmenin başında bekler:

“Açıkgöz günlerce çeşmenin başından ayrılmadı. Yerdeki yazı silinmesin diye gagasıyla su taşıyıp durdu.” (sabır-s.53)

“Ya da özgür olmak istemişti. Yolculuğunu yalnız başına sürdürmek.” (özgürlük-s.53)

Açıkgöz, gördüğü her martıyı Süs sanır ve martıların yanlarına gidip onları rahatsız eder:

“Sonra da ‘Özür dilerim,’ deyip gözleri yaşlı, uçup gitti.” (özenetim-s.53)

Bir gün doğduğu kasabaya benzeyen bir yere yolu düşer:

“Açıkgöz, balıkçıları çok severdi. Eee... ne de olsa eski dostuydu balıkçılar.” (dostluk-s.54)

“Balıkçılar yufka yürekli, sevecen, duygulu olurlar; martılarla dostturlar.” (dostluk-s. 54)

Açıkgöz yaşlı bir balıkçıyı gözüne kestirir:

“Balıkçı da onu görmüş, sevmişti. İri bir balık fırlatmıştı çünkü Açıkgöz’e doğru.” (sevgi-s.54)

“O günden sonra martı, o balıkçıyı terk etmedi. Birlikte balığa çıktılar, tuttukları balıkları birlikte paylaştılar. Balıkçı yeni bir ad taktı ona: Dost.” (dostluk-s.54)

4.8.6. Açelya’nın Upuzun Bir Günü

Bez bebek Melo, pencereden dışarı baktığında havanın çok güzel olduğunu görür ve o günün çok güzel geçeceğini düşünür:

“Karganın sesi bile değişti. Yumuşadı, güzelleşti.” (estetik-s.57)

“Bir ağacın dalına çıktı, bağıra bağıra şarkı söylemeye başladı.” (sanat-s.57)

“Kendi sesinin güzelliğine hayran kalmıştı.” (estetik-s.57)

“Bez bebek Melo, yerinde duramıyordu artık.” (sabır-s.57)

“Vay be! Bugün amma yakışıklıyım!’ dedi içinden.” (estetik-s.57)

Melo tam dışarı çıkarken pencerenin önündeki açelyanın ağladığını duyar:

“Neyin var güzel açelya? Neden ağlıyorsun?” diye sordu.” (estetik, yardımseverlik-s.57)

“Olmaz, dedi Melo. Çıkamazsın. Dışarısı çok soğuk. Bak, ben bile atkımı taktım.” (tedbir-s.58)

Açelya dışarı çıkmak için ısrar eder:

“Olsun... Ah, bir bilsen Melo, bahçedeki bitkileri öyle kıskanıyorum ki! Keşke şimdi ben de seninle bahçeye çıkabilsem. Yapraklarıma kuşlar konsa, güneş aksa içime.” (özgürlük-s.58)

Melo açelyanın gözyaşlarına dayanamadığı için onu bahçeye çıkarır:

“Ne olur sus! Diye yalvardı açelyaya. ‘Susarsan seni bahçeye çıkarırım.’ Açelya ağlamayı kesti. Gerçekten de birkaç dakika sonra kendini bahçede buldu.” (dürüstlük-s.58)

“Açelya, Melo’nun arkasından sevgiyle baktı. Ne yumuşak kalpli bir bebektir Melo.” (sevgi-s.58)

Açelyanın dalına bir serçe konar ve açelyayı uzun uzun koklayıp şunu söyler:

“Ne güzelsin, dedi neşeyle.” (estetik-s.59)

Açelya yapraklarında delikler açıldığını fark eder. Böceğin yapraklarını deldiğini görür ve ona yapraklarından gitmesini söyler:

“Yorulunca da, özür bile dilemeden çekti gitti.” (saygı-s.59)

Bir kız çocuğu açelyayı görür ve ne kadar beğendiğini dile getirir:

“Aaa! Şu güzel çiçeğe bak! Ne sevimli!” (estetik-s.59)

“Çocuklar çok hoşlanmıştı açelyadan. Üstelik ‘ne sevimli’ demişti biri.” (estetik-s.59)

Açelya çiçeklerini koparan kızlara kızmaz, aksine çocuklar kendisinden hoşlandığı için mutlu olur:

“Açelya, Sevmek vermektir, dedi.” (sevgi-s.59)

Açelya sabaha karşı yapraklarına düşen soğuk taneciklerin ne olduğunu defneye sorar:

“Gece, yerini sabaha bırakmayı pek istemez. Bazen bu yüzden sulu gözlülük edip ağlar. Hava ılıksa gözyaşları çiy olur, soğuksa kırağı.” (bilim-s.61)

4.8.7. Taa Samanyolu

Eşo köyden kente gelmiş bir çocuktur. Gökyüzünü göremediği için gökdelenleri sevmez. Uçan balon satar. Bir gün bir çocuk ondan uçan balon alır. Çocuk Eşo’ya balonun nereye kadar uçabileceğini sorar. Eşo da “Samanyolu” cevabını verir. Çocuk akşama kadar balonuyla oynar:

“Eşo gökdelenleri hiç sevememişti.” (estetik-s.64)

“Eve dönünce, ilk işi balonu balkon demirlerine bağlamak oldu. Yapacak çok ödev vardı.” (sorumluluk-s.66)

Balon, balkonda bir çiçek görür:

“Bu çiçekle arkadaşlık ederim, canım sıkılmaz, diye düşündü önce.” (dostluk-s.66)

Balon balkonda demire bağlı olmaktan sıkılır ve oradan gitmesi gerektiğini düşünür:

“Yoo! diye bağırdı. Ömür boyu bu soğuk demire takılı kalamam. Dünyayı dolaşacak enerjim var benim.” (özgürlük-s.66)

“İpi gevşemişti zaten. Rüzgâr da çıkmıştı. Ufak bir çaba, balkon demirinden kurtulmasına yetti.” (özgürlük-s.66)

“Önce nereye gideceğini bilemeyip sağa sola yalpa vurup durdu sonra aklına pat diye Samanyolu geldi. Neden olmasın? Samanyolu’na gidecekti.” (özdenetim-s.66)

Balon Samanyolu’na nasıl gideceğini bilmez. Önüne gelene nasıl gideceğini sorar. Önce mavi bir çocuk giysisine sorar:

“Duymaz olur muyum? dedi giysi. Samanyolu, sahibimin dilinden düşürmediği bir şarkıdır.” (sanat-s.67)

Balon Samanyolu’na nasıl gidileceğini bir kıza sorar:

“Kız, ‘Buldum!’ diye bağırırken, o sevinçten kızın yanağına küçük bir öpücük yapıştırmıştı.” (sevgi-s.70)

“Samanyolu bir yıldız kümesi, diye okudu kitaptan, kız. Milyonlarca yıldızdan oluşmuş...”
(bilim-s.70)

Balon Samanyolu’nun ne olduğunu öğrendikten sonra yükselmesi gerektiğini düşündü:

“Rüzgâr balonun ne istediğini anlamıştı. Ona yardım etti, yükseklerle çıkardı.”
(yardımseverlik-s.70)

“Balon rüzgârın çabasıyla ta gökdelenlerin çatılarına kadar yükselmeyi başardı.”
(yardımseverlik-s.70)

Balon martının çok şey bildiğini düşünerek onun peşinden ayrılmaz, rüzgâr balona martıya yetişebilmesi için yardım eder:

“Balonu martıya yetiştirmek için elinden ne geliyorsa yaptı.” (yardımseverlik-s.71)

Martının peşinden giden balon denize gelir ve orada fener ile karşılaşır:

“Deniz, balonu da yumuşatmıştı. İnce, nazik bir sesle, ‘Şeeey, sayın fener,’ dedi. Samanyolu buradan görülür mü?” (saygı-s.72)

Martı balona Samanyolu’nu bulması için bir ipucu verir ve gözden kaybolur. Balon çok ışık olan yerde yıldızları göremeyeceğini anlar:

“Bu kentte bir yığın ışık var. Her pencere bir ışık zaten. Her gökdelen yüzlerce ışık, koca kent milyonlarca ışık. Kentin kıskanç ışıkları Samanyolu’nun ışığını gizliyorlar. Bu yüzden onu bir türlü göremiyorum. Samanyolu’nu görebilmek için kentin ışık cümbüşünden uzaklaşmalıyım.” (bilim-s.72)

“Rüzgâr, balonu kentin dışına çıkarmayı seve seve üstlendi. Üfleye üfleye, onu ışıkların olmadığı bir sahil köyüne götürdü.” (yardımseverlik-s.73)

Balon, aradığını bulduğu için çok mutlu olur:

“Çok hoşlanmıştı Samanyolu’ndan. İrili ufaklı yanıp sönen pırıltılar aklını başından almıştı.”
(estetik-s.73)

4.8.8. Kayıp Eşya Bürosu

Sardunya kayıp eşya bürosuna getirilir:

“Tek gördüğü pencerenin önünde yükselen, kirden kapkara olmuş bir duvardı.” (temiz olma-s.75)

Sardunya nerede olduğunun farkına varmaya başlar. Her yerde toz içinde kalmış eşya vardır:

“Tozu, pisliği hiç sevmeydi. Sahibi de tozdan hoşlanmazdı. Yapraklarını sık sık ıslak süngerle siler, temizlerdi.” (temiz olma-s.76)

Sardunya raflardaki eşyalarla konuşmaya başlar. Neden onları kimsenin gelip almadığını sorar. Pırasa, sadece değerli eşyalar için gelindiğini kendi gibilerin hiç aranmadığını ve bir gün çöpe atıldığını söyler, sardunya duyduklarına üzülür:

“Bildigi tek şey vardı, o da sevginin her şeyden değerli olduğuydu.” (sevgi-s.77)

Sardunya, pırasaya cevap verir:

“Yoo... Öyle deme! Sahibim beni çok severdi. Suyumu düzenli verir, toprağımı sık sık havalandırırdı. Sabah güneşi alan bir pencerenin önünde oturturdu.” (sevgi-s.79)

“Kol kola girmiş sekiz nota, neşeli sesler çıkararak Sardunya’yı selamladılar. Sardunya çok hoşlanmıştı notalardan. Oldu bitti müziği severdi zaten.” (sanat-s.80)

Tükenmez kalem, sardunyaya büronun aslında güzel bir yer olduğunu anlatmaya, onu buna ikna etmeye çalışır, sardunya ise kendisi için en önemli olan şeyi düşünür:

“Benim içinse, en önemli şey ışık. Güneşsiz bir odada çiçek açamam ki!” (bilim-s.80)

“Çiçeksiz bir sardunya güzel olabilir mi?” (estetik-s.80)

“Sardunya, ‘Beni de sahibim arar mı?’ diye sordu, sonra. ‘Umut vermek istemem,’ diye yanıtladı bu soruyu Evrak Çantası.” (dürüstlük-s.81)

Eşyalar sardunyaya, büronun eski memurunun emekli olduğunu yeni memurun geldiğini söyler:

“Eski memuru alkışlıyorlar. Eski memur emekli oluyor.” (saygı-s.82)

Tükenmez kalem memur değişikliği için “Yenilik!” diye bağırır, sardunya yüksek sestten dolayı çok korkar:

“Hiçbirimiz sağır değiliz! diye çıkıştı Kalem’e. Ödümüzü koparmaya ne hakkın var!” (saygı-s.82)

Sardunya, evrak çantasına yeni memur gelince ne gibi yenilikler olacağını sorar:

“Her yeni memur değişiklik demektir. Yenisi gelir gelmez rafları boşaltır, temizler. Tozumuzu alıp sıraya dizer. Yenilik dediği bu işte.” (temiz olma-s.82)

Sardunya, tiyatro kostümünü fark eder:

“Sardunya’nın kendisine baktığını fark edince, eteklerini iki ucundan tutup saygıyla eğildi.” (saygı-s.82)

“Ama güneşi gördüm ben! diye haykırdı. Bu karanlık, küf kokulu odada nasıl tıklır kalırım?” (özgürlük-s.83)

“Limandaki öbür gemilerin ışıklarıyla arkadaş olur, uzun uzun konuşurduk.” (dostluk-s.83)

Yün atkı da geçmişini hatırlayıp duygulanır:

“İnanır mısınız, dedi son derece içten. “Yalnız kendimiz için değil, beni bekleyenler için de kurtulmak istiyorum buradan.” (sevgi-s.84)

Tükenmez kalem, artık bu konuşmanın bitirilmesi gerektiğini düşünür:

“Tükenmez, nasılsa o ana kadar sabretmiş, söze karışmamıştı.” (sabır-s.84)

“Hepimiz farklı farklıyız, ama gene de geçinip gidiyoruz.” (saygı-s.84)

Sardunya sabahki karamsarlığını biraz üzerinden atar:

“Yeni arkadaşlarını tanıdıkça ısınmaya başlamıştı üstelik.” (dostluk-s.85)

4.9. Pembe Kuşa Ne Oldu?

Pembe Kuşa Ne Oldu? öykü kitabı toplam 10 öyküden oluşmaktadır. Eserde tespit edilen değerler Tablo 26’da gösterilmektedir.

Tablo 26

Pembe Kuşa Ne Oldu? Öykü Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Değerlerin Bulunduğu Sayfa Numaraları	Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	18, 21,30, 39, 41, 45, 82	7
Tedbir	9, 24, 37, 39, 42, 64, 65, 66	8
Sevgi	14, 32, 33, 48, 59, 60, 87	9
Dostluk	12, 15, 32, 39, 44, 46, 48, 49, 54, 78, 86	12
Sorumluluk	12, 16, 32, 34, 37, 57, 62, 64, 69, 74, 75	12
Vatanseverlik	-	-
Yardımseverlik	49, 54, 55, 60, 64, 76	6
Dini İnanış	-	-
Özdenetim-Özgüven	18,19, 23, 28, 29, 33, 40,52, 54, 55, 60, 67, 83, 84, 90	16
Dürüstlük	13, 33, 43, 58, 87	5
Sabır	12, 14, 21, 24, 27, 34, 35, 49, 52, 58, 70, 88	12
Saygı	19, 31, 41, 54, 90	6
Bilim	54, 64, 66, 67, 70	6
Sanat	10, 14, 16, 18, 19, 20, 23, 31, 48, 56, 59, 72, 73, 84, 87, 90	17
Estetik	15, 18, 20, 22, 23, 24, 31, 47, 48, 58, 59, 82, 85, 89	17
Adalet	-	-
Eşitlik	90	1
Özgürlük	16, 46	2

Tablo 26 incelendiğinde eserde 17 kez geçiş sıklığıyla en çok işlenen değerlerin “estetik” ve “sanat” değerleri olduğu saptanmıştır. Bu değerlerin ardından hikâyelerde en çok yer verilen bir diğer değer 16 geçiş sıklığıyla “özdenetim-özügüven” değeridir. Daha sonra 12 geçiş sıklığıyla “dostluk”, “sorumluluk”, “sabır” değerleri, 9 geçiş sıklığı ile “sevgi” değeri, 8 geçiş sıklığıyla “tedbir” değeri ve 7 geçiş sıklığı ile “temiz olma” değeri hikâyelerde en çok yer verilen değerlerdir.

“Bilim”, “yardımseverlik” ve “saygı” değerleri 6 geçiş sıklığıyla, “dürüstlük” değeri 5 geçiş sıklığıyla, “özgürlük” değeri 2 geçiş sıklığıyla, “eşitlik” değeri 1 geçiş sıklığıyla daha az yer alan değerlerdir.

İncelenen bu eserde bulunun 10 öyküde “vatanseverlik”, “adalet” ve “dini inanış” değerleri yer almamaktadır.

Tablo 27

Pembe Kuşa Ne Oldu? Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı

Değerler/Öyküler	Pembe kuşa Ne oldu?	Hep Aynı Şarkı	Benim Adım Titi	Eski Bir Çin Kuklası	Kerpeten Sokağının Derdi	Mavi Ada'da Bir Gün	Kum Kaleler	Şakacı Güneş	Melodi Adası	Güneş Saçlı Kız	Değerlerin Toplam Geri Sıklık
Temiz Olma	-	2	-	1	2	1	-	-	-	1	7
Tedbir	1	-	1	-	3	-	-	3	-	-	8
Sevgi	2	-	-	2	-	1	3	-	-	1	9
Dostluk	2	-	-	1	2	4	1	-	-	2	12
Sorumluluk	1	1	-	3	1	-	1	3	2	-	12
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardımseverlik	-	-	-	-	-	1	3	1	1	-	6
Dini İnanış	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özdenetim-Özgüven	-	2	3	2	1	-	4	1	-	3	16
Dürüstlük	1	-	-	1	1	-	1	-	-	1	5
Sabır	2	1	2	2	-	1	2	1	-	1	12
Saygı	-	2	-	1	1	-	1	-	-	1	6
Bilim	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	6
Sanat	2	4	1	1	-	1	3	-	2	3	17
Estetik	1	4	2	1	-	2	2	-	-	5	17
Adalet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eşitlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Özgürlük	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2
Toplam	12	17	9	15	11	12	22	14	5	19	136

Pembe Kuşa Ne Oldu? kitabındaki öykülerde değerlerin geçtiği cümleler ise şunlardır:

4.9.1.Pembe Kuşa Ne Oldu?

Mufo sokakta arkadaşlarıyla oyun oynarken rüzgâr çıkar. Yağmur yağmaya başlar, çocuklar ıslanmamak için önlem alır: “Çocuklar bir saçağın altına kaçıştı.” (tedbir-s.9)

Mufo bir müzik sesi duyar. Bu ses gökkuşağının olduğu yerden gelir:

“Bir piyano sesi bu.” (sanat-s.10)

“Babası işe gitmiş, annesi yemek pişiriyordu.” (sorumluluk-s.12)

Mufo gökten gelen piyano sesini duyar ve aklına Şekerci Amca gelir:

“Şekerci Amca, Mufo’nun yakın dostuydu.” (dostluk-s.12)

“Şekerci, Mufo’yu sabırla dinledi.” (sabır-s.12)

Şekerci Amca, uzun süredir gökyüzüne bakamadığını söyler:

“Ama ne yalan söyleyeyim, bugünlerde senin duyduğuna benzer bir ses duymadım.” (dürüstlük-s.13)

Gökyüzünde ne olduğunu öğrenebilmek için göğsünde taşıdığı pembe kuşunu gökyüzüne gönderecektir:

“Pembe kuşun kanatlarını son kez okşadı.” Kulağına, Git minik kuşum, git bulutlar ülkesine.” (sevgi-s.14)

“Mufo günlerce pembe kuşun yolunu gözledi. Pencereelerde, ağaç tepelerinde, çatılarda gözlerini havaya dikip bekledi.” (sabır-s.14)

Mufo, erik dalında otururken arkadaşları onu görür. Onlara gökten gelen müziği dinlediğini söyler. Arkadaşları onunla dalga geçer. Çocukların arasındaki Çilli Kız da müziği duyduğunu söyler:

“Gökyüzünden gelen müziği dinliyorum.” (sanat-s.14)

“Mufo’nun gözleri sevgiyle parladı.” (sevgi-s.14)

“Çilli Kız çok sevimliydi.” (estetik-s.15)

“Sırtını Çilli Kız’ın sırtına yasladı.” (dostluk-s.15)

4.9.2. Hep Aynı Şarkı

Musto o sabah uyandığında neşelidir:

“Kaç aydır ilk kez yatağını nazlanmadan topladı.” (sorumluluk-s.16)

“Hiç yapmadığı bir şey daha yaptı; muhabbetkuşu Necati’yi kafesinden çıkarıp, gökyüzünde uzun bir yolculuğa gönderdi.” (özgürlük-s.16)

Annesiyle babası kahvaltı eder:

“Flütünü yastığının altından aldı, hafifçe üfledi.” (sanat-s.16)

Annesi ve babası Musto’yu flüt çalması için dışarı gönderir, Musto dışarıda flüt çalarken herkes ondan kaçır. Ama Musto insanların ve hayvanların kaçmasını başka sebeplerle ilişkilendirir:

“Komşu evlerde, az önce yoğun bir sabah temizliği telaşı vardı. Kimi pencerelerden yorgan ve kilimler sarkıtılmıştı, kiminden tozlu tavan süpürgeleri silkeleniyordu.” (temiz olma-s.18)

Musto flütünü tam çalacakken biri onu çalmaması konusunda uyarır. Musto bu duruma tepki gösterse de sonrasında davranışlarını kontrol edebilir:

“Musto, sinirlenir gibi oldu, ama öğretmenin müzik zevkinin eğitimle oluşturulabileceği konusundaki görüşlerini anımsayınca yatıştı.” (özdenetim-s.18)

Musto, kendisini kimsenin olmadığı korulukta bulur:

“Ne hoş! İşte tam bana göre bir yer.” (estetik-s.18)

“Sanki ağaçlar nefeslerini tutmuş, heyecanla konsere başlamamı bekliyordu.” (sanat-s.18)

“Parçasına girmeden, birkaç kez eğilerek selamladı uzun boylu ağaçları.” (saygı-s.19)

“Gözlerini kapattı, flütünü üfledi.” (sanat-s.19)

Musto, ağaçların tepkisini yanlış anlar:

“Aferin bana! dedi Musto.” (özgüven-s.19)

Uzun uzun flütünü çalar. Ormandaki canlılar flüt sesinden rahatsız olurlar:

Ağaçkakan flütün sesini beğenmeyişini kibar bir şekilde gösterir:

“(…) bir ağaçkakanın ‘Gürültü etmediğiniz için teşekkürler’ yazan levhayı yaşlı çamın gövdesine çivilediğin gördü.” (saygı-s.19)

Hayvanların tepkilerine şaşırır:

“Oysa müzik de bir dildir. Üstelik biraz çaba gösterecekler, tüm canlılar müzik yoluyla anlaşabilirler.” (sanat-s.20)

Yağmurun başlayacağını anlar. Flütünü eline alır ve son kez çalmak ister. Dizinde oturan kırmızı kanatlı böcek müziği beğenir:

“Ne güzel çalıyorsun!

Güzel mi çalıyorum sence?

Evet.” (estetik-s.20)

Musto, tek şarkı bildiği için böcek gider. Bunun üzerine Musto balıkçıların yanına gitmeye karar verir:

“Balıkçılar sabırlıdır, üstelik ağlarını hep aynı şarkıyı söyleyerek salarlar.” (sabır-s.21)

Balıkçılar gidince Musto da oradan ayrılır ve kendini kalabalık bir grubun arasında bulur:

“İnsanlar tertemiz giyinmişlerdi.” (temiz olma-s.21)

Musto’nun içine düştüğü kalabalık bir düğündür. Herkes Musto’ya flüt çalması için tezahüratta bulunur:

“Bu parçayı ilk kez bu kadar güzel çalmıştı.” (estetik-s.22)

“Konukların da beğendiğini çılgınca alkışlardan anlamıştı.” (estetik-s.22)

4.9.3. Benim Adım Titi

Titi pencereden bakarken denizci elbisesi giymiş bir çocuk görür:

“Gözleri gökyüzünde, ağzında mızıka, uygun adım yürüyordu.” (sanat-s.23)

“Ne güzel saçları, fıldır fıldır bakan mavi gözleri vardı.” (estetik-s.23)

Asu çocuğun Denizci Selo olduğunu söyler. Selo şimdiden mesleğini seçmiştir:

“Büyüyünce denizci olacak da ondan öyle giyiniyor.” (özdenetim-s.23)

Asu elinde kırmızı bir kayıkla Titi’nin yanına gelir:

Titi, kayığın üzerinde “Asu” yazdığını görür:

“Aaa! A-S-U... Ne hoş!” (estetik-s.24)

Titi, Asu’ya bu kayığı almak için ne yaptığını sorar:

Titi, yanlış bir şey yapmamak için tanışma provası yapar:

“Merhaba! Ben Titi, dedi. ‘I-ıh’ dedi sonra.

Olmadı.” (tedbir-s.24)

“Hemen sokağa fırladı. Nasıl olsa gelir, diye kaldırıma oturdu. Beklemeye başladı.” (sabır-s.24)

Selo hala adına yazılı bir kayık vermemiştir ama Titi o kayığı almaya kararlıdır:

“Sonra şansını bir kez daha denemeye karar verdi. Hiç üşenmedi. Yüzlerce minik kâğıtçığa ‘Titi’ yazıp bir kovaya doldurdu.” (sabır-s.27)

Titi çabaları sonuçsuz kalınca kayıktan vazgeçmesini bilir:

“Titi artık kayığı unutacaktı. O günden sonra bir daha da Selo’nun dikkatini çekmek için uğraşmadı.” (özdenetim-s.28)

Selo, Titi’yi görür ve yanına gider. Cebinden gemi çıkarır ve üzerine “Titi” yazar:

Titi çok sevinmişti. İçinden zıp zıp zıplamak geldi. Ama tuttu kendini. (özdenetim-s.29)

4.9.4. Eski Bir Çin Kuklası

Titi ve annesi antikacıya gider:

“Eşyaların hepsi toz içindeydi. ‘Eski eşyalar tozlu olur,’ diye düşündü Titi. Parmağıyla tozları silerken, mavi bir lambaya çarptı.” (temiz olma-s.30)

Bir çerçevenin içinden dalgalı kıızıl saçlı bir kadını kendisine bakarken görür:

“Titi hafifçe eğilerek selam verdi.” (saygı-s.31)

“Az sonra kadını, dükkândaki beyaz piyanoyu çalarken gördü.” (sanat-s.31)

Titi’nin annesinin işi biter ve gitmeleri gerektiğini söyler. Titi’nin elinde bir kukla vardır:

“Ne olur alalım, çok sevimli, diye fısıldadı.” (estetik-s.31)

Satıcı, Titi’ye kuklanın satılık olmadığını söyler:

“Amca... Size bebeğimi vereyim. Kukla hiç olmazsa bir gün bende kalsın. Yarın geri getiririm. Söz!” (sorumluluk-s.32)

“Antikacı Titi’nin yumuşak saçlarını okşadı.” (sevgi-s.32)

Antikacı, isterse gelip dükkânda oynayabileceğini ama onu kimseye veremeyeceğini söyler:

“O bana eski bir dostun hediyesi.” (dostluk-s.32)

Annesi, Titi’ye gitmeleri gerektiğini söyler:

“Daha bir yığın işim var.” (sorumluluk-s.32)

Titi daha sonra sık sık dükkânın önüne gelir:

“Ama bir türlü içeri girmeye cesaret edemedi.” (özgüven-s.33)

“Bazı gün vitrinin önüne küçük bir kır çiçeği bıraktı, bazı gün cama güzel bir sevgi sözü yazdı.” (sevgi-s.33)

Titi, vitrinde kuklayı göremez:

“Utangaçlığını bırakıp dükkâna dalıverdi.” (özgüven-s.33)

“Hani satmayacaktınız onu?”

“Satmadım ki, dedi.” (dürüstlük-s.33)

“Bekleyelim bakalım, nasıl gittiyse öyle geri döner belki.” (sabır-s.34)

“Titi duvardaki saate bakar:

“Sınavı kaçırmak üzereydi. Şimşek gibi fırladı dükkândan.” (sorumluluk-s.34)

“Kaldırıma oturup beklemeye başladı. ... Hava kararırken üzgün evine döndü.” (sabır-s.35)

4.9.5. Kerpeten Sokağı’nın Derdi

Evdekileri uyandırmadan bir şeyler yapması gerektiğini düşünür:

“Ayaklarının ucuna basa basa pencereye doğru yürüdü.” (tedbir-s.37)

“Büyükler işe, küçükler okula ya da yuvaya doğru yollanırdı.” (sorumluluk-s.37)

Toto, pencereyi açtığında dışarıda bir kedi ordusu görür ve peşlerine takılır. Kediler tüm evlerin çöpünü karıştırır. Toto da onları izlerken mahalle sakinleri ile ilgili bilmediği şeyler

öğrenir. Sonra herkesin alarm seslerini duyar. Kimsenin onu görmemesi gerekir çünkü Güleçlerin evinin önüne kömürle yazı yazar:

“Toto’yu bir telaş aldı, çabucak eve dönmeliydi.” (tedbir-s.39)

Güleçler eve döndüklerinde yazıyı görünce tuhaf olurlar:

“Üstelik bu eve yeni taşınmışlar, henüz kimseyle dostluk kurmamışlardı.” (dostluk-s.39)

Bayan Güleç mahallenin tuhaf olduğunu düşünür:

“Bir tasa sabunlu su koyup getirdi. Yazıyı bir ırpıda silip çıkardı” (temiz olma-s.39)

Toto, her aileyle ilgili öğrendiği bilgilerle ilgili komşularının duvarlarına bir şeyler yazar.

Bay Ortanca bu duruma çok kızar:

“Askerliğimi topçu olarak yaptım ben. Uçan kuş kaçmaz elimden, diye söylendi durdu.” (özgüven-s.40)

Bay Ortanca dürbünle Tertemizlerin evini gözetlemeye başlar. Bayan Ortanca pencereleri ile ilgili yorumda bulunur:

“Soyadları Tertemiz olacak sözde. Camlarından kir akıyor.” (temiz olma-s.41)

Bay Ortanca, Bay Tertemiz’in Güleçleri gözetlediğini görür. Sabah görmesi için ona not yazıp posta kutularına atar:

“ÇOK AYIP! BİZİ GÖZETLEDİĞİNİ BİLİYORUZ!” (saygı-s.41)

Bay Ortanca dün gece Tertemizlerin evini dürbünle izlerken yakalanır. Bu sebeple dikkatli olmaya karar verirler:

“Bundan sonra eve girip çıkarken alçak sesle konuşacaklar, bütün perdeleri sımsıkı kapatacaklardı.” (tedbir-s.42)

Tertemiz ve Güleçler de güne posta kutusundaki notları görerek başlarlar. Bay Tertemiz ailesini toplar ve yaptığı yanlış davranışı ailesine anlatır:

“Ama bunu yaparken, gözden kaçmayan ufak bir suç işledim. Dürbünle komşu evi gözetlerken bir başkası da beni görmüş olmalı. (dürüstlük-s.43)

“O günden sonra, Kerpeten Sokak’ın insanları birbirleriyle görüşmeye başladılar. Bahçelerde oturdular, şarkılar söylediler, yemekler yediler.” (dostluk-s.44)

4.9.6. Mavi Ada'da Bir Gün

Küçük Serap pencerenin önünde oturur. Sevinçli değildir:

“Annesi çamaşır yıkıyor,” (temiz olma-s.45)

Canı sıkılırken Serap'ın aklına değişik bir oyun gelir:

“Çizdiklerini keserek kâğıttan çıkaracak, bir sürü arkadaş kazanacaktı.” (dostluk-s.46)

Rüzgâr, üzerine resim çizilmiş kâğıtlardan birini alır götürür. Serap buna çok şaşırır:

“Oysa küçük kâğıtçık, bir yolculuğa çıktığı için öyle mutluydu ki! Nasıl mutlu olmasın? Aylardır tozlu bir dosyada hiçbir işe yaramadan tıkılıp kalmıştı.” (özgürlük-s.46)

Bayan Güvercin Tombalak, Pamuk'un kâğıdı seyredişine sinirlenir:

“Şu Pamuk'un haline bak, dedi kardeşine. Bir kâğıt parçasına hayran oldu gitti.” (estetik-s.47)

Rüzgâr kâğıdı oradan oraya uçarur:

“Rüzgâr pek sevmişti bu şirin arkadaşı.” (sevgi-s.48)

Kâğıt, rüzgâra güvenir:

“Her yere giderdi onunla. Kendini güvenle bıraktı rüzgârın kollarına.” (dostluk-s.48)

Kâğıt, Memo'nun uçurtmasına takılır. Onu arkadaşı rüzgâr kurtarır:

Ama yol arkadaşı rüzgâr son anda imdadına yetişir: (dostluk-s.48)

Kâğıt ve rüzgâr bir müzik odasının önünden geçer:

“Müzik odaları hep böyledir. Notalarla hıncahınç dolar. Çocuklara bak mandolin çalıyorlar.” (sanat-s.48)

“Ne hoş! Hiç nota görmemiştim.” (estetik-s.48)

Kâğıt, suyun yüzeyine düşer ve ıslanır. Yunus onu ağızıyla köşesinden yakalar:

“Cupcup başını iki yana hafif hafif sallayarak kurutmak ister onu.” (yardımseverlik-s.49)

“Rüzgâr kâğıtçığın, hıçkırıklarını ışıtip ortaya çıktı.

Hop, Hop! Ağlama... Bırakır mıyım hiç seni?” (dostluk-s.49)

Rüzgâr, kâğıda onu evine götüreceğini söyler:

“Yolculuğunu, aynı dosyayı paylaştığı arkadaşlarına anlatmak için sabırsızlanıp duruyordu.”
(sabır-s.49)

4.9.7. Kum Kaleler

Serap kumsalda bir çocuk görür ve oynamak için onun yanına gider. Çocuğun başına dikilip kendisini fark etmesini bekler:

“Bir süre öylece fark edilmeyi bekledi.” (sabır-s.52)

Serap eve gider, kırmızı tokasıyla saçını toplar, gözlüğünü takar ve çocuğun yanına geri gelir:

“Bu kez, kendinden emin bir, ‘Merhaba!’ çıkmıştı ağzından.” (özgüven-s.52)

Kumsala gider ve oyun oynarken çocuğun bu kaleleri nasıl yapabildiğini düşünür:

“Ah, matematik... Matematik bu işe yarar işte! Matematiği çok kuvvetli olmalı... Anladım, şimdi anladım... Dün bütün gün ince hesaplar yapıp durdu.” (bilim-s.54)

Serap, çocuğun kendisiyle oynaması için çareler düşünür:

“İyi bir oyun arkadaşı, iyi bir yardımcıdır.” (dostluk-s.54)

Çocuk kalelerin arkasına ev kurarken Serap yanına gelir:

“Heey, sana su taşıyayım mı?” (yardımseverlik-s.54)

Serap çok hızlı geldiği için evin bir köşesi yıkılır. Çocuk da korkar:

“Serap özür diledi, zayıf bir sesle,” (özdenetim-s.54)

“Tüh! dedi sonra. Ne kabayım. Keşke daha dikkatli olsaydım.” (saygı-s.54)

Serap, çocukla iletişim kuramayışındaki hatasını arar. Kendi davranışlarını sorgular:

“Nerede yanlış yapıyordu? Deniz kenarında çıplak ayaklarla yürürken düşündü bunları.”
(özdenetim-s.55)

Yardım istemek için aklına Fenerci Amca gelir:

“Mahalledekiler ona, ‘Dert İlacı’ derlerdi. Herkese yardım ederdi.” (yardımseverlik-s.55)

Serap Fenerci Amca’nın yanına gider:

Fenerci Dede, Serap’a yaptığı iyi bir şeyi çocuğa gösterirse belki çocuğun onunla arkadaşlık kurabileceğini söyler, Serap yapabildiği şeyleri bulmaya çalışır. Neyi yapabildiğinin neyi yapamadığının farkındadır:

“Serap, uzun uzun düşündü. Ne bale bilirdi ne dans. Resimden bir kerecik bile ‘iyi’ almayı başaramamıştı.” (sanat-s.56)

Hemen flütünü alıp kumsala iner:

“Sonra Postacı şarkısını çalmaya başladı.” (sanat-s.56)

“Bir görsen, koskoca bir kent kurmuş çocuk... Arı gibi çalışıyor, kimseyle konuşacak zamanı yok.” (sorumluluk-s.57)

Serap dayanamaz kumsala gider:

“Sahilde koskoca, görkemli bir kent yükseliyordu. Nasıl da üşenmemiş, kumları dantel gibi işlemişti!” (estetik-s.58)

Çocuğun kendisiyle konuşmamasını haklı bulur:

“Kendini beğenmişin teki, ama akıllı ve yetenekli, diye geçirdi aklından. Belki de benimle konuşmamakta haklı. Bunların hiçbirini yapamazdım ben.” (dürüstlük-s.58)

Serap sabah kimse sokakta değilken şans makinesinin yanına gider:

“Düğmeye bastı, kartı sabırsızlıkla beklemeye başladı.” (sabır-s.58)

Serap Asu’nun yanına gider ve olanları anlatır. Asu, çocuğu tanıdığını ve adının Ercü olduğunu söyler. Serap bunu öğrendiği için çok mutlu olur:

“Asu’nun yanağına sesli bir öpücük kondurdu.” (sevgi-s.59)

Asu onları tanıştırsa bile konuşamayacaklarını çünkü Ercü’nün dilsiz olduğunu söyler:

“Ercü konuşamaz, ama çok güzel resimler çizer, alçıdan heykeller yapar.” (sanat, estetik-s.59)

Serap bunu fark etmediği için kendisine kızar:

“Ne aptalım! Hep onun benimle ilgilenmesini bekledim. Dilsiz olduğunu bile anlayamadım.” (özdenetim-s.60)

Asu, ağlayan arkadaşını teselli etmeye çalışır. Aşağıdaki ifadede Asu’nun Serap’a destek olmaya çalışması dostluk, Ercü’nün Serap’ı sevebilmiş olma ihtimali sevgidir:

“Belki de seni çok sevmiş, o yüzden kaçmıştır.” (sevgi-s.60)

Serap ve Asu kumsala gidip yıkılmış kumdan kenti gezerler, Serap Ercü’nün kentinin bu halini görüp görmediğini merak eder:

“Asu arkadaşının saçlarını okşadı.” (sevgi-s.60)

Asu bu sabah kente döneceklerini bu sebeple görmemiş olabileceğini söyler, fenerin orada martılar uçuşur:

“Fenerci Amca martıları besliyor, dedi içinden.” (yardımseverlik-s.60)

4.9.8. Şakacı Güneş

Bülo, o sabah yataktan kalmak istemez. Kahvaltısını yavaş yavaş ve zorla yapar. Annesi onu uyarır:

“Hadi, Bülo... Biraz çabuk! Geç kalacaksın.” (sorumluluk-s.62)

Bülo çorabını aramak için yatağın altına bakar ve orada ışık yumağı görür. Işık, Bülo’ya kendisini konuk edip edemeyeceğini sorar:

“Elbette konuğum olabilirsin.” (yardımseverlik-s.64)

Ama dikkatli olmaları gerektiğini annesi ve babasının kendisinden hoşlanmayabileceklerini söyler:

“Merak etme. Beni göremezler bile. Yatağın altından çıkmam.” (tedbir-s.64)

Bülo saatin farkına varır:

“Eyvah! Okula geç kaldım.” (sorumluluk-s.64)

Bülo okula gider. Müdür güneş tutulması olduğu için okulu tatil eder:

“Müdür, güneş tutulmuş, dedi.” (bilim-s.64)

Annesi Bülo’yu uyarır:

“Aman pencereyi açma, diye seslendi peşinden. Baban söyledi sabah. Ya yağmur ya da kasırga gelecekmiş.” (tedbir-s.65)

Annesi Bülo’ya Asu geldiği için seslenir:

“Eyvah! Saklan, görmesinler!” (tedbir-s.66)

Bülo, Asu'ya icatlarını gösterir:

“Hani bana icatlarını gösterecektin?” (bilim-s.66)

“Termometreli pusula... Yön gösterirken sıcaklığı da öğrenebiliyorsun.” (bilim-s.66)

“Ama biliyor musun, bir gün bu dünyada gerçekten eksik olan şeyi bulacağım.” (özgüven, bilim-s.67)

Güneş her gün doğmaktan sıkıldığı için Bülo'nun yatak odasında gizlendiğini söyler, Asu bu cevaba sinirlenir:

“Ama görev başka, dedi sesini yükselterek. Biri bir görev üstlenmişse, onu hiç aksatmadan yerine getirmeli. Gündüzleri yapmak senin görevin.” (sorumluluk-s.69)

Güneş kendisiyle bu kadar ilgileniyor olmasına şaşırır:

“Güneş, pencerenin önünde duran, Bülo'nun yeni icadı Mancınık'ın kepeğine oturmuştu. Bülo aleti, kâğıt topları çok uzaklara fırlatmak için yapmıştı.” (bilim-s.70)

“Asu ile Bülo sessizce Güneş'in Mancınık'ı çalıştırmasını beklediler. (sabır-s.70)

4.9.9. Melodi Adası

Asu çok heyecanlıdır:

“İlk kez bir konser izleyecektim. Hem de, taa Domtorika'dan gelen çocuk korosunun konserini.” (sanat-s.72)

“Şarkıların sesidir notalar.” (sanat-s.73)

Belediye Başkanı, konseri dinlemeye gelen çocuklara konuşma yapar:

“Bu işten zarar görenlerin zararlarının en kısa zamanda giderileceğini, dinleyicilerin bilet paralarının geri verileceğini söyledi.” (sorumluluk-s.74)

“Gereken her şey yapılacak, notalar er geç sahiplerine teslim edilecekti.” (sorumluluk-s.75)

“Rastladığı bir posta güvercini kılavuzluk etti ona.” (yardımseverlik-s.76)

4.9.10. Güneş Saçlı Kız

“Bülo’suz bir oyunu aklına bile getirmek istemiyordu.” (dostluk-s.78)

Müzik kursu açılacağı ilan edilir. Bülo da hemen gidip flütünü alır. Bülo ortalıkta gözükmeyen.
Daha sonra arkadaşlarından biri uzun saçlı bir kızla Bülo’yu görür:

“Kızın saçları çok güzeldi.” (estetik-s.82)

Asu cebinden ayna çıkarır:

“Asu cebinden kırık, tozlu bir ayna çıkardı. Önce hohladı, sonra eteğinin ucuyla temizledi.”
(temiz olma-s.82)

Aynada kendi saçlarına bakar:

“Şu saçlara bak!’ dedi. Ne çirkin!” (estetik-s.82)

Titi de aynadan kendi saçlarına bakar:

“Ensesinden sınıksız topladığı incecik saçlarını omuzlarına saldı. O da hoşlanmamıştı
saçlarından.” (estetik-s.82)

Titi, Asu’nun ve kendisinin içini rahatlatmak için kendileriyle ilgili olumlu şeyler söyler:

“Bizim saçlarımız güzel değil, ama bilmediğimiz oyun yok, becerikliyiz, derslerimiz iyi,
yaramaz değiliz. Az şey mi bunlar?” (özgüven-s.83)

Titi ve Asu, Bülo’nun evinin önüne giderler ve Bülo’nun elinde çiçek görürler. Bülo çiçeği
Sisi’ye götürür:

“Kaktüsüm hiç büyümüyor. Sisi’ye söyledim. Müzikle geliştirebileceğini söyledi.” (sanat-
s.84)

Asu, Bülo’ya hemen cevap verir:

“Aaa! Onu ben de büyütebilirim. Güzel bir kasetim var. Bizim çiçeklere her gün
dinletiyorum. Bir görsen nasıl boy attılar! Seninkini de istediğin kadar büyütebilirim.”
(özgüven-s.84)

Titi hemen çiçek toplar:

“En güzellerini topladım. Şunlara bak, ne harika!” (estetik-s.85)

Çiçekler kuruyunca eski güzelliklerinden eser kalmaz. Titi de onları çöpe atar. Bunu duyan Asu ağlamaya başlar:

“Ne yağıcağız şimdi. Bülo’yu çok özledim.” (dostluk-s.86)

Bülo’nun yanına gitmek için bahane aralarlar:

“Trenim bozuldu, tamir eder misin, derim. Yalan değil ki!” (dürüstlük-s.87)

“Titi Asu’nun alnına ıslak bir öpücük bıraktı.” (sevgi-s.87)

Kızlar Bülo’nun evine gider:

“Büloların evinden flüt sesi geliyordu.” (sanat-s.87)

Kızlar Sisi’nin güzel görünmeyeceği sisli, güneşsiz bir günün gelmesini beklerler:

“Bekleyeceğiz. Sabreden her zaman muradına erer.” (sabır-s.88)

Yağmur yağar, kızlar Sisi’nin saçının yağmurda nasıl gözüktüğünü görmek için müzik kursunun oraya giderler:

“Müthiş! dedi Asu, hayranlıkla. Yağmurda bile çok güzel saçları.” (estetik-s.89)

“Artık karar verdik, sana hiç karışmayacağız. Oynarken dilediğin kadar uyuyabilirsin.” (saygı-s.90)

“Bu kurs herkese açık.” (eşitlik-s.90)

Kızlar da flüt kursuna gelir:

“İkisi de Sisi’den daha iyi flüt çaldıklarını gördüler.” (özgüven, sanat-s.90)

4.10. Çilekli Dondurma

Çilekli Dondurma öykü kitabı toplam 3 öyküden oluşmaktadır. Eserde tespit edilen değerler Tablo 28’de gösterilmektedir.

Tablo 28

Çilekli Dondurma Öykü Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Değerlerin Bulunduğu Sayfa Numaraları	Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	21, 24, 34, 40, 93	5
Tedbir	21, 22, 32, 34, 39, 40, 45, 52, 57, 90, 93, 95, 97, 104	14
Sevgi	9, 11, 17, 20, 23, 25, 27, 30, 31, 36, 38, 42, 46, 63, 76, 81, 83, 85, 92, 96, 118	26
Dostluk	26, 40, 41, 65, 85	5
Sorumluluk	11, 17, 26, 58, 96, 98, 100, 104	9
Vatanseverlik	-	-
Yardımseverlik	18, 19, 20, 21, 25, 33, 36, 43, 51, 58, 78, 91, 95, 96, 97, 106	16
Dini İnanış	29, 30, 52, 53, 117	5
Özdenetim-Özgüven	38, 47, 53, 55, 61, 75, 78, 91, 95, 98, 99, 101, 110, 112, 119	15
Dürüstlük	31, 44, 48, 116	5
Sabır	37, 59, 77, 79, 116, 120	7
Saygı	89, 100, 104, 108, 109	5
Bilim	114	1
Sanat	38, 55	2
Estetik	9, 18, 21, 23, 38, 45, 55, 85, 89, 93, 96, 97, 98, 100	16
Adalet	118	1
Eşitlik	53, 76	2
Özgürlük	78, 112	2

Tablo 28 incelendiğinde eserde “sevgi” değerinin 26 kez geçiş sıklığıyla en çok işlenen değer olduğu saptanmıştır. İkinci olarak en çok yer verilen değerler 16 geçiş sıklığıyla “yardımseverlik” ve “estetik” değerleridir. Ardından 15 geçiş sıklığıyla “özgüven-özdenetim” değeri, 14 geçiş sıklığı ile “tedbir” değeri, 9 geçiş sıklığıyla “sorumluluk” değeri, 7 geçiş sıklığı ile “sabır” değeri hikâyelerde en çok yer verilen değerlerdir.

“Saygı”, “temiz olma”, “dostluk”, “dini inanış” ve “dürüstlük” değerleri 5 geçiş sıklığıyla, “sanat”, “eşitlik”, “özgürlük” değerleri 2 geçiş sıklığıyla, “adalet” değeri 1 kez geçiş sıklığıyla en az yer alan değerler olarak tespit edilmiştir.

İncelenen bu eserde bulunun 3 öyküde de “vatanseverlik” değerine rastlanmamıştır.

Tablo 29

Çilekli Dondurma Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı

Değerler/ Öyküler	Çilekli Dondurma	Yağmurlu Bir Gün	Alçakgönüllü Lokanta	Değerlerin Toplam Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	4	-	1	5
Tedbir	7	2	5	14
Sevgi	16	7	13	26
Dostluk	3	2	-	5
Sorumluluk	3	2	4	9
Vatanseverlik	-	-	-	-
Yardımseverlik	8	3	5	16
Dini İnanış	2	2	1	5
Özdenetim-Özgüven	2	5	8	15
Dürüstlük	3	-	2	5
Sabır	1	4	2	7
Saygı	-	-	5	5
Bilim	-	-	1	1
Sanat	1	1	-	2
Estetik	7	2	7	16
Adalet	-	-	1	1
Eşitlik	-	2	-	2
Özgürlük	-	1	1	2
Toplam	57	33	46	136

Çilekli Dondurma kitabındaki öykülerde değerlerin geçtiği cümleler ise şunlardır:

4.10.1.Çilekli Dondurma

Kentin en iyi kumaş satan mağazalarından biri Patiska Kumaş Mağazası’dır:

“Pamuklu, yünlü, ipekli, saten kumaşların en güzellerinin orada olduğunu meraklısı bilir.” (estetik-s.9)

“Dallı güllü, düz, balıksırtı, pötikare kumaşları okşamaya kıyamaz.” (sevgi-s.9)

Dükkân sahibi Fırat Bey’dir. Fırat Bey’in Gülüş adında bir kızı vardır. Gülüş bu dükkânda büyümüştür.

“Müşterinin bakışlarında sevgi varsa, kumaşının iyi yere gittiğine inanır.” (sevgi-s.11)

“Gülüş’ün teyzesi dükkânda eniştesine yardım eder. Çarşaf, nevresim, yatak takımı diker, ilik açar, elbise tadilatı yapar, pantolon boyu alır, basit etekler diker.” (sorumluluk-s.11)

“Gülüş halasına, hala da Gülüş’e çok düşkündür.” (sevgi-s.11)

“Müzenin bekçisi, çaycısı, sekreteri, güvenlik görevlileri başka yerlerde çalışanlara benzemez. Sekreter bir şey bilmiyormuş gibi gözüktür. Oysa gözlüklerinin arkasında tam bir dedektif titizliğiyle çalışır. Her eserin tarihini, öyküsünü bilir. (sorumluluk-s.17)

“(…) Ve halasından kocaman bir öpücük alır. (sevgi-s.17)

“Gülüş, halanın yüzündeki şaşkınlık ifadesine hayrandır.” (estetik-s.18)

Gülüş, halasının doğum gününü kutlamak için kadınlarından yardım ister:

“Kadınların ne kadar yardımsever olduğunu biliyordu. (yardımseverlik-s.18)

“Peruz Hanım, Köpek dostudur. Sokak köpeklerini besler, aşılatır, hasta olunca veterinere götürür.” (yardımseverlik-s.19)

“Gülüş yeni yürümeye başladığı günlerde kocaman köpeklerin peşinden badi badi, koşar yakaladığını öpmeden bırakmazdı.” (sevgi-s.20)

“Biraz büyüdüğünde yemek artıklarını asla çöpe döktürmedi. Bir torbaya koydu, sokak köpeklerine götürdü.” (yardımseverlik-s.20)

“Yaralı köpeklerin de günde bir kez yaralarının temizlenmesi gerekiyordu. Gülüş, Peruz Teyze’ye yardımcı olmak istediğinde ellerine steril eldivenler giyiyor, ağzına kağıt maske takıyordu. (temiz olma, tedbir, yardımseverlik-s.21)

“Işığın ulaştığı hiçbir şey çirkin gözüküyordu. Ortancalar, gündüzsefaları, papatyalar güzellikte birbiriyle yarışıyor.” (estetik-s.21)

“Peruz Teyze’nin uyarısı kulağından çıkmıyordu. Yavruyu uzaktan izle. Ayaklarının üstünde durmayı öğrenmesi gerek. Ancak bir tehlike anında yardım edebilirsin.” (tedbir-s.22)

Atak ve Topaç Peruz Teyze’nin bahçesindeki köpeklerdendir:

“Atak yanına yanaşan Topaç’a dostça süründü.” (sevgi-s.23)

“Bugün hava ne güzel, değil mi?” (estetik-s.23)

“Topaç patileriyle burnunun çevresine yapışan bitki tozlarını temizledi.” (temiz olma-s.24)

Topaç, Atak’tan annesini anlatmasını ister:

“Annen çok iyi bir köpekti. Sevecendi. Bak, ben bu yaşa geldim, annen kadar anaç bir köpek görmedim.” (sevgi-s.25)

“Size bakarken dört annesiz köpeğe de sütannelik ediyordu. Yiyecek aramaya çıktı bir sabah, bakkalın kolilerinden gelen aç köpek yavrularının seslerini duymuş, onlara da sahip çıkmıştı.” (yardımseverlik-s.25)

“Kendi yavruları yetmiyormuş gibi bir de o öksüzlerin bakımını üstlendi.” (sorumluluk-s.26)

“Özveriliydi, başkaları için canını vermeye hazır, sıkı dosttu.” (dostluk-s.26)

“Gülüş babaannesini düşünmüştü o an. O da ayrılmıştı bu dünyadan. Ama hep şiveli konuşması kulaklarında kırçılı saçları gözünün önünde değil miydi? (...)” (sevgi-s.27)

Topaç geceleri düş gördüğünü anlatır. Düşünde ailesiyle sevgi dolu, sıcacık anlar yaşar:

“Geniş bir ailemiz varmış... Annem bize çok düşkünmüş...” (sevgi-s.27)

Topaç, annesinin ölümünden kendini sorumlu tutar:

“Böyle yaptığım için Tanrı beni cezalandırmış olabilir mi?” (dini inanış-s.29)

“Gülüş’ün içinden o an yavruya sarılmak geçti.” (sevgi-s.30)

Topaç çok iştahlı olduğundan süt emerken kardeşini iter. Bu yüzden Tanrı'nın onu cezalandırdığını ve annesinin bu yüzden öldüğünü düşünür. Gülüş de benzer bir durum yaşamıştır. Bir gün babaannesi dışarı çıkarken Gülüş'e eldivenlerini alıp almadığını sorar. Gülüş 'Aldım' der, ancak almamıştır. Birkaç hafta sonra babaannesi ölünce Gülüş yalan söylediğinden Tanrı'nın onu cezalandırdığını düşünür:

“Tanrı ona ceza olsun diye babaannesini aldı sanmıştı.” (dini inanış-s.30)

Gülüş, Topaç'ı evine götürmek ister ama Peruz Teyze'ye söz vermiştir, sadece uzaktan izler:

“Ama Peruz Teyze'ye söz vermişti.” (dürüstlük-s.31)

Gülüş endişeli olan Topaç'ı okşar:

“Ensesini uzun uzun okşadı.” (sevgi-s.31)

“Ertesi gün uyandığında sağanak halinde yağmur yağıyordu. Yağmurluğunu, lastik botlarını giydi. (tedbir-s.32)

Topaç dışarda kalır ve yağmurda ıslanır. Gülüş de onu ıslanmayacağı bir yere götürür:

“Gel, şu apartmanın içine bırakayım seni.” (yardımseverlik-s.33)

Topaç, arkasından pis kokulu bir canavarın kendisini takip ettiğini düşünür. Aslında pis kokan kendisidir. Yağmurda kalınca pis koku üzerinden gider:

“Öyle pis kokuyordun ki, nereye gitsen kokun arkandan geliyordu. Bütün gece yağmur altında yaptığın banyo yüzünden pis kokulu canavar değilsin artık.” (temiz olma-s.34)

Peruz Teyze, Gülüş ile Topaç'ı yakın görünce Gülüş'ü uyarır:

“Sakın eve alıp bakmaya kalkma. İyilik yerine kötülük etmiş olursun.” (tedbir-s.34)

“Gülüş et suyuna birkaç dilim ekmek doğradı. Kapının önünde bekleyen Topaç'a götürdü.” (yardımseverlik-s.36)

“Gülüş, yatışsın diye kucagina alıp sevgiyle okşuyordu yavruyu.” (sevgi-s.36)

“Çantamın sapına asılı gazoz kapaklarının şıkırtısını kolla. Göz açıp kapayana kadar gelirim.” (sabır-s.37)

“Peluş bir oyuncak köpeği bağrına basmış, seviyordu. Canım... çöpten kendine bir yavru bulmuş...” (sevgi-s.38)

Gülüş bir gün halasının çalıştığı müzeye uğrar:

“Hala sanal bir yolculuğa çıkardı yeğenini. Önce Picasso sergisine götürdü, sonra çocuk masallarına, daha sonra da hayvanlar dünyasına.” (sanat-s.38)

Halası arada bir resim gösterip güzel olup olmadığını diye soruyordu:

“Nasıl bu, güzel mi?” (estetik-s.38)

“İstediğim her resmi bastırabilir miyiz? O zaman köpekler sayfasına gidelim.” (özdenetim-s.38)”

Halası, Gülüş’ün bu fazla köpek merakının bir gün ona zarar vereceğinden korkar, Gülüş’ü uyarır:

“Günün birinde köpeklerden bir hastalık geçecek, diye korkuyorum.” (tedbir-s.39)

Müzedeki bekçi, köpeğinin ne kadar sadık bir dost olduğunu anlatır:

“Bu yaşıma geldim, onun kadar onurlusunu dostlarımın içinde bile bulamadım.” (dostluk-s.40)

“Kent yaşamı güvenli olmaz, herkesin kapısının önünde bir bekçi olmalı, demişti.” (tedbir-s.40)

“Kirliliğiyle evin içine girmezdi.” (temiz olma-s.40)

Bekçi, çok sevdiği köpeğinin ölümünü anlatır. Ve onu çok özlediğini söyler:

“Onu özleyorsunuz? Hem de nasıl!” (dostluk-s.41)

“İşte bu ürkek köpek yavrusunu bir kardeş gibi seviyorum.” (sevgi-s.42)

“Hala, çocuğun saçını okşadı.” (sevgi-s.42)

“Yavrunun acı çekmesini istemiyordu. Evden yiyecek getirecekti.” (yardımseverlik-s.43)

Topaç’ın annesinin sütannelik ettiği yavrulardan biri Topaç’ı bulur. Adı Kömür’dür. Topaç’la dostça konuşur. Kömür, Topaç’a bir itirafta bulunur:

“Annen bize bakmaya geldiğinde o denli çaresizdik ki, onun yaşamını, çocuklarını hiç düşünmedik...” (dürüstlük-s.44)

Gülüş babasının dükkanına gider. Köpekler için kumaş seçecektir:

“Kumaş havuzundan köpeklere yakışacak en güzel kumaşı seçmeye koyuldu.” (estetik-s.45)

“Beyaz olmaz. Çabuk kirlenir.” (tedbir-s.45)

“Bundan bizim köpeklere papyon çok güzel olur!” (estetik-s.45)

Topaç’a az kalsın araba çarpacaktır. Ancak son anda kaçır. Topaç onu kurtaranın annesi olduğunu söyler. Annesinin bir yerlerden onu izlediğini söyler. Kömür, bu sözler karşısında çok duygulanır:

“Topaç’ın ensesini patisiyle okşadı.” (sevgi-s.46)

“Bir tazı kadar hızlı koşuyorum, her zaman tetikteyim.” (özdenetim-s.47)

Gülüş babaannesinin de onu gözlediğini düşünüyordu. İçi sevgi doluydu. Babaannesinin uzaklara gitmediğini biliyordu artık ve ona daha önceden verdiği sözü tutuyordu:

“Babaanneme verdiğim sözü tutuyorum.” (dürüstlük-s.48)

4.10.2. Yağmurlu Bir Gün

Gülüş’ün babaannesinin bir sandığı vardır. Sandığından çıkan malzemelerle masal kahramanlarının kuklalarını yaparlar. Kuklalar tamamlanınca oyuna geçerler. Ama artık Gülüş’ün babaannesi yaşamamaktadır. Gülüş yalnızlığını dindirmek için bir kardeş istese de anne ve babası aynı düşüncede değildir:

“Sıcak yatağında yatarken soğukta titreşen sokak çocuklarını düşünüyor musun? Halimiz vaktimiz yerinde olsa kimsesiz bir çocuğu evlat ediniz.” (yardımseverlik-s.51)

“Başına usulca dokundu.” (tedbir-s.52)

“Aooooov! İn midir cin midir, nedir?” (dini inanış-s.52)

“Gülüş’ün ‘dişine göre arkadaş’ duası sonunda kabul olmuştu galiba.” (dini inanış- s.53)

“Herkesin bir anne ve babası olmalıydı, öyle değil mi?” (eşitlik-s.53)

“Turbo, liseye gidiyordu. Her gün okuldan sonra iki saat bakkalda çalışıyordu. Para değil derdim, diyordu. Yaşamı öğrenmek.” (özdenetim-özgüven-s.53)

“Flütünü aldı. Komik, kısa, lahana sevmeyen, bana benzeyen... sözlerinin geçtiği bir şarkıyı on dakika içinde besteledi. (...)” (sanat-s.55)

“Beste hoşuna gitmişti.” (estetik-s.55)

“Bu yüzü düğmelerle ben de yaparım, dedi.” (özdenetim-özgüven-s.55)

“Bir rahatsızlığı mı vardı acaba? Gülüş, çocuğun mimiklerini dikkatlice izledi.” (tedbir-s.57)

“İyi anneler doğuma bebek giysileri ile gider. Doğar doğmaz bebeklerini giydirirler.” (sorumluluk-s.58)

“Kimin kapısına kimsesiz çocuk bırakılırsa, o çocuğa annelik etmelidir ama.” (yardımseverlik-58)

“Üstesinden gelinecek bir sürü iş vardı. Giysilerde tadilat yapılacak, yemek pişirilecek, çocuğa rahat bir yatak hazırlanacak, çiş sorunu halledilecek, yürüme, konuşma egzersizleri yaptırılacaktı.” (sorumluluk-s.58)

“Ona çarçabuk kendi dilini öğretmesi gerekiyordu.” (sabır-s.59)

“İngilizce öğrenmek istiyorum, dedi.” (özdenetim-s.61)

“İş dönüşü annesi ellerini, yüzünü, saçlarını okşar, parka götürür, uyurken yanına sokulurdu.” (sevgi-s.63) “Kollarını açtı, kızı kucakladı.” (sevgi-s.63)

“Mutsuzluğu yenmenin yolu, arkadaş edinmekten geçer. Eve kapanıp kalmayın!” (dostluk-s.65)

“Çok hayal kurarsam hiçbir şey yapamayacağım!” (özdenetim-s.75)

“Hem sonra, öğretmeni çok iyi bir hanımdı. Biri telefon açıp da kızınızı bulduk, gelin alın dese, bana ne deyip telefonu kapatmazdı. O bütün öğrencilerini kendi çocukları gibi gören eşsiz bir insandı. (sevgi, eşitlik-s.76)

“Ama o sabırla balık gelmesini bekliyordu.” (sabır-s.77)

“Gülüş’ün içinde umut hiç sönmüyordu. Günün birinde hiç ummadığı bir yerde karşısına çıkacağına inanıyordu.” (özdenetim-s.78)

“Gülüş halasının seçtiği filmi görmek istemiyordu. Gülüş Casper diyor, hala Oliver diye tutturuyordu. Hala inatla oyunu Oliver’e kullanınca Gülüş yalnız kaldı.” (özgürlük-s.78)

“Hala sokak çocuklarına yardım gönüllüsü olarak çalışıyordu.” (yardımseverlik-s.78)

“Gülüş kulaklarını dikmiş, halasının ağzından çıkacakları merakla bekliyordu.” (sabır-s.79)

“Gülüş film bitene kadar zor sabretti. Yurda geldiklerinde heyecandan dizleri titriyordu.” (sabır-s.79)

“Gülüş iki eliyle öpücük yolladı kıza.” (sevgi-s.81)

“Öğretmen yüzünde dost gülüşü, ‘Gel yavrum,’ demişti.” (sevgi-s.83)

“Kar’a sarılmak için hamle yaptı.” (sevgi-s.83)

“Her ilmiğine dokundum, diyordu örerken. Kar yeleği giyer, ben de ona sımsıkı sarılmış olurum.” (sevgi-s.85)

“Kar Gülüş’ün ördüğü bol tüylü yeleği çok beğendi.” (estetik-s.85)

“Gülüş ve Kar iki iyi arkadaş artık.” (dostluk-s.85)

4.10.3. Alçakgönüllü Lokanta

“Sokağa bakan pencereyi çok sever Gülüş.” (estetik-s.89)

“ (...) Tanısın tanımasın bir ‘Merhaba’ demeden geçmez. Her zamanki gibi şapkasını çıkardı, selamladı Fonti’yi. Fonti de aynı şekilde karşılık verdi. Nasılsınız Bayım?” (saygı-s.89)

“Tipik emeklilik sendromu. Günlerinizi hareketsiz geçirmemelisiniz. Spor yapın, yürüyün.” (tedbir-s.90)

“Kabul ederseniz... Torunumla ben, size ayak işlerinde yardım ederiz.” (yardımseverlik-s.91)

“Bu işi benden iyi yapanlar var.” (özdenetim-s.91)

“Ben çocukları çok severim. Bir çocuk şu oyuncacı istiyorum der de annesi almazsa, ağlamaya başlar. Ben de dayanamaz hediye etmeye kalkarım.” (sevgi-s.92)

“Üşenmese... alt katı boşaltsa, temizlese...” (temiz olma-s.93)

“Fonti o gece yıldızlara bakıp hayaller kurdu. Dükkânın kapısını maviye, duvarlarını sarıya boyasa... Kırmızı masalar, kırmızı-mavi kareli örtüler, mavi sandalyeler alsa...” (estetik-s.93)

“İş oturana kadar yanında kimseyi çalıştırmak istemiyordu.” (tedbir-s.93)

“Neden daha önce aklıma gelmedi? En başarılı olduğum yemek bu! Ben de Fomfava Lokantası açarım. Bu kentte bu yemeği bilen bir kişi bile yok. Mıııııı! Enfesss! Bir yiyen gene yemek isteyecek.” (özdenetim-özgüven-s.95)

“Bay Fonti dükkân açıyor. Hani ona yardım edecektik! (...) Birazdan çağıracak bizi. Sandalyeleri boyayacağız.” (yardımseverlik-s.95)

Gülüş temizlik yapacakları için eski kıyafetler giyer:

“Gölüş üstüne eski püskü bir giysi geçirdi.” (tedbir-s.95)

“O gün hava kararana dek dede ile torun Bay Fonti’ye yardım ettiler.” (yardımseverlik-s.96)

“Gölüş bu fotoğrafı çok beğenmişti. İki de bir bakmaktan kendini alamıyordu.” (estetik-s.96)

“Fonti, dedenin omuzlarını sevgiyle okşadı.” (sevgi-s.96)

“Sana güveniyorum. İşini titiz yapıyorsun.” (sorumluluk-s.96)

Dede sandalyelerin boyasının kuruyup kurumadığını kontrol eder:

“Dede sandalyelerden birine parmağının ucuyla dokundu.” (tedbir-s.97)

“Gölüş her işte parmağı olsun istiyordu. ‘El ilanlarını ben hazırlarım,’ dedi. (...)” (yardımseverlik-s.97)

“Bu kağıtları kullanalım. Bak, bakalım hoşuna gidecek mi? (...) Kağıtların kenarları tava, tencere, kaşık, kepçe, kevgir, soğan, karnabahar, havuç, dolmalık biber resimleriyle süslenmişti. Ne güzel resimler bunlar? Kim yaptı?” (estetik-s.97)

“Gölüş kolları sıvadı. Oturdu, ilanları tek tek elde yazdı.” (sorumluluk-s.98)

“Boya kalemleriyle kağıtların kenarlarındaki resimlere renk verdi.” (estetik-s.98)

“Yazıp boyadığı her ilana hayranlıkla bakıyor, bu işi çok sevdim, deyip çılgınlıklar atıyordu. Büyüyünce tebrik kartları, davetiyeler hazırlayan bir dükkân da ben açacağım” (özdenetim, estetik-s.98)

“Çekingenliği un ufak olmuştu. İlkini verene kadarmış korkum. Şimdi rahatça dağıtabilirim.” (özgüven-s.99)

“Açılış günü Gölüş erkenden dükkâna geldi.” (sorumluluk-s.100)

“Mavi-kırmızı örtülerin üstünde sarı papatyalar ne güzel duruyor! Aferin bana!” (estetik-s.100)

“Yemek yemeye gelenler müşteri değil konuğumuz.” (saygı-s.100)

“Ucuz bir lokanta aradıklarını hemen anladım. Nasıl? Başarılıyım değil mi?” (özgüven-s.101)

“Bay Fonti ise iş gelişince servis aksamasın diye hemen iki garson aldı.” (tedbir-s.104)

“Gölüş garsonlara yardım ediyor, masa örtülerini silkeliyor, ekmek, su, meşrubat servisi yapıyordu.” (sorumluluk-s.104)

“Her öğlen tertemiz takım elbisesi ve papyon kravatıyla dükkâna geliyor, konukları kapıda karşıliyordu.” (saygı-s.104)

“Fonti’nin hamur kadar yumuşak yüreği vardı. Genç adam öyküsünü anlatırken gözyaşlarını tutamadı. Dolaptan mavi bir garson önlüğü çıkarıp eline verdi.” (yardımseverlik-s.106)

“Çıkarken Başkan, Fonti’nin ve Dede’nin ellerini sıktı.” (saygı-s.108)

“Sayın konuklarımız! Dükkanımız kapanmıştır, diyordu.” (saygı-s.109)

“Yemek işi benim için bir oyuncak, beyim. Her gün aynı malzemeden değişik lezzetler yaratmaktan büyük keyif alıyorum... Benim arkamda ün bırakmak gibi bir derdim yok. Yemeğinin tadı damağında kalanlar günün birinde Fonti’nin lokantasını anımsarlarsa bu bana yeter de artar bile.” (özdenetim-s.110)

“Daha fazla genişleyemem diyordu Fonti! Bundan büyük dükkânı idare edemem.” (özdenetim-s.112)

“Her şeyi bırakıp sırra kadem basabilirim. Bana ait bir Pazar günüm var...” (özgürlük-s.112)

“En iyisi bu parçayı bir laboratuvarda inceletmek. Bileşiminde ne varsa hepsi çıksın ortaya.” (bilim-s.114)

“Üçü de birbirinden çok farklı, dedi. Ama hiçbirisi de Bay Fonti’ninkiyle aşık atamaz.” (dürüstlük-s.116)

“Ne çabuk pes ettiniz! Bir daha deneyin!” (sabır-s.116)

“Sizi sevindiremeyeceğim, dedi. Berbat olmuş, üçü de.” (dürüstlük-s.116)

“Artık eski günleri aramayız. Fosfor’u bize Allah gönderdi.” (dini inanış-s.117)

“Ne yazık ki hevesleri kursaklarında kaldı. İlk günler gelen müşteriler bir daha uğramadı. Gün geçtikçe müşteri artacağı yere azaldı.” (adalet-s.118)

Bay Tarhana, Bay Keten Tohumu ve Bay Fırfır bu işi başaramayacaklarını anlayınca hepsi lokantalarını kapatır. Daha sonra başka işler yaparlar ve yeni dükkân açarlar:

“Bay Keten Tohumu dükkânına uzaktan sevgiyle bakıyordu. (...) Eşim. Birlikte işleteceğiz dükkânı. Onun çocukluk hayalini gerçekleştirdim.” (sevgi-s.118)

Fonti, çok yorgun olduğu bir gecenin sabahında kimseye haber vermeden dükkânı kapatır ve gider Çünkü artık kendine yorgunluk veren Bir işi istemez:

“Bir akşam lokantayı kapadıktan sonra Fonti ayaklarını masaya uzattı. (...) Yoruldum galiba.” (özdenetim-s.119)

“Her sabah umutla dönmesini bekledi.” (sabır-s.120)

4.11. Dörtgöz

Dörtgöz öykü kitabı toplam 12 öyküden oluşmaktadır. Eserde tespit edilen değerler Tablo 30’da gösterilmektedir.

Tablo 30

Dörtgöz Öykü Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Değerlerin Bulunduğu Sayfa Numaraları	Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	26, 30, 31, 34, 36, 45, 49, 50, 68, 74	13
Tedbir	10, 11, 21, 29, 31, 36, 37, 42, 47, 49,53, 54, 55, 56, 68, 69	19
Sevgi	21, 22, 34, 38, 40, 41, 49, 68, 71, 90, 100, 101	13
Dostluk	15, 24, 40, 62, 65, 71, 72, 73, 78, 102, 107	13
Sorumluluk	34, 36, 37, 56, 64, 65	6
Vatanseverlik	-	-
Yardımseverlik	22, 41, 53, 54, 55, 56, 60, 81, 91	13
Dini İnanış	10, 38, 48, 85, 98	5
Özdenetim-Özgüven	12, 15, 29, 30, 32, 55, 56, 57, 59, 76, 79, 89, 104	16
Dürüstlük	10, 16, 32	4
Sabır	56, 73	2
Saygı	24, 68, 83, 84, 88, 94, 97	9
Bilim	29, 30, 80	5
Sanat	15, 16, 24, 25, 26, 65, 71, 87, 88, 89,102, 103	16
Estetik	9, 14, 26, 45, 46, 48, 66, 67, 73, 76, 84, 89, 92	16
Adalet	-	-
Eşitlik	59, 85, 89	5
Özgürlük	41, 51, 75	3

Tablo 30 incelendiğinde eserde “tedbir” değerinin 19 kez geçiş sıklığıyla en çok işlenen değer olduğu saptanmıştır. Daha sonra hikâyelerde en çok yer alan değerler 16 kez geçiş sıklığıyla “estetik”, “sanat” ve “özdenetim-özgüven” değerleridir. Ardından 13 geçiş sıklığıyla “temiz olma”, “yardımseverlik”, “sevgi” ve “dostluk” değerleri, 9 geçiş sıklığı ile “saygı” değeri, 6 geçiş sıklığıyla “sorumluluk” değeri hikâyelerde en çok yer verilen değerlerdir.

“Bilim”, “eşitlik” ve “dini inanış” değerleri 5 geçiş sıklığıyla, “dürüstlük” değeri 4 geçiş sıklığıyla, “özgürlük” değeri 3 geçiş sıklığıyla, “sabır” değeri 2 geçiş sıklığıyla en az yer alan değerlerdir.

Dörtgöz öykü kitabında bulunun 3 öyküde de “vatanseverlik” ve “adalet” değerleri yer almamaktadır.

Tablo 31

Dörtgöz Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı

Değerler/Öyküler	Dörtgöz	Rol	Ne Olmuş	Kömürücü	Çöp	Bu İşten Bir Şey Anlamadım!	Bayramlık	Unutamadığım Bir Gün	Beyaz Elbiseli Kukla	Kiralık Mayo	Sen Kimsin?	Düğme Oyunu	Ufuk Kayboldu	Değerlerin Toplam Sıklığı	Geçiş
Temiz Olma	-	-	-	1	5	-	5	-	1	1	-	-	-	13	
Tedbir	2	-	1	-	3	3	2	6	2	-	-	-	-	19	
Sevgi	-	-	1	1	1	3	1	-	2	-	1	1	2	13	
Dostluk	-	1	-	1	-	1	-	-	6	1	-	-	3	13	
Sorumluluk	-	-	-	-	2	1	-	1	2	-	-	-	-	6	
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Yardımseverlik	-	-	-	1	-	1	-	9	-	-	1	1	-	13	
Dini İnanış	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	1	5	

Özdenetim-	1	1	-	-	4	-	-	5	-	3	1	-	1	16
Özgüven														
Dürüstlük	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Sabır	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2
Saygı	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	4	3	-	9
Bilim	-	-	-	-	4	-	-	-	-	1	-	-	-	5
Sanat	-	3	-	6	-	-	-	-	2	-	3	-	2	16
Estetik	3	-	-	1	-	-	3	-	3	3	2	1	-	16
Adalet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eşitlik	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	4	-	-	5
Özgürlük	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	3
Toplam	9	6	2	12	20	11	13	23	21	9	17	6	9	158

Dörtgöz kitabındaki öykülerde değerlerin geçtiği cümleler ise şunlardır:

4.11.1. Dörtgöz

Deniz, gözlüğü takmak istemez. Babası onu ikna etmeye çalışır:

“Aaaa! Bu da nereden çıktı şimdi? Gözlük çok yakıştı sana.” (estetik-s.9)

Deniz, babasının ona doğruyu söylemediğini düşünür, gözlüğü kendisine yakıştırmaz:

“Kandırmaya çalışma beni. Yakışmadığını biliyorum...” (dürüstlük, estetik-s.9)

Babası, Deniz’in gözlük takmak istememesine tepki gösterir:

“Hay, Allah!” (dini inanış-s.10)

Babası, Deniz’e gözlerinin daha fazla bozulmaması için önlem amacıyla gözlük takması gerektiğini söyler:

“Bak yavrum, gözlüğünü çıkarırsan gözlerin iyice bozulur, hiç göremezsin.” (tedbir-s.10)

Babası, gözlüğü çıkarmakta ısrar eden Deniz’e, doktora verdiği sözü tutması gerektiğini hatırlatır:

“Saçmalıyorsun! Doktor Amcana söz vermedin mi?” (dürüstlük-s.10)

Deniz babasına iki yıl bekleyemeyeceğini, kendisine söylenenleri duymamak için önlemler aldığını söyler:

“Onları duymamak için kulaklarımı tıkıyor, koşa koşa geçiyorum bizim sokaktan.” (tedbir-s.11)

Babası önemli insanların gözlüklü olduğunu söyler. Bu biraz da olsa Deniz’in içini rahatlatır ve gelecekle ilgili hayaller kurar:

“Gün gelir, büyür, ünlü bir doktor olurum. Tedavi edilemeyen hastalıkları bir tek ben iyileştiririm.” (özgüven-s.12)

Deniz, babasının söylediklerinden ve kurduğu hayallerden sonra gözlüğün o kadar da kötü olmadığını karar verir:

“Hiç... Aynaya bakıyordum, baba. Gözlük bana yakıştı değil mi? Daha berrak görüyorum şimdi.” (estetik-s.14)

4.11.2. Rol

Serap Abla, güne Deniz’in annesiyle kahve içerek başlar, dostlar birbirleriyle geçirdiği vakitten mutlu olurlar:

“Güne annemle kahve içerek başlamayı çok sever.” (dostluk-s.15)

Deniz yıl sonu müsamesesi için hazırlık yapar:

“Rolümü ezberliyorum. Yarın oyunumuzun provası var da.” (sanat-s.15)

Serap Abla da öğrenciyken oyunlarda oynadığını söyler:

“Biliyor musun, iyi oyuncuydum ben.” (özgüven-s.15)

Serap Abla, Deniz’e hangi rolü oynadığını sorar. Deniz ona doğruyu söylemez. Aşağıdaki cevapları verir:

“Benim mi? Şey... Eeee... Biraz karışık... Nasıl anlatsam... Ha! Ben... ben prensesi oynuyorum. En önemli rolü yani.

(...) ‘Aaaa! Olmaz mı? Açılışta kendi yazdığım bir şiiri okuyacağım. Müzik grubunda melodika çalacağım. Bale yapacağım. Ayrıca koroda şarkı söyleyeceğim.’

Bunca yalanı bir çırpıda nasıl söyleyebilmişim!” (dürüstlük, sanat-s.16)

Deniz’in alamadığı görevlerden biri de baledir.

“Hep birlikte bale yapıyorduk.” (sanat-s.16)

4.11.3. Ne Olmuş?

Esra, pencereyi tıklatır. Deniz evdekilerin duymaması için Esra’yı uyarır:

“Camı açtım. Parmağımı dudağıma dayayıp suus, dedim.

Sus! Bizimkiler görmesin.” (tedbir-s.21)

“Dün dedem bana bir kutu boya hediye etmişti.” (sevgi-s.21)

4.11.4. Kömürcü

Kömürcü İzzet Amca, dükkânının önündeki güvercinleri besler:

“Öğle yemeğini yedikten sonra ekmek artıklarını bir gazeteye koyar, kapının önüne bırakırdı.” (yardımseverlik-s.22)

“İzzet Amca bazen güvercinleri kucağına alıp şefkatle okşuyor, omuzlarında, şapkasında dolaşmasına izin veriyor, (...)” (sevgi-s.22)

Kömürcü İzzet Amca keyifli olduğu günlerde dükkânının önüne kırmızı iskemlesini çıkarır:

“(…) eski dilden şarkılar mırıldanırdı.” (sanat-s.24)

“Mavi kapaklı şiir kitabını elinden düşürmezdi. Keyfi yerindeyse sandalyesinde ileri geri kaykılarak mırıl mırıl şiir okurdu.” (sanat-s.24)

“İzzet Amca, bayanlara şiir okurken çok kibarlaşırdı. Şapkasını çıkarır, sandalyesinden hafifçe kalkar, sesini yumuşatırdı.” (saygı-s.24)

Deniz, İzzet Amca’nın yanına gider, İzzet Amca yine şiir kitabını okur:

“Bu kitap hiç bitmez mi? diye sordum.

Güldü.

‘Bitmez,’ dedi. Şiir bu.” (sanat-s.24)

Bu kitap benim için çok değerli. Çünkü yazarı arkadaşım. Kitap bana hediye.” (dostluk-s.24)

İzzet Amca, Deniz’e dükkânın içinde bir şey göstereceğini söyler:

“Duvarlarda birbirinin içine girmiş, bir sürü şiir vardı.

‘Bu da benim sırrım. Ben de şairlik ederim ara sıra,’ dedi.” (sanat-s.25)

Deniz elini duvarda, şiirlerin arasında gezdirirken eli bir şeye çarpar:

“Aaa! Burada ayna varmış. Temizlesene bunu! Kömür tozundan kapkara olmuş.” (temiz olma-s.26)

Deniz aynayı silmek ister ama İzzet Amca buna izin vermez:

“Gömleğinin cebinden ufacık bir keman çıkardı. Kapkara aynanın karşısına geçti. Hafifçe gülümseyip selam verdi. Sonra o ufacık kemanından inanılmaz güzellikte sesler çıkarmaya başladı.” (sanat, estetik-s.26)

“Müzikle şiirin kuyruğuna asılmış, uçuşuyordu. Bu dünyada değil, düşler denizindeydi şimdi o...” (sanat-s.26)

4.11.5. Çöp

Deniz, Kerem’in yanına gider. Kerem kiraz ağacının altında düşünmektedir:

“Öğretmenimiz elma ağacının altında otururken keşifte bulunan ünlü bir bilginden söz etmişti.” (bilim-s.29)

Kerem pazardan civciv alır ve onların bakımını üstlenir. Kışın ölmeleri için çözüm yolları arar:

“Portakal sandıklarından bir kümes yapmıştım onlara. Ama artık havalar soğuyor. Kümeslerini ısıtmazsam hastalanıp ölür zavallılar.” (tedbir-s.29)

Deniz, Kerem’e soba kurmasını söyler:

“Ama benim sobam farklı olacak. Şimdiye kadar gördüklerine hiç benzemeyecek.” (özgüven-s.29)

Kerem sobanın yakıtı için çöpleri yakmayı düşünür:

“Düşünsene, biriken tonlarca çöp yakılarak elde edilecek enerji ile evleri, suları ısıtmak mümkünmüş.” (bilim-s.30)

“Yaa... Söylediğin doğruysa, çöpleri neden hala denize döküyorlar?” (temiz olma-s.30)

“Büyüklerin işine akıl sır erer mi? Ben onu bunu bilmem. Deneyeceğim.” (özenetim-s.30)

Kerem, Deniz’e icadını anlatır:

“Bak, işte bu yakıt deposu. Büyük bir teneke kutu. Tenekenin üstüne ortası delik bir kapak oturtacağız. Delikten uzunca bir boru geçecek. Bu boru kümesin bir duvarında girip ötekinden çıkacak. Borunun bitimine teneke bir şapka yerleştireceğiz.” (bilim-s.30)

Kerem icadındaki bir bilgiyi daha Deniz’e verir:

“Sıcak boruyu su borularının yanından geçirirsek kullanma suyu da sıcak akar.” (bilim-s.30)

Deniz bu buluşa çok sevinir:

“Sokakta elim yüzüm leş gibi olmuş ama eve tertemiz giriyorum. Çünkü yüzümü bahçedeki sıcacık suyla yıkadım.” (temiz olma-s.31)

Deniz, sobayı kurmak için aceleci davranır. Kerem acele etmeye gerek olmadığını, insanların sobayı görmemesi için temkinli davranmaları gerektiğini söyler:

“Sobayı gündüz vakti yakmamız doğru olmaz. Herkes başımıza üşüşür sonra. Haa, aşağı mahalledekiler de duymamalı. Aramızda kalsın.” (tedbir-s.31)

“Aman sakın, Esra’nın yanında bizim projeden söz etme. Ağabeyi aşağı mahallenin İbo’suyla arkadaş.” (tedbir-s.31)

Deniz, Kerem’e kendisine güvenebileceğini söyler:

“Sen hiç merak etme. Benden laf çıkmaz.” (dürüstlük-s.32)

Malzemeleri Keremlerin bahçesine taşırlar. Düzeneği kurmakta sıkıntı yaşamayacaklarından emindirler:

“Yerdeki şemaya bakarak sistemi kurmak basit iş.” (özgüven-s.32)

Kerem'in kümeden çıkan borunun ucuna takacakları şeyi düşünmesi için yalnız kalmaya ihtiyacı vardır:

“Yanında biri varken düşünemiyormuş. Yalnızken uçsuz bucaksız bir çöl düşlüyormuş. Bütün keşiflerini uçsuz bucaksız çölde atıyla dörtlüyle koşarken yapmış.” (özdenetim-s. 32)

Sobayı kurarlar ve civcivler ısınır. Deniz civcivleri sever:

“Parmak uçlarımla sırtlarını okşadım.” (sevgi-s.34)

Sabah olur ve Deniz civcivlerin yanına gider. O sırada Kerem bakmakla sorumlu olduğu civcivlerin yanındadır:

“Kerem benden önce gelmiş civcivleri besliyordu.” (sorumluluk-s.34)

Kerem, sobanın gece erken söndüğünü daha fazla çöpe ihtiyacı olduklarını söyler:

“Bugün mahallenin çöp günü. Bu saatte herkes çöplerini kapının önüne çıkarmıştır.” (temiz olma-s.34)

Mahalledeki tüm çöpleri toplayıp Keremlerin bahçesine getirirler. Akşamdan önce yakamayacakları için tüm mahalle çöp kokar. İnsanlar bu kokuyu fark etmeye başlar. Kerem ve Deniz yakalanmamak için saklanırlar:

“Olan biteni incir ağacının gerisinden izliyorduk.” (tedbir-s.36)

Mahalle sakinleri şikâyetle bulunur ve belediye görevini yapmak için Keremlerin bahçesine gelir:

“Akşama doğru bir çöp kamyonu yanaştı. Kokudan ve pislikten rahatsız olan komşular belediyeye şikâyetle bulunmuşlardı.” (temiz olma-s.36)

“Çöpçüler çöp yığınının bir çırpıda ortadan kaldırdılar.” (sorumluluk-s.36)

Çöpçüler giderken ceza yazarlar:

“Kerem'in babası çevreyi korumadığı, üstelik kirlettiği için 100 TL'lik para cezasına çarptırılmıştı.” (temiz olma-s.36)

4.11.6. Bu İşten Bir Şey Anlamadım!

“Her sabah gazete almaya ben giderim. Hem de kahvaltıya bile oturmadan. Çünkü babam kahvaltı masasında gazete okumak ister. Ben de görevimi seve seve yerine getiririm.” (sorumluluk-s.37)

Deniz’in annesi kahvaltıya oturduklarında Deniz’in üstünü kirletmemesi için reçeli kendisi sürer:

“Annem, Ekmeğine reçeli ben süreyim, dedi. Sen üstüne döküyorsun.” (tedbir-s.37)

Deniz babasına gazete alırken her zaman aldığı şans kartını kazır. Deniz’e şans kartından 1000 TL çıkar:

“Annem yanaklarımdan şappadak öpüverdi.” (sevgi-s.38)

Annesi, yenilenmesi gereken ve alınması gereken şeyleri saymaya başlar:

“Allah vere de gerçekten çıkmış olsa...” (dini inanış-s.38)

Deniz alacağı şeylerin listesini yapar. Bu parayla arkadaşlarını mutlu etmek ister ve onlara da isteklerini sorar. Emre istediğini söyler:

“Ben en çok bir robotum olmasını isterim.

O zaman çok yakında bir robotun olacak.” (dostluk-s.40)

Emre bunu duyduğuna çok sevinir:

“Heyecanla boynuma sarıldı.” (sevgi-s.40)

Deniz, bu parayla boş arsaya pota alacağını da söyler:

“Ayşe Teyze her kırılan camının suçunu bize yükleyemez. Hasan Amca gürültümüzden şikâyet edemez. Biz de özgürce oynarız.” (özgürlük-s.41)

Emre’nin kardeşi Deniz’e kendisine ne alacağını sorar:

“Sana kocaman bir pilli bebek. Konuşacak, yemek yiyecek, şarkı söyleyecek.

Yaşasın! Bir de bebek arabası isterim.

Olur, cici kız. Ne istersen alırım.” (sevgi-s.41)

Deniz’in arkadaşı Selçuk’u, babası maddi durumları yetersiz olduğu için okula gönderemez.

Deniz bu duruma çok üzülür ve arkadaşının sorununa çözüm bulmak ister:

“Paramın bir kısmıyla Selçuk’un kitap ve defterlerini alabilsem.” (yardımseverlik-s.41)

Anne ve babası tüm ihtiyaçlardan vazgeçip Deniz’in geleceğini düşünür ve parayı bankaya yatırır. Bankaya yatırılan para gelecekte herhangi bir sorun ya da ihtiyaç için önlem almaktır:

“Parayı olduğu gibi senin hesabına yatırmaya karar verdik. Geleceğin için güvence olsun istedik.” (tedbir-s.42)

Deniz şu an almak istediklerini söyler ama babası konuyu kapatır. Hesap cüzdanının başına bir şey gelmemesi için annesinin saklamasını söyler:

“Cüzdanı annene verelim, o saklasın.” (tedbir-s.42)

4.11.7. Bayramlık

Deniz, bayramlık giysilerini giyer ve dışarı çıkar:

“Kaldırım kenarına park etmiş otomobilin camından kendime baktım. Ne güzel! Gıcır gıcırdım.” (estetik-s.45)

Sibel, Deniz’i görür:

“Çorabın tozlanmış, dedi, başını geriye atarak.” (temiz olma-s.45)

Sibel, Deniz’e bu kıyafetiyle çocuk yıldızlara benzediğini söyler. Deniz ona şu soruyu sorar:

“Yaa... Çirkin miyim?” (estetik-s.46)

Deniz seksek oynarken ayakkabısının önünde sıyrık oluşur:

“Ayakkabımın burnunu avucumla çarçabuk sildim, seksek oynamaktan vazgeçtim. Devam etseydim ayakkabımın burnu yok olabilirdi çünkü.” (tedbir-s.47)

Esra ile Sinan saklambaç oynarken Deniz yanlarına gider:

“Sinan beni görünce uzun bir ıslık çaldı.

Ooo... Bu ne güzellik! Tıpkı modellerdeki gibisin.” (estetik-s.48)

Deniz çınar ağacının arkasına saklanır:

“Arzu’nun beni görmemesi için dua ediyordum.” (dini inanış-s.48)

Annesi Deniz’i duvarın üzerinde otururken görür ve onu uyarır:

“Deniizz! Duvara oturma kızım! Elbisen tozlanacak!” (tedbir, temiz olma-s.49)

“Ayakkabılarım gene toz içinde kalmıştı. Yanı başımdaki incir ağacından yaprak kopardım, ayakkabılarımın tozunu sildim.” (temiz olma-s.49)

Deniz’in kelebekli elbisesinin üzerine bir kelebek konar:

“Önce gülümseyerek onu seyrettim. Sonra dayanamadım, kanadını tutup sevmek istedim.” (sevgi-s.49)

“Omzumdaki tozu silkeledim.” (temiz olma-s.49)

Deniz eve girer ve üstünün başının ne kadar kirlendiğini görür ve üstünü silkelemeye başlar:

“Bırak, dedi annem. Öyle olmaz, yıkarım şimdi.” (temiz olma-s.50)

Deniz üzerindeki bayramlıkları çıkarır. Artık yırtılmasın, kirlenmesin diye dikkat etmek zorunda değildir. İsteddiği gibi hareket edebilir:

“Sokağa fırladım. İçim içime sığmıyordu. Koşmak, ip atlamak, saklambaç oynamak, takla atmak istiyordum.” (özgürlük-s.51)

4.11.8. Unutamadığım Bir Gün

Mahalledeki başıboş köpekleri öldürürler. Emre de köpekleri korumak için onları oradan uzaklaştırır:

“Çabuk, sen de bana yardım et. Köpekleri kaçıralım şuradan.” (yardımseverlik-s.53)

Deniz, Emre’nin köpekleri neden kovaladığını öğrenir. Belediye başıboş köpekleri zehirleyerek öldürür. Emre de köpeklerin bir kısmını korumaya çalışır:

“Az önce belediye memurları geldi. Ben de onlar görmeden köpeklerin bir kısmını kaçırayım, dedim.” (yardımseverlik-s.53)

Deniz ve Emre köpekleri nereye saklayacaklarını düşünür, belediye memurlarının görmemesi için tedbir alırlar. Deniz’in aklına bir çözüm gelir:

“Heey, buldum... Bizim bahçeye saklayalım.” (tedbir-s.53)

Köpekleri bahçeye sokarlar, belediye memurlarının köpekleri görmemesi için önlem alırlar:

“Köpekler bahçede ne kadar kalacak?

Tehlike geçene kadar. Belki birkaç gün, belki de daha az.” (tedbir-s.54)

Deniz, Emre’ye birkaç gün bahçede kalırlarsa köpeklerin açlıktan öleceğini söyler, Emre ona şu cevabı verir:

“Deli misin? Bizim görevimiz onları yaşatmak. Bugünden itibaren ikimiz de daha az yiyeceğiz. Yediklerimizin yarısı köpeklerin olacak.” (yardımseverlik-s.54)

Belediye memurları gider:

“Bu akşam köpeklerin yiyeceği benden. Yarın da sen getirirsin.” (yardımseverlik-s.54)

“Akşam yemeğinden sonra annemin çöp torbasına doldurduğu yemek artıklarını usulca köpeklere götürdüm.” (yardımseverlik-s.55)

Deniz’in babası ona elma getirir:

“Elmaları pencereden köpeklere fırlattım.” (yardımseverlik-s.55)

Deniz köpekler için yaptıklarından memnundur. Davranışlarının sonucunda hissettiği duygunun farkındadır:

“İçimde tatlı bir sevinç vardı. Yararlı bir iş yapmıştım.” (özdenetim-s.55)

Gece komşular köpekleri bahçede görür ve onlara zarar verecek şeyler atarlar. Köpekler kaçar:

“Bulabildiklerimizi kovalaya kovalaya bahçeye getirmeyi başardık.” (yardımseverlik-s.55)

Deniz dün gecedan sonra köpekler için korkar. Komşuların yapabileceklerinden tedirginlik duyar ve başka önlemler almayı düşünür:

“Köpekleri bahçede tutmasak artık. Belediyeciler yerine komşular öldürecek yoksa.” (tedbir-s.55)

Emre yer konusunda kararlıdır:

“Burası emin, dedi. Biz aslında dün hata yaptık.” (özdenetim-s.55)

Emre, köpeklerin havlamaması için önlem almaları gerektiğini söyler:

“Köpekleri iyi besleyelim. Belki havlamazlar.” (tedbir-s.56)

Emre, sadece beslemenin yeterli olmadığını köpeklerin karanlıkta havladıklarını söyler. Deniz’le aralarında şu konuşma geçer:

“Aa! Bak bunu hiç düşünmemiştim. Peki, nasıl engelleyeceğiz konuşmalarını? Ağızlarını bağlayamayız ya.

Bağlayacağız.” (tedbir-s.56)

Deniz, Emre’nin söylediğini gerçekçi bulmaz ancak Emre verdiği kararın arkasındadır:

“Yoo... Ben çok ciddiym. Köpekleri kaybetmek istemiyorsak bu zor işi de başarmalıyız.” (özdenetim-s.56)

Emre, Deniz’e bulabildiği bez parçalarını getirmesini söyler. Deniz Emre’ye getireceğine dair söz vererek sorumluluk üstlenir:

“Annem fark ederse çok kızar biliyorum ama gene de temizlik bezlerini getiririm. Söz.” (sorumluluk-s.56)

“Akşamüstü kasapları, marketleri tek tek dolaşıp bir torba dolusu kemik toplamayı başardık. Kemikleri bir tencerede kaynattık. İçine ekmek doğradık. Köpeklerin karnını iyice doyurduk.” (yardımseverlik-s.56)

Emre ve Deniz köpeklerin ağzını bağlamaya çalışır:

“Sabırla saatlerce uğraştık ama sonunda da köpeklerin hepsinin ağzını sımsıkı bağlamayı başardık.” (sabır-s.56)

Emre, aksilik çıkması ihtimaline karşı Deniz’i dikkatli olması konusunda uyarır:

“Bu gece kulağın tetikte olsun, dedi.” (tedbir-s.56)

Halil Amca çocukların yanına gelir ve onlara köpek mi beslediklerini sorar:

“Emre gururla, ‘Evet,’ dedi.” (özgüven-s.57)

Halil Amca çocukların yanına gelir. Çocuklar ona güvenip getirdiği köfteleri köpeklere yedirirler ama köfteler zehirlidir. Bu nedenle köpeklerin hepsi ölür. Halil Amca köpeklerin mikrop taşıdıkları için ölmeleri gerektiğini söyler. Deniz, Halil Amca’ya söylediği sözle her canlının eşit yaşam hakkına sahip olduğunu vurgular:

“Mikrop taşıyan herkesi öldürmek mi gerekir?” (eşitlik-s.59)

“Halil Amca’yı asla bağışlamayacaktım.” (özdenetim-s.59)

Emre köpek ölümlerini alıp götüren kamyonetin arkasından koşar. Deniz de onu bulmak için peşinden gider, Emre’nin kucağında yaralı bir güvercin vardır:

“Kucağındaki şeyi korumaya çalışıyordu.” (yardımseverlik-s.60)

4.11.9. Beyaz Elbiseli Kukla

Deniz gece arkadaşının sesini duyduğunu sanır:

“Gözlerimi sevinçle açtım. Korkmuyordum artık. İnsan dostunun sesinden korkar mı?”
(dostluk-s.62)

Selim, Deniz’in sınıf arkadaşıdır. Birkaç ay önce Konya’ya taşınır:

“Sınıfta en iyi arkadaş bendim.” (dostluk-s.62)

Öğretmen, Selim’in hastalandığını söyler ve Deniz’e yerine getirmesi gereken bir görev verir:

“Ders notlarını götürme işini bana verdi.” (sorumluluk-s.64)

Deniz, Selim’in evine gider ve öğretmenin ona verdiği görevi tamamlar:

“Selim’in arkadaşayım, dedim. Ders notlarını getirdim.” (sorumluluk-s.65)

İnsan kendisiyle aynı duyguları paylaşan insanlara yakınlık duyar, onlarla arkadaşlık kurar. Deniz, Selim’in nergise olan ilgisinden dolayı ona yakınlık hisseder:

“Çiçeklere bakışında yakaladığım sevecenlik beni rahatlattı. Çok eski bir arkadaşımın yanımdaydım sanki.” (dostluk-s.65)

“Odasının duvarlarına suluboya resimler asmıştı. Konuşurken gözüm resimlere takılıyordu. Birinde sadece rengârenk balonlar, ötekinde küçük şirin bir köy, bir başkasında bir tekir kedi vardı. Resimleri iç açıyordu.” (sanat-s.65)

Deniz, Selim’in yatağının başında sevimli bir kukla görür:

“Giderken, ‘Kuklan hoşuma gitti,’ dedim.

Kuklayı eline aldı. İlk defa görüyormuş gibi ilgiyle baktı.

‘Beğendin mi? Ben yaptım.’

Dükkânlarda satılanlardan farkı yoktu. Usta işi bir kuklaydı.” (estetik-s.66)

Selim kumaşı çok beğenir:

“Harika bir kumaş, dedi. Kuklalara iyi elbise olur bundan.” (estetik-s.67)

Deniz, Selim’e okuması için kitap vermek ister. Selim, sert bir tavırla kitaba bakıp kitabı Deniz’e geri verir. Deniz, Selim’in davranışından rahatsız olur:

“Davranışı kaba gelmişti bana.” (saygı-s.68)

Deniz’in evinde soba kurulur:

“Eşyaların yerleri değiştirildi. Temizlik yapıldı.” (temiz olma-s.68)

Deniz kızamık olur ve Selim onu ziyaret etmek ister. Deniz, Selim’in sesini duyduğuna çok sevinir:

“Selim’in ince ve genizden gelen sesi kulağıma yumuşak bir esinti gibi çarptı. Kalbim küt küt çarpmaya başlamıştı.” (sevgi-s.68)

Annesi, hastalık bulaşıcı olduğu için Selim’i içeriye almaz:

“Kızamık olduğum için onu odama sokmamıştır.” (tedbir-s.68)

Annesi, Deniz’in pencereden Selim’in elini tuttuğunu görür ve hastalığın Selim’e de bulaşmaması için Deniz’i içeri alır:

“Deniz. Gir içeri! Ne yapıyorsun? Selim’e de geçecek.” (tedbir-s.69)

“Yağmurun hiç soluk almadan uzun uzun yağdığı bir gün evde resim yapıyordum.” (sanat-s.71)

Selim Konya’ya taşınır. Taşınmadan önce Deniz’in yanına gider ve onunla iletişimini kesmemek için adresini ister. Dostlar birbirlerinden uzak olsalar bile iletişimi kesmezler:

“Gidiyorum. Adresini söyle. Sana yazacağım.” (dostluk, sevgi-s.71)

Deniz, Selim’in gittiğini anlar ve uzaktaki dağlara el sallar. Dost olan insanlar birbirlerinden ne kadar uzakta olursa olsunlar hep birbirlerini düşünürler ve hatırlarlar:

“Ama galiba artık düşüncelerim hep o dağın ardında olacaktı.” (dostluk-s.72)

Deniz posta kutusunun başında bekler:

“İyi ki beklemişim. Postacı Selim’den hem bir kart hem de bir paket getirdi.” (sabır-s.73)

Pakette minicik bir gemi maketi vardı. Bunu yeni yaptım. Beğendin mi, diye soruyordu.” (estetik-s.73)

“Beni unutmamış, özlemiş... Tatilde gelecekmiş.” (dostluk-s.73)

4.11.10. Kiralık Mayo

Deniz ve Sibel kapının önünde bulmaca çözerler. Sibel'in akli bulmacadan başka her şeydedir:

“Pencereden toz bezini silkeleyen kadında (...)” (temiz olma-s.74)

Deniz ve Sibel kayalıklara gider:

“İsteyen buradan serbestçe denize girebiliyordu.” (özgürlük-s.75)

Deniz; Emre, Sinan ve Burak'ı bahçede yay çekerken gördüğünü söyler:

“Desene vücutlarını geliştiriyorlar. Mahalleye güzel vücutlu, yüzücü bir kız geldi ya, bizim oğlanlar artık atlet olurlar.” (estetik-s.76)

“Ötekiler neyse de Emre'ye hiç yakışmıyor... Hem... istese de atletik bir vücudu olamaz. Sıskanın teki. Kaburgaları dışarıdan görünüyor.” (estetik-s.76)

Kız tahta iskelenin ucunda durur:

“Kız bakışların üzerinde olmasından hiç şikâyetçi görünmüyordu.” (özgüven-s.76)

Sibel kızın üzerindeki mayoyu çok beğenir:

“Üff... Mayoya bak! Bu mayo bende olsa ne güzel yüzerdim!” (estetik-s.76)

Kızın yüzüşünü izlerler ve kendilerinin o kadar iyi yüzemeyeceklerini düşünürler:

“İkimiz ne kadar çırpınsak onun gibi yüzemeyiz.” (özdenetim-s.76)

Esra mavi mayoyu kiralamak ister. Parası olmadığı için arkadaşları ona destek olur:

“Mavi mayoyu kiraladık. Hem de bir günlüğüne. Hiçbirimizin parası yoktu. Sibel, bende var, dedi.” (dostluk-s.78)

Kız, kayalıklara öğlene doğru gelir:

“Kiralık mayo tezgâhına yanaşırken havaya diktiği burnuyla kendinden öyle emin görünüyordu ki!” (özgüven-s.79)

Deniz, Sibel'e kızın beli kırıkmiş gibi yüzmediğini söyler:

“Ben de bugün anladım. Belindeki parlak taştanmış meğer. Işığı kırdığı için öyle gözüktüyormuş.” (bilim-s.80)

4.11.11. Sen Kimsin?

Arkadaşların buluşma yeri yaşlı çınar ağacıdır. Ağacın altında kim parolalı ıslığı çalarsa diğerleri hemen onun yanına gider. O gün ıslığı Sibel çalar:

“Arzu mahalle kedilerine süt veriyormuş.” (yardımseverlik-s.81)

Çocuklar siyah derili çocuğu aralarına kabul etmedikleri gibi onu dış görünüşünden dolayı dışlarlar. Çocuk onlara bu ayrıştırıcı tutumlarına rağmen gülümser ve onlara Afrikalı olduğunu söyler. Çocukların bu davranışı dil, din, ırk farklılıklarına saygı duymak düşüncesiyle çelişir:

“Dilimiz var ama senin gibi kara derimiz yok.

(...)

Sana bakınca korkuyorum.

(...) Bende de karanlık korkusu var.” (saygı-s.83)

“Saçım kara, tenim kara, gözüm kara... Karanlık görünürüm... çünkü Afrikalıyım ben.” (saygı-s.83)

Bütün arkadaşları bir bahane bulup Afrikalı çocuğun yanından uzaklaşır. Bir tek Deniz kalır. Çocuk ona da gidebileceğini söyler:

“Saçının kıvrıncığına bayılmıştım.” (estetik-s.84)

Simitçi, çocukların halini görür ve onlara neden kaçtıklarını sorar. Çocukların verdiği cevap yine insanları eşit görme ilkesine uygun değildir:

“Kara bir fırtınadan kaçtık.

Nasıl bir şey bu?

Oynarken yabancı bir çocuk geldi. Derisi kapkaraydı.” (saygı-s.84)

Simitçi ve çocuklar arasında şu konuşma geçer:

“Kazanamadık. Çünkü çocuğu kışkıışladık. Allah’ın Afrikalıyla oynayacak göz var mı bizde?” (eşitlik, dini inanış-s.85)

“Ay ne var bunda? Benim dedem de Mısır’dan gelmiş. Beni de mi kışkıışlayacaksınız şimdi.” (eşitlik-s.85)

Sibel, ninesinin Beyaz Rus olduğunu söyler:

“Akordeonla Rus halk müziği çalardı.” (sanat-s.87)

Emre de dedesinin Bulgaristan göçmeni, annesinin Laz olduğunu söyler:

“Hadi, bir Karadeniz horonu çekelim!” (sanat-s.88)

Deniz Afrikalı çocuğa davranışlarından dolayı kendini suçlu hisseder:

“Afrikalıya ayıp ettik arkadaşlar.” (saygı-s.88)

Sibel, Deniz’i destekler. Farklılıklarla ilgili düşüncesini dile getirir:

“Herkes aynı olsa dünya ne sıkıcı olurdu!” (eşitlik-s.89)

Aşağıdaki cümlede simitçinin simidi eşit pay etmesi ve hepsine paylaşırması ayrım gözetmediğini ifade eder:

“Bir simidi dörde böldü. Aramızda paylaştırdı.” (eşitlik-s.89)

Afrikalı çocuğun yanına dönerler:

“Elini tefine hızlı ve yumuşak darbelerle vuruyor, çıkan ritmik sese ayaklarını, bedenini bırakmış, harika bir dans sergiliyordu.” (sanat, estetik-s.89)

“Onunla oynamışsınız, oynamamışsınız, yalnız kalmış, umurunda bile değildi.” (özgüven-s.89)

“Bizi görünce akrabalarıyla karşılaşmış kadar sevindi Kara. Neşeli çılgınlıklar bile attı.” (sevgi-s.90)

4.11.12. Düğme Oyunu

Deniz yarım kalan panosuyla kırtasiyeye gider:

“Kemal Amca! Bana yardım eder misiniz? (...)

Kemal Amca panoya göz attı. Dolaptan bir kavanoz çıkardı, önüne bıraktı.” (yardımseverlik-s.91)

“Aaa! Ne güzel bir pano hazırlıyorsun!” (estetik-s.92)

Kemal Amca eski denizcidir. Büyük bir kaza geçirdikten sonra bir daha denize açılmaz. Aşağıdaki bölümde Kemal Amca’nın babası, Kemal Amca’nın kararlarına müdahale eder; onu kısıtlar ama Kemal Amca’nın isteklerini yine de değiştirmedeği görülür:

“Babam otur oturduğun yerde, dedi. Bana bu dükkânı açtı. Kimse ne istediğimi sormadı yani.” (saygı-s.94)

Çağrı da üzerindeki tişörtü gösterir. Çağrı da annesiyle aynı durumu yaşar. Tişört alırkenki istekleri göz ardı edilir. Ama o yine de neyi sevdiğini bilir:

“Bana da tişörtü alırken kimse sormadı. Anneme ‘balık desenli istiyorum’ demiştim. O papatyalı almış. Balık seven çiçek de sever diyor.” (saygı-s.94)

“Yaşlı teyze yüzümü okuyarak sordu.” (sevgi-s.96)

Deniz, tablosunda uçak yapmak ister ama herkes bir şey eklediği için tabloda uçak resmi yok olur: “Kimse bana da ne istediğimi sormamıştı.” (saygı-s.97)

4.11.13. Ufuk Kayboldu!

“Maşallah! Ne enerji var sende!” (dini inanış-s.98)

Ufuk’un dün doğum günüdür. Dedesi ona hediye verir:

“Dedem bebeklikten beri kırıp döktüğüm şeyleri toplamış. Hepsini tamir etmiş. Tam yüz parça eşya getirdi. Bebekler, otomobiller, robot, saksı, diş kaşığıcısı, biberon...” (sevgi-s.100)

“Kimse beni sevmiyor. Aaa! Seni sevmeyecekler de kimi sevecekler! Annenle babanın tek çocuğusun.” (sevgi-s.101)

Ufuk, dedesinin hediyelerinin olduğu torbayı elinden bırakır. Annesi ve babası geçmişte kendilerine yapılan şeyi, istediği mesleği seçme hakkını, Ufuk’un elinden almaya çalışırlar. Ufuk bunlardan bunaldığını dile getirir:

“Babama kalsa ressam olmalıyım... adam resim çizmeyi çok istemiş de engellemişler... anneme kalsa balerin olmalıyım... onun içinde ukde kalmış.” (sanat-s.102)

Deniz, Ufuk’a destek olur: “Ufuk sen harika bir arkadaşsın... Seni çok seviyoruz. Sakın kendini yalnız hissetme.” (dostluk-s.102)

“Yalnız olduğumu nereden çıkardın. Bak Dodo yanımda.” (dostluk-s.102)

“Cebinden mızıkasını çıkarmıştı şimdi. Mızıkayı ağzına sürdü, neşeli bir müzik döktürdü.” (sanat-s.103)

Deniz, Ufuk'un peşinden gider ama daha sonra bunun yanlış bir karar olduğuna karar verir:

“Ufuk’u aramaya çıktığıma saatler sonra pişman olmuşum.” (özdenetim-s.104)

Ufuk, Deniz’in yüzünü solgun görür: “Bir sıkıntın varsa, çekinme söyle...” (dostluk-s.107)

4.12. Mahalle Sineması

Mahalle Sineması öykü kitabı toplam 9 öyküden oluşmaktadır. Eserde tespit edilen değerler Tablo 32’de gösterilmektedir.

Tablo 32

Mahalle Sineması Öykü Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Değerlerin Bulunduğu Sayfa Numaraları	Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	12, 24, 70, 77	4
Tedbir	17, 33, 34, 43, 53, 68, 76, 77, 93	9
Sevgi	12, 24, 27, 41, 46, 47, 48, 52, 60, 66, 69, 71, 85, 88	20
Dostluk	35, 73, 86	3
Sorumluluk	16, 22, 70, 93, 94	5
Vatanseverlik	1	1
Yardımseverlik	13, 33, 34, 36, 40, 70	10
Dini İnanış	-	-
Özdenetim-Özgüven	14, 15, 16, 20, 21, 31 35, 38, 39, 53, 59,74, 78	14
Dürüstlük	30, 31, 82, 84, 85, 90, 91	8
Sabır	14, 18, 25, 37, 47, 83, 91, 93	9
Saygı	11, 20, 27, 44, 56, 75, 76	7
Bilim	74	1
Sanat	12, 15, 20, 21, 45, 48, 82, 85	9
Estetik	13, 16, 19, 24, 30, 48, 53, 54, 58, 59, 60, 61, 68, 69, 74	18
Adalet	-	-
Eşitlik	86	1
Özgürlük	31, 58	2

Tablo 32 incelendiğinde eserde “sevgi” değeri 20 geçiş sıklığıyla en çok yer alan değerdir. İkinci olarak en çok yer verilen değer 18 geçiş sıklığıyla “estetik” değeridir. Ardından 14 geçiş sıklığıyla “özdenetim-özgüven” değeri, 10 geçiş sıklığı ile “yardımseverlik” değeri, 9 geçiş sıklığıyla “sabır”, “tedbir” ve “sanat” değerleri, 8 geçiş sıklığı ile “dürüstlük” değeri, 7 geçiş sıklığı ile “saygı” değeri hikâyelerde en çok yer verilen değerlerdir.

Eserde “sorumluluk” değeri 5 geçiş sıklığıyla, “temiz olma” değeri 4 geçiş sıklığıyla, “dostluk” değeri 3 geçiş sıklığıyla, “özgürlük” değeri 2 geçiş sıklığıyla, “vatanseverlik”, “eşitlik” ve “bilim” değerleri 1 geçiş sıklığıyla en az yer alan değerlerdir.

İncelenen bu eserde bulunun “adalet” ve “dini inanış” değerleri yer almamaktadır.

Tablo 33

Mahalle Sineması Kitabındaki Değerlerin Öykülerde Dağılımı

Değerler/Öyküler	Mahalle Sineması	Ayakkabı Tamircisi	Kuşlar Kralı Nikola	Pembe Hala	Yeni Moda Kuaför	Elma Kokulu Kadın	Çiçekli Kadın	Bütün Yollar Roma'ya Çıkar	Bisikletli Postacı	Mavi Eşofmanlı Adam	Değerlerin Toplam Geçiş Sıklığı
Temiz Olma	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	4
Tedbir	1	-	2	1	1	-	1	2	-	1	9
Sevgi	1	2	1	6	1	2	5	-	1	1	20
Dostluk	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	3
Sorumluluk	1	1	-	-	-	-	1	-	-	2	5
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Yardımseverlik	3	-	5	-	-	-	2	-	-	-	10
Dini İnanış	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özdenetim-Özgüven	5	-	5	-	1	1	-	2	-	-	14
Dürüstlük	-	-	3	-	-	-	-	-	3	2	8
Sabır	3	1	1	1	-	-	-	-	1	2	9

Saygı	2	1	-	1	1	-	-	2	-	-	7
Bilim	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Sanat	5	-	-	2	-	-	-	-	2	-	9
Estetik	3	1	1	1	3	5	2	2	-	-	18
Adalet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eşitlik	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Özgürlük	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2
Toplam	25	7	20	12	7	9	12	11	9	8	121

Mahalle Sineması kitabındaki öykülerde değerlerin geçtiği cümleler ise şunlardır:

4.12.1. Mahalle Sineması

Emre ve arkadaşı sinemaya gitmek isterler. Ancak paraları yoktur. Keşke bir sinema sahibi tanıdığımız olsa diye düşünürlerken akıllarına mahalleye yeni taşınmış olan Kenan gelir. Kenan, hoş geldin ziyaretine gelenlere film seyrettirir:

“Kenan Amca çok saygılıydı film seyrederken dikkatimiz dağılmasın diye bizimle hiç konuşmadı.” (saygı-s.11)

Kenan Bey çocuklara birlikte sinema açma fikrini sunar:

“Mahallede bir sinema kuracaktık.” (sanat-s.12)

“Sevinç çılgınlıkları atarak Kenan Amca’ya sarıldık.” (sevgi-s.12)

“Sütümüzü bitirir bitirmez soluğu bizim odunlukta aldık. İvrir zıvırını attık, yerleri süpürdük, kapıyı sabunu bezlerle sildik.” (temiz olma-s.12)

Çevredeki eş dost sinemanın açılışı için ufak tefek yardımlarda bulunur:

“Manav Tarık Amca’dan birkaç tane boş meyve kasası aldık.” (yardımseverlik-s.13)

“Mobilyacı İsmail Amca uzunca bir suntaı sinemamıza bağışladı.” (yardımseverlik-s.13)

“Ben istemeden sandığındaki çarşaplardan birini çıkardı, ‘Al’ dedi. Perde yaparsınız.” (yardımseverlik-s.13)

Kenan Amca ertesi gün çocukların neler yaptığını göz gezdirir:

“Hiç bu kadarını beklemiyordum. Doğrusu harika olmuş!” (estetik-s.13)

Emre bir an önce arkadaşlarını çağırır, gösterinin başlayacağını düşünür:

“Dur bakalım. Acele etme.” (sabır-s.14)

Kenan Bey bilet işini konuşmak ister. Emre şaşırır. Arkadaşlarından para almak istemez çünkü. Ama Kenan Bey bu paranın çok az bir miktar olduğunu ve sinemanın giderleri için kullanılacağını söyler.

“Aaa! İyiymiş. Ben yanlış anlamışım.” (özdenetim-s.14)

“Yahu, amma acelecisin! Daha konuşacaklarımız bitmedi. Madem bir işe giriştin sabırlı olacaksın.” (sabır-s.14)

Kenan Bey, bütün biletlerin satılmasının neye bağlı olduğunu sorar:

“Benim için bu çok kolay bir soruydu. Emre’den önce davrandım.” (özgüven-s.15)

“Kenan Amca saçsız başını kaşıyarak düşündü, ‘101 Dalmaçyalı’ya ne dersiniz? diye sordu.” (sanat-s.15)

“Çok güzel bir filmdi.” (estetik-s.16)

“Kenan Amca bütün sorumluluğu üstümüze yıkıp gitmişti. Yapacak pek çok iş vardı; hangisinden başlayacağımızı bilmiyorduk.” (sorumluluk-s.16)

Caddede sinemaları tek tek dolaşıp diğer afişleri incelerler:

“Meğerse şimdiye kadar afişleri hiç dikkatli bakmıyormuşuz bakıp da göremediğimiz ne çok şey varmış!” (özdenetim-s.16)

“Belki yer kalmaz diye biletlerini önceden almak isteyen çok oldu.” (tedbir-s.17)

Kenan Bey’e Adana’dan bir mektup gelir. Emre mektubu sabırsızlanarak Kenan Amca’ya götürür:

“Basamakları soluk soluğa, ikişer üçer çıkararak Kenan Amca’nın kapısını çaldım.” (sabır-s.18)

Kenan Amca’ya mektupla güzel bir haber gelir:

“Gözlerinde o güne kadar görmediğimiz hoş bir pırıltı vardı. Öyle sihirli bir pırıltıydı ki bu. Onu hem çok güzel hem de çok mutlu gösteriyordu.” (estetik-s.19)

Ailesi Adana'daki sinemayı kapatma kararı almıştır. Kenan Bey ailesiyle aynı görüşte değildir. Ailesi mektupta sinemayı tekrar açmak istediklerini yazar:

“Gel ve sinemanın başına geç.” (saygı-s.20)

“Neyse ki hatalarını anlamışlar.” (özdenetim- s.20)

Kenan Amca memleketi Adana'ya döner. Çocuklar ise hep birlikte açtıkları sinemayı kapatmaz, yeniden düzenlerler:

“Bir hafta sonra salonumuz bir tiyatro oyunu ile açıldı.” (sanat-s.20)

“Başrollerini Emre'yle benim paylaştığım ‘Masalcı Amca’ oyunu, filmlerimiz kadar ilgi gördü.” (sanat-s.20)

“Bu işi çok sevdim, dedi. Büyüyünce oyuncu olacağım.” (sanat, özdenetim-s.21)

4.12.2. Ayakkabı Tamircisi

Çocuk pantolonun dizini yırtar. Annesi tamir edebilmek için bir deri parçası ister. Çocuk da deri parçası bulmak için ayakkabı tamircisine gider:

“Başını öne eğmiş, çalışıyordu.” (sorumluluk-s.22)

Dükkânda adamın torunu için yapmış olduğu deriden oyuncaklar vardı. Çocuk gemiye bakmak ister:

“Gemiye vermeden kara bir bezle tozunu sildi.” (temiz olma- s.24)

“Ne güzel yelkenleri var.” (estetik-s.24)

“Hiç kimsede eşi benzeri olmayan oyuncakları, bir de onu çok seven dedesi vardı.” (sevgi - s.24)

Ayakkabı tamircisinin oğlu öğretmendir. Doğu'da görev yapar. Yıllardır İstanbul'a gelmez. Bu yüzden ayakkabı tamircisi torunlarını henüz hiç görememiştir. Sadece fotoğraflarıyla yetinir:

“Yıllar önce Doğu'ya gittiler, hala dönmediler. Bütün umudum torunda. Bakarsın bir gün tutturur dedemi göreceğim diye atlar gelir İstanbul'a.” (sabır-s.25)

O sırada dükkâna ayakkabı tamircisinin bir arkadaşı girer. Küçük çocuğu görünce onu torunu sanır. Hasret gidersinler diye onları yalnız bırakır:

“Torununla baş başa kal da hasret gider.” (saygı-s.27)

“Kapıdan çıkmadan önce sımsıcak elleriyle kavradı yüzümü.” (sevgi-s.27)

4.12.3.Kuşlar Kralı Nikola

Mahalleye yeni gelen Cem diğer çocuklardan farklı olarak yalnızlığı sever. Cem bir gün güneşe doğru kuş gibi çırpınırken küçük kız onu görür ve yanına gider. Cem ise neden çırpındığını anlatma ve havadaki kuşları işaret eder:

“Ne güzel kuşlar, değil mi? Evet...evet... Çok güzel.” (estetik-s.30)

“Ağzın sıkı mıdır senin? Elbette. Hem de sımsıkı. Öyleyse bir sır vereyim sana. Biliyor musun, bir deniz kuşu olmak istiyorum ben.” (dürüstlük-s.30)

“Uçmaya tutkunum ben. Bir kuş olup denizleri boydan boya aşmak istiyorum.” (özgürlük-s.31)

“Annem yalan söylemez.” (dürüstlük-s.31)

“Benimle dalga mı geçiyorsun? Oysa ben çok ciddiym. Yakında da uçacağım.” (özdenetim-özgüven-s.31)

“Aylardır kanatlar üzerinde çalışıyorum. Çok sağlam malzemeler kullandım; bir çift güçlü kanat yapmayı becerdim.” (özdenetim-özgüven-s.31)

Cem yarın sabah uçacağını söyler. Cem, kıza nereden uçacağını söyleyecek ama kimseye söylemeyeceğine dair söz vermesini ister:

“Kimseye söyleyemeyeceğine söz ver.

-Söz.” (dürüstlük-s.31)

Cem evin balkonundan uçmak için kendini bırakır. Başarısız olur ve tellere takılır. Etraftakiler yardıma koşar:

“Cemil Amca bir çarşafı Cem’in tam altına gerdi. Beş altı kişi çarşafı kenarlarından tuttular.” (tedbir-s.33)

“Koşup çarşafın bir kenarından ben de tuttum.” (yardımseverlik-s.33)

“Nalbur Ahmet Amca dükkâna girip upuzun bir merdiven aldı... Ben şimdi kurtarırım onu.” (yardımseverlik-s.34)

“Kolundan tuttuğu gibi Cem’i ayağa kaldırdı.” (yardımseverlik-s.34)

“Söyleyim de seni evde yalnız bırakmasınlar.” (tedbir-s.34)

“Ben de akıl olsaydı kimseyi dinlemez futbolcu olurdum.” (özdenetim-s.35)

Simitçi Fikret Ağabey olayı duyunca hemen gelir, Cem’in en sevdiği simitlerden Cem’e verir.

“Cem simidi ortadan ikiye böldü. Yarısını bana doğru uzattı.” (dostluk-s.35)

“Cem’in üstündeki tozları silkeledim, parçalanmış kanatlarını çözüp çıkardım.” (yardımseverlik-s.36)

Cem’in kuşları çok sevdiğini anlayan bir adam Cem’e isterse evinin çatısındaki kuşları gelip sevebileceğini söyler. Nikola adındaki bu adam Cem isterse onu Kuşlar Kralı yapabileceğini söyler. Cem meraklanmadan hemen o an o eve gitmek ister, arkadaşı onu yarına kadar sabretmesi için uyarır:

“Dur, ne yapıyorsun? Hemen gelin, demedi ki! Cem üzgün, çekti elini zilden. ‘Ben de yarın gelirim.’ dedi.” (sabır-s.37)

Daha sonra Cem bir hafta ortalıkta görünmez. Bir gün iki arkadaş sokakta karşılaşırlar:

“Yorgun, bitkin, bana yaslanarak yürüyen Cem gitmiş, yerine delidolu, şakacı, kendi ayakları üstünde rahatça durabilen Cem gelmişti şimdi.” (özgüven-s.38)

“Gülüştüğünden cesaret alarak günlerdir merak ettiğim soruyu damdan düşer gibi sordum.” (özgüven-s.39)

“Nikola Amca hasta veya yaralı kuşları tedavi ediyordu.” (yardımseverlik-s.40)

“O gece Cem’i, Nikola Amca’yı, kuşları, yağmuru, annemi, babamı, çiçekleri her şeyi ama her şeyi çok sevdiğimi düşündüm.” (sevgi-s.41)

4.12.4. Pembe Hala

Kızın Ankara’da yaşayan halası vardır. Arada bir evlerine ziyarete gelir ve yeğeniyle fazla konuşmaz. Gelirken yanında elbiselik kumaş getirir, kızın annesine diktirir:

“O iğneleri iğnedenliğine saplar, asla ağzına iğne almazdı.” (tedbir-s.43)

Hala bir gün bavuluyla uzun süre kalmak üzere misafirlığe gelir. Kaldığı süre boyunca odadan pek çıkmaz. Kız da yine uzunca bir süre odasından çıkmayınca halasının ne yaptığını merak eder ve halasının odasının kapı deliğinden bakmaya kalkışır:

“Utanmıyor musun!” diye bağırdı. “Her gün gözetliyorsun beni.” (saygı- s.44)

“Bir gece annemle babam tiyatroya gittiler.” (sanat-s.45)

Kızın annesi ve babası tiyatroya gittiği akşam gök gürültülü yağmur yağar. Kız da gök gürültüsünden çok korkar:

“Halam, Korkma, dedi. Ben varım.” (sevgi-s.46)

“Onu hiç böylesine sevecen görmemiştim. Boynuna sımsıkı sarıldım. O da beni sıkıca kucaklayıp odasına götürdü.” (sevgi- s.46)

Halası küçük kızın korkusu geçsin diye ona bir şeyler anlatır:

“Ona inanıyordum. Yeniden sarıldım boynuna. Artık korkmuyordum.” (sevgi-s.47)

Kız bisiklet ister. Babası da ona daha önceden bir bisiklet alacağını ama daha zamanının oluşunu söyler. Kız da halasına bisikletin ne zaman alınacağını bilip bilmediğini sorar, bu konuda çok sabırsızdır:

“Daha zamanı var, dedi. İyi, bekle öyleyse.” (sabır-s.47)

Yağmur hâlâ devam eder, kız her gök gürüldeyişinde zangır zangır titrer:

“Rahat ol, dedi halam saçımı okşayarak.” (sevgi-s.47)

“Halamın sesi çok tatlıydı. Masal anlatırken bir başka güzelleşiyordu.” (estetik, sanat-s.48)

Günler sonra halasının doğum günüdür:

“Halam çok şanslıydı. Annem, babam ve Serap Abla’dan çok şirin hediyeler aldı.” (sevgi-s.48)

Kız, halasına doğum gününde bir falcı küresi alır. Bu hediyeinin, o yağmurlu geceyi hatırlatan bir anısı vardır. Hala da sanki küreye bakmış da söylüyormuş gibi yapıp babasının ona bisiklet aldığını gördüğünü söyler:

“Bu haberi alır almaz halamın boynuna sarıldım, yanaklarından öptüm.” (sevgi-s.48)

4.12.5. Yeni Moda Kuaför

Yeni Moda Kuaför adında bir kuaför dükkânı vardır. Kuaförün adı Semiha’dır. Annesi bir gün kuafördeyken Semiha’nın kulağına fısıldar ve Semiha kızın saçlarını kesmek için harekete geçer:

“Hadi yavrum, kalk da keselim saçlarını, dedi.” (sevgi-s.52)

“Anne, ne olur Semiha Teyze’ye söyle: Saçlarımı kestirmek istemiyorum.” (özdenetim-s.53)

“Saçların altı aydır kesilmedi. Önümüz yaz. Uzun saç ne yapacaksın? Ensen pişecek sıcak havalarda.” (tedbir-s.53)

“Bak bu dergide sevimli bir saç modeli var. Beğenirsen tıpkı onun gibi keserim. Yüzüne iyi gider.” (estetik-s.53)

“Dergide saçını gösterdiği kız çok güzeldi.” (estetik-s.54)

“Saçlarımın önü kat kat kesilmiş, arkası uzun ve düze kalmıştı. Çok şirin görünüyordum.” (estetik-s.54)

Semiha Teyze saçlarını keserken kızın isteklerini göz önünde bulundurmuş ve onun isteklerine saygı duymuştur:

“Semiha Teyze’nin saçlarımı tam istediğim gibi, üstelik yeni modaaya uygun kestiğini biliyordum çünkü.” (saygı-s.56)

4.12.6. Elma Kokulu Kadın

Elma Kokulu Kadın'ın gerçek adı Sevda'dır. Sevda her daim güler yüzlü hayat dolu bir kadındır:

“Elbiseleri çok canlı renklerde ve göz alıcıydı.” (estetik-s.58)

Kız ve annesi bir gün Sevda Teyze'ye misafirlğe giderler. Sevda Teyze kızın sıkıldığını anlayınca ona oyalanması için içi boncuk dolu bir kavanoz verir:

“Halıya boşalt, dilediğin gibi oyna, dedi.” (özgürlük-s.58)

Eve gitme vakti geldiğinde annesi kavanozu toplaması gerektiğini söyler. Kız toplar ancak kolyelerden birini dışarda bırakır:

“Bu mavi, yeşil kuşlardan yapılmış bir cam kolyeydi. En çok onu sevmiştim.” (estetik-s.59)

Bu beğendiği kolyeyi Sevda Teyze'den ister. Annesi çok utanır:

“Kendimi bir türlü affedememiştim.” (özdenetim-s.59)

Kız bir süre sonra su çiçeğine yakalanır:

“Suçiçeğinden yüzüm bakılamayacak kadar çirkinleşmişti.” (estetik-s.59)

Sevda Teyze bir gün kızın suçiçeğinden dolayı ağladığını görür ve onu teselli eder:

“İnce, uzun parmaklarını saçlarımin arasında dolaştırdı, buklelerimle oynadı, gözlerimin yaşını sildi.” (sevgi-s.60)

“Gülünce nasıl da güzelleştin.” (estetik-s.60)

“Hep neşeli ve güzeldi.” (estetik-s.61)

Sevda Teyze ona o gün çok beğendiği kolyeyi hediye eder:

“Gitmeden önce Sevda Teyze yatağımin altına pembe kurdeleli bir paket bıraktı.” (sevgi-s.61)

4.12.7. Çiçekli Kadın

Mahallede Çiçekli Kadın denilen bir kadın yaşar. Bu kadın evinden çıkmaz, kimse ona gitmez, o kimseye gitmezdi. Kız ve arkadaşı da kadının evde neler yaptığını merak eder

dururlardı. Kız bir gün bakkala giderken Çiçekli Kadın kıza seslenir. Kadın, kediler için kasaptan ciğer ayırttığını söyler ve gelirken o paketi de getirmesi için ricada bulunur:

“Bana ‘Yavrum’ demişti. Tıpkı annem gibi.” (sevgi-s.66)

“Hadi, dedi saçlarımı okşayarak.” (sevgi-s.66)

Kadın, kızı kapıda bekler. Beklerken kadının yanında kedi de vardır:

“Aaa! Ne güzel bir kedi!” (estetik-s.68)

Kadın içerde başka kediler de olduğunu söyler ve sevmesi için kızı içeri davet eder. Kız, kadından korktuğu için hatta kendi aralarında kadına cadı diye hitap ettikleri için içeri girip girmeme konusunda tereddüte düşer:

“Ayağımı eşiğe koydum, bir geri çektim.” (tedbir-s.68)

Kız içeri girdiğinde aynı kendi evleri gibi bir evle karşılaşır ve beklediği gibi olmaz. İçerde birbirine sokulmuş Gri ve Benekli adında iki kedi daha vardır:

“Gri’nin başını okşadı.” (sevgi-s.69)

Kadın kedilerin annesinden bahseder, bu kedinin adı Kül’dür:

“(…) Çok güzel bir kediymi.” (estetik-s.69)

“Kül çok temiz, çok iyi huylu bir kediymi.” (temiz olma-s.70)

“Kendi yavruları yetmezmiş gibi günlerce onları da besledi.” (yardımseverlik-s.70)

“İyileşsin diye yapmadığım kalmadı.” (yardımseverlik-s.70)

“Ölmeden önce yavrularını bana emanet etti. İşte bu yüzden onları hiç terk etmedim.” (sorumluluk-s.70)

Çiçekli kadın, çocuğu uğurlarken ona bir kadife çiçeği hediye eder:

“Onu seversen dallarından hiç çiçek eksik olmaz.” (sevgi-s.71)

Kız, kadının kedileri anladığını görünce şaşırılmış ve onlarla konuştuğunu düşünmüştü. Çiçekli Kadın da kıza, “Eğer çiçek seni severse konuşur,” diyerek sevginin ne kadar önemli olduğunu anlatmaya çalışır:

“Seni severse konuşur.” (sevgi-s.71)

4.12.8. Bütün Yollar Roma'ya Çıkar

Bir yaz günü mahalleye bir oğlan gelir. Burcu, Başak, Suna ona hayrandır. Çocuk Dünya'yı gezmek isteyen bir gezgindir ve kızlara göre oldukça bilgili görünür:

“İşte bu yeni arkadaşımız Gezgin, dedi.” (dostluk-s.73)

“Zevksizdi üstelik. Yaz günü kalın tabanlı kışlık botlar giymişti.” (estetik-s.74)

“Büyük bir ideali var Gezgin'in, dedi. Dünyayı dolaşmak. Hem de nasıl biliyor musun? Yürüyerek!” (özgüven-s.74)

“Kızlar hayran hayran, baygın gözlerle Gezgin'e bakıyorlardı. Sanki dünyada ondan yakışıklı, ondan akıllı kimse yoktu.” (estetik-s.74)

“Dünyayı gezmek için önce dünyayı öğrenmek gerek. Dünyayı bize en iyi haritalar öğretir.” (bilim-s.74)

“Kendini beğenmiş Gezgin'e sırf harita yüzünden şıp diye hayran oldum. Kızların neden onun çevresinde pervane olduklarını daha iyi anlayabiliyordum artık.” (saygı-s.75)

Kız, Gezgin'in ayakkabılarını beğenmez. Böyle düşünürken gezgin bu ayakkabıları bilerek seçtiğini anlatır:

“Dünya'yı dolaşacak insanın ayakkabıları sağlam olmalı, dedi.” (tedbir-s.76)

Kızların Gezgin'e olan saygısı gitgide artıyordu:

“Gezgin ise koskoca bir ideali olan akıllı bir çocuktı.” (saygı-s.76)

Gezgin daha sonra dürbünle pusulasını gösterir:

“Camları gözlüğün camlarından daha temizdi.” (temiz olma-s.77)

“Çok özel çorapları var, dedi. Yürüyüş için yapılmış. Terletmeyen cinsten.” (tedbir-s.77)

Kızlardan biri Gezgin'in tişörtündeki Roma ifadesini görür ve Roma'nın nerede olduğunu sorar. Kızların hiçbiri cevabı bilmez. Gezgin kendinden emin bir şekilde soruyu cevaplar:

“Bilmez miyim, dedi.” (özgüven-s.78)

4.12.9. Bisikletli Postacı

Mahallenin postacısı ve onun da Islık adında bir köpeği vardır:

“Bazı günler işini bitirince bahçe duvarlarından birine oturuyor, cebinden çıkardığı mızıkasını çalıyordu.” (sanat-s.82)

Murat arkadaşına postacının aslında müzisyen olmak istediğini söyler ama arkadaşı buna başta inanmak istemez:

“İnanmazsan inanma. Bana kendisi söyledi.” (dürüstlük-s.82)

Önceden Selimler Konya’ya giderler. Selim ayrılırken gider gitmez ona mektup yazacağını söyler. Bu yüzden O aralar postacıyı her gördüğünde “mektup var mı?” diye sorar:

“Postacının zilini duyar duymaz işimi gücümü bırakıp koşuyor, ‘Bana var mı? Bana var mı?’ diye bağıırıyordum.” (sabır-s.83)

“Mektup bizim mahalleden atılmıştı. Postacı beni aldatmış.” (dürüstlük-s.84)

“Yanıma oturdu. Saçlarımın lüleleriyle oynamaya başladı.” (sevgi-s.85)

Postacı küçükken bir müzisyen olmak istediğini ancak müzik eğitimi alamadığı için olamadığını anlatır. Müzisyen olduğunda hayranları olacak ve ona mektuplar yollanacaktı. Bir meslek seçmesi gerektiğinde en azından postacılık yapıp mektup bekleyenleri sevindirmek istediğini söyler:

“Küçüklüğümde kendi kendime müzik aletleri yapardım. Düdük, flüt, kaval, saz gibi.” (sanat-s.85)

“Seni de sevindirmek istedim. İnan kötü bir niyetim yoktu.” (dürüstlük-s.85)

“Bana dostuymuşum gibi bakıyordu artık.” (dostluk-s.86)

“Beni öteki çocuklardan ayrı tuttuğunu, daha çok sevdiğini söylememişti ama biliyordum.” (eşitlik-s.86)

4.12.10. Mavi Eşofmanlı Adam

Çocuk evinin önünde otururken mavi eşofmanlı bir adam oraya gelir. Çocuğa “Dünyada en önemli şey nedir?” diye sorar. Çocuk kendince cevaplar verir ama adamın istediği cevaplar bunlar değildir:

“Üzüldüğümü, ağlamak üzere olduğumu anlamıştı. Başımı sevgiyle okşadı.” (sevgi-s.88)

En büyük hayali koşu kulübü kurmaktır. Kimi görse onu koşuya davet eder:

“Ben sözümü tuttum. Saat tam 8’de şortumu giyip kapının önüne çıktım.” (dürüstlük-s.90)

Çoğu kişi verdiği sözü tutmaz ve koşmaya gelmez. Mavi eşofmanlı adam pes etmez ve herkese koşmanın önemini anlatmaları gerektiğini söyler:

“Sabırlı olacağız. Hiç üşenmeden, durmadan anlatacağız.” (sabır-s.91)

“Ali ağabey sözünün eri çıktı.” (dürüstlük-s.91)

Mavi eşofmanlı adam her bahçeye birer kayısı fidanı dikmeyi teklif eder. Bu fikir diğerlerinin de hoşuna gider, yöneticilerle de konuşurlar. Her bahçe birer kayısı fidanı diktikten sonra çocuk ağaçların ne zaman meyve vereceğini sorar:

“Sabırlı ol. Fidanları yeni diktik.” (sabır-s.93)

“Artık sık sık sulanması gerek. Taa ki dallarına su yürüyene kadar. Korkarım bu iş de bize düşecek.” (sorumluluk-s.93)

“Sabah koşularına katılamıyordum artık. Annem izin vermiyordu. ‘Hastalanacaksın,’ diyordu.” (tedbir-s.93)

“Kendimi suçlu hissediyorum şimdi. Günlük işlerimin telaşına düşmüş, fidanları sulamayı aklıma bile getirememiştim.” (sorumluluk-s.94)

Tablo 34

İncelenen Tüm Kitaplarda Yer Alan Değerler

Değerler/Öykü kitapları	Dalgalar Dedikoduyu Sever	Puldan Taştan Lahanadan	Uçurtmam Bulut Şimdi	Gökte Biri Var	Toto'nun Sınıfı	Karşı Pencere	Toto ve Şemsiyesi	Penguenler Flüt Çalamaz	Pembe Kuşa Ne Oldu?	Çilekli Dondurma	Dörtgöz	Mahalle Sineması	Değerlerin toplam geçiş sıklığı
DAVRANIŞSAL DEĞERLER													
1.Fizyolojik ihtiyaçlar													
1.1.Temiz olma	1	8	7	3	1	8	5	5	7	5	13	4	67
Fizyolojik ihtiyaçlara ait değerlerin toplam geçiş sıklığı													67
2.Güvenlik İhtiyacı													
2.1.Tedbir	22	8	14	8	20	14	11	12	8	14	19	9	159
Güvenlik ihtiyacına ait değerlerin toplam geçiş sıklığı													159
3.Sevgi ve Ait Olma İhtiyacı													
3.1.Sevgi	33	5	9	8	9	13	16	18	9	26	13	20	179
3.2.Dostluk	17	-	1	5	13	9	10	15	12	5	13	3	103
3.3.Sorumluluk	20	4	10	8	20	12	4	5	12	9	6	5	115
3.4.Vatanseverlik	-	3	1	3	-	-	-	-	-	-	-	1	8
3.5.Yardımseverlik	19	8	13	9	8	4	6	8	6	16	13	10	120
3.6.Dini inanış	7	12	11	4	1	3	1	-	-	5	5	-	49
Sevgi ve ait olma ihtiyacını ait değerlerin toplam geçiş sıklığı													574
4.Özdeğer ve Özsaygı İhtiyacı													
4.1.Özdenetim-özgüven	19	5	14	9	20	11	15	18	16	15	16	14	172
4.2.Dürüstlük	9	4	5	4	6	10	3	4	5	5	4	8	67
4.3.Sabır	8	6	11	3	8	10	4	11	12	7	2	9	91
4.4.Saygı	10	5	2	4	7	3	2	8	6	5	9	7	68
Özdeğer ve özsaygı ihtiyacını ait değerlerin toplam geçiş sıklığı													398
OLGUSAL DEĞERLER													
5.Bilme ve Anlama İhtiyacı													
5.1.Bilim	-	2	8	-	6	-	13	4	6	1	5	1	46
Bilme ve anlama ihtiyacına ait değerlerin toplam geçiş sıklığı													46
6.Estetik İhtiyacı													
6.1.Sanat	14	10	2	6	16	12	14	11	17	2	16	9	129
6.2.Estetik	45	23	21	5	9	12	9	27	17	16	16	18	218
Estetik ihtiyacına ait değerlerin toplam geçiş sıklığı													347
7.Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı													
7.1.Adalet	1	1	1	-	1	2	-	2	-	1	-	-	9
7.2.Eşitlik	3	-	2	1	2	4	-	2	1	2	5	1	23
7.3.Özgürlük	17	7	-	10	3	4	1	18	2	2	3	2	69
Kendini gerçekleştirme ihtiyacına ait değerlerin toplam geçiş sıklığı													101
Toplam	245	111	132	90	150	131	114	168	136	136	158	121	1692

Tablo 34 incelendiğinde değer geçişleri göz önünde bulundurulduğunda “Dalgalar Dedikoduyu Sever” öykü kitabında 245, “Penguenler Flüt Çalamaz” öykü kitabında 168, “Dörtgöz” öykü kitabında 158, “Toto’nun Sınıfı” öykü kitabında 150, “Çilekli Dondurma” ve “Pembe Kuşa Ne Oldu?” öykü kitaplarında 136, “Uçurtmam Bulut Şimdi” öykü kitabında 132, “Karşı Pencere” öykü kitabında 131, “Mahalle Sineması” öykü kitabında 121, “Toto ve Şemsiyesi” öykü kitabında 114, “Puldan Taştan Lahanadan” öykü kitabında 111, “Gökte Biri Var” öykü kitabında 90 değer tespit edilmiştir.

İncelenen eserlerde en çok yer alan ilk beş değer sırasıyla; estetik, sevgi, özdenetim-özgüven, tedbir ve sanat değerleridir.

Tablo incelendiğinde incelenen 12 öykü kitabında toplamda 218 kez geçiş sıklığıyla “estetik” değeri en çok yer alan değer olarak tespit edilmiştir. Estetik değeri en çok 45 geçiş sıklığıyla “Dalgalar Dedikoduyu Sever” kitabında geçmektedir. Onu 27 geçiş sıklığı ile “Penguenler Flüt Çalamaz” ve 23 geçiş sıklığı ile “Puldan Taştan Lahanadan” öykü kitabı takip eder. Estetik değeri en az 9 geçiş sıklığı ile “Toto’nun Sınıfı” ve “Toto’nun Şemsiyesi” ve 5 geçiş sıklığı ile “Gökte Biri Var” kitaplarında tespit edilmiştir.

İkinci olarak “sevgi” değeri 179 kez geçiş sıklığı ile en fazla geçen değerlerdendir. Sevgi değeri 33 geçiş sıklığı ile en çok Dalgalar Dedikoduyu Sever kitabında bulunmaktadır. Daha sonra 26 geçiş sıklığıyla Çilekli Dondurma ve 20 geçiş sıklığı ile Mahalle Sineması eserleri sevgi değerinin en çok işlendiği eserlerdir. Sevgi değerinin en az yer aldığı kitaplar ise 8 geçiş sıklığıyla Gökte Biri Var ve 5 geçiş sıklığı ile “Puldan Taştan Lahanadan” öykü kitaplarıdır.

Üçüncü olarak “özdenetim-özgüven” 172 kez geçiş sıklığıyla eserlerde en çok yer alan değerlerdendir. Bu değer 20 geçiş sıklığı ile en çok “Toto’nun Sınıfı” kitabında daha sonra 19 kez geçiş sıklığı ile “Dalgalar Dedikoduyu Sever” de 18 geçiş sıklığı ile “Penguenler Flüt Çalamaz” kitabında saptanmıştır. “Özdenetim-özgüven” değerinin en az geçtiği kitaplar ise 9 geçiş sıklığı ile “Gökte Biri Var” ve 5 geçiş sıklığı ile “Puldan Taştan Lahanadan” öykü kitaplarında yer almaktadır.

Dördüncü olarak “tedbir” değeri 159 kez geçiş sıklığı ile eserlerde en çok bulunan değerlerdendir. Bu değer en çok “Dalgalar Dedikoduyu Sever” de 22 kez geçiş sıklığıyla tespit edilmiştir. Onun ardından 20 geçiş sıklığı ile “Toto’nun Sınıfı”, 19 geçiş sıklığı ile “Dörtgöz” öykü kitaplarında tespit edilmiştir. “Tedbir” değeri en az 8 kez geçiş sıklığı ile

“Puldan Taştan Lahanadan”, “Gökte Biri Var”, “Pembe Kuşa Ne Oldu?” adlı eserlerde yer almaktadır.

“Sanat” değeri 129 kez geçiş sıklığı ile eserlerde en çok bulunan beşinci değer olarak saptanmıştır. “Sanat” değeri en çok 17 kez geçiş sıklığı ile “Pembe Kuşa Ne Oldu?” öykü kitabında bulunmaktadır. Ardından 16 kez geçiş sıklığıyla “Dörtgöz” ve “Toto’nun Sınıfı” bu eseri takip etmektedir. “Sanat” değerinin en az yer aldığı eserler ise 2 kez geçiş sıklığı ile “Çilekli Dondurma” ve “Uçurtmam Bulut Şimdi” eserleridir.

Sevim Ak’ın incelenene 12 öykü kitabında en az yer alan değerler sırasıyla “vatanseverlik”, “adalet”, “eşitlik”, “dini inanış” değerleridir. “Vatanseverlik” değeri 8 kez geçiş sıklığı en az yer alan değer olmuştur. “Vatanseverlik” değeri sadece “Gökte Biri Var”, “Mahalle Sineması”, “Puldan Taştan Lahanadan” ve “Uçurtmam Bulut Şimdi” kitaplarında yer almaktadır.

Adalet değeri 9 geçiş sıklığıyla öykülerde en az yer alan ikinci değerdir. “Adalet” değeri “Gökte Biri Var”, “Toto ve Şemsiyesi”, “Pembe Kuşa Ne Oldu?”, “Dörtgöz” ve “Mahalle Sineması” kitaplarında hiç yer almamaktadır.

Eşitlik değeri 23 geçiş sıklığı ile öykülerde en az yer alan üçüncü değerdir. “Eşitlik” değeri 5 geçiş sıklığı ile en çok “Dörtgöz” eserinde yer almaktadır. Buna karşın “Puldan Taştan Lahanadan” ve “Toto ve Şemsiyesi” eserlerinde eşitlik değerine hiç yer verilmemiştir.

Sevim Ak’ın öykülerinde “dini inanış” değeri 50 geçiş sıklığı ile en az yer alan dördüncü değer olarak saptanmıştır. Dini inanış Sevim Ak’ın öykülerinde daha çok batıl inançlar veya Allah, Yarabbi vb. ünlemler olarak karşımıza çıkmaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve tartışma

Bir toplumun geleceğinin iyi yetişmiş, ilke ve karakter sahibi bireylere bağlı olduğu bilinen bir gerçektir. Bu sebeple bireylerin özellikle de çocukların iyi ahlaki değerlere erişmesinde birtakım yardımcı unsurlara ihtiyaç vardır. Bir çocuğun kişilik gelişiminin çok küçük yaşlarda şekillenmesinden dolayı değer eğitimi süreci küçük yaşlardan itibaren başlamalıdır. Bu sebeple çocuğa değer eğitimi vermek öncelikle ailelerin sorumluluğundadır. Örneğin küçük bir çocuğun dağıttığı oyuncaklarını toplaması, çıkardığı ayakkabıyı yerine koyması sorumluluk; yemekten önce ve sonra ellerini yıkaması, yerlere çöp atmamak gibi alışkanlıkların aşılması temiz olma; hayvan ve doğa sevgisi büyütülmesi sevgi, oyuncaklarını arkadaşlarıyla paylaşması arkadaşlık-dostluk gibi değerleri küçük yaştan itibaren çocuklara kazandırılmasını sağlar.

Ailede değerler eğitimi almaya başlayan bir çocuğun değerler eğitimi gelişimi çevrede ve en önemlisi okullarda devam eder. Her ailenin bilinçli, değerleri yaşayan ve yaşatan bireyler olamayacakları gerçeği, okullarda değerler eğitiminin daha da önem kazanmasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda insanlara, hayvanlara, doğaya sevgi ve saygıyla yaklaşan, kendiyi barışık saygılı, hoşgörülü, yardımsever, adaletli bireyler yetiştirmede çocuk edebiyatına önemli sorumluluklar düşmektedir. Yazarlarımız da eserlerini kaleme alırken milli, manevi ve evrensel değerlere uygun bu açıdan zengin eserler sunmalıdırlar. Sever'e (2021) göre çocuk edebiyatı ürünleri; sanata saygı duyan, sorgulayan, tartışan, bilime önem veren duyarlı bireyler yetiştirilmesi sürecinde etkili birer uyaran olmalıdır.

Sevim Ak çocuk edebiyatında eserler veren, çocuk gerçekliğini ön plana alan, çocuk edebiyatı yazarlarımızdandır. Yazın hayatına çocuk edebiyatı ürünleri vererek başlamış, 35 yıllık yazın hayatında çocuk edebiyatı eserleri kaleme almıştır. Daha çok roman ve hikâye türünde eser veren Sevim Ak'ın 40'ın üzerinde eseri vardır. Bu eserler çocuklar tarafından okunmakta, kitapların defalarca kez baskısı yapılmaktadır.

Alanyazın incelendiğinde Sevim Ak ile ilgili 2 doktora tezi, 8 yüksek lisans tezi olmak üzere toplamda 10 tez çalışması yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmalardan 2023 Kasım ayında YÖK'ün sistemine yüklendiği tespit edilen Vural (2023)'ın yaptığı çalışma hariç değerler eğitimiyle ilgili bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Vural (2023) 'ın gerçekleştirdiği değerler eğitimi çalışmasında ölçüt olarak on kök değer kullanılması, çalışmamızda ise oluşturduğumuz değer sınıflandırmasında 18 değer ölçüt olarak kullanılmasının konuya farklı bir bakış açısı kazandıracağı ve alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızda Sevim Ak'ın 12 öykü kitabı (Çilekli Dondurma, Dalgalar Dedikoduyla Sever, Dörtgöz, Gökte Biri Var, Mahalle Sineması, Karşı Pencere, Pembe Kuşa Ne Oldu? Penguenler Flüt Çalamaz, Puldan Taştan Lahanadan, Toto ve Şemsiyesi, Toto'nun Sınıfı, Uçurtmam Bulut Şimdi) değerler eğitimi açısından incelenmiştir.

Hem yerli hem yabancı değerler eğitim sınıflandırmaları ve Türkçe Öğretim Programında yer alan on kök değer incelenmiş ve değer sınıflandırmasının daha evrensel bir zemine oturması için Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi ile ilişkilendirilerek özgün bir değer sınıflandırılması oluşturulmuştur. Bu değer sınıflandırmasına göre Sevim Ak'ın eserleri 18 değer açısından incelenmiştir. Bu değerler şunlardır: temiz olma, tedbir, sevgi, dostluk, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik, dini inanış, özdenetim-özgüven, dürüstlük, sabır, saygı, bilim, sanat, estetik, adalet, eşitlik, özgürlük.

Öykülerde tespit edilen değer analizleri her öykünün altında bulgular bölümünde belirtildiği için bu bölümde genel değerlendirme yer verilecektir.

Sevim Ak'ın eserlerinde toplam 1692 değer geçişi tespit edilmiştir. Oluşturulan değer sınıflandırmasına göre değerler, davranışsal ve olgusal değerler olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. O bulgulardan elde edilen sonuçlara göre tespit edilen değerlerin 1198'si davranışsal değerler, 494'ü olgusal değerler olarak saptanmıştır.

Çalışma sonucuna göre değerlerin Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi ile olan ilişkisine bakıldığında en fazla geçiş sıklığının 574 geçiş sıklığıyla sevgi ve ait olma ihtiyacına ait değerlerin olduğu belirlenmiştir. İkinci sırada 398 geçiş sıklığıyla özdeğer ve özsaygı ihtiyacına ait değerler, üçüncü sırada 347 geçiş sıklığıyla estetik ihtiyacına ait değerler, dördüncü sırada 159 geçiş sıklığı ile güvenlik ihtiyacını ait değerler, beşinci sırada 101 geçiş sıklığı ile kendini gerçekleştirme ihtiyacına ait değerler, altıncı sırada 67 geçiş sıklığı ile fizyolojik ihtiyaçlara ait değerler ve son olarak 46 geçiş sıklığı ile bilme ve anlama ihtiyacına ait değerler olduğu saptanmıştır.

Eserler değerler bazında incelendiğinde çalışmamızda belirlediğimiz değer sınıflandırmasında bulunan 18 değerın tamamını barındırmaktadır. Değerlerin geçiş sıklığı da göz önünde bulundurulduğunda Sevim Ak'ın öykülerinin değerler açısından zengin olduğu saptanmıştır.

Tespit edilen değerlerin geçiş sıklığına göre öykü kitaplarındaki sıralaması şu şekildedir: “Dalgalar Dedikoduyu Sever” öykü kitabında 245, “Penguenler Flüt Çalamaz” öykü kitabında 168, “Dörtgöz” öykü kitabında 158, “Toto’nun Sınıfı” öykü kitabında 150, “Çilekli Dondurma” ve “Pembe Kuşa Ne Oldu?” öykü kitaplarında 136, “Uçurtmam Bulut Şimdi” öykü kitabında 132, “Karşı Pencere” öykü kitabında 131, “Mahalle Sineması” öykü kitabında 121, “Toto ve Şemsiyesi” öykü kitabında 114, “Puldan Taştan Lahanadan” öykü kitabında 111, “Gökte Biri Var” öykü kitabında 90 değer tespit edilmiştir.

Öykülerde en çok bulunan beş değer sırasıyla estetik, sevgi, özdenetim-özgüven, tedbir ve sanat değerlerdir. Öykülerde daha az yer alan beş değer sondan başlayarak sırasıyla vatanseverlik, adalet, eşitlik, bilim ve dini inanış değerleridir.

Sevim Ak'ın eserlerinde çocukların estetik algısının gelişmesine önem verdiği açıkça görülmektedir. Bütün öykü kitaplarında estetik değeri yer almıştır. Sevim Ak'ın eserlerinde üzerinde durduğu bir diğer değer de sanat değeridir. Öykülerde yer alan kahramanların hemen hepsi bir sanat dalıyla ilgilenmektedir. İncelenen öykülerde kahramanların piyano, flüt, keman, melodika, gitar, mızıka, mandolin, akordeon gibi müzik aletlerini çalması; salsa, bale gibi dansları yapması; müze ziyaretleri gerçekleştirmeleri, masal, şiir, tiyatro gibi edebi ürünlerin çocuklar tarafından sevilmesi, çocukların sinema tutkunu olması gibi örnekler Sevim Ak'ın bu değer üzerinde ne kadar özen gösterdiğini ve bu konuda ne kadar zengin unsurlar kullandığını göstermektedir.

Özdemir'in (2008) “Sevim Ak'ın hikâye ve romanlarında yer alan eğitsel iletiler” adlı çalışmada Sevim Ak ile görüşme gerçekleştirmiştir. Sevim Ak, çocuk edebiyatı konusunda duyduğu hassasiyeti kendi cümleleriyle şöyle ifade etmektedir:

“Sanat ve edebiyatın yaşamı yeniden yaratılması, yeni bir gerçeklik yaratması gibi işlevleri de vardır. Çocuk yazınına da aynı bakışla bakmaya çalışıyorum. Soluk alıp verdiğimiz dünyada yalnız değiliz. Tüm canlıların yaşam hakkına saygı temelinde kalarak, insanın üstünlüğünü, hâkim olucu ve istilacı, tüketici eğilimlerini abartmadan tüm canlıların eşitlik hakkına saygı göstermekle başlamak gerektiğini düşünüyorum. Her türlü ayrımcılığa (dil, din, ırk, cins, özürlü- normal...vs) ve sosyal eşitsizliklere duyarlılığı geliştirmek, farklılıklara saygı duymak çocuklarımıza yeni bir dünyanın kapılarını aralarken sınıksız sarılacağımız değerlerden olmalı. Farklılıkları zenginlik olarak gören, çok sesliliğe saygı duyan, eleştirel, sorgulayıcı anlayışla, düşünmeye açık bir bakışla çocuğa yönelmek çok önemli. Sanatsal-estetik

duyarlılığın gelişimi için estetik bilincinin geliştirilmesi yönünde de çaba gerekir. Toplumsal ve sosyal olaylara, her türden insan psikolojisine duyarlı yaklaşımlar, haksızlığa uğrayanın yanında olmak, şiddetin azaldığı barışın egemen olduğu daha yaşanılır bir dünyaya yönlendirebilecek anlayışla bütünleşmelidir.” (Özdemir, 2008, s.155.)

Güneş Özdemir’in (2008) yapmış olduğu çalışmada Sevim Ak’ın 1996-2006 yılları arasında yayınlanmış on hikâye kitabı ve yedi romanı içerdiği eğitsel iletiler açısından incelenmiştir. Çalışmada elde edilen bulguların sonucunda yazarın eserlerinde bulunan eğitsel iletilerin çocuğun toplumsal, bilişsel, ahlaki ve gelişimsel özelliklerine katkı sağladığı ifade edilmiştir. Özdemir, yazarın eserlerinde araştıran, sorgulayan, yaratıcı, sevginin kıymetini bilen çocuk tiplerine yer verdiğini dile getirmiştir. Nitekim bu çalışmanın sonucuyla bizim çalışmamızın sonucu örtüşmektedir.

Her türlü ayrımcılığa karşı olduğunu ifade eden yazar “Dörtgöz” adlı öykü kitabındaki “Kimsin Sen?” adlı öyküde mahalleye yeni gelen Afrikalı bir çocuğun başlarda diğerleri tarafından dış görünüşü sebebiyle dışlanması ama daha sonra diğer çocukların farklılıkların ne kadar güzel olduğunu anlayıp Afrikalı çocukla arkadaş olma konusunu işlemektedir. Bu öykü aracılığı ile yazar, çocuklara farklılıklara saygı değerinin benimsetmek istemektedir.

Sevim Ak’ın öykülerinde çocuklar doğaya karşı duyarlı, hayvansever, yardımsever, arkadaşlarını önemseyen, dostlarının zor zamanında onların yanında olan karakterlerdir. Edebi eserde kahramanların davranışları ve seçimleri çocuk okurlar için öykünme ve özdeşim kurma adına büyük önem taşır. Dolayısıyla değer aktarmada çocuk kahraman üzerinden değerlerin verilmesinin çocuk okur üzerinde etkisi büyüktür. Sever (2021) konuyla ilgili şunu ifade eder:

“...Kahramanlar aracılığıyla insanların başından geçebilecek olayları tanır. Sorunlar karşısında takınacağı tavır ya da geliştirebileceği davranışlara ilişkin ipucu edinir. İnsan ve toplum yaşamını belirleyen kural ve değerleri tanıma ve anlama bilincini oluşturur. İnsan yaşamını anlamlı kılan erdemleri sezmeye çalışır.” (Sever, 2021, s.76)

Arpacı (2006) Sevim Ak’ın 6 roman ve 95 öyküsündeki (11 öykü kitabı) iletiler ve iletilerin aktarılma biçimleri üzerinde inceleme yapmıştır. Sevim Ak ile ilgili yapılan ilk tez çalışması olan bu çalışmada elde edilen verilere göre iletilerin çocuğun bilişsel, ahlaki, toplumsal ve kişilik özelliklerine uygun başarılı bir örnek olduğu sonucuna varılmıştır.

Güneş’in (2020) Sevim Ak’ın öykülerinde yer alan çocuk karakterlerin incelenmesi adlı çalışmada Sevim Ak’ın eserlerinde aile, arkadaş, doğal yaşam sevgisini sıkça işlediğini;

bunların yanında mutluluk, yaratıcı, farklı olma, hobi edinme, doğayı gözlemleme, insanlarla iletişim kurma gibi çocukların çoğunun hayatında olan ve gelişimlerine katkıda bulunacak, onları hayata hazırlayacak konuları sıkça işlediğini dile getirmiştir.

Sevim Ak öyküler vasıtasıyla günlük hayattaki yaşantılarımızla değerleri nasıl yaşatabileceğimizin örneklerini sunar. “Öyle Bir Gün” adlı öyküde Yaşlılar Haftası sebebiyle çocuk kahramanın yaşlı birinin poşetlerini evine kadar taşıması; “Huzurlu Bir Gün” adlı öyküde huzurevini ziyaret eden çocuklar; “Çilekli Dondurma” adlı öyküde Gülüş karakterinin sokak hayvanlarını beslemesi; “Alçakgönüllü Lokanta” adlı öyküde mahalleye yeni bir lokanta açacak olan komşularına dostlarının yardım etmesi; çocukların derse vaktinde girmesi, ödevlerini yapması ve bu sorumluluğun bilincinde olmaları; “Pembe Bisiklet” adlı öyküde çocuğun bisiklete binmeyi öğrenmek için sabretmesi gerektiğini anlaması; “Penguenler Flüt Çalamaz” adlı öyküde alınacak bir kararda herkesin eşit oy hakkına sahip olması; “Denizatları Nereye?” adlı öyküde denizatlarının özgür bir yaşama kavuşma arzusu; çocukların vücut temizliğine ve kıyafetine dikkat etmesi; anne, baba, arkadaş, komşular, esnaf ile yakın ilişkiler ve onlara karşı duyulan sevgi; “Bir Buluş” adlı öyküde çocuğun hava kirliliğini önlemek için bir alet icat etmesi; “Mahalle Sineması” adlı öyküde Emre ve arkadaşının mahallede bir sinema kurmaları ve ileride oyuncu olmak istemeleri; “Puldan Taştan Lahanadan” adlı öyküde karikatürlerin bireyin kendini ifade etme aracı olduğunu ve sanatın önemi; “Gökte Biri Var” adlı öyküde çocuğun resim kursuna yazılması ve diğer öykülerde de hemen hemen her kahramanın bir müzik aleti çalması; “Oyun İçinde Oyun” adlı öyküde Selo karakterinin kendine hedefler koyması ve bu hedefleri gerçekleştirebileceğine olan özgüveni; hem çocukların hem yetişkinlerin verdiği sözleri tutmaya özen göstermesi; “Puldan Taştan Lahanadan” adlı öyküde uyum ve oran yasasından bahsedilmesi ve estetiğin önemi gibi birçok değer barındıran zengin içerikler Sevim Ak’ın öykülerinde ustalıkla işlenmiştir.

Vural (2023)’ın *Sevim Ak’ın çocuk kitaplarında değerler eğitimi* adlı yüksek lisans çalışmasında; Sirk Kızı, Saçlarında Soru İşaretleri, Gözlerinde Güneş Var, Şarkını Denizlere Söyle, Mahalle Sineması, Lodos Yolcuları, Sıcak Çikolatalı Yolculuklar, Penguenler Flüt Çalamaz, Gemici Dedem, Puldan Taştan Lahanadan, Uçurtmam Bulut Şimdi, Karşı Pencere, Babamın Gözleri Kedi Gözleri, Puf, Pufpuf, Cuf, Cufcuf ve Cino, Pembe Kuşa Ne Oldu, Toto ve Şemsiyesi, Domates Saçlı Kız, Sen, Ben, Elma Ağacı, Gökte Biri Var, Sakız Kızın Günleri ve Vanilya Kokulu Mektuplar eserleri olmak üzere 21 eserin değerler eğitimi bağlamında incelendiği görülmüştür. Çalışmada değer sınıflandırması olarak MEB (2019)

tarafından belirlenen on kök değer dikkate alınmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda eserlerde en çok yer verilen ilk üç kök değer sevgi, saygı ve dostluk olarak belirlenmiş; en az yer verilen kök değer ise vatanseverlik olarak tespit edilmiştir. Sevim Ak'ın çocuk kitaplarının eğitimciler ve çocuklar için değerler eğitimi açısından oldukça zengin ve değerler eğitimi materyali olarak kullanılabilir olduğu sonucuna varılmıştır. Vural (2023)'ın çalışmasıyla çalışmamız karşılaştırıldığında, iki çalışmada kullanılan değer sınıflandırması farklı olduğundan eserlerde en çok bulunan değerlerin farklı değerler olduğu görülmektedir. Çalışmamızda Sevim Ak'ın öykülerinde en çok bulunan üç değer sırasıyla estetik, sevgi, özdenetim-özgüvendir. İki çalışmada da incelenen eserlerde en az bulunan değer vatanseverliktir. Çalışmamızda değerler, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşi ile ilişkilendirilip farklı bir değer sınıflandırması kullanılmış ve konuya farklı bir bakış açısıyla yaklaşmıştır. Nitekim iki çalışmanın sonucu birbirini destekler niteliktedir.

Sonuç olarak Sevim Ak ile ilgili yapılan diğer çalışmalar da göz önünde bulundurulduğunda çalışmayı destekleyen sonuçlara ulaşıldığı görülmekle birlikte değerler eğitimi ile ilgili yapmış olduğumuz bu çalışma konuya farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Yöntem olarak izlediğimiz çıkış noktası Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisidir. Bu açıdan tezimiz değerler eğitimi ile ilgili yapılmış olan diğer tezlerden de farklı bir nitelik taşımaktadır.

Sevim Ak'ın öykülerinin sınıflandırdığımız değerlerin tamamını içermesi bakımından değerler eğitimi bağlamında çocuklara önerilebileceği düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

- Bu çalışmada incelenen eserler Sevim Ak'ın 2003-2012 yılları arasında Can Çocuk Yayınları'nda yayımlanan öykü kitapları arasından seçilmiştir. Alanyazın incelendiğinde yazarın 2012 yılından sonra yayımlanmış öykü ve romanları ile ilgili değerler eğitimi çalışması yapılmadığı görülmektedir. Değerler eğitimi ile ilgili çalışma yapmak isteyen araştırmacılar yazarın bu eserleri ile ilgili inceleme yapabilir.
- Sevim Ak'ın eserlerinin okul kütüphanelerinde ve sınıf kütüphanelerinde yer alması, öğretmenlerin bu eserlerle öğrencileri tanıştırmaları ve okumaya teşvik etmesi önerilir.
- Türkçe dersinde birincil materyal olarak kullanılan ders kitaplarında Sevim Ak'ın öyküleri metin olarak kullanılabilir.

- Konu ilgili yapılacak akademik çalışmalarla, çocuğun öykülerde sezdirilerek verilen değerleri anlayıp anlamadığının belirlenmesi yararlı olacaktır. Bunun için Sevim Ak'ın öyküleri öğrencilere okutulabilir ve bu eserlerde yer alan ana fikirler ve ana fikirler yoluyla verilmek istenen değerler ile ilgili önceden hazırlanmış bir sorular çocuklara uygulanarak değerleri ne ölçüde anladıkları ortaya konabilir.
- Bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Sonraki çalışmalarda nitel ve nicel yöntemlerin birlikte yer aldığı karma model de kullanılabilir. Karma yöntemle nicel veriler de elde edilecektir.
- Sevim Ak'ın okul öncesi yaş gurubuna hitap eden eserleri bu alanda çalışma gerçekleştirecek olan araştırmacılar tarafından değerler eğitimi bağlamında incelenebilir.
- Bu çalışmadan hareketle Sevim Ak'ın eserlerinde en çok yer alan estetik, sevgi, sanat değeri gibi değerlerle ilgili ayrıca bir değerler eğitimi çalışması yapılabilir.
- Sevim Ak'ın kitaplarında resimler bolca yer almaktadır. Sevim Ak'ın eserlerindeki resimler ile değerler ilişkilendirilip görsel-metin ilişkisinin değer aktarımındaki yeri ve katkısı incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Acemoğlu, A. (2022). *Ömer Seyfettin öykülerinde değerler eğitimi*. (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:747106).
- Ak, S. (2017). *Dalgalar Dedikoduyu Sever*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2020). *Dörtgöz*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2021). *Çilekli Dondurma*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2021). *Gökte Biri Var*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2021). *Mahalle Sineması*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2021). *Pembe Kuşa Ne Oldu?* İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2021). *Penguenler Flüt Çalamaz*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2021). *Karşı Pencere*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2021). *Puldan Taştan Lahanadan*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2021). *Toto ve Şemsiyesi*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2021). *Toto'nun Sınıfı*. İstanbul: Can Yayınları.
- Akay, İ. (2019). *Ahmet Yılmaz Boyunağa'nın çocuk romanlarının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:563287).
- Akbaş, O. (2004). *Türk millî eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:190366).
- Altmış, Z. G. (2021). *9-11 yaş grubu çocuklara yönelik Türk yapımı çizgi filmlerde değerler eğitimi (TRT Çocuk örneği)*. (Doktora Tezi). YÖK Tez merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 681070).
- Arpacı, Ö. (2006). *Çocuk kitaplarında iletiler ve iletilerin aktarım biçimi (Sevim Ak Örneği)*. (Yüksek Lisans). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:188844).
- Asan, T., Ekşi, F., Doğan, A. ve Ekşi, H. (2008). Bireysel değerler envanterinin dilsel eşdeğerlik, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim*

Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 27, 15-38. Erişim adresi:
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1783>

- Aslan, Z. Ş. (2010). Değerler eğitiminde bir yöntem önerisi: Edebiyat metinlerinden yararlanma. *Değerler Eğitimi Uluslararası Konferansı* (28-29 Mayıs 2010), İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü.
- Aydın, M. Z. ve Gürler, Ş.A. (2012). *Okulda Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Bacanlı, H. (2017). *Değer Bilinçlendirme Yaklaşımı*. Konya: Çizgi Kitapevi
- Balat, G. U., Yalçın A., Yemenici, F., Sabancı, H., Kalaycı, K.K., Halisdemir, M., Bakülü, N., Hazar, R.G., Köse, S., Ünsal, Y. (2012). *Okul öncesinde değerler eğitimi ve etkinlik örnekleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Birkök, M. C. (2019). Değerler sınıflandırması. *Journal of Human Sciences*, 16(2), 493-498. doi : 10.14687/jhs.v16i2.5737
- Bolay, S. H. (2007). Aşkın Değerler Buhranı. R. Kaymakcan ve diğerleri (Ed.). *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, İstanbul: DEM Yayınları.
- Can, G. (Ed.) (2014). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cüceloğlu, D. (2021). *İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları*. (41. basım) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağlar, A. (2005). Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar. M. Sevinç (Yay. haz.) *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Çalık, T. (2015). Eğitim bilimi ile ilgili bazı temel kavramlar. L. Küçükahmet (Ed.). *Eğitim Bilimine Giriş* (s.15-21). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Demirutku, K. ve Sümer, N. (2010). Temel değerlerin ölçümü: portre değerler anketinin Türkçe uyarlaması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 17-25. Erişim adresi: <https://www.psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpy1301996120100000m000129.pdf>
- Dilmaç, B. (2002). *İnsanca Değerler Eğitimi*. 1. Baskı. Ankara: Nobel.

- Dilmaç, B. ve Arıca, O. T. (2012). Dilmaç & Arıca Değerler Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *II. Uluslararası Değerler Eğitimi Sempozyumu*, 16-18 Kasım, İstanbul.
- Doğan, Ç. (2015). *Sevim Ak'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri yönünden incelenmesi ve Türkçe eğitimine katkısı*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:391713).
- Doğan, H. (1997). *Eğitimde program ve öğretim tasarımı*. Ankara: Önder Matbaacılık.
- Dursun, Y. Y. (2022). *Çocuk edebiyatı eserlerinde aile kurumu (Sevim Ak ve Üzeyir Gündüz örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:731826).
- Eren, E. (2007). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi (10. Baskı)*. İstanbul: Beta
- Eroğlu, F. (1995). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Güneş, T. (2020). *Sevim Ak'ın öykülerinde yer alan çocuk karakterlerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:628360).
- Hökelekli, H. (2011). *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- İnceoğlu, M. (2004). *Tutum, Algı, İletişim*. Ankara: Elips Kitap.
- Kapkıner, E. (2019). *Sevim Ak'ın çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:600965).
- Karabulut, E. M. (2012, Ocak). Küçük dünyamızın büyük kalemi. Akşam gazetesi. Web: <https://www.aksam.com.tr/kitap/kucuk-dunyamizin-buyuk-kalemi--91944h/haber-91944> adresinden erilmıştır.
- Kaşıkcı, H. (2023). *Sunay Akın'ın deneme türündeki eserlerinde değerler eğitimi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:819090).
- Kaya, Z. (Ed.) (2014). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kopan, Ç.Y. (2022, Nisan). Bookinton. Web:<https://www.bookinton.com/yazarlar/cocuk-edebiyati-yazari-sevim-ak-ile-soylesi/> adresinden erişilmiştir.

- Kuçaridi, J. (1995). *Felsefi açıdan eğitim ve Türkiye 'de eğitim*. İstanbul: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kula, S., Çakar, B. (2015). Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi bağlamında toplumda bireylerin güvenlik algısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Bartın Üniversitesi İİ BF Dergisi* 6(12),191-210.Erişim adresi: <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1449663814.pdf>
- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:300398).
- Kuşdil, M. E., Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59–80.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.
- Maslow, A.H. (1996). *Dinler, Değerler, Doruk Deneyimler*. Çev. Koray Sönmez, İstanbul: Kuraldışı Yayınları.
- Maslow, A. H. (1943). *A Theory of Human Motivation*. *Psychological Review*, 50(4), 370-396. doi: [10.1037/h0054346](https://doi.org/10.1037/h0054346)
- MEB (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Ankara: Talim Terbiye Kurulu.
- Mete, Ö. Ö. (2016). *Sevim Ak'ın çocuk romanlarının söz varlığı açısından çözümlenmesi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No:419278)
- Naagarazan, R. S. (2006). *A Textbook on Professional Ethics and Human Values*. New Delhi: New Age International Publishers.
- Onaran, O. (1981). *Çalışma yaşamında güdülenme kuramları*. Ankara Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi.
- Özbaşı, S. (2020). *Türk çocuk edebiyatında Sevim Ak romanları ve toplumsal cinsiyet algısı*. (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:667037).
- Özbirge, S. (2023). *Peyami Safa'nın Server Bedi takma adıyla yazdığı çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:792488).

- Özdemir, G. (2008). *Sevim Ak'ın hikâye ve romanlarında yer alan eğitsel iletiler*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:226198).
- Poyraz, H. (2007). Değerlerin Kuruluşu ve Yapısı, *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, R. Kaymakcan ve diğerleri (Ed.), İstanbul: DEM Yayınları.
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. New York: The Free Press.
- Sapsağlam, Ö. (2016). *Teoriden Uygulamaya Okul Öncesi Dönemde Karakter ve Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Schwartz, S. H., Bilsky, W. (1987). Toward a universal psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(3), 550–562. doi: [10.1037/0022-3514.53.3.550](https://doi.org/10.1037/0022-3514.53.3.550)
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values? *Journal of Social Issues*, 50(4), 19-45. doi: [10.1111/j.1540-4560.1994.tb01196.x](https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1994.tb01196.x)
- Sever, S. (2021). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Şimşek, T. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Rengarenk Yayınları.
- TDK (2023). Türk Dil Kurumu sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr>
- Tekke, M. (2019). Maslow'un İhtiyaçlar hiyerarşisinin en son düzeyleri: kendini gerçekleştirme ve kendini aşmışlık. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 1704-1712.
- Tezcan, M. (2018). *Değerler Eğitimi Sosyolojik Yaklaşım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Thomas, W. I., Znaniecki, F. (1918). *The Polish Peasant in Europe and America*. Monograph of An Immigran Group I. Boston: The Gorham Press.
- Türkoğlu, N. (2023, Ekim). Edebiyatı 35. yılını kutlayan Sevim Ak ile son kitabı “Kuşlu Köy” üzerine söyleştik. <https://www.ajandakolik.com/edebiyatta-35-yilini-kutlayan-sevim-ak-ile-son-kitabi-kuslu-koy-uzerine-soylestik/> (erişim tarihi:21.11.2023)
- Ulusoy, K., Dilmaç, B. (2020). *Değerler Eğitimi*. (6.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Utku, İ. E. (2020). *Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun eserlerinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:634191).

- Vural, H. (2023). *Sevim Ak'ın çocuk kitaplarında değerler eğitimi*. (Yüksek Lisans Tezi).
YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 840059).
- Yeniay, S. (2019). *Behiç Ak'ın hikâyelerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi*.
(Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:542409).
- Yıldırım, A., Şimşek H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12. Baskı).
Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurt, S. U. (2013). *Sevim Ak'ın öykülerinin eğitsel değerinin incelenmesi*. (Doktora Tezi).
YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:331704).

